PÅ ÖMSE SIDOR OM RIDÅN.

MINNEN OCH BILDER

UR TEATERLIFVET

AF

FRANS HEDBERG.

STOCKHOLM.
OSCAR L. LAMMS FÖRLAG.

STOCKHOLM, 1888.
O. L. SVANBÄCKS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG.

Förord till den elektroniska utgåvan

Boken, som tillhör Harvard University Library, har hämtats från Google Books. Den anpassades för Projekt Runeberg i mars 2013 av Bert H.

Förord.

Är det praktiskt att komma och tala om teatern i dessa tider, då teaterväsendet både i vårt land och i andra länder lider af ett betryck och en osäkerhet, hvilken man må hoppas vara öfvergående, fastän pessimisten säger att hela den konstgrenen är på utgående?

Ja, det är svårt att säga. Skulle pessimisten ha' rätt, så kan det ju vara ett bidrag till det förflutnas historia; det kan ju vara en krans på kistan — en liten minnesruna öfver en afliden.

Har han deremot orätt, och jag hoppar det lifligt, så kunna ju möjligen dessa minnen och bilder tjena till att klara en och annan dunkel punkt, påvisa en och annan brist, upplysa om en och annan missuppfattning både af utöfvarne och mottagarne af menniskoframställningens svåra konst.

Ty det är sällan nog som de två kontrahenterna, skådespelaren och publiken, förstå hvarandra rätt. Skådespelaren uppställer fordringar som göra det svårt nog att vara publik — och publiken å sin sida har ibland så ringa tankar om saken, att den anser hvem som helst kunna vara skådespelare.

Det har blifvit en ful vana hos oss att förblanda skådeplatsen och sällskapsteatern med hvarandra. Manfordrar af den offentliga skådebanan hela sällskapsteaterns hemtreflighet, alla dess små behag och all dess oefterrättlighet, och den *stora* konsten har derigenom fått maka åt sig, ja, den hotar nästan att helt och hållet försvinna.

Men man kan med ganska stor visshet instämma i omqvädet till Sehlstedts roliga visa och säga:
»Alt det der rår tiden för»!
ty det säkra är att det är tiden, som mycket lättare trycker sin smakprägel på skådeplatsen, än skådeplatsen som kan uträtta något mot tidsandan. Den tvingas med eller mot sin vilja att följa med, och när jag ser att man tar den

eller den teaterdirektionen för hufvudet för att den inte håller den stora konsten uppe, så skulle jag så gerna vilja säga åt både publiken och bedömarne:
»Tan er sjelfva för hufvudet, mitt herrskap! Det är sannerligen inte ens fel att två träta.» —

I dessa enkla minnen och bilder från gamla och nya tider vill jag söka framlägga några bevis för att, om det i vissa fall var bättre ställdt förr, så är det åter i andra mycket fördelaktigare nu; medan å andra sidan åter, det, som då var idel entusiasm och offervillighet, nu i stället har blifvit beräkning och egennytta; — så som det alltid har varit här i verlden — upp och ner och ner och upp.

Nu är teatern nere. Vår tid är gratismusikens och varietéernas, — med dem kan teatern icke täfla, helt enkelt derför att *den* förutsätter alltid någon sorts andlig sjelfverksamhet hos den som åser dess föreställningar, — något som als icke är nödvändigt när man hyllar dess rivaler.

Det är min fasta tro att teatern skall komma upp igen — i en annan gestalt kanske, det är mycket möjligt, — ja! det är till och med troligt; men falla kan den icke.

Det kunde ju vara nöjsamt att medan man väntar på detta, se hur det gick till förr, och hur det *kan* gå till nu.

Minnena och bilderna som följa, ega icke några andra skäl för sitt utträdande i verlden, än just detta.

Kunna de återge några af skiftningarne i det mest skiftande af alla yrken i verlden — skådespelarens, — så hafva de uppfyllt sitt ändamål. Och må de nu tala för sig sjelfva.

Stockholm i Febr. 1888.

Författaren.

Komikern mot sin vilja.

1.

— Jaså, det är herrns mening att gå in vid teatern?

— Ja herr direktör! Och jag skulle helst vilja debutera, om det kunde låta sig göra, uti en större roll, eller om inte det kan gå för sig, uti en mindre.

— Debutera? Jaså! Åhja, det är inte så dumt i bland! Publiken har ett märkvärdigt öfverseende med debutanter, emellanåt! Mången gammal aktör kunde tacka sin Gud, om han blef så hyggligt bedömd! Nå, låt höra, hvad vill herrn debutera i då?

— Jo, herr direktör, jag hade tänkt föreslå Karl Moor eller Ferdinand i Kabal och Kärlek, eller . . .

— Eller Hamlet kanske? — Ja, hör nu herre, hvarför inte rakt åf Hamlet?

— Det skulle jag aldrig våga, hur frestande det än vore! nej, den kunde man ju välja till andra debut, så ser det blygsammare ut!

— Ja, men för tusan, herre, tänk efter en smula! Swartz tog ju Hamlet till första debut på kungliga teatern, — hvarför skulle inte herrn kunna göra detsamma?

— Ja, nog ville jag rysligt gerna!

— Det tror jag förbaskadt väl! Stort ska’ det vara! Tycker någon att det kan gå af för mindre än hufvudrollen i en femaktstragedi? men det fins ju mycket annat att välja på, bäste herre! Det fins Othello och Macbeth och Faust och Wallenstein och Egmontoch Don Carlos, — det är visserligen sant att jag inte för tillfället har de styckena uppe på min repertoar, men hvad gör det? När det kommer sådana der prima talanger, så har naturligtvis en

stackars teaterdirektör ingenting annat att göra, än att hals öfver hufvud studera in dem, sätta upp dem och ge dem, naturligtvis! Är det ingenting annat herrn vill försöka sig på? Kung Lear eller Timon af Athén, eller ...

— Men, herr direktör, förstår jag er rätt, eller är det er mening att drifva med mig?

— Tycker någon menniska det? Skulle jag tillåta mig att drifva med er, en blifvande Talma, en ny Georg Dahlqvist? — Nej, det kommer naturligtvis aldrig i fråga — men hör nu, tillåt mig fråga er en sak: har ni nånsin sett er i spegeln?

— Ja, naturligtvis har jag det!

— Jaså, har ni verkligen? Nå, har den inte kunnat tala om någonting för er — den brukar annars kunna tala sanning bättre än någon annan. Har den inte sagt er något ?

— Nej, hvad skulle den då ha’ sagt mig?

— Jaså, inte det? Har den till exempel inte någon vacker morgonstund sagt er, i väl valda ordalag, att man inte bör se ut såsom ni, när man tänker på att bli tragisk skådespelare?

— Nej, det har den inte! Och aldrig har jag hört att det skall behöfvas något visst, något serskildt utseende för den sakens skull.

— Inte det? — Nå, då ska’ jag säga er det, jag, så att ni mins det till en annan gång! Se på mig herre, så *här* skall man se ut, om man vill spela tragedi med någon utsigt till framgång! Sådan här panna måste man ha’, sådan' här näsa och ögon sådana som de här! Har man då till på köpet en på samma gång reslig och smidig figur, som jag, då kan man börja tänka på att spela tragedi, i en aflägsen framtid, herre! Men en sådan der liten puttefnasker som ni, — medsmå ögon och potatisnäsa — nej herre, det duger inte! Ni kan på sin höjd bli, komiker, ja — det bör ni till och med kunna bli en rätt passabel, om ni nämligen har några anlag åt det hållet?

— Ja, men det har jag inte alls! — Jag vill inte spela annat än tragiska roller; nå ja! möjligen mera framstående roller i borgerliga skådespel — till exempel . . .

— Kom inte med några exempel, herre! Kom hit i stället, så, skall jag visa er hvad er frid tillhörer!

Och dermed steg han upp från sin plats på hörnet af ett skrifbord, svepte den korta nattrocken, som förut tjenstgjort som kungamantel vid hans teater, omkring sin ganska framåtsträfvande fyrtiofemårsmage, tog den framför honom stående unge mannen i armen och förde honom fram till en stor spegel på rummets bortre vägg, en sådan der trymå på ställning med breda fötter, som damerna begagna att se sig i när de profva kostymer, visade med en stor och majestätisk åtbörd på den skäligen obetydliga figuren i spegeln och fortsatte i samma halft hånande, halft godmodiga ton som förut, i det han tog en pris ur en stor silfverdosa, som han hade i nattrocksfickan:

— Tycker herrn verkligen att herrn ser ut som en tragisk hjelte, hvasa?

Den unge mannen kastade en hastig, men pröfvande blick i det sanningsenliga glaset framför sig, vände litet på hufvudet för att få profilen fram något tydligare, rätade ut sin icke särdeles resliga figur, och svarade med fullkomligt allvar och ett innerligt uttryck af ärlig öfvertygelse:

— Ja, om inte just nu en alldeles färdig sådan, så vet jag inte hvad som skulle hindra att jag kunde bli!

— Jaså, det vet herrn inte? — återtog direktören, i det han ställde sig bakom honom och mönstrade honom i spegeln, — hur gammal är herrn, om jag får fråga?— Jag är tjugotre år! — svarade den unge mannen, i det han rätade ut sig ännu litet mera, — och ännu har jag godt tillfälle att växa ett par tum.

— Men ett par tum är inte nog, herre! Herrn får lof att växa ett qvarter minst och det gör herrn inte! Och om herrn också växte en half aln, så blir herrn ingen tragiker för det! Det är inte det som det kommer an på ensamt, ser herrn! Herrn har inte de breda dragen, den tankedigra pannan, de djupa blixtrande ögonen, som en tragisk skådespelare behöfver! Inte kan herrn bära en verld af smärtor och förbannelser på de der smala axlarne; inte kan

herrn taga de rigtiga tragiska stegen med de der korta benen! Om herrn vore fruntimmer, så vore det en helt annan sak! Kjolarne göra hvad de kan, de hjälpa allt hvad de förmå — det är tvärtom med pantalongerna, herre, de stjälpa i stället! Och så är herrn ju hjulbent till på köpet; inte går det an. — Och så har herrn utstående öron och långa armar och för lågt hårfäste. — Duger inte, herre! duger inte!

Föremålet för denna skonlösa och mördande kritik, så mycket mera smärtsam som den gälde en kär och i hans egen fantasi skäligen fullkomlig varelse, stod der helt blek och handfallen och stirrade i den obarmhertiga spegeln. Inte för att han på något sätt gaf den skonlöse klandraren obetingadt rätt, långt derifrån; men han började för första gången i sitt lif tvifla smått på sig sjelf och sin kallelse. Att han egde alla de inre gåfvorna derför, derom var han fullt öfvertygad; det var ju inte möjligt att hans brinnande längtan kunnat så föra honom bakom ljuset. Hvad han kände så varmt och så innerligt i djupet af sin själ, det måste han ju också kunna göra syn- och hörbart äfven för andra det var med ett ord icke tänkbart att han så kunnat bedraga sig sjelf.

Och alla hans vänner sedan! Alla de som vid de muntra lagen jublat sitt bifall åt hans deklamationer,applåderat hans illusoriska härmningar af kända storheter på den tragiska skådebanan, — skulle de hafva bedragit honom, skulle de hafva ljugit?

Var det väl så alldeles afgjort att den der gamle teaternarren, som stod der bakom hans rygg, och mönstrade honom med till hälften spefulla, till hälften medlidsamma blickar, att han hade rätt? Kunde det inte vara afund, kunde det inte vara illvilja med i spelet? Var det kanske inte endast ett illparigt försök att stämma ner hans mod, för att sedan kunna erbjuda honom en så mycket ringare lön, i fall det slutade med att han finge en enställning vid hans teater — något som han i det längsta hvarken ville eller kunde tvifla på. Allt detta vore ju både möjligt och troligt, och ändå kunde han inte hjelpä att det skar som en halfslö knif genom hans hjerta, och det var nästan med döende stämma som han efter en stund tog mod till sig och sade:

— Således anser direktören att jag inte duger för teatern?

Han hade knapt fått dessa ord öfver sina läppar, förr än han djupt ångrade dem; det tvifvel på sig sjelf som de ofrivilligt inneburo, var ju en förolämpning mot den kallelse han kände inom sig, och med klappande hjerta lyssnade han till den bakom honom stående mannens svar.

Det kom efter en stund, litet dröjande, litet tveksamt, som om den talande erinrat sig det orientaliska ordspråket: tala är silfver, tiga är guld! — men slutligen kom det ändå:

— Det har jag inte sagt! — Man kan nog duga för teatern, fast man inte duger till tragiker.

— Direktörn menar kanske förste älskare — inföll den unge mannen med blygsam ton; och efter ett par ögonblicks tystnad fortfor han med en viss uppriktig ifver, som om han ville skudda ifrån sig alla möjliga misstankar om någon egenkär Narcissusnatur; — meni det fallet vill jag helt uppriktigt erkänna, att det tror jag inte jag passar till!

— Nej, det tror inte jag heller; — svarade direktören helt uppriktigt, i det han klappade den unge mannen på axeln, — och det var inte heller det jag ämnade föreslå herrn.

— Ja, aldrig kan det väl vara direktörns mening att jag ska’ spela »père noble», vill jag förmoda?

— Nej min bäste herre! — svarade direktören emfatiskt, i det han slog sig på sitt tämligen breda bröst; — père noble spelar jag sjelf, sedan jag på sednare tider, till följd af en visserligen ganska obetydlig, men i alla fall synlig, embonpoint öfvergått från hjeltarnes område! Père noblens charge, herre, är den svåraste och vigtigaste vid hela teatern och den lemnar man sannerligen inte i händerna på en nybörjare!

— Hvad är det då för roller herr direktören tror att jag skulle vara lämplig att spela? — frågade den unge mannen med en vaknande ångest i tonen; — det måtte väl aldrig vara skurkar eller intriganter?

— Nej herre, det fins en charge ledig vid min teater, och ju mera jag ser på herrn, desto mera blir jag öfvertygad om att herrn skulle komma att passa för den, — ja, att herrn med god vilja och träget arbete kanske rent af skulle

kunna bli en utilitet på det området.

— Och det vore? — sporde den unge med återvaknande hopp, i det han ovilkorligen for med ena handen genom håret, medan han stack den andra innanför västen, liknande en ny Napoleon, — och det vore?

— Det vore de komiska betjenternas! — svarade direktören med en djup baston, liksom han på en gång och för alltid velat slå de tragiska hjeltarnes hvalfdörrar i baklås för den unge adepten.

— Ko . . ko . . ko . . mis . . — stammade denne, knapt vågande tro sina öron.

— Komiska betjenternas, ja! — återtog direktören, i det han på den unge mannen kastade en gillande blick,och klappade honom faderligt på axeln, — dem har herrn utmärkta anlag för, det ser jag tydligt! En sådan stamning som den der, herre, skulle herrn kunna få aplåd för både i Norrköping och Vadstena — ja, till och med i Göteborg!

Komiska betjenternas! — utropade den unge mannen i ungefär samma ton som en dåtidens Hamlet skulle utsagt de bekanta orden: — »Vara eller icke. vara», — och i det han med ett språng skyndade till stolen vid dörren, der hans lågkulliga hatt stod, tillade han med en ton af sårad stolthet som skulle gjort en präktig effekt i en af D’ Ennery’s melodramer: — jag förstår att herr direktören behagar skämta med mig; men som jag inte brukar skämta med allvarsamma saker, så har jag den äran att rekommendera mig!

— Tänker herrn gå? — frågade direktören lugnt, och med utseende af en man som förstår både saker och menniskor, — tänker herrn gå innan herrn fått höra, om jag vill erbjuda herrn ett engagement eller inte?

— På sådana vilkor vill jag inte ha’ något engagement! — förklarade den unge mannen med bestämd ton, i det han lade handen på låset.

— Jaså, ja lycka till då till den blifvande debuten på kungliga teatern, — sade direktören hånfullt, — ty det går väl inte af för mindre än der, kan jag tro! Men annars, i fall herrn skulle ta’ sitt förnuft till fånga, som jag inte tror, så bjuder jag herrn tie kronor i veckan!

Den unge mannen hörde knappast de sista orden; han var redan ute i förstugan, tryckte hatten ned i pannan och rusade som en galning utför den smala trappan på det hotell vid Österlånggatan der den för tillfället i Stockholm vistande teaterdirektören bodde, samt förlorade sig omedelbart i en af de till Skeppsbron ledande gränderna.

— Det var kanske dumt att jag inte bjöd honom elfva! — mumlade direktören för sig sjelf i det han med tankfull min tog sig en dugtig pris snus, — detkan bestämdt bli en mycket bra komisk betjent af den der karlen! Och en sådan kunde jag just behöfva nu sedan Salman gick och fick lungsot!

2.

Den scen jag nyss skildrat, passerade i den gamla, goda tiden, det vill säga, för omkring trettio år sen, då landsortsteatern stod på en helt annan fot än nu och då de flesta direktörer för kringresande trupper voro, om icke utmärkta skådespelare, likväl ganska framstående, eller åtminstone rätt talangfulla sådana. Och hade de icke den betingelsen för sitt sjelfåtagna värf, så voro de antingen goda ekonomer eller i allmänhet bildade män, som af exentriskt lynne kunde begå en hel mängd galenskaper i smått; men som dock alltid i stort och till och med i det hela höllo konstens fana högt och ändå gjorde goda, till och med lysande affärer.

Den tiden fans det inga jernvägar; telegrafen låg ännu som tanke endast i en och annan hjerna, hvars egare var före sin tid och de stora, ståtliga och dyra teaterbyggnaderna hade ännu icke kommit till stånd, för att uppsluka teaterdirektörernas behållningar och aktieegarnes samlade kapital. Med undantag för de tre, fyra största residensstäderna i riket, voro Thalia och Melpomene ännu nästan öfveralt inhysta i små eller stora lador, på vindar och bakgårdar; några uppvärmningsapparater funnos icke och fingo naturligtvis icke finnas i de eldfarliga trähusen; publiken satt vintertiden i vargskinnspelsar och ytterstöflor, medan skådespelarne huttrade och fröso i sina burgundisksa drägter — ty alla kostympjeser, och dessa voro de flesta, spelades den tiden i burgundisk

kostym, och några stora summor nedlades icke på granna dekorationer och dyrbara uppsättningar. För de civila pjeserna behöfde älskaren en svart frack och första älskarinnan en hvit linongsklädning, père noblen en pigesch medsnörmakeri och mère noblen en svart sidenklädning. Det var hela stassen. För scenens dekoring måste hvarje teater hafva en skog, ett rum, en pelarsal och ett fängelse — resten var lyx och öfverflöd, och ännu hade ingen tapetseraregissör satt sin fot på bräderna, som föreställa verlden. Ett bord, fyra eller sex stolar, en afdelningskärm och ett skåp var hela möblemanget. Den tiden hade publiken nämligen den nu öfvervunna vanan att taga sin fantasi med sig på teatern och att låta den välvilligt komplettera hvad som fattades i de yttre anordningarne.

Men så spelades det i stället med lif och lust och så kallade »kulisstormare» fans det godt om! Publiken ville ha det så, ty den var den tiden ideelt anlagd och fordrade af skådesplatsen hvad hvardagslifvet icke kunde erbjuda i laster och dygder utvecklade ända till monstruositet; spännande intriger och starka färger. Kom händelsevis ett hvardagsstycke upp emellan de larmoyanta dramerna och de stora skådespelen, så sade man nästan i korus: »Äh, hvad skall det tjena till att komma med sådant? Tocke’ der kan vi se hemma!»

Men sejourerna voro goda, husen fulla, lönerna små och direktörerna i goda omständigheter. Teatersällskaperna, de bättre nämligen, och det fans knapt några andra, mottogos med öppna armar och flödande bålar, när de kommo på rapphönan eller i den egna, tämligen ramponerande fjädersuffletten till de längtande städerna, sjelfva borgmästaren gjorde kalas, platserna voro utsålda till de tre, fyra första föreställningarne, och ibland voro de bästa abonnerade för hela tiden. Kritiken var hygglig och mild, redaktören för den ende tidningen merändels bror med direktören och hans medarbetare med de mera framstående af sujetterna; — med ett ord, det var ett patriarkaliskt förhållande som rådde mellan de olika lagren på ömse sidor om ridån.

Patriarkaliskt var också i allmänhet förhållandet mellan direktör och personal. Voro också vecklönernai allmänhet små, så voro deremot förskottena så mycket tätare, och fast det var vanligt att en nybörjare fick åka efter half häst, så var det heller inte ovanligt att han kunde få låna direktörens frack och skorstenshatt, när han skulle vara elegant på teatern. Det var endast en sak, som direktören aldrig lånade ut, och det var pelsen — det yttre tecknet på hans både konstnärliga och ekonomiska makt och myndighet.

Vid de flesta resande teatersällskap den tiden fans det alltid en äldre skådespelare med hustru och barn, som hade den högsta lönen och som alltid hade penningar i sin plånbok, något som han gerna visade för de yngre, när man om förmiddagarne eller på de lediga qvällarne spelade biljard på stadskällaren eller gästgifvargården. Honom kallade alla nybörjare farbror, och han var teaterns orakel och direktörens fruktade buse, om något var i olag eller gick på tok. Frun spelade mère noble och äldre karaktärsroller, exempelvis: *Viarda* i Preciosa och *gumman Brun* i Birch-Pfeiffers »En familj», samt *drottningen* i Hamlet, i fall den fans uppe på repertoaren. Hon var i allmänhet den som hade makten i huset, då mannen var för stor konstnär för att kunna hålla reda på ekonomi och dylikt, och fans det i familjen någon sjutton- eller adertonårig dotter, så var hon i de flesta fall teaterns ingenue, och hade redan som barn börjat beträda tiljan och blifvit applåderad.

Vid de flesta teatrar fans också ett missförstådt geni, som aldrig fick spela de roller för hvilka han var skapad, klipt och skuren, och som derför gick omkring med oborstad öfverrock, långt polkahår och irrande blickar, talade med graflik stämma och hade mycket svårt att få hyra rum hos ordentliga fruar, derför att han i allmänhet aldrig kom hem förr än om morgnarne, och alltid slog sönder möbler och fönsterrutor när han. hemma repeterade sina hjelteroller. För öfrigt var han i de flesta fall en beskedlig och godmodig slarf, som inte ville någon menniska i verlden illa, utom direktörenoch den som i stadens tidning bedömde teatern, och dock ej hade blick nog för att offentligt säga ut hvad han ansåg att hela staden tänkte: att det var han och ingen annan, som borde spela de förnämsta roller i alla stycken, som funnos på repertoaren.

Sådana missförstådda genier finnas nog nu också; men numera äro de icke fullt så naiva, som de voro då. Det är först när de få tre eller fyra glas i kroppen som de numera säga rent ut hvad man i den gamla goda tiden inte tvekade att tala om på nykter mage, djupt genomträngd som man var af den lefvande öfvertygelsen att sjelfkännedom var det lättaste och enklaste af allt.

Den unge man, hvars första sammanträffande med den resande direktören, egde rum i det lilla hotellet vid Österlånggatan, var af naturen egnad till hvad som helst annat än skådespelare. Han hade hvarken figur, utseende eller stämma tillräckligt utttycksfulla och fördelaktiga för att de skulle kunna bilda råmaterialet till en skådeplatsens hjelte; men i stället hade han till öfverflöd fått en brinnande hog för detta så afundade och missuppfattade yrke. I likhet med så många andra unga menniskor, trodde han att hågen, intresset för saken, var allt, och att alla de öfriga betingelserna voro lätt inhemtade, om också inte alldeles öfverflödiga. Han hade från skolan vid ynglingatidens början kastats in i det praktiska lifvet, han hade från den tidens stående parterr och femte rad hvarje söndagsqväll sett de framstående skådespelare och skådespelerskor, hvilkas namn för nutidens unga slägte ligga nästan så långt hän i tiden att de börjat öfvergå till mytens område, medan de gamla ännu minnas dem som lysande meteorer från en ungdomstid, hvilken ligger långt borta, inhöljd i ett töcken af olika, genomlefda händelser och öden.

Han hade hört applådernas åskor rulla fram öfver Almlöfs, Dahlqvists, Stjernströms, Emelie Högqvists, fru Eriksons och Fanny Vesterdahls den tiden upprätt ochstolt burna hufvuden; han hade om sommarqvällarne uti den gamla ladan på Djurgården frossat af Torslows genialiska skapelser, af hans makas hjertskakande alttoner, af Fredriks Delands torroliga komik och Bromans mera saftiga jernbärarlater; han hade beundrat Oscar Anderssons unga eleganter och brunnit af hänförelse inför Greorgina Wilsons tjusande älskarinnor; — med ett ord, han var uppammad till teaterentusiast genom allt det stora som de dagarne hade att bjuda på. Och det var eld och glöd och fantasirikedom i den tidens hvardagsrepertoar, om också nutidens realist med skäl anmärker att det inte var så serdeles mycket natur uti den. Till gengäld derför fans heller icke våra dagars osmakliga karrikatur — den moderna, lättfärdiga operetten, som också på sitt viss utgör en illustration till den gamla satsen, att alla tiders publik vill från skådeplatsen få till lifs något som icke är dess eget något som den icke absolut känner igen från det dagliga lifvets ständiga enahanda.

Men det var här, som alltid, icke allenast konsten som lockade. Det var det fria, obundna lifvet, det var den sjelfständiga, icke så litet afundade ställningen; det var allt paljettskimret från kostymerna, det var befrielsen från hvardagslifvets släp och brist, det var räddningen ur ett tvång af trånga omständigheter och tunga fjättrar, pålagda af fattigdomen och bristen på uppfostran, — det var med ett ord: befrielse!

Och efter en natt af ömsom sömn och vaka, tillbragt i det lilla dåliga rummet på en bakgata långt borta på söder, — ett rum som han delade med en jemnårig, som hade samma planer och samma längtan, stod han åter vid niotiden på nästa morgon utanför det lilla hotellrummet på Österlånggatan och klappade med darrande hand på dörren till den helgedom, inom hvilken han hoppades att framtidens förlåt skulle upplåtas för honom. Han hörde röster derinne — han tyckte sig urskilja en fruntimmersröst — nu hördes ett friskt, klingande skratt,det lät så lockande, tyckte han, att han trots sin blyghet och sin fruktan att störa, måste bulta en gång till.

— Stig in! — hördes direktörens stämma, som det tycktes i något förargad ton.

Han öppnade dörren och steg in.

Vid sin öppna byrålåda stod direktören, i samma korta nattrock som i går, och tummade några sedlar, som han nyss framtagit ur en tämligen diger plånbok, medan på soffan midt framför dörren satt ett ungt fruntimmer med ett friskt, vackert ansigte, ett par stora bruna ögon och en tämligen bred mun, som nu vid det klingande skrattet visade en felfri rad af de hvitaste stora tänder.

— Jaså, det är herrn! — sade direktören likgiltigt, i det han sneglade bort åt dörren, — är det någonting herrn vill?

— Ja, jag skulle önska att få säga direktören ett par ord! — svarade den unge mannen, förlägen öfver att veta sig vara ett mål för den skrattande damens mönstrande blickar, och väl vetande med sig sjelf att hvarken stöflorna eller hatten eller ens öfverrocken voro i det skick, att de kunde tåla vid någon mera genomgående granskning.

— Ja, jag ska' genast gå min väg, bara jag får mina pengar! — sade den unge damen med klar och något höglagd röst, i det hon reste sig från soffan och gick fram till direktören, på hvars arm hon helt ogeneradt lade en tämligen

stor hand utan handskar, i det hon helt vårdslöst fortsatte: — så der ja, krångla inte nu, utan låt mig få mina fem och tjugo, annars reser jag inte med hvarken till Vesterås eller Örebro!

— Jaså, än kontraktet då? — frågade direktören halft brummande, i det han likväl med ett visst välbehag betraktade den knubbiga handen, som ännu låg qvar på hans arm, — tror inte mamsell att det binder, det? Hvasa?

— Kontraktet? — skrattade den unga damen, i det hon tog bort sin hand från nattrocksärmen och svängdesig om på klacken så att den unge mannen vid dörren såg ett välformadt ben och en hvit strumpa skymta fram under den mörka klädningen; — kontraktet? Hvad tror direktören *det* gäller? Jag är ju inte myndig, vet jag, så att om jag vill, så bryter jag det när som helst, ser direktörn! En annan sak vore om min mor hade skrifvit under det; men det aktade vi oss för, ser direktörn!

— Ja, men hvad i all verlden ska’ mamsell med två hela vecklöner att göra?

— Jaså, ska’ gumman kanske sitta här och svälta hon, medan jag far omkring och har roligt och har allting fullt opp? Nej, tack vackert? Och ä’ det så att inte direktörn vill, så säg bara ifrån! Engagement kan jag få hvar som helst!

— Jag säger ju heller inte nej, kära barn! — svarade direktören, som nu ansåg det vara skäl i att byta om taktik; - men jag ville bara veta hvad ni skulle ha’ penningarne till! Se — fortsatte han, i tydlig akt och mening att imponera på den unge mannen vid dörren, — det är min skyldighet att akta på dekorum vid min teater, och derför så — —

— Ah! prata inte skräp nu, utan låt mig få penningarne bara! — utbrast den unga damen, som tydligen hade ganska liten vördnad för sin direktör, och sedan hon fått dem, kastade hon en snabb, triumferande blick på det stumma vittnet till uppgörelsen, liksom hon velat, säga: »så der skall man ta’ dem», samt tillade — och efter som direktören är snäll, så lofvar jag att jag ska’ kunna den nya rollen, när vi kommer till Örebro!

— Håll ord med det! — sade direktören förnöjd, i det han stängde igen byrålådan, — och kom ihåg att vi träffas i Vesterås i morgon afton, vi ger första spektaklet i öfvermorgon!

— Hvad ger vi för slag?

— »Hittebarnen vid Notre Dames bro», — svarade direktören gravitetiskt, i det han kastade en stolt blick på nykomlingen vid dörren, för att se om han inte skullebeundra den ståtliga titeln på en af dåtidens mest rörande melodramer.

— Uh då! den tråkiga smörjan! — utbrast den unga damen med komplett frånvaro af all respekt, — då ska' man åstad och spela pojke igen! Och så ska’ de åter igen komma fram och bråka om att man är krokig i knäna!

— När man annars är så rak som mamsell, — inföll direktören, — så tycker jag att man kunde hålla sig rak i knäna också!

— Det är inte så godt det, när man är fruntimmer! — skrattade den unga damen, i det hon räckte direktören sin hand till afsked, gjorde en liten vårdslös nigning för supplikanten vid dörren, och skyndade bort med penningarne ännu qvar i handen, i det hon slog igen dörren om sig med en fart, som antydde att hennes eget nervsystem var fullkomligt normalt och att hon inte frågade stort efter hur det var med andras.

— Det der var min glada älskarinna och utmärkta subrett! — sade direktören i det han gick ett slag öfver golfvet; — mamsell Liljeros. Mycket lofvande ung skådespelerska — kommer att sluta vid kungliga teatern, det ska’ herrn få se! Men hvad är det herrn vill?

— Jo, — svarade den unge mannen stammande och förlägen, — jag ville fråga om herr direktören står fast vid hvad som sades i går!

— Hvad som sades i går? — svarade direktören i det han drog upp ögonbrynen och spände ut ögonen med ett uttryck af den fullkomligaste okunnighet om att någonting sagts eller gjorts den dag som kallades i går; — hvad menar herrn med det?

— Jo, herr direktörn var så god och yttrade att . . att. .

— Jaså! — af bröt direktören hastigt, i det han lade fingret på näsan, — ja, nu mins jag! jag sa' att herrn inte dugde till tragisk hjelte, var det inte så?

— Nej, egentligen så sade direktören, att . . att . .— Att herrn möjligen skulle kunna passa till komisk betjent, ja! Ja, jag tänkte verkligen först på det; men jag har nu besinnat mig! Min personal är redan tillräcklig stor, och . .

— Ja, men herr direktörn sade att jag möjligen skulle kunna få tie riksdaler i veckan . . och att. .

— Nie, herre! Nie, sa' jag! — utbrast direktören med öfvertygande värdighet, i det han slog sig ner i ena soffhörnet, lade det ena benet öfver det andra och slog nattrocken tätare omkring sig, — det mins jag alldeles bestämdt! Jag betalar aldrig nybörjare mera än nie riksdaler i veckan; ser jag att de duga till någonting, så ökar jag på andra året, — det är princip ser herrn, och utan principer kan man inte styra en teater! Jag har dessutom den principen att jag aldrig lemnar några förskotter; jag vill ha' ordentligt folk vid min teater, ser herrn, och derföre så . .

— Ja, men den unga damen nyss — vågade den unge mannen yttra sig — hon fick ju . .

— Ja, det förstås! På resor är det en annan sak. Utan undantag från principen kan man häller aldrig styra en teater. — Men hvad nu herrn beträffar, så är det ju möjligt att det kan bli någonting af herrn, om herrn kommer under god ledning — och *min* ledning den är god, herre — jag säger det sjelf, för jag vet att det är sant! Forsberg, herre, har herrn sett honom? Hvasa?

— Nej herr direktör! Jo, fast vänta, jag har visst sett honom på kungliga teatern.

— Då, när han inte var någonting, ja! Men herrn skulle ha' sett honom sedan han kom till mig och fick roller! För ser herrn, det är rollerna som skapar skådespelaren!

— Verkligen? — dristade sig den unge mannen att falla in — jag har alltid trott att det var skådespelaren som skapar rollerna.

— Misstag herre! komplett misstag! Ingen har blifvit aktör på att sätta fram stolar och bord, bära in bref och spela folk i ensemblescenerna! Sådant är nybörjargöra, för att man ska' få vana och rutin, begriper herrn! Den som tvärt börjar med en stor roll och inte förut har lärt sig att gå och stå och tala på teatern, den står på hufvut, begriper herrn!

— Ja, derför hade jag också så gerna önskat att komma in i elevskolan, om det hade varit möjligt!

— Elevskolan! — utbrast direktören med hela den praktiske teatermannens förakt för denna mycket klandrade institution, — elevskolan? Hvad fan skulle herrn der att göra? Lära sig dumheter, som en annan syndare sedan skulle ha' flera års göra att tröska ur herrn igen!- Nej, herre, det fins inte mer än en elevskola som duger, och det är praktiken! Se på mig! Sådan som jag här står framför er, har jag aldrig satt min fot i en elevskola, och ändå, herre, ändå är jag en af min tids förnämsta skådespelare! Fråga Cronholm i Malmö, fråga Ridderstad i Linköping och lilla Wallberg der sammastädes, så ska' herrn få höra! De veta att uppskatta mig, de — de ha' mer än en gång sagt att om jag inte vore, så skulle det vara ute med den stora konsten i landsorten! Och i sjelfva Kristianstad, herre, hos Sveriges finaste publik, har ingen, inte ens Pierre Deland, varit så uppburen som jag! Så, att komma till min teater, herre, det är en heder så stor, att man sannerligen för den sakens skull gerna kan underkasta sig att gå och spela betjenter i tie år, herre!

— Också har jag tänkt nogare på saken sedan i går — inföll nu den unge sökanden, i det han vågade på att taga ett steg ifrån dörren, — och jag ber herr direktören ursäkta att jag gaf mig af så der hastigt . .

— Gör ingenting, herre! — inföll direktören ädelmodigt, i det han gjorde en kunglig åtbörd med handen, — stig fram och sitt ner, så få vi språka om saken.Herrn blef rasande för att jag förde herrn fram till spegeln och tog hjelten ur herrn!

— Ja, se, det var en dröm som jag hyst så långt jag kan minnas tillbaka — suckade den unge mannen modfäld.

— Och så väckte jag herrn? — frågade direktören med en viss medlidsam skämtsamhet, i det han välvilligt klappade honom på axeln, — nå nå, var inte ledsen för det! Det skulle ändå alltid ske, förr eller senare! Och det är fan så mycket lugnare att det sker så här, inom fyra väggar, än för öppen ridå. Kom ihåg Georg Dahlqvist, herre! Han har hjeltefigur, han, och ett ansigte som mejsladt i marmor, och ändå hvisslade lärftskrämarne ut honom. Hvarför? Derför, att han inte började med att spela betjent, herre! Har herrn hört hvad Lars Hjortsberg sa' till en ung man som spelade prins och som tyckte att han var en utmärkt aktör? Jo, när han kom och frågade gubben Hjortsberg hvad han tyckte om hans sätt att uppträda som prins, så svarade Hjortsberg helt lugnt, i det han spände de stora, gustavianska ögonen i honom:

— Åh jo, får herrn gå här och spela prins och kung ett par år till, så kan herrn bli' en utmärkt betjent — sa' han!

— Är det så svårt? — frågade den unge mannen i så förfärad och handfallen ton, att direktören brast ut i ett skallande skratt hvarpå han tog sig en väldig pris snus och utbrast:

— Visst tusan är det svårt, herre! men omöjligt är det inte! Har man bara god vilja och vaken uppfattning och har ögonen och tankarne med sig, så går det, som allting annat här i verlden! Och efter herrn nu tycks vara hågad för att ta' skeden i vackra hand, så ska' jag engagera herrn! Och efter herrn påstår att jag sa' tie kronor i veckan i går, så ska' herrn få tie kronor, och så respengar till Vesterås.— Är det verkligen sant? — utbrast den unge mannen glad och lycklig, i det han rusade upp från soffan, — får jag verkligen engagement?

— Ja, herrn hör ju att jag säger det! Kom igen i eftermiddag, så göra vi upp kontrakt. Men herrn ska' komma precis fyra, för jag reser klockan fem, och då ska' herrn få en vecklön i förskott och så träffas vi i morgon eller i öfvermorgon i Vesterås — och vill herrn bara arbeta, så nog fan ska' jag göra aktör af herrn, som jag gjort af så många andra.

Och dermed afskedade han honom helt faderligt och vänligt och den unge mannen kom hufvudyr och tumlande ned på gatan, utan att så noga veta om han stod på hufvudet eller fötterna.

3.

Tjugotre år, fri som fogeln, tio riksdaler i fickan utom de två, tre, som han fått för några gamla böcker, dem han inte kunde föra med sig, försedd med en däcksplats till Vesterås, för besparingens skull — hufvudet fullt af framtidsförhoppningar, applåder och kommande lagrar — kan man tänka sig något gladare, något mera förhoppningsfullt, något mera lysande än det?

Så tyckte åtminstone den unge mannen, der han med stolta steg gick på Aros' fördäck, mätte de begge skorstenarne med mönstrande blickar, log åt den barske kapten Bengtson, der han stod och grinade som en gammal solvarg högt uppe på sin kommandobrygga, medan Mälarens vackra stränder dansade förbi i höstdagens varma solbelysning och yppiga, fast melankoliska färgprakt. Kungshatts gamla forntidsminne på sin stång, Eckerö gamla spetsiga kyrktorn som steg upp från sin grönskande landtunga, den fruktade Björkfjärdens vattrade små vågor som plaskade mot fartygets skarpa bog, alt försatte honom i en feststämning, så intensif att hanskulle velat omfamna hela verlden, och inte alls ogerna skulle hafva börjat med den unga flicka, som han emellanåt såg skymta fram på mellandäcket, och som han tyckte ha' en ovanlig likhet med den unga aktrisen, som han dagen förut hade träffat hos direktören.

Ja, det var verkligen hon. Nu tittade hon åt det hållet der han gick, nu smålog hon — ja, gud vet om hon inte nickade till och - med! Han var visserligen inte fullt säker på det! men han tyckte det alldeles bestämt. Så förargligt att han skulle gå och köpa fördäcksplats! Nog var han *nu* rik nog att kunna kosta på sig akterdäcksbiljett — han kunde ju i stället spara in qvällsvarden der framme i Vesterås!

I detsamma kom styrmannen fram till relingsöppningen der fallrepstrappan hängde . . . det låg en båt en bra bit framför, och från båten vinkades med en schal — det var en passagerare som ville komma ombord. Kapten var arg öfver dröjsmålet; men hvad skulle man göra? Det var inte så godt om passagerare att man hade råd att fara

förbi dem, om de också åstadkommo ett par minuters uppehåll.

— Är det totalt förbjudet att gå upp ett tag på akterdäck, när man inte har annat än fördäcksplats? — frågade den unge mannen, i det han lyfte på hatten för styrmannen.

— Ja, inte är det just tillåtet! — svarade denne, en liten fryntlig, rödlett karl, i det han makligt valkade bussen öfver åt andra sidan och mönstrade den talande med en lugn och säker blick; — men det beror på hvad herrn skulle der att göra?

— Jo, jag skulle bara gå och hälsa på ett fruntimmer, som jag känner och som sitter der till höger, — svarade denne, i det han visade på den unga aktrisen.

— Åh tusan, känner herrn henne? — frågade styrmannen i lifligare ton, — jag kan undra hvem hon är, jag?— Hon heter Liljeros, och är vid samma teater som jag! — svarade den unge mannen med berättigad stolthet, — det vill säga, vid direktör Lagers teater!

— Jaså är hon det? Och herrn också?

— Stopp! — kommenderade kaptenen med detsamma.

— Nå, hvad tror styrman? — frågade den unge mannen brådskande.

— Åhja, inte tror jag det kan vara något farligt! — svarade styrmannen, i det han lutade sig öfver relingen, — gå bara, jag ska' tala med kapten!

Den unge mannen begagnade sig hastigt af den meddelade tillåtelsen och skyndade öfver mellandäcket fram emot aktern, just som ångbåten stoppade och fallrepstrappan sänktes ned. Uppkommen på akterdäck såg han att den unga flickan hade stigit upp, gått öfver på den andra sidan der den väntade båten låg, der hon nu lätt och litet vårdslöst lutade sig öfver den grönmålade soffan för att åse embarkeringen. Åter igen såg han en skymt af det välformade benet och den hvita strumpan sticka fram under den mörka klädningen, och såg huru en högvristad fot stödde tåspetsen mot däcket, medan hon höll den andra uppdragen under sig der hon låg på ett knä på soffan och sträckte fram hufvudet öfver relingen. Det var något i hela den vårdslöst framlutade figuren som gjorde ett lifvande och varmt intryck på honom, något på engång djerft, behagfullt och utmanande, som på ett egendondigt sätt stack af ifrån de öfriga unga resande damernas sätt och utseende, der de sutto eller stodo nära intill, synbart bevakade af sina mödrar eller andra qvinliga anförvandter, och betraktade den unga aktrisen i smyg med afundsamma blickar.

— Jag vet inte om jag har den äran att vara igenkänd? — frågade den unge mannen, i det han med hatten i handen närmade sig den unga flickan.

— Jo bevars, hvad jag känner igen er! — svarade den unga damen, i det hon, utan att stiga upp vändehufvudet åt honom; — det var ju ni som var uppe hos direktören i går, när jag tvang honom att ge mig förskott? Hahaha! tyckte ni inte att han var komisk?

— Åhjo, han såg rätt lustig ut! — svarade den unge mannen, tämligen mot sin öfvertygelse, men för artighetens skull, — i synnerhet när ni talade om kontraktet!

— Ja, det var naturligtvis inte min mening att bryta det! — skrattade hon, och tillade i det hon ändrade ställning och satte sig på sätet, sedan nu passageraren kommit upp och ångbåten satt sig i gång igen; — det var bara för att skrämma honom! — Han blir alltid så medgörlig då förstår ni! Och jag var alldeles tvungen att hjelpa min gamla mor, kan ni begripa. Men här pratar jag om mina affärer och ni har ännu inte sagt mig hvem ni är! Reser ni också till Vesterås?

— Ja, jag har den äran att presentera mig som en ny kamrat, en medlem af direktöf Lagers sällskap! — svarade den unge mannen i det han tog plats bredvid henne; — mitt namn är Vilhelm Holm, och . . .

— Nå, det var roligt! — afbröt honom hastigt den unga flickan med ett leende, som på nytt visade hennes vackra, hvita tänder; — välkommen till oss! jag heter Lina Liljeros, subretten! Har ni hört talas om henne?

— Nej, det har jag verkligen inte! — svarade den unge mannen förlägen, — men jag har så litet varit ute i verlden! — tillade han sedan, som en ursäkt och förklaring, — så det är inte underligt!

— Dessutom är jag inte alls känd i Stockholm! Jag uppträdde visserligen på teatern på Sevedsbåtsgatan — ni vet, der i den stora trädgården, der badhuset var, — men det var bara enskildt. Men i landsorten är jag nog känd, och ganska omtyckt med, ska' jag säga er! De ä' rysligt snälla i landsorten, och nästa år kan jag nog få engagement hvar som helst!— Det tror jag nog! — svarade Vilhelm artigt; — när man har sådant utseende och sådana ögon . . .

— Äh, se så, prata inte dumheter! — utbrast Lina Liljeros skrattande och på sin något breda Stockholmska, der det inte var så noga med att skilja på e och ä, — jag vet nog att jag ser ut som folket är mest; men ingen menniska kan hjelpa om man inte är vacker! När jag får sminka mig och pensla upp ögonbrynen, så är det inte så farligt, skall jag säga er!

— Jag tycker inte alls att något smink är nödvändigt — inföll den unge mannen, i det han såg på henne med en beundrande blick, som hon helt frimodigt mötte, liksom det varit den naturligaste sak i verlden.

— Jo, det skulle se ut, det — vid ljus och för svaga ögon! — skrattade hon genast, — nej, nog behöfver man måla sig, alltid, om man skall få det att passa i stycke!

— På teatern, ja, det förstås!

— Ja, inte menar jag ute, det kan ni väl begripa! Der får man ta' sig ut som man kan! Jaså, så ni har tagit engagement hos oss! Har ni varit vid teatern förut?

— Nej, men nog har jag längtat dit så länge jag kan minnas.

— Har ni aldrig uppträdt nånsin?

— Bara på ett sällskapsspektakel på Kungsholmen.

— Hvad spelte ni der?

— Jag spelte Frans Moor. Jag skulle så rysligt gerna vilja ha' spelt Karl, men den tog han som stälde till spektaklet.

— Det göra de alltid, — svarade hon med en knyck på det täcka hufvudet, — det är alldeles som direktörerna och deras fruar i landsorten! De ska' alltid slå under sig de bästa rollerna, gudbevars, och då är det ingen konst att bli stora aktörer och aktriser!

— Säger ni så med? — frågade den unge mannen förvånad.— Ja, visst säger jag det! Får man bara goda roller, så alltid blir man aktör eller aktris! Hvad går ni i för genre?

— Helst i den seriösa!

— Det är alldeles som jag, det! — svarade hon lifligt; — och så tvinga de mig att spela subrett! Åh, om jag bara en enda gång fick spela Preciösa eller Esmeralda, eller åtminstone Amalia i Röfvarbandet; Jag känner på mig att det skulle bli någonting stiligt! Jag är skapt till tragisk skådespelerska, det vet jag! Men det kan jag inte få den der dumma Lager att tro på, bara för att hans fru ännu prompt vill spela de der rollerna fast hon är nära fyrtio år. Kan ni tänka er! en fyrtio års Amalia! Är det inte så att man kan gråta åt det? När det fins en aktris vid teatern, som är bara tjugutvå!

Och dervid såg hon på honom så trohjertadt och så spörjande på samma gång, att han blef helt varm om hjertat och inom sig var fullt öfvertygad om att den unga damen bredvid honom var lika predestinerad hjeltinna som han var hjelte, och att det tydligen var en vink af försynen att de hade träffat tillsammans här på ångbåten.

Och under intrycket af denna sympatiska känsla begick han den, i betraktande af hans reskassas magra tillstånd, oförlåtliga lättsinnigheten att fråga om han inte skulle få bjuda på en kopp kaffe nere i försalongen.

Hon såg på honom med en hastig, pröfvande blick, utan att den derför hade något hvarken spefullt eller

egentligen öfverlägset i sig; det var mera som om hon velat undersöka huruvida bjudningen kom af godt hjerta, eller förestafvades af den vanliga, hos unga karlar så ofta förekommande känslan af att vilja visa sig på styfva linan, som det heter. Men när hon ett ögonblick betraktat den blyga, något tafatta figuren framför sig, insåg hon nog att något begär att braska inte låg tillgrund for förslaget, och derför antog hon det också utan tvekan.

Styrmannen, som antagligen tyckte att det der »taget» började bli väl långvarigt, kom just lagom att se de båda unga försvinna nedför försalongstrappan, och han såg dervid så långnäst ut, som om han skulle hafva bespetsat sig på en liten treflig presentation, hvilken han i sitt stilla sjömanssinne hade föresatt sig skulle blifva priset för däckspassagerarens fortfarande innehafvande af platsen på akterdäcket.

Den unga flickan gick efter Vilhelm i trappan, och i svängen, just der den var som mörkast och stegen som smalast, halkade hon plötsligt, kom med en dugtig fart framstupa utför tre eller fyra trappsteg och hamnade på ryggen på den unge mannen, som å sin sida säkert hade ramlat på näsan om inte dörren till försalongen hade varit stängd. Instinktlikt tog han med armarne bakom sig och kände med ögonblicklig, ingalunda obehaglig förvirring, att han fått tag om den unga flickans höfter, och att han på detta sätt tryckte henne intill sig ett ögonblick, under hvilket hon skrattande utropade:

— Nu var det tur att jag hade er framför mig, annars hade jag väl slagit näsan i dörren! Åhja, tack! nu behöfver ni inte hålla i mig längre, nu kan jag stå på egna ben.

Och när de trädde in i salongen, der några landtpatroner slagit sig ner för att dricka toddy, hviskade hon hastigt:

— Beställ upp kaffet på akterdäck, här är så mycket tobaksrök och så mycket lunta lunta!

Och innan den unge mannen hann svara hvarken ja eller nej, hade hon redan försvunnit uppför trappan igen, och han hade ingenting annat att göra än att lyda hennes tillsägelse, i det han likväl inom sig hyste en hemlig bäfvan för hvad styrmannen skulle säga, när han åter fick se honom uppe på akterdäcket.Hans fruktan var likväl öfverflödig. När han kom upp igen efter väl förrättad beställning, såg han styrmannen med mössan i handen stå framför den unga flickan och med minen af en fulländad kavaljer förklara att om hon tyckte det var för blåsigt på akterdäck, så kunde hon och hennes kamrat mycket väl dricka sitt kaffe i hans hytt, der han inte hade det ringaste att skaffa för än de kommo till Strengnäs och de hade ju ännu inte passerat Stallarholmen som var ett långt stycke hitom.

Anbudet antogs med tacksamhet, och inom några minuter sutto de båda unga inne i den trefliga fastän trånga styrmanshytten, der de af hjertans grund smorde sig med det klena kaffe och det prägtiga småbröd, som i allmänhet bestås på våra ångbåtar.

— Det var bra snällt af styrman, det här! — sade slutligen den unga flickan, sedan den första hungern var stillad, — det är bra synd att här skall vara så varmt.

— Kanske jag ska’ öppna dörren? — frågade den unge mannen dröjande, i det han sträckte ut handen mot dörrvredet.

— Usch nej, då får man ju inte vara i fred! — svarade hon hastigt, och hejdade honom, i det hon lade sin arm på hans hand; — då tar jag hellre af mig hatten och knäpper upp kappan. Er, som kamrat, generar jag mig inte för, — jag tycker redan att vi äro gamla bekanta!

— Så förefaller det mig också! — svarade han hastigt och liksom litet andtruten, — men nog hade det varit bättre i salongen — återtog han efter en stund, synbart förlägen för hvad han skulle säga. Det var nämligen så att på den korta soffan hade hennes knä kommit i beröring med hans, och det gjorde honom förvirrad, utan att han visste hvarför.

— Jag knuffade er visst? — frågade hon och tycktes inte alls dela hans förlägenhet, — men ärsämjan god så är rummet stort nog — inte sant? — Tycker ni att det hade varit bättre i salongen? Jag tycker att det är mycket trefligare här! Der var det så mycket rök och så mycket lunta-lunta!

— Lunta-lunta? Hvad är det förslag? — frågade han förvånad, i det han gjorde sig så smal som han kunde.

— Vet ni inte hvad lunta-lunta är? — frågade hon skrattande — det är just sådana der herrar som satt der nere! Dem kalla vi fruntimmer inom teatern för lunta-lunta, det vill säga brackor, begriper ni? Får jag inte slå i en liten påtår åt er? Så der ja! nu föll håret ner! Jo, det var trefligt! — Usch, det der välsignade håret, det är så långt och så tungt, så jag får aldrig någon reda på det!

— Åh, så stort det är! — utbrast han beundrande, i det han såg på henne med lysande blickar.

— Tycker ni? Åhja, det är inte så illa! Känn skall ni få känna så tjockt och så tungt det är!

Och i det hon flyttade sig närmare honom så att hennes knän nästan trängde sig inpå hans, lade hon flätan i hans hand och vände sin hvita fylliga nacke emot honom, i det hon skrattande sade:

— Åtminstone kan ingen säga att jag har löshår! Åhja, drag i flätan skall ni få känna, den sitter fast, det vill jag lofva, och ni behöfver inte vara rädd att ta' i, för jag är inte håröm af mig! Men släpp nu, så får jag lägga upp hårkorgen igen!

Och när han icke genast ville eller kunde släppa den vackra rödbruna flätan ur sin hand, gaf hon honom ett lätt slag på fingrarne, ryckte den ifrån honom och började sätta upp den, i det hon drog upp det ena benet under sig och vände honom ryggen på den trånga soffan, mot hvilken hennes på en gång smidiga och fylliga gestalt aftecknade sig i mjuka våglinier, hvilkas lockande konturer han knappt vågade följa med blicken.Och detta gjordes på en gång så osökt och så utan all synbar afsigt, så obesväradt och så litet utmanande, att man synbarligen fann det hon endast tänkte på att bredvid henne satt en kamrat, en som omfattat samma yrke som hon, utan att hon tänkte på om denna kamrat var en ung man eller en af hennes eget kön.

Om några ögonblick hade hon ordnat sitt hår och vände sig på nytt till honom, i det hon utan någon förberedelse öfverrumplade honom med följande fråga, under det hon på honom fäste sina stora, nu allvarliga ögon:

— Har ni egentligen råd att bjuda på kaffe, ni?

Den unge mannen blef till mods som om man slagit öfver honom en skopa kallt vatten. Hela den vaknande förtjusningen var med ens bortblåst, och i det han blef röd i ansigtet som ett drypande blod, stammade han:

— Mamsell — jag — jag — — —

— Åhja, se lagom förbluffad ut! — sade den unga flickan skrattande, — det måtte man väl ha' rättighet att fråga en blifvande kamrat om! Jag låter gerna bjuda mig af dem, som jag vet har godt om det, men jag tycker inte om att man sätter sig i omständigheter för min skull! Och om ni nu är rigtigt snäll, så låter ni mig betala kaffet, för jag satt just och längtade efter litet varmt, och jag har bestämdt bättre råd än ni! När ni får tjugo riksdaler i veckan, så ska' ni få bjuda mig på ett glas champagne i stället, — det är det bästa jag vet!

— Ja men, jag kan omöjligt inte gå in på att ni betalar kaffet — sade den unge mannen och tog på sig en förolämpad min, — och jag försäkrar er att jag mycket väl kan tillåta mig den lilla utgiften.

— Hvad karlarne alltid är sturska och dumma! — utbrast hon häftigt, — hvarför skal ni alltid bjuda oss fruntimmer, hvarför kan inte vi lika gerna få bjuda er?— Derför att det inte passar sig! — svarade den unge mannen med tonen af en skolmästare, som lexar upp en okynnig eller ouppmärksam elev; — det passar sig inte på några vilkor!

— Jaså, inte det? — Nå, passar det här då? — utbrast hon helt plötsligt, och innan han visste ordet af, slog hon sina armar om hans hals och kysste honom, i det hon med leende blick såg honom djupt in i ögonen. Den unge mannen skyndade upp från soffan, som stungen af en orm, och ämnade just öppna dörren, för att, blyg som har var, gifva sig af ut från en tête-à-tête som han började anse farlig, då han hejdades af ett klingande skratt från sin oberäkneliga granne, hvilken hastigt utropade, i det hon fattade hans arm och höll honom tillbaka:

— Ni behöfver inte springa er väg! Jag är ingen Potifars hustru, jag ville bara se hur dan ni var! Det, fins bra många som jag känner, hvilka inte skulle springa, om jag gjorde med dem som jag gjorde med er nyss, och det

tycker jag mindre om än ert sätt att ta’ emot en kyss af en flicka, som man inte precis plägar kalla för ful. Räck mig handen nu och låt oss vara vänner! Ni är bestämdt en bra gosse och vi ska’ bli goda vänner, vill ni inte det?

Nå ja, det hade han ingenting emot, och när nu ångbåten i detsamma lade till vid Strengnäs brygga, så af bröts tête-à-têten på det naturligaste sätt i verlden, och de gingo båda två ut på däcket igen, sedan de likväl först kommit öfverens om att hvar och en skulle betala för sig, efter som han absolut inte tillät henne bjuda på alltsammans, och hon inte ville taga emot någon bjudning af honom.

Sedan de lemnat Strengnäs gingo de åter tillsammans upp på akterdäcket, medan styrman låtsade som det regnade och kaptenen hade helt annat att bestyra uppe på kommandobryggan, än att hålla reda på om passagerarne hade fördäcks eller andra plats, i synnerhetnär de voro så pass snygga till sitt yttre som den unge mannen.

Innan ångbåten svängde om den udde, innanför hvilken Vesterås domkyrkas spetsiga torn afspeglar sig mot den lugna viken och det gamla slottet ligger der som en vaksam utpost för den gamla mälarstaden, hade den unga flickan redan beskrifvit nästan alla sällskapets medlemmar för den unge mannen, och hon gjorde det så lifligt och så målande, att han tyckte sig hafva känt dem allesammans i minst 20 år.

4.

Vesterås teater var den tiden en af de allra primitivaste af de gamla teaterlador, i hvilka Thalias konst dyrkades af hennes på resande fot stående prester. Sjelfva scenen var belägen en trappa upp i sagda lada och inunder fans det ett upplag af halm och hö, enkom ditlagda, som det tycktes, för att steka de arma presterna och prestinnorna, i händelse någon bortkastad ljusbrand eller oförsigtigt undanslängd cigarrstump skulle råkat falla ner bland plankorna i det gistna golfvet.

Men som oftast är fallet, var vår Herre äfven här de dårars förmyndare och ingen olycka inträffade. Ladan stod oskadad qvar trots de många röfvarpjeser der gåfvos, och gud vet om hon inte står der qvar ännu i dag. Scenen var liten och trång, och de längste bland aktörerna hade mycket svårt för att inte komma i kollision med molnen ute i fria luften, eller takstolarne i riddarsalen och bondstugan. Gjorde någon af kulisstormarne i raseri en dånande entrée från fonden, så fick han hastigt nog hejda sin rusuing, för att inte komma på hufvudet ner i orkestern, och tog han från scenens midt i bestörtning eller förtviflan ett par steg åt sidan baklänges, med händerna utsträckta bakom sig; så fick han akta sig väl för att inte slå in sidodörrarne i rummen, eller komma i konflikt med de lummiga träden i skogen.Belysningen var af enklaste slag. Några rökiga oljelampor till ramp och vanliga talgljus i bleckstakar på kulissramarne. Och i denna dåliga belysning gingo både Shakspeares, Göthes, Schillers och Öhlenschlägers hjeltar öfver scenen och applåderades välvilligt och kraftigt på samma gång, både af stadens innevånare och af välmående brukspatroner och bergslagsbönder från de omgifvande socknarne, hvilka i synnerhet vid marknadstillfällena i mängd kommo ner till residensstaden för att afsluta sina affärer i jern och trävaror. Det var i denna stad och på denna scen som direktör Lager sjelf inlade en oförvansklig ära i sinnesnärvarons och mensklighetens tjenst, när han under fjerde akten af Röfvarbandet, midt under den gamle Moors hjertslitande berättelse om sitt hårda öde i tornet, dit den obarmhertige sonen kastat honom, fick se att det höll på att taga eld i kulissen midt emot, steg upp ur tornet och tog tre jättelika steg öfver scenen, blåste ut elden med en kraftig pust som kunnat taga en mälarskuta af grund, gick tillbaka till sitt torn under publikens dånande applåder och fortsatte jeremiaden öfver sitt olyckliga öde, som om ingenting passerat.

Det var också här, som han en annan gång, förargad på en ovan sufflör, hvars hviskningar han ej kunde höra, med den stora, sjelfmedvetna talangens ogenerade hemmastaddhet på scenen, böjde sig ned framför sufflörluckan, tog upp den uppslagna pjesen, läste igenom den felande repliken, efter ett vårdslöst: »ursäkta mig mitt herrskap!» lade boken tillbaka framför den förbluffade sufflörens näsa och fortsatte sin rol, som om ingenting händt — någonting som både stadsfiskalen och apotekaren sedan på stadskällaren kommo öfverens om: »var förbannadt bra och behändigt gjordt, i en situation vid hvilken hvem annan som helst hade kunnat komma af sig.»

På denna klassiska och af stora minnen omstrålade scen, var det nu som Vilhelm Holm skulle mottagaelddopet

som skådespelare, sedan han förut varit inne några gånger som statist »för att vänja sig vid krutröken», som direktören så krigiskt behagade yttra sig.

Det var i »Axel och Valborg» som han första gången skulle öppna sin mun på scenen, och han ansåg detta som ett lyckligt omen för sin blifvande konstnärsbana, enär han hela tiden just hade fruktat att det skulle bli någon mer eller mindre komisk betjent som han skulle fram uti.

Han hade fått sig tilldelad soldatens roll, sändebudet, som i femte akten inkommer och berättar om Håkons fall och Axels banesår, börjande med följande ord:

»En talrik, härstark flotta lägrat sig I fjorden här. Man bringar kungens lik.» etc. etc.

Den unge mannen var vansinnigt rädd. Han hade icke sofvit natten förut, och hade ingenting ätit på hela den föregående dagen. Strax innan han skulle in hade någon välvillig eller illvillig kamrat narrat i honom ett glas konjak och vatten, och när han kom in i sin rustning som var för stor, med stormhatten skafvande på näsan och benskenorna slamrande omkring benpiporna, så svartnade det för hans ögon och han hade bestämdt gifvit sig af ut igen, om han inte vetat att direktören stått i kulissen, färdig att kasta in honom på scenen igen, om han inte godvilligt ämnade stanna. Han tog således Gud i hågen, gick ett par steg fram, gjorde en förtviflad vispning med högra handen, öppnade munnen och — fick inte fram ett ord. Åter igen en ny ansträngning och med samma resultat. Han hör sufflören skrika i luckan, direktören skrika i kulissen, han hör ett och annat stilla fnissande i salongen, allt detta gör honom ännu mera rädd, slutligen öppnar han i förtviflans mod munnen och utbrister: »En tallrik — — »

— Ha ha ha! — hör han en tjock brukspatron på första bänken vråla till, och dermed är det allt öfriga borta ur strupen och ur minnet. Då hör han återsufflörens hviskning: »en talrik, härstark », och utom sig, alldeles från sina sinnen, hör hans förlamade öra endast ljuden, icke meningen och under ljudlös tystnad i salongen utbrister han:

»En tallrick härsknadt flott har lagrat sig På jorden här! — »

Här afbröts han af en skallande skrattsalfva från den fullsatta salongen; förfärad af detta bifall på orätt ställe vände han sina blickar neråt sufflörluckan, der låg sufflören med näsan nere i boken och skrattade så att det gick stora svallvågor på ryggen på honom, och månskenet på hans hufvud guppade upp och ner som månen i en upprörd sjö, när man ser den ifrån båtkanten; ännu mera förtviflad öfver denna syn, vände han hufvudet utåt kulissen — der stod direktörn ännu i erkebiskopens kåpa och höll sig med begge händerna i kulissreglarne i det han skrattade så att magen hoppade — arbetarne skrattade der de stodo och passade på ridån, Vilhelm och Valborg, som voro inne på scenen, skrattade, och utom sig, liksom jagad af furier, rusade den arme budbäraren ut ur Trondhjems domkyrka, ner i klädlogen, kastade sig ner som ett olyckligt, öfvergifvet barn med hufvudet i sina korslagda armar och grät som om hela verlden hade öfvergifvit honom.

Men som skådespelare och teaterfolk i allmänhet äro de beskedligaste menniskor i verlden, när inte deras fåfänga eller egenkärlek kommer med i spelet, så kom snart den ene efter den andre af de manliga kamraterna ned och sökte trösta honom så godt de kunde. De hade alla sett och hört nybörjare som burit sig mycket sämre åt än så. När stycket var slut samlades de alla omkring honom med direktören sjelf i spetsen och försökte på allt sätt ingifva honom mod. Ty han skulle naturligtvis genast gå och dränka sig i ån, han skulle låna en pistol ur reqvisitan och skjuta sig — han skulle ...— Nu ska’ herrn inte vara tokig! — förmanade direktören, — sådana der missöden har händt oss litet hvar! Jag sjelf har verkligen sagt miste några gånger i mina unga dagar, och jag har hvarken hängt mig eller dränkt mig för det! Seså, se glad ut nu, och låt det bli bättre nästa gång?

— Nästa gång! — utbrast Vilhelm lika förtviflad som förut, — det blir aldrig! Jag ger mig af till Stockholm i morgon dag, jag. . .

— Det låter herrn bli! — svarade direktören med rynkade ögonbryn, — kom ihåg att herrn har skrifvit under kontraktet och fått en vecklön i förskott!

— Ja, men hur skall jag kunna visa mig ute efter en sådan skandal? — jämrade sig aftonens offer, i det han med

hemska blickar stirrade på sufflören som i detsamma kom in med pjesen och som ännu var nästan svartblå i ansigtet efter skrattparoxysmen, — man skall peka finger åt mig, man skall...

— Herrn är galen! — förklarade direktören afgörande, i det han slog sig ner framför sin spegel och började torka af sig det tjocka lager af grön och brun bolus, hvarmed han gnidit in sitt ansigte för att kunna se ut som en värdig åldring, — hvem fan tror herrn fäster sig vid hvad en nybörjare gör för bockar? Hela stan vet ju att herrn aldrig varit på scenen förr! En helt annan sak vore om det hade gält någon af de mera framstående skådespelare — mej till exempel. Förresten skall jag säga herrn att det tar sig helt annorlunda ut från salongen än hvad vi föreställa oss, som är inne på scenen! Man kan ibland säga de allra ohyggligaste omeningar och det går i publiken som smör — man ska’ bara akta sig att säga om det igen! Bara se frank ut och låtsa som det regnar och i nio fall af tio så har publiken inte reda på att man sagt eller gjort något galet!

— Ja, men nog hörde publiken i qväll att jag . . . att jag, — snyftade den stackars nybörjaren.— Att herrn talte om »härsknadt flott», ja, visst tusan hörde den det, men det var bara derför att herrn hackade på det och det ska’ man aldrig göra! Men att herrn har komiska anlag, det har jag i qväll fått ytterligare bekräftelse på. Om herrn hade kunnat se sig sjelf, när herrn stod der och vände på sig och såg ut som herrn tappat både handskar och vantar, så skulle herrn skrattat med! Använd den minen, herre, nästa gång herrn får en roll — jag ska' laga att den blir komisk — och herrn kommer att göra lycka. Jag har mycket funderat på att ta’ upp igen en gammal pjes, som gjorde stor lycka förr i verlden — jag såg den som ung på kungliga teatern i Stockholm — den heter »Herr Chalumeaux och hans goose».

— Det gamla skräpet! — inföll père-noblen, som under qvällen uppträdt som Svarte-brodren Knut och nu höll på att med olja utplåna sin diaboliska mask, — hvad ska’ direktören med det uppe att göra?

— Kallar herrn det för skräp! — utbrast direktören i patetisk ton, — är det skräp det, ett stycke som Lars Hjortsberg och Sevelin firade triumfer i — ja herre, triumfer. Sådana skrattsalvor har man inte hört hvarken förr eller sedan på den teatern, herre!

— Ja, det tror jag, när det var sådana kaxar som utförde hufvudrollerna: — invände sällskapets komiker, som i qväll för omvexlings skull uppträdt som Vilhelm, egentligen mest derför att han var den ende som kunde sjunga folkvisan i sista akten, — ta’ opp den nu, och jag vill slå vad att den går inte två gånger!

— Den går tre gånger i hvar stad, herre! om herrn vill följa mina anvisningar i fråga om hufvudrollen. Ser herrn, jag har traditionen qvar, och när det gäller sådana stycken, så måste man ha’ tradition. Hvarför tror herrn att vi aldrig kunnat ge Holberg här i landet — om jag undantar Jeppe på berget och Don Ranudo di Colibrados? Jo, derför att vi inte har någon tradition! Tänk bara på en sak, herre, somjag mins som det varit i går! När Hjortsberg kom in i sällskap med sin dumma dräng — det var Sevelin, — så var han klädd i respels, herre, och hade ett långt resskärp lindad om lifvet, och när han skulle klä’ af sig, herre, så stod han vid venstra avantscenen och så knöt Sevelin upp skärpet och gaf honom en knuff, och så rullade gubben Hjortsberg midt öfver scenen till andra sidan och på det viset lindade de upp skärpet! Tänk bara på det herre, det, är tradition, det!

— Det der har jag sett dem göra i »Löjliga Mötena», men det var Ludvig Deland och Sevelin, det — inföll sufflören, som hade varit balettelev i unga dagar.

— Ja, det är mycket möjligt; men första gången gjordes det i Herr Chalumeaux, det kan herrn vara lugn för! — förklarade direktören med en ton som icke tålde någon motsägelse, och sedan fortfor han efter en stund, i det han vände sig till Vilhelm, som under tiden iklädt sig sin egen blygsamma hvardagsmenniska, — och nu väntar herrn till dess jag har klädt om mig, och så följer herrn med mig ner på stadskällarn och får sig litet qvällsmat och ett glas punsch —

— Nej men, herr direktör! — protesterade Vilhelm, — jag kan omöjligt inte —

— Tyst herre! Herrn kan och herrn ska’! När man gjort lycka och vunnit segrar, herre, då ska’ man stänga in sig, så gör det så mycket bättre effekt; har man lidit nederlag, då ska’ man visa sig, så förtar det minst hälften af fiaskot! Det är min princip, och utan principer går det inte, ser herrn!

Och dervid blef det också, trots alla Vilhelms protester.

5.

Det var fortfarande i Vesterås, der sejouren blef längre än som var ämnadt, som Vilhelm undergick det andra eldprofvet. Han hade under tiden tjenstgjort somstatist, burit in bref, satt fram bord och stolar och sutit i luckan, derifrån han på kunskapens vägnar ledt och understödt hela det öfriga sällskapet. Det var på den platsen, som han gjorde sina bästa och mest fruktbärande studier, i det han hade godt tillfälle att uppfatta både de goda och de dåliga sidorna hos sina äldre kamrater.

Ty som vanligt vid de resande sällskapen den tiden, fans det ingen särskild sufflör utan den som för tillfället var ledig, antingen hela qvällen eller för en eller annan akt, fick utan prut begifva sig af ner i underjorden, för att derifrån på bästa sätt tjena konsten och kamraterna.

Men den qväll som nu är fråga om, hade han sluppit med att sufflera förpjesen, och till efterpjes gafs August Blanches lustiga fars: *»Ett resande teatersällskap»* eller som den då med sin ursprungliga titel kallades: *»En tragedi i Vimmerby»*, i hvilken den unge nybörjaren hade fått sig tilldelad garfvare Gråströms rätt vigtiga och ingenting mindre än lätta roll. Vilhelm var inom sig förtviflad öfver hela tillställningen; först och främst tyckte han att det var en fullkomlig profanation af hela yrket att så der framställa alla teaterlifvets bristfälligheter och misärer i den komiska belysningens skarpa ljus; för det andra skulle han åtminstone velat spela unge Gråström, han som af kärlek till konsten och till direktörens dotter kastar sig in på den svåra banan för att blifva en hjelte lika god som de andra, och detta så mycket hellre som teaterdirektör Sjövalls dotter spelades af den glada älskarinnan, mamsell Liljeros, för hvilken han alltsedan det lilla kaffekalaset ombord på Aros fattat ett ganska varmt intresse, som han sjelf ansåg vara vänskap, men som honom sjelf ovetande var på god väg att öfvergå till en ännu varmare känsla.

Efter de sista repetitionerna hade han också på ett fint sätt sökt slå fram för direktören att det var honom alldeles omöjligt att kunna göra någonting af den gamle Gråström, och undrat om det inte skulle varit mycket mera öfverensstämmande både med hans ålder, figur ochutseende att få återgifva den unges roll; men direktör Lager var synbarligen inte alls böjd för att höra på det örat.

— Jag har ju sagt herrn att herrn inte passar till älskare! — sade han i den vanliga, afgörande tonen; — och herrn ska’ komma ihog att unge Gråström inte allenast är älskaren i pjesen, utan äfven blir anstäld som förste älskare vid Sjövalls teater! Till garfvare passar herrn deremot alldeles utmärkt, han ska’ vara liten och tjock och ska’ se ut alldeles som herrn!

— Ja, men jag är ju mager! — invände Vilhelm, i det han strök sig med begge händerna öfver bröstet och ner åt magen, — inte kan jag se ut som en garfvareålderman!

— Det hjelps med att herrn stoppar sig, inföll direktören; — jag skall laga att herrn får låna herr Bloms mage’, den är alldes utmärkt för en sådan roll!

— Ja men ansigtet då? — Det blir ju magert för det! —

— Herrn är dum! — utbrast direktören öfverlägset; — tror herrn inte att konsten har hjelpmedel mot den saken? Herrn ska’ få låna ett par kindben utaf bomull, som jag beställde mig för ett par år sen i Stockholm, då jag ämnade ta’ upp Henrik den fjerde — jag tänkte nämligen sjelf spela Falstaff; men det blef ingenting af, derför att då fans det ingen som kunde spela Henrik; — men i alla fall har jag kindbenen och dem ska’ herrn få använda! Så gör herrn sig en lösnäsa utaf häftplåster och stryker in hela ansigtet med brun bolus och cinober, och sen ska’ herrn få se en så’n garfvartyp herrn ska’ bli!

— Ja men tror inte direktörn att jag skulle passa bättre till Ölander — envisades Vilhelm, — han ska’ ju vara mager, och — —

— Herre! — utbrast direktören förargad, i det han tog två väldiga prisar på en gång, — krånglar herrn ett enda

tag till så ger jag herrn så många som flygeroch far! — Så mager som Öländer ska' vara kan herrn aldrig bli! Och så måste Öländer ovilkorligen vara lång, begriper herrn inte det? — Och dessutom ska' jag säga herrn en sak och det är att det fins någonting vid teatern som kallas anciennitet, herre, och det är en sak som måste hållas i helgd! Öländer är just en af de roller som de äldre skådespelarne ha' obestridd rätt att få spela, och jag skulle inte vilja förolämpa min gamle komiker Bullman så djupt som att lemna den rollen åt en nybörjare!

— Ja men, om jag får låna herr Bloms mage, hvar ska' jag då få kläder ifrån, som passar? — frågade Vilhelm bekymrad.

— Begriper herrn inte att jag tänkt på den saken också? — svarade direktören med beskyddande min och ton; — när herrn får låna hans mage, så får herrn naturligtvis också hans magfodral att stänga in den i; — det vill säga, byxor, väst och rock.

— Men han är ju en half gång längre än jag! inte går det an!

— Går det inte an? har vi inte en teaterskräddare? Tror herrn inte att han kan lägga upp ett par byxor? Seså, lär sig rollen nu, och laga att herrn gör den bra! Herrn har två aplådställen i den rollen, om herrn bär sig åt som herm ska'! — Det första är, när herrn på Sjövalls förklaring att »han glömmer allt», svarar: »Jaså, ni glömmer väl också de femti riksdalerna ni är skyldig mig» — och det andra när herrn i andra akten kommer inrusande midt i tragedin och börjar lexa upp sin son, och Vimmerbypubliken tror att det hör till pjesen och börjar applådera som galningar. Görs det bra, herre, så är Vesteråspubliken piskad att applådera med — ja, den gör det till och med bara för skam skull, om det också inte görs bra — det har jag varit med om! — Var det något mera herrn ville? — fortfor han efter ett ögonblick, i det han såg den unge nybörjarens frågande min, — det är väl inte frågan om något förskott?— Nej för all del! — svarade Vilhelm hastigt — det var bara en sak jag vill fråga direktören om; men jag vet inte rigtigt om jag vågar!

— Våga på, herre! Jag är väl inte någon menniskoätare heller!

— Jo, jag ville så gerna veta hvarför direktören ger den der pjesen, som är en så grym parodi på teaterlifvet, och hur herr direktören som sjelf är direktör, kan vilja spela Sjövalls roll!

— Jaså, det vill herrn? — frågade direktör Lager, i det han spände ögonen i den unge mannen, som om han ville ransaka hans innersta; — nå då ska' jag säga herrn skälet: jag ger pjesen derför att publiken har roligt åt den, och derför att ett godt teatersällskap aldrig kan drabbas utaf det parodiska i stycket, som är utmärkt i sitt slag herre! Och jag spelar sjelf Sjövall herre, derför att jag står öfver alla misstankar om att sjelf vara en sådan ynkrygg som han, och derför kan alldeles obehindradt måla ut honom så mycket mera drastiskt! Der har herrn förklaringen! Det är bara goda saker som kunna parodieras, herre, de dåliga äro parodier tillräckligt förut!

Och dermed vände direktören honom ryggen, och med hufvudet fullt af Karl Moor och Hamlet, skyndade sig den stackars Vilhelm hem till sitt tarfliga vindsrum och lärde sig utantill — garfvare Gråström.

Kvällen kom och sedan till förpjes gifvits Mélesvilles skådespel *»Hon är vansinnig»*, bekant från Djurgårdsteatern der Torsslow på ett utmärkt sätt spelade den sinnessjuke lordens och Broman den gamle, fyndige doktor Yollaks roller, var ridån nere för att lemna tillfälle att ordna de enkla och knapphändiga arrangementen till Tragedien i Vimmerby.

Vilhelm hade, sedan han kommit upp ur luckan, hjelpsamt och vänligt tagits om händer af herr Blom sjelf, som i förpjesen spelat doktorns roll, och svettades nu under dennas och teaterskräddarens förenadeansträngningar att ikläda honom garfvarens ärevördiga isterbuk och röda bomullskinder, medan han i tankarne med ångestfull ifver genomgick den lexa han om en stund skulle framsäga. Det svartnade för hans ögon och orden hvirflade om hvarandra i hans hjerna så att den sista repliken ville knuffa sig fram och bli' den första, medan den mellersta åter drog sig så långt tillbaka att den första inte ens kunde få bli' sist, och bäst som det var voro de som bortblåsta allesammans. Han tyckte att hans hufvud blef som en tom tunna, i hvilken det surrade som af en bisvärm, och med ångestsvetten perlande på sin med ett tjockt lager af brunt nedsmorda panna, stammade han slutligen:

— Jag kommer inte ihog ett ord af hvad jag skall säga: Hur i herrans namn ska' det gå?

— Det kommer igen, när du kommer in på scen! — tröstade den äldre kamraten, — det gör det alltid! Se morsk ut bara och låtsa som det regnar, så går det nog! Skulle du händelsevis inte få igen'et i första ögonblicket, så gör ett par dugtiga gester, knyt näfvarne åt pojken och fäkta med armarne! Garfvar Gråström är tillräckligt upprörd för att kunna få stockning i halsen, det blir så mycket mera naturligt! Under tiden hör du sufflörn och sen går det af sig sjelft!

— Tror farbror det? — suckade Vilhelm med förtviflans resignation, i det han inom sig önskade sig tillbaka till det lilla kyffet uppe på söder, der han likväl förut trifdes så illa; — tror farbror verkligen att det går!

— Visst fan går det! — Så der ja! nu ringer det! Ge dig af nu och kom ihog att du talar med så grof bas som möjligt! Garfvare ha' alltid bas, ser du, det kommer sig utaf barken. Var inte rädd för lexan — jag har månger gånger gått in på scen utan att kunna ett ord; men det reder sig alltid!

— Ja det tror jag, när man som farbror kan ta' sufflör! Men jag hör inte ett ord ur luckan!— Det är för att du är nybörjare! När du blir van vid ekluten, så kommer du nog att göra som vi! Det har ingen fara! — Så der ja, har du allting? Plånboken, snusdosan, den blårutiga näsduken — och knölpåken — för tusan! knölpåken, den är det vigtigaste i hela saken!

— Den får jag i garderoben!

— Ja det är sant! Gör bara inte som salig Sundström vid Djurgårdsteatern.

— Hur gjorde han då?

— Jo, Torslow sa' åt honom en gång på en repetition att han inte hade någon »pli» på sig, och bekymrad öfver den tillvitelsen skyndade han sig fram till Broman, som stod på något afstånd och frågade honom hvar han skulle få någon sådan ifrån. — »Gå in till Dützan i garderoben och hör efter om inte hon har någon att låna dej» — svarade denne på sin breda Sörmlandsdialekt, och Sundström, som var litet enfaldig af sig skyndade sig genast in till den barska gumman Dütz, som på hans höfliga förfrågan om hon hade någon »pli» att låna honom, på sitt vanliga, godmodigt brutala sätt helt enkelt svarade honom, i det hon vände honom om och körde ut honom: »Pli har jag inte, men der har han en fot, dumskalle!» —

— Nå, fick han någon sedan då? — frågade Vilhelm skrattande, i det han kände sig betydligt mera lugnad.

— Åhjå, sen fick han så der till husbehof! Och nu är han en omtyckt komiker i alla fall! — För, jag skall säga dig — — —

Men Vilhelm hörde inte fortsättningen; han var redan uppe för trappan till scenen, och stod med klappande hjerta utanför fonddörren, väntande på sin entré, och med högra handen krampaktigt omfattande knölpåken, som verkligen stod och väntade på honom i ett hörn af garderoben.

Inträdesrepliken föll och i det han på det gamla, häfdvunna teatermanéret slog upp begge fonddörrarne —något som endast användes på teatern, och enkannerligen af det skäl att dubbeldörrarne äro så smala, att en ordentligt stoppad garfvare omöjligt kan komma in genom bara en, — inträdde han med hatten på och knölpåken i hand, med tunga steg och vände sig genast emot den i gästgifvaresalen tronande Sjövall, samt skulle just öppna munnen till sin första replik: »Jaså herre, det är ni som tubbar min son» etc. — då han hastigt hörde en skroflig stämma från höjden af salongen, som helt högt utropade:

— Nej sir'u, Lundqvist! Det va' mej en fan te' vara lik garfvar Petterson, du!

Den skrofiiga stämman dränktes i ett skallande gapskratt, derpå en energisk hyssjning, så ett nytt skratt, sedan en började applåd, som snart växte med lavinens häftighet, och inom ett ögonblick genljöd hela den lilla salongen af ett förfärligt tumult, som alldeles dekontenanserade den stackars nybörjaren.

Först snurrade han rundt omkring som en trissa på ett stengolf, sedan började han fäkta med armar och händer, derpå tog han hatten af sig och i det han fick fatt i den blårutiga näsduken i sin ena bakficka, drog han hastigt upp

den, började torka sig i pannan och skulle just till att fortsätta nedåt ansigtet då direktören, med sin af gammal vana förvärfvade sinnesnärvaro, närmade sig honom och midt under tumultet ute i salongen, med varnande röst utropade, i det han dock gent emot garfvaren bibehöll Sjövalls öfvermodigt hånfulla leende:

— Akta kindbenen, herre! — Kom ihog att de är utaf bomullsvadd, och kostar mig mina modiga fem riksdaler med finnar och allt.

Af en egendomlig slumpens nyck tvärstannade tumultet vid de första orden; men direktören, som var i taget, märkie inte detta, utan fortsatte under ljudlös tystnad i salongen sin varning ifrån orden: »Kom ihog», så att hela publiken fick reda på både priset och tillbehören, och lönade genast denna oväntade inblick i deninre teaterekonomien med ett nytt gapskratt och en applåd, som aldrig tycktes vilja taga slut.

Men den tog likväl slut, och nu fortsattes pjesen utan något störande afbrott. Det som passerat hade dock satt den talrika publiken i så godt lynne, att den från och med detta improviserade inpass skrattade nästan åt hvarenda replik, och Vilhelm sjelf tyckte alltsammans så löjligt, att han, antagligen mot sin vilja, eller åtminstone alldeles omedvetet, lade en komisk färg på hvad han hade att säga, och hörde till sin förvåning, när han slutligen, ursinnig öfver Sjövalls hån och sarkasmer, rusade ut ur rummet, hur en dugtig bifallssalva dundrade efter honom genom den hastigt igenslagna fonddörren.

Nutidens mest illusionstörande oskick, inropningen för öppen ridå, hade då ännu inte fått insteg i våra teatervanor; man väntade då tills akten var slut och mången medelmåttig skådespelare undgick derigenom frestelsen att anse sig för en storhet, derför att han någorlunda hyggligt kunde säga en replik, för hvilken bifallet de flesta gångerna gälde författaren och inte återgifvaren, — och Vilhelm skyndade sig derför ännu helt darrande af sinnesrörelse ner i klädlogen, der han hade god tid att hemta sig till andra aktens slut, när han på nytt skulle in och då för att göra slag i saken.

Det ingen var der nere. Just som han pustande af ansträngning och lyckligt öfverstånden oro, skulle slå sig ner på sin stol framför den lilla lådspegel som han fått låna af sin värdinna, hördes en sakta klappning på dörren.

Han skyndade sig att öppna, och tog af öfverraskning ett par steg tillbaka, då han i dörren såg den glada älskarinnan som stod på trappsteget utanföre och sträckte fram hufvudet genom dörröppningen.

— Jag visste att ingen var nere! — hviskade hon hastigt, — och derför ville jag bara säga att det gick bra!

— Gjorde det? — ropade Vilhelm strålande af glädje under det tjocka lager af färg och vadd som betäcktehans ansigte, — är det verkligen möjligt att det gick någorlunda ?

— Ja var lugn för det! Hörde ni inte applåden?

— Jo, men jag trodde att det var åt direktörens sista replik innan jag gick ut, — jag tänkte — —

— Sådan tok ni är! — sade hon skrattande, — det var åt er, det kan ni lita på! — I morgon har vi ingen repetition, kom till mig och drick en kopp elfvakaffe — det är min värdinnas namnsdag, det är hon som bjuder! Gör det, så får vi prata!

— Ja tack, gerna! Hur dags?

— Hur dags brukar man dricka elfvakaffe? Kom så ska’ ni få se ett par vackra flickor, de ä’ döttrar till min värdinna — och de är verkligen riktigt söta och snälla flickor! — Gör nu sista scen lika bra, så ska’ ni få se att ni blir inropad — ja, vi blir kanske inropade tillsammans!

— Ja, det kunde något vara! — ropade Vilhelm förtjust, i det han fattade hennes hand och tryckte den kanske litet varmare än vänskapen kräfde, — då skulle jag sätta värde på det dubbelt!

— Tokstolle! — skrattade hon, i det hon gaf honom en blick, som gjorde honom ännu mera yr i hufvudet än han var, när han skulle göra sin första entré, och derpå tillade hon hastigt — men kom inte sednare än elfva! Ja, ni kan gerna komma tio om ni vill, för jag är oppe på förmiddagen, jag!

Och dermed skyndade hon bort, i det hon nickade åt honom helt förtroligt, som om de skulle haft en hemlighet tillsammans.

— Den flickan skulle jag vilja gifta mig med! -— tänkte Vilhelm, i det han gick tillbaka till sin plats, — hon skulle bestämdt bli en präktig hustru för en sådan karl som mig!6.

Andra akten af den muntra farsen mottogs af Vesteråsborna med lika stort, om inte större bifall än den första. Publiken hade nu en gång kommit i en munter stämning och derpå bero de flesta både teaterstyckens, författares och skådespelares öden mycket mer än hvad den oinvigde nånsin kan föreställa sig. Det behöfs bara att publiken vid åskådandet af ett nytt skådespel ser att någon lorgnerande habitué sitter nere på parkett och hånskrattar åt en allvarlig scen som inte smakar honom eller att en annan börjar skrufva sig på platsen och gäspa åt en glad komedi, så kan styckets öde vara afgjordt. Publiken är ett stort barn, och derför gör den som barnen, den ser efter hur de andra tycka och en småsak kan sätta den i rörelse åt olika håll.

Vilhelm hade lycka med sig denna afton. Galleriåskådarens påhitt i första akten att finna honom vara lik garfvare Petterson, accepterades af hela den öfriga publiken, och som garfvare Pettersson var ett gammalt original, som inte tålde komedianter och som aldrig gick på teatern, så ikläddde publiken honom allt framgent garfvaren Gråströms burleska pensonlighet och när denne i Vilhelms skepnad kom in på scenen midt under tragedin och utfor i hotelser mot sin teatertokige son, så jublade hela det närvarande Vesterås öfver det träffande i denna lokalisering af det lustiga upptåget.

En episod som inträffade medan »röfrarne i första akten klädde om sig till prester i den andra» som det så qvickt heter i Blanches tragedi, förstörde icke heller intrycket af det hela. Det var nämligen trångt i klädlogen och medan Vimmerbyridån i scenens bakgrund var nere för omdekorering af scenen, klädde herrarne om sig bakom denna, der nyss Vimmerbypubliken sutit och applåderat, men som teaterns fonder voro afdet rörliga slaget, och linorna på teatervinden skäligen anfrätta af himmelens väder och vind, så hände sig icke bättre än att Vimmerbyridån helt plötsligt ramlade ner i golfvet midt under omklädningsbestyret.

Jag lemnar åt läsaren sjelf att tänka sig den genomkomiska villervalla som denna olyckshändelse hade till följd! En röfvare hade just börjat att byta om på fötterna, en annan hade prestskjortan i högste hugg öfver hufvudet och röfvarkostymen under, en annan hade — jag hade så när sagt, — ingen kostym alls, eller åtminstone högst obetydligt i den vägen på sig, och alt detta blef i ett ögonblick uppenbart för de förvånade Vesteråsboarnas blickar. Sjövall-direktören skrattade och svor och blåste i nicktpipan för att draga uppmärksamheten ifrån toaletthemligheterna bakom fonden; men innan den gamla ridån åter kom på sin plats, hade publiken skrattat sig fyrdubbel på sina platser, och aldrig har väl det glada stycket gjort mera skäl för sitt namn än just här.

När derför garfvar Gråström först visade sig ute i Vimmerbysalongen och sedan med stora steg klef in på sjelfva scenen och dundrade sina faderliga förebråelser midt in i »Vestas tempel», nådde munterheten sin höjd, och när han slutligen blef framropad af Vimmerbypubliken och lagerkröntes af Sjövall, så tyckte naturligtvis Vesteråspubliken att den kunde göra lika så mycket med, och så ropade den in allesammans, som den glada älskarinnan hade spått, och medan Sjövall, i sin dubbla egenskap af direktör både i pjesen och i verkligheten, gick fyra, fem steg framför de öfriga, stod Vilhelm som en lycklig far med sonens hand i sin ena och den glada älskarinnans i den andra och bockade sig af hjertans lust, i det att väldiga bergslagsnäfvar derute i salongen daskade i hvarandra, så att det dånade som gevärssalvor.

— Ser herrn, hvad sa' jag? — ropade direktören åt honom, medan de nere i klädlogen ikläddde sig sinavanliga hvardagsmenniskor, — herrn har komiska anlag, det är säkert, det! Inte för att det här bevisar någonting, för rollen är egentligen för god för att kunna skämmas bort, men i alla fall har herrn inte alls burit sig dumt åt, för att vara så nybörjare som herrn är! Nu ska' herrn nästa gång få försöka sig på patron Silberkuhl i Bröstkaramellerna, som också är defekt genom Salmans sjukdom! Det är en prägtig roll, ska' herrn tro, och den . . .

— Ja men han sjunger ju, vet jag, och jag har inte en ton i halsen! — försäkrade Vilhelm ytterligare förskräckt.

— Alla menniskor kunna sjunga! — förklarade direktören, — det är bara mer eller mindre öfning som gör det!

— Ja, men jag är aldeles komplett utan öra! — återtog den komiska sånggudinnans offer med en förtviflad ansträngning, — jag kan aldrig lära mig sjunga rent!

— Nå ja, så sjung falskt då, det gör ingenting i en kuplett och det har händt större sångare än herrn! Får herrn för resten bara nöta in det rigtigt, så går det nog! Jag har sjelf hvarken röst eller öra, och ändå har jag sjungit Daniel i Alphyddan i min gröna ungdom.

— Jaha, men jag har hört att direktören hela tiden var en half ton under orkestern! — inföll gamle Blom, som sjelf aldrig kunde hålla tonen.

— Ja herre, det var jag! — utbrast Lager med berättigad stolthet, i det han slog sig för bröstet så att mjölet snöade ner ur den gråa Sjövallsperuken, som han ännu hade på sig; — och gubben Rylander, som den tiden anförde orkestern i Linköping, påstod att det var ett konststycke som ingen sångare kunnat åstadkomma, så långt som han mindes tillbaka.

— Är det sant som det påstås att han lät orkestern transponera en half ton, för att få direktören in igen?— frågade nu Blom, under de andra kamraternas halfdolda skratt.

— Ja det gjorde han; men ser herrn, det gick inte. Jag hade gifvit mig fan på att jag skulle vara en half ton under och derför gick jag ner en half ton till och der höll jag mig tills det var slut. Orkestern ref sig i hufvudet, Rylander snöt sig så det dånade i salongen, publiken höll sig för öronen, men jag höll i mig, jag! Konseqvent ska’ man vara, ser herrarne! Det är min princip!

Detta högtidliga utrop mottogs med ett skallande gapskratt hvari direktören sjelf deltog med en rigtig skrällåska, ty när han var vid godt lynne, var han den godmodigaste menniska i verlden.

Och efter som applåderna varit rikliga, inropningarna många och huset fullt, så hade han ju inga skäl att vara dyster, hvarför han också bjöd några af sina manliga sujetter och bland dem Vilhelm till qvällsvard på gästgifvargården, der de till långt fram på morgonen vid en ofta påfyld bål sjöng, pratade och drack, och der den välgörande direktören genomgick alla de olika graderna af ett väl och fullständigt inhemtadt rus, som började med skallande skrattsalfvor, derpå öfvergick till en djup melankoli som gaf sig luft i hjertnjupna deklamationer öfver konstens förfall, och kungliga teaterdirektionens ohjelpliga försummelse att redan för tjugu år sedan engagera honom såsom den ende hvilken med något hopp om framgång kunnat i förste älskare- eller främste hjelterollerna ersätta Torsslow, när han bröt benet af sig borta på Lidingön, och slutligen utmynnade i en högst betänklig grälsjuka, och ett okufligt begär att få visa sin armstyrka genom att kasta ut de af hans kära sujetter, hvilka han velat hedra och utmärka med denna temligen sällsynta frikostighet.

Grälet slutade dock med att ett par af de handfastaste vid fyratiden ledde honom hem, och att han, återkommen till mera fredliga tendenser, prompt villeomfamna och kyssa dem när han väl kom till sin port, samt som sitt sista ord förklarade att om de ville komma till honom klockan tio på förmiddagen, så skulle de få ut i förskott så många vecklöner de ville ha.

Vilhelm vaknade denna morgon med en otydlig förnimmelse af att han antingen satt i en gunga eller var ombord på något fartyg i hög sjö, och detta, fastän han redan klockan tu lemnat det glada samqvämet och varit mycket försigtig vid det första egentliga dryckeslag han någonsin varit med om. Men ovanan vid de starka varorna hade likväl gjort sin verkan, och skolka helt och hållet vågade han icke — han lika litet som någon annan nybörjare i hans kläder. Han steg upp och försökte att sansa sig så godt som möjligt, hvilket äfven slutligen lyckades honom tack vare den goda hjelp han fick af en stor kanna med friskt vatten, som hans värdinna helt förståndigt kom inbärande med, när hon frågade om han snart ville ha’ sitt kaffe. Sedan han således på bästa sätt sökt reparera sina illa medfarna krafter, klädde han på sig och gick ut för att taga sig en promenad, innan han begaf sig i väg till kaffebjudningen hos den glada älskarinnan.

Det var en klar och vacker höstmorgon, med litet af denna friska kyla som ger en försmak af vinterns annalkande, men som längre fram på dagen öfvergår till eftersommarvärme. Den lilla staden låg der nyvaknad och småtreflig vid sin vackra mälarvik, domkyrkotornets mörka, smidiga pyramidspira stack upp som ett stort utropstecken i

den klara morgonluften, den lilla ån skvaltade fram med muntert sorl mellan sina bakgårdar och klappbryggor och det täta marknadslifvet från gårdagen började redan röra sig på torg och gator. Der såg man en gubbe och en gumma komma ledande med en ko, gubben stampade förut, slängande med ben och armar, och med ett förnöjdt grin till hälften gömdt i ena mungipan, som om han redan i andanom fröjdade sig åt de många rara supar han skulle få i sig, innanhan vände om hem igen; gumman gick deremot alvarlig och litet butter, bekymrad som hon var, först och främst öfver hur hon skulle kunna få kon väl såld och hyggligt betald och för det andra hur hon skulle kunna gömma undan pengarne och få gubben ordentligt hem med sig på eftermiddagen. I ett af hörnen vid torget stodo några pojkar och började redan nu på försök mucka det gräl, som frampå qvällen skulle komma att afslutas med ett storartadt slagsmål, hvilket man ämnade etablera midt på torget, för att kunna ställa till så mycken förargelse som möjligt åt de stackars pepparkaksgummorna, hvilka stodo der med sina stora bord fulla af de väl renommerade bruna kakorna från Arboga och Köping. En grosshandlare af utpräglad semitisk ras var redan ute på språng med en stor låda med tvål under armen, och ämnade just nu på morgonqvisten hemsöka stadens handlande med profver af sin äkta vara, för att se om han kunde sälja något af den i parti, innan han sednare på dagen började på med sin minuthandel på torg och gator.

Vilhelm såg på alt detta med förströdda och halft frånvarande blickar. Gårdagsqvällens bifall och nattens rummel sammanlagda, satte hans fantasi i rörelse och hindrade honom att kunna fullt och ostördt uppfatta den egendomliga disharmonien mellan naturens friska och tilltalande skönhet och det vaknande småstads- och marknadslifvet skräpiga buller, tvenne motsatser som dock på sätt och vis kompletterade hvarandra och framhöllo hvarandras olika skaplynnen på ett ingalunda obehagligt, om också tämligen skärande sätt.

Han kände inom sig en egendomlig, obehaglig förnimmelse af förödmjukelse öfver det bifall som kommit honom till del, och ändå kunde det inte helt och hållet undgå att till en viss grad tjusa honom. Var det så lätt? — frågade han sig sjelf, — att på den svåra bana han valt, hinna mästerskapets ljusa höjder, då han, nybörjaren, redan nu kunde utmärkas med denhögsta belöning som publiken har i sin makt att gifva? Och skulle denna belöning komma honom till del för något, som han i sjelfva verket ansåg för en förnedring, ett prisgifvande af det bästa inom honom — hans kärlek för det djupa, det storslagna i den konst åt hvilken han ville egna sitt lif? Var det sålede verkligen ödets mening att han, som brann af begär att framställa de mörka lidelserna, de dystra passionerna, de himmelstormande begären i en förvillad men rikt utrustad menniskosjäl, skulle omskapa sig till en pajazzo, som med sina öfverdrifna krumsprång in på de burleska upptågens allmänningsmark skulle narra obildade och råa menniskor till att gapskratta åt osmakliga upptåg?

Var det konstens uppgift? Var det den framtid han hade drömt sig? Med långa och oroliga steg kom han ned åt den sida af staden der det gamla slottet ligger på sin trädomslutna kulle, fullt af sina rika minnen från flydda tider, fulla af storm och oro. Han tyckte, när han såg det stå der i höstmorgonsolens belysning, att det rent af liknade honom sjelf! Klumpigt, oansenligt till sitt yttre, utan all slags arkitektonisk skönhet, hvad gömde det dock icke inom sig! Hvilka hjeltar hade det icke hyst, hvilka stormiga tider hade det icke skådat, hvilken herrlig monolog skulle det inte kunna hålla för sin lyssnande publik, de lummiga holmarne, den blåa viken och den nyvaknade staden!

Och tänk, om det nu i stället skulle ställa sig på hufvudet och försöka narra dem att skratta? Fy! fy! så ovärdigt det vore den gamla Wasaborgen, — tragöden från de stora tiderna — från striderna mellan Engelbreckt och de dansksinnade fogdarne, från sammandrabbningen mellan Gustaf Wasa och Hans Brask, den stolte Linköpingsbispen, från så många minnesvärda händelser i den förflutna tidens historia!

Bäst som han gick der nedanför det gamla slottet och drömde om alt detta, väcktes han ur sina fantasier af ett argt: »Se opp då, och klif inte rakt på ensyndare!» och när han med ett halft språng kastade sig åt sidan, märkte han att den kärfva rösten tillhörde en stor, stark karl, som bar en slagtad gödkalf kastad öfver nacken och med långa steg begaf sig af uppåt slottet, der kalfven antagligen snart skulle gå sin förvandling till möte i landshöfdingens kök för att troligen till middagen serveras på hans bord.

Detta verkade som en kall dusch på Vilhelms för tillfälligt ovanligt melodramatiska känslostämning, och i det

han inom sig måste medgifva att nutiden också hade sina kraf, hvilka måste tillgodoses, tog han af på vägen som ledde utom tullen, för att på detta sätt försöka gå hufvudvärken af sig till dess klockan skulle slå tio.

7.

När han vid pass en qvart efter tio kom fram till den lilla tvärgatan, i hvars enda reveterade tvåvåningshus hans qvinliga kamrat bodde, hade han hunnit bli så der temligen normal igen. Hufvudvärken var visserligen inte aldeles borta; men den långa promenaden i den friska morgonluften hade likväl gjort hvad den kunnat, och han kände sig åter någorlunda tillfreds med verlden och sig sjelf, då han steg upp för den korta trätrappan och bultade på dörren som var halfgömd i ett litet prång aldeles invid den högst primitiva stege eller trappa som ledde upp till vinden.

På ett inifrån högt och gladt uttaladt: »stig in!» vred han om nyckeln i låset och inträdde i rummet. Det var inte stort större än en vanlig kajuta, och möbleringen bestod af en bred utdragssoffa klädd med svart tageltyg, tre stolar med samma klädsel, en liten byrå med tre lådor, ofvanpå hvilken stod en spegel, och öfver soffan ett temligen dåligt litografiporträtt af Karl Johan, med en stor gul fukt- eller kaffefläck midt öfver pannan och en del af det knollriga håret.Ett litet fönster, med hvita gardinkappor och två rutor i höjd, vette utåt en gård, på hvilken stodo ett par gamla almar, af hvilka den ena skuggade öfver fönstret, så att det var temligen mörkt inne i rummet.

— God morgon! — ropade hans kvinliga kamrat emot honom, i det hon steg upp från stolen vid fönstret der hon satt och sydde på ett kostymlif af röd bomullstwill; — det var snällt att ni kom litet tidigt, så att vi kan få prata litet, innan vi gå ner! Stig fram och sitt nu bara och var som barn i huset. Nej! inte der! Sitt i soffan, vet jag, den är bekvämare! Men hur är det fatt? Ni ser så blek och medtagen ut?

— Ja, jag har varit ute och gått och känner mig litet trött! — svarade Vilhelm i det han tyckte hennes framräckta hand, hvarpå han satte sig i soffan och hon tog plats bredvid honom.

— Jaså, är det derför? — fortsatte hon skrattande, i det hon visade sina stora, hvita tänder, — jag trodde att det var applåderna i går afse, som hade gått er i magen! Jag mins hur det var med mig, när jag hade fått min första inropning! Jag kunde hvarken äta när jag kom hem, eller sofva på hela natten; jag var alldeles som jag skulle ha' haft feber! Det är för underligt med det der bifallet, säg, är det inte?

— Jo, nog är det det! — svarade Vilhelm, och återtog sedan efter en liten paus, i det han lät sin blick irra bort åt kakelugnen i vrån, bredvid hvilken en kostymkjol hängde på en i väggen inslagen, dugtig spik; — men det är nog inte bara det, som gjort att jag känner mig litet underlig i dag; — jag skall helt upprigtigt säga att jag var borta på rummel i natt, och — —

— Fy då! — utbrast den unga flickan och fick en djup rynka mellan ögonbrynen, — rumlar herrn? Det tycker jag inte om!

— Ja, inte jag heller! — försäkrade Vilhelm med ett uttryck af sanning och uppriktighet, som genastnästan utplånade det djupa vecket och kom de glada ögonen att skina igen; — men det var direktören som bjöd och då passade det ju inte att säga nej.

— Jaså, var det han! — sade hon med en halft föraktlig knyck på det vackra hufvudet, — ja, det händer ibland att den der smulgråten får sina ryck utaf gifmildhet, och då skall han visa sig storartad, gudbevars! Nå, han blef väl drucken efter vanligheten?

— Jag vet inte, för jag gick klockan tu, men nog tycktes han vara på god väg då — och de andra med, för resten! Men det måste jag säga till hans beröm, att han var mycket vänlig och snäll hela tiden.

— Hvarför var han det, tror herrn? Jo, derför att herrn gjorde lycka i går afton. Hade herrn blifvit uthvisslad, eller bara inte fått någon applåd, så hade han inte sett åt herrn — åh, jag känner honom, jag! Han bryr sig inte om sina sujetter mer än så, — och dervid gjorde hon en mycket uttrycksfull åtbörd med handen, som om hon kastat bort någonting mycket föraktligt; — men sådana är de allesammans, — fortsatte hon efter en stund, — kan man göra dem nytta, så är det nog bra, annars voro de färdiga att kasta en stackare i första landsvägsdike, som de fara förbi.

— Ja, så är det väl öfverallt här i verlden! — invände Vilhelm mycket filosofiskt; — och så lär det väl bli' också, förmodar jag.

— Nå, är det rätt det, då? — frågade hon i det hon spände ögonen i honom.

— Nej det kan väl hända att det inte är rätt, men nog är det aldeles naturligt, tycker jag!

Hon såg på honom ett ögonblick, som om hon inte rigtigt visste hvar hon hade honom, derpå lade hon sin hand på hans arm och utbrast med en oväntad värma, som öfverraskade honom:

— Lofva mig en sak, men lofva mig det rigtigt säkert!— Det beror på hvad det skulle vara? — svarade han litet dröjande, i det han såg på henne tillbaka, och tyckte sig märka att det skimrade som af något fuktigt i hennes blick, hvarpå han hastigt tilläde, liksom om detta gjort honom säker att han kunde våga försöket; — men det är detsamma, jag lofvar ändå!

— Det tycker jag om! — utbrast hon hastigt, — och det är bara för ert eget bästa jag vill det! Lofva mig att ni aktar er för att följa med de andra aktörerna ut på rummel om nätterna, det har förstört mer än lofvande ungdom, det! Jag har sett tillräckligt af det eländet under min teatertid.

— Ni talar som ni skulle vara aldeles fasligt gammal, både vid teatern och annars! — inföll Vilhelm leende.

— Behöfver man vara så fasligt gammal för det då? — återtog hon — tror ni kanske att det är så ovanligt ?

— Nej det tror jag visst inte, — svarade Vilhelm, — men jag tror också att man inte får döma dem för strängt. De flesta af dem äro ju ogifta och ha' inte tillgång till att få njuta af något familjelif. Hvad ska' de då göra? Om de nu är hungriga efter ett spektakel och måste gå ut för att skaffa sig något till lifs, så ger det ju så lätt anledning till ett glas eller två. Alla vilja bjuda aktörerna!

— Ja och aktörerna äro så villiga att låta bjuda sig! Det fins ett mycket godt sätt att undvika det der, och det är att skaffa sig en inackordering för middag och qväll. Sådana kan man få öfverallt; med gudbevars, det smakar inte herrarne! Husmanskost duger inte, det ska' ätas efter matsedel! Ni skulle få nöja er så, som vi fruntimmer ha' det!

— Ni fruntimmer? Ja det är en helt annan sak!

— Hvarför är det en annan sak? — utropade hon med förargad ton, i det hon flyttade sig i andra soffhörnet, sedan hon förut hela tiden sutit aldeles bredvid honom; — hvarför ska' vi fruntimmer nöja oss med detsom ni karlar inte kan vara belåtna med? Kan inte vi också ha' våra stunder af frestelse, då vi gerna skulle vilja äta efter matsedel? Kunde inte vi också någon gång behöfva prata och dricka och ha' roligt såsom ni?

— Nej, det är ni aldeles för förståndiga till! — svarade Vilhelm i det han gjorde en halft sarkastisk bugning för henne der hon satt.

— Ja just det är vi! Vi tänker alltid först på om vi ha råd till sådana nöjen; men det gör aldrig ni! Ni ska' prompt vara med, om ni också ska' pinas sedan för det hur länge som helst, och det gör ni derför att ni är högfärdiga, det är hela saken. När man frågar oss om vi har lust att vara med — och det är då inte ofta det händer, — så svarar vi altid ärligt och rätt på sak, om vi har råd eller inte — och om det också händer att vi låta bjuda oss, så händer det deremot aldrig att vi låta bjuda oss af hvem som helst. För ville vi det, så vore det minsann ingen konst för oss att få vara ute lika mycket som ni.

— Med den skilnaden likväl, att det skulle kosta er mycket mera än hvad det kostar oss!

— Jaja, det kan ni ha' rätt i! — svarade hon efter ett ögonblicks paus, med tankfull uppsyn; — usch! hvad det är dumt att man inte har blifvit karl i stället!

— Det tycker inte jag! — inföll Vilhelm med en varm blick på hennes friska och tilltalande gestalt, der hon satt vårdlöst tillbakalutad i soffhörnet med det ena benet uppdraget under sig; — det skulle vara stor skada om — —

— Seså, prata nu inga dumheter! — snäste hon hastigt af honom, i det hon lutade sig framåt och gaf honom ett

lätt slag på handen, som ofrivilligt närmat sig till midten af den breda soffan; — utan försök att skaffa er en inackordering, det är mycket förståndigare både för er kassa och er hälsa!

— Ja, hvar skulle jag kunna få den ifrån, när det är en så här kort sejour?— Det kan ni få här, hos min värdinna! Hon frågade mig just i går om jag inte viste någon vid teatern som ville äta middag och qväll här för 75 öre om dan, och då tänkte jag på er!

— Gjorde ni? Åh hvad det var vänligt af er!

— Tycker ni det? Nå passa då på och tala med henne när vi kommer ner! Men ni ska' inte tro att det var bara af omtanka för er — det var nog litet spekulation för egen räkning också! På det viset kan jag få någon som följer mig hem om qvällarne, och ha' någon att prata med om middagarne, för det har jag inte nu. Det vill säga, min värdinna har visserligen en son som är provisor på apoteket, men han säger inte ett ord, utan sitter bara och stirrar på mig. Och så är han så rysligt artig, för bara jag står ett ögonblick någonstans i rummet så kommer han genast och kör en stol i knävecken på mig och säger: »vaschego'» och det retar mig, så jag kan bli ursinnig!

— Nå men, låt bli och sätt er då! — sade Vilhelm skrattande.

— Den som det kunde! — fortsatte hon och instämde i hans skratt; — men det är alldeles omöjligt! Han skjuter den så nära, att jag sätter mig handlöst mot min vilja. För resten är det en farligt beskedlig menniska; men när han någon gång talar, så är det bara om häftplåster och ipeca . . . ipecu — ja, jag kommer aldrig ihog det der fasliga namnet!

— Ipecacuana — sufflerade Vilhelm fortfarande skrattande.

— Usch ja, så var det! Hvad är det för slag?

— Det lär vara något kräkmedel!

— Ja, jag kunde tro det! Då är hela provisorn bara ipecacuana! Värdinnan är också rysligt snäll; men hon talar bara om pigorna och att maten är så dyr, — så det vore rigtigt snällt om ni ville komma och hjelpa mig att äta både middagar och qvällar. Middagarne äter man inne hos dem sjelfva: men qvällarne får jag in hittill mig, för det är bara smör och bröd med litet kött och ost och ett glas mjölk — och mera behöfver man ju inte.

— Nej visst inte! De flesta qvällar lägger jag mig utan att få någon mat als!

— Ja, men det är heller inte bra! Litet behöfver man ju alltid!

— Det är nog sant att det skulle vara godt — i synnerhet ibland, när man har spelt eller sutit i luckan, men tror ni det går an att jag kommer hit om qvällarne, och . . .

— Och äter, ja! — inföll hon hastigt, hvarför skulle inte det gå an?

— Jag är rädd för att man skulle börja på och prata om er, i fall en af era manliga kamrater . . .

— Prata! — Nå än sen då? Prata göra de nog ändå, hur man än må bära sig åt! Skulle man bry sig om det, så fick man väl inte ta ett steg, hvarken till höger eller venster!

— Det är nog sant, men jag är rädd för . . . att att ...

— Att jag ska' gå och bli kär i er kanske? — skrattade den unga flickan, i det hon åter makade sig närmare honom, — åhnej var lugn, så farlig är ni inte!

— Nej inte jag! — svarade Vilhelm och gjorde äfven från sin sida ett litet närmande, — men ni . . .

— Skulle jag vara farlig, jag? Det tror jag inte på, och det säger ni bara för att vara artig, gudbevars. Herre gud! om ni karlar någon gång kunde vänja er af med den der välsignade artigheten! Ni tror promt att den hör till, att man får lof att proppa oss fruntimmer med artighet, som man göder höns med brödbollar blötta i mjölk. Men det är inte på det viset; det fins ingenting som vi afskyr så mycket som sådana der godtköpskomplimanger!

— Ja men det hindrar inte att ni är farliga i alla fall.— Det är vi vist inte! Det tror ni bara! Och hvarför tror ni

det? Jo derför att ni inte är vana vid att umgås med oss annat än vid vissa tillfällen, då ni ovilkorligen anser att ni måste antingen klä' er i frack och hvit halsduk, eller också visa er så oklädda som möjligt! Om karlar och fruntimmer kunde umgås med hvarann som kamrater och goda vänner, så skulle det inte als vara på det sättet, det är jag öfvertygad om!

— Nå ja, jag vill gerna försöka; men det säger jag er: skyll er sjelf om det misslyckas!

— Det ska' inte misslyckas, åtminstone inte hvad mig beträffar!

— Ja, om jag bara kunde svara lika säkert för mig! Men ponera nu att jag går åstad och blir pin kär i er?

— Nå än sen då? Vore det så förskräckligt farligt, det?

— Ja, hvart skulle det ta' vägen? Antingen delade ni mitt tycke, och hur skulle det gå, fattiga som vi båda äro; eller också brydde ni er inte om mig, och då skulle jag bli en olycklig stackare som bara gick och suckade och inte kunde sköta mitt arbete!

— För att förekomma altihop det der, vet jag ett mycket godt sätt! — skrattade den unga flickan, — och det är att vi genast från början behandlar hvarann som ett par rigtigt goda vänner, och för att kunna det, så säger vi du åt hvarann från och med nu! Vill du det?

Det klack till i Vilhelm. Hvart ville hon hän? Var hon en utstuderad kokett eller en naif oskuld, som lekte med elden utan att ana det de kunde bränna sig båda två? Han rodnade som en skolgosse, men hon såg honom frimodigt i ögonen och fortfor alldeles som det varit fråga om den likgiltigaste sak i verlden:

— Nå hur går det? Har du inte lust?

— Jo — stammade Vilhelm, — nog har jag lust; men — men — jag kan inte förstå hvarför det skulle bli mindre farligt för det?— Då är du dum min gosse lilla! — utbrast hon med komiskt öfverlägsen ton, i det hon lade sin arm om hans axel, — just derför att man lär känna hvarann rigtigt, att man inte går och krumbugtar och gör sig till för hvarann, just derför är det mycket mindre farligt, än om det vore tvärtom! När du får se hur nyckfull och slarfvig och obildad jag i sjelfva verket är, så aktar du dig nog för att bli kär i mig, och får jag väl lära känna dina afvigsidor, så tänker jag att det blir samma sak med mig! Vi ska' behandla hvarann som syskon, jag heter Lina och du heter Vilhelm och dermed ta' vi hvarann i hand och så är den saken klar!

— Nå ja, gerna för mig! — ropade Vilhelm gladt, ty han började tycka att det hela tog en komisk vändning och han började verkligen ingå på den unga flickans sätt att se saken, och detta helt och hållet på god tro utan några tysta förbehåll för det kommande, — det går ju alltid an att försöka; men kan du tänka dig att någon inom teatern kommer att tro på att det bara är vänskap som fört oss tillsammans?

— Låt dem tro hvad de vill! — svarade hon med ett visst barnsligt trots i det hon kastade hufvudet tillbaka, — när jag inte bryr mig om det, så tycker jag att du kan sätta dig öfver det också.

— Men det skulle göra mig ledsen om man hyste några dåliga tankar om min syster! — sade Vilhelm, i det han tog hennes händer mellan sina, — och ännu mera ledsen skulle jag bli, om jag vore orsaken till något sådant!

— Tror du kanske man har några goda tankar om mig nu då? — frågade hon hastigt, i det hon drog handen tillbaka, — då känner du inte teatermenniskorna! Men nu slår klockan elfva. Kom nu så går vi ner till kafferepet. Der skall du få se ett par flickor, som är mycket vackrare än jag och som till på köpet har både bildning och talanger, du!8.

Vesteråssejouren led mot sitt slut. På kafferepet hade Vilhelm träffat öfverenskommelse med den fryntliga och korpulenta värdinnan, som var enka efter en konsistorienotarie och domkyrkosyssloman, om den beramade inackorderingen, och sedan dess hade han också intagit sina måltider inom familjen. Han hade funnit de båda unga flickorna, af hvilka den ena var enkans dotter och den andra en aflägsen slägting till dem, som var guvernant hos en af de högre officerarne vid Vestmanlands regimente, rätt älskvärda och behagliga; men också ingenting vidare. Han kunde inte hjelpa att han satte den glada Lina öfver dem båda två, och i synnerhet

beundrade han hennes förmåga att trots sin bristfälliga uppfostran, kunna reda sig både i deras sällskap och andras. Det kunde nog hända att hon uttalade ett främmande ord så att guvernanten rynkade på näsan, och dottern i huset skrattade bakom sin eviga virkning; men det hände aldrig att hon misstog sig om den sunda och praktiska medelvägen mellan de båda ytterligheterna i en hetsig dispyt, eller att hon inte med snabb uppfattning och säker slutkonst fann det rätta, när det gälde att klara en kinkig situation eller en invecklad fråga. Detta tycktes vara henne lika medfödt som förmågan att på scenen i allmänhet träffa den rätta tonen i en replik, äfven om hon kunde misstaga sig i den tekniska framställningen af en karaktär, hvars känsloskiftningar lågo utom området för det af henne sjelf genomlefda eller kända. Men der hjelpte henne instinkten, denna egendomliga gåfva, utan hvilken skådespelaren så sällan kan ens tillnärmelsevis blifva hvad han skall och måste vara: en profet som anar hvad han icke vet.

De af Vilhelm till en viss grad så fruktade qvällarne med deras enkla supé på tu man hand, hadehittills aflupit utan alla svårigheter och förhållandet mellan de båda unga hade verkligen så småningom antagit denna syskonlika förtrolighet, som gör att man lätt nog ser bort ifrån olikheten könen emellan, för att endast fästa sig vid likheten i åskådning och uppfattning. Det var hittills verklig vänskap och als icke någon kurtis mellan de båda kontrahenterna, och om Vilhelm någon gång, påverkad af sin manliga naturs kanske helt och hållet omedvetna dragningskraft till det qvinliga elementet, lade någon större värma i blick och ton än hvad vänskapen verkligen kräfde, så behöfdes det endast en blick, eller en i sval och litet sarkastisk skiftning utsagd anmärkning af den unga flickan, för att genast återföra honom inom de tillbörliga skrankorna, och då han icke var af allt för eldig eller företagsam natur i detta afseende, så aktade han sig sedan väl för att återfalla i ett liknande fel.

Han hade dessutom hufvudet så fullt af vilda teaterplaner under denna tid, att det inte fans plats hvarken der eller i hjertat för några andra tankar och känslor än dem som rörde hans nyss började yrke, och äfven den unga flickan tycktes på sitt håll vara upptagen af helt andra funderingar än dem att låta deras vänskap öfvergå till kärlek.

Men en af de sista middagarne under sejouren kom han, ytterligt upprörd bort till det lilla huset på tvärgatan, och fast det var en af hans favoriträtter, salt fårbringa med brynta kålrötter, som serverades till middagen, satt han bara och stack i maten, och kunde knapt förmå sig till att äta ens en vanlig halfportion.

— Hur är det fatt? — frågade den vänliga värdinan, som midt under sina beskärmelser öfver pigorna och sina bekymmer för de stigande matpriserna, märkte att det inte stod rätt till med hennes inackordent, — har det händt herrn någonting ledsamt?

— Åhnej, just ingenting! — svarade Vilhelm med denna djupa, emfatiska ton som aktörer pläga användanär de vilja imponera på vanliga, utom teatern stående personer ; — det är bara det, att ... att .. .

— Åh herre gud! — utbrast frun alldeles förskräckt, — det smakar väl ingenting utaf bringan heller?

— Vaschego, — interfolierade provisorn, i det han bjöd fram brödkorgen åt mamsell Liljeros.

— Ähnej, — utbrast Vilhelm med ännu bittrare betoning än förr, — det är inte utaf bringan det smakar, det är utaf lifvet!

— Lifvet! — utbrast frun förvånad, i det hon såg sig omkring vid bordet, der både dottern och provisorn sutto och sågo oskyldiga ut; — hvad menar herrn? Nej det får jag säga, nog är Stina slarfvig der ute i köket men det ska’ jag säga, att hvad hennes klädningslif beträffar .. .

— Nej bästa fru Holm, — svarade nu Vilhelm, som hunnit sansa sig en smula, och märkte att det började rycka i mungiporna, både på dottern i huset och på hans vän Lina, fastän provisorn bara teg och åt och inte kunde ha några ryckningar i mungiporna af det enkla skälet att han hade hela munnen full med kålrötter, — det är inte det jag menar, det är det usla menniskolifvet . . .

— Usch ja! tala aldrig om det! — utbrast frun, i det hon andägtigt tittade i taket, — jag vet hvad herrn menar! — Det kunde väl ingen menniska tro att det skulle sluta på det viset! Karlen var ju frisk och rask som en nötkärna i går morse, och i går afse dog han knall och fall! Men jag sa’ alltid åt hustrun, jag — se, vi är som uppvexta barn

tillsammans, för hennes mor och min far var bryllingar — eller gudvet om de inte raktåf var sysslingar — nå ja! jag sa' alltid åt Kristin: Söta du, sa' jag, försök om du inte kan hålla Hammarin hemma om qvällarne, sa' jag, för det går aldrig väl med de der många toddyarne på stadskällarn! Men hon satte sig, gudbevars på sina höga hästar och svarade att när Hammarin kunde betala hvad hanförtärde, så angick det ingen hur mycket han tog in — för si han bjöd alltid gudbevars, och det fast han inte hade råd, för jag vet att min man mångfaldiga gånger fick — men tyst min mun så får du socker — nog af, nu ligger han der och jag undrar inte på att herrn säger att det här usla menniskolifvet . . .

— Ja nu tänkte jag verkligen inte als på fabrikör Hammarin, fast jag nog hörde att han lär ha dött i går, — svarade Vilhelm, i det han pröfvade på om ölsupan skulle smaka bättre än förrätten, — utan jag tänkte på mig sjelf och mitt öde vid teatern!

— Ska' herrn spela någon som är död då? — frågade dottern hastigt i det hon med vaknadt intresse såg på honom med stora, förvånade ögon.

— Ja gunås, det är just det jag ska'! — suckade inackordenten vemodigt, i det han lutade på tallriken för att inte förlora något af ölsupan, som verkligen var både simmig och god, — och det värsta är att jag skall dö som en stackare!

— Vaschego, — sade provisorn, i det han bjöd Lina mera bröd.

— Nej det vill jag visst inte! — svarade Vilhelm förargad, ty bjudningen med brödkorgen hade undfallit honom, — och jag ska' säga provisorn . . .

— Provisorn var artig emot mig! — inföll Lina sarkastiskt, — och ville att jag skulle ta mera bröd!

— Jaså, det var en annan sak! Jag trodde . . . — Tycker herrn det! — utbrast värdinnan med ett löje som var beräknadt på att vara sött, men som blef sötsurt i stället, ty hon var mycket svag för sin son, och tålde inte på något sätt att man misstänkte honom för taktlöshet eller tafatthet, kanske just derför att dessa två voro hans svagaste sidor, — min Ludde har alldeles för mycken takt för att . . . — men hvad är det för en faslig roll herrn ska' spela då?

— Det är Polonius i Hamlet! — svarade Vilhelm med tragisk ton.— Hamlet? — frågade värdinnan och såg mycket konstförståndig ut — är det inte han som går i kloster?

— Nej mamma lilla, — upplyste dottern med vigtig min, — han ber Ofelia gå i kloster, men han går inte dit sjelf!

— Jaså, ja *det* var då mycket förståndigare! — fortfor frun; — men hvad är Pollenius för en då, efter herrn tycker det är så tråkigt att agera den?

— Han är kungens öfverste kammarherre! — svarade Vilhelm.

— Jo jag tackar, jag! —utbrast frun med ett häpet uttryck af den djupaste vördnad öfver sitt runda ansigte; — det kan duga det. Då har han väl gullränder på byxorna och tocken der kraschan på bröstet, alldeles som landshöfdingen? Och kanske raktåf trekantig hatt med plymer, alldeles som öfversten? Ja, jag säger väl det, ni ä' något lyckliga, ni som är vid teatern! En annan stackare får gå här i sina sysslor från morgon till qväll, men ni får agera alt möjligt, ni och vara gentila och bli' inropade och alting!

— Ja, och spela gamla narrar och få ligga döda på kalla teatergofvet en halftimmes tid — inföll Vilhelm förargad vid blotta tanken derpå, — nog är det trefligt, alltid! Och när det då till fins en roll i stycket som man vet att man skulle kunna göra, och som man naturligtvis inte får!

— Har du säkert hört att den ska komma upp? — frågade Lina i det hon med synbart intresse lutade sig fram öfver bordet.

— Ja, direktören sa' det i dag efter repetition! Den skall upp i Örebro för att vara i ordning tills vi komma till Jönköping och Göteborg. Han skall sjelf spela Hamlet naturligtvis . . .

— Nå och Ofelia då? — frågade den unga aktrisen alt mera intresserad. — hvem ska' spela den?

— Det skall direktörens fru göra, *naturligtvis*! — svarade Vilhelm med tonvigt på sista ordet.— Ska' hon? — utropade Lina med ett förargadt skratt, — ska' hon spela Ofelia? Hon är ju nära fyrtio år och Ofelia ska' ju bara vara ett barn! Så tokiga kan de väl inte vara, när det fins unga menniskor vid teatern.

— Ja men fru Lager ser verkligen inte ut att vara fyrtio år! — förklarade värdinnan, som sjelf inte hade något emot att få anses litet yngre än hon verkligen var — och en god aktris är hon då, det måste jag säga.

— God aktris! — utbrast Lina och kastade hufvudet tillbaka; — det är visst någon konst att vara god aktris, när man sjelf väljer ut de bästa rollerna åt sig! Låt henne bara gå och spela otacksamma roller ett halft år, så får man se hur pass god aktris hon är!

— Jaså, så hon tänker spela Ofelia? Åh vänta mig, det har ni inte sett än — det ska' vi bli' två om, det det lofvar jag!

Man hade nu stigit upp från bordet och sedan det tackats för mat, gick den unga skådesperskan fram till fönstret och utbrast halft vänd utåt gatan, i det hon trummade på rutan:

— Jag går genast opp till direktören, och talar med honom om den saken!

— Vaschego! — stammade den outtröttlige provisorn i det han kom med sin evinnerliga stol och skulle just skjuta den under henne, då hon hastigt vände sig om, sparkade till stolen så att den flög emot hans ben, hvarvid han tack vare den framlutade ställningen förlorade jemnvigten och föll fram stupa öfver stolen, som han drog med sig i golfvet. Medan modern och systern hjelpte upp honom, slog den unga aktrisen till ett öfvergifvet gapskratt, och ropade i det hon drog Vilhelm med sig in i sitt rum:

— Ja det var inte mitt fel; men det kan lära herr Ludvig att inte oupphörligt komma makande med sin stol! Jag behöfver inte leka sittblindbock morgon, middag och qväll!— Tänker du verkligen gå upp till direktören i eftermiddag? — frågade Vilhelm, sedan de kommit in i hennes rum och han slagit sig ned i soffan.

— Jaha, det tänker jag visst, det! Antingen låter han mig spela Ofelia, eller också går jag ifrån och det tvärt! Det har alltid varit min dröm att en gång få spela tokig och sjunga kan jag — det kan inte hon! Hon deklamerar Ofelias verser och det ska' de inte: de ska' sjungas! — Så här ska' det låta:

»De lade honom ned på bår Och på hans graf föll mången tår — Farväl min dufva! ...»

— Så vacker röst du har! — utbrast Vilhelm beundrande, — du skulle bestämdt kunna gå in vid operan!

— Det är ingen som vet hvad jag kommer att göra! — svarade hon med hemlighetsfull min; och tillade efter några ögonblick med vigtig ton och ett uttryck af bestämdhet, som han inte förut sett hos henne, — men fram skall jag, på hvad sätt det än går!

— På hvad sätt det än går? — upprepade Vilhelm förvånad, — hvad menar du med det, Lina?

— Kors, jag menar det, att jag är alldeles för vacker flicka för att behöfva gå och surna bort här i landsorten! — svarade hon med en knyck på den vackra nacken, — och när vi reste igenom Stockholm nu sednast, så hade jag ett anbud, som inte var att förakta.

— Hvad var det för ett anbud? — frågade Vilhelm ängsligt i det han såg på henne, och varseblef i hennes ansigte ett uttryck som han inte tyckte om, — och hur kan du sjelf säga sådant, som att du skulle vara för vacker för att stanna i landsorten?

— Kors, det måtte jag väl kunna säga, när jag vet att det är sant! — svarade hon vårdslöst — och för dig behöfver jag väl inte göra mig till!

— Ja men hur kan du veta . . . ?— Att jag är vacker? — fulländade hon meningen med ett skratt; — åh det har tillräckligt många sagt mig, utom det att jag skulle väl vara blind, om jag inte såg det i spegeln! Tycker du kanske inte att jag är vacker då? — fortsatte hon efter en stund, i det hon stannade framför honom, lutade sig fram emot

honom, och lade sina händer på hans axlar.

— Jo, visst är du vacker . . . mycket vacker till och med! — stammade Vilhelm förvirrad öfver att känna hennes varma andedrägt öfver sitt ansigte, — men det förklarar inte . . .

— Jo jo men, min gosse lilla! det förklarar mycket, det! Och om jag ville, så skulle jag snart kunna . . . men det är inte sagt att jag vill!

— Vill? Vill? — Hvad menar du? Hvad skulle du vilja? — fortfor Vilhelm nu något lugnare, då hon drog tillbaka sina händer och rätade upp sig igen, så att af ståndet emellan dem blef litet längre.

— Hvad jag skulle vilja? — Gå ifrån teatern naturligtvis!

— Gå ifrån teatern? Hvarför skulle du göra det?

— Du frågar så mycket! — svarade hon undvikande, i det hon satte sig i det andra soffhörnet; — och jag vet inte alls hvarfor jag skulle svara på dina frågor! — Hvad har du egentligen för rättighet att ta' mig i förhör?

Och hon såg på honom med ett leende som han hade svårt att förklara. Det var något till hälften gäckande, till hälften lockande i det, tyckte han, och han hade litet svårt att se på henne, när han svarade:

— För rättighet? — Ha' vi inte lofvat hvarann att vara vänner, och har inte den ena vännen rättighet att fråga den andra?

— Jo visserligen; men det här är saker som vänskapen inte har med att göra. En annan sak, om du till exempel vore min fästman eller min älskare; men det är du inte, och det kommer du heller aldrig att bli!— Är du så säker på det? — frågade Vilhelm med ett vaknande, trotsigt begär att tränga till djupet af den i hans tycke gåtfulla natur som han hade att göra med; — hvarföre skulle jag inte kunna bli ettdera eller båda delarne kanske?

— Derför att det ena vill du inte bli, om du skulle kunna bli det andra, — svarade hon hastigt med ombytt ton, — och du ville säkert inte bli' någondera delen, om du visste hur dan jag är i grund och botten! För vet du Vilhelm! — fortfor hon plötsligt med frambrytande tårar, — jag är en dålig flicka, men det är inte mitt fel — jag har blifvit det derför att. . . derför att jag var fattig och vacker, och derför att det fins menniskor som veta att begagna sig af tillfället! Men det är detsamma! Det hör inte hit! Vänner kunna vi ju alltid vara, och goda kamrater, så länge det räcker! Seså, sitt nu inte der och se så förvånad ut . . jag är tokig kära du, jag vet inte rigtigt hvad jag säger ibland, det är hela saken! Bry dig inte om det, utan låt oss nu tala om teatern!

— Nej, nej! låt oss tala om dig, låt mig få veta hvad det är som grämer dig, — lått mig . . ..

— Åh, se så! — svarade hon med hastig öfvergång från gråt till skratt, i det hon torkade sig i ögonen, — det syns att du inte förstår dig på oss fruntimmmer! Bry dig inte om hvad jag sa' nyss, jag är inte sämre, jag, än någon annan! Kanske en bit bättre till och med! Men nu vill jag spela Ofelia — och det ska' jag också, eller också går jag ifrån!

— Och jag vill spela Hamlet! — utbrast Vilhelm i det han reste sig upp med strålande blickar, — och så ska' vi båda bli berömda skådespelare och sen ska' vi gifta oss och få engagement vid kungliga teatern och . . .

— Tänker du spela Hamlet? — utbrast hon och började skratta som en galning, — jo, så ska' han se ut! Ha ha ha!— Prata inte om se ut och se ut! — ropade den unge mannen förargad, — jag undrar hvar det står skrifvet att Hamlet ska' vara någon Adonis? Shakspeare säger sjelf att han är däst och andfådd.

— Ja men han talar inte om att han skall ha' potatisnäsa — fortfor Lina skrattande, — det har jag åtminstone aldrig hört!

— Näsan lägger man på, — ropade Vilhelm, — och så är den saken hjelpt! Det är för resten inte på näsan det kommer an, utan på själen, uttrycket, värmen — —

— Ja men kom ihåg att han är prins!

— Nå ja, går och står inte prinsar som annat folk de då?

— Inte på teatern! Der få de lof att röra sig på ett helt annat sätt än andra menniskor!

— Det var märkvärdigt! Det har jag då aldrig hört talas om förut! Men det är detsamma, jag skall ändå spela Hamlet, eller också går jag ifrån med.

— Har du något annat engagement på förslag då? — frågade den unga flickan med spefull min och ton.

— Nej, men det kan jag väl få! — utbrast Vilhelm med hela ungdomens naiva tillförsigt; — nu har jag teatervana och om jag visar upp recensionen öfver garfvar Gråström — —

— Ja, på den lär du väl ändå inte få spela Hamlet, tänker jag! Men du kan ju alltid försöka att få din vilja fram hos direktören! Kom med dit nu, så tala vi vid honom på samma gång och som jag mycket väl vet att han inte vill mista mig, så ska’ jag säga honom att jag vill spela Ofelia emot dig! Vill du det?

— Ack ja, gör det! På det sättet går det bestämdt! — ropade Vilhelm förtjust, — och du skall få se att jag ska’ göra lycka i rollen, det känner jag, det är jag säker om! Åh, jag har deklamerat monologerna ur den så många gånger i Stockholm och alla tyckte att det var så bra. Vänta, vill du inte höra den första:»O kunde detta alltför fasta kött» — —

— Nej, nu ha’ vi inte tid att deklamera; det får du göra en annan gång! — förklarade Lina i afgörande ton, medan hon satte på sig hatten framför den lilla spegeln på byrån: — eller ännu bättre: Det får du göra hos direktören, när vi kommer dit! Tag den eller också; »Att vara eller inte vara, det är frågan» — eller tänk om vi skulle spela upp hela scenen mellan Hamlet och Ofelia i tredje akten-----------

— »Gå i kloster Ofelia!» Ja det borde vi göra! Det är bara det värsta att jag inte kan den utantill, för det är egentligen monologerna som jag har lärt mig. Jag tycker så mycket om monologer, för der får man vara ensam och behöfver inte fråga efter något samspel och sånt der, utan man gör hvad man vill och så tar man applåderna sjelf, och behöfver inte dela dem med någon annan.

— Du har allt goda anlag att bli en riktig aktör, du! — sade Lina skrattande, i det hon satte hatten på honom och tog honom i armen för att skjuta honom ut genom den öppnade dörren, då i detsamma hastiga steg hördes på trägolfvet i förstugan på nedra botten och en högljudd stämma frågade någon som öppnade en gnällande dörr:

— Bor mamsell Liljeros här i gården?

— Jaa, hon bor på öfre botten! — svarade en gäll qvinnoröst, hvarpå dörren slogs igen.

— Skynda dig upp på vinden och gå sedan sakta ned, när vi ha’ kommit in! — hviskade den unga aktrisen och sköt honom ut genom dörren, — det är någon som söker mig!

Vilhelm såg på henne med en hastig blick. Hon var blossande röd, och han tyckte att ögonen glänste alldeles onaturligt stora; han ville säga något, men hörde de brådskande stegen närma sig, hvarför han kröp in i pränget der vindstrappan var och ämnade sig just uppför de rankiga stegen, då han hastigt såg en lång,mörklagd, trettiårs man komma upp för den andra trappan och bli stående ett ögonblick midt i farstun, tveksam om på hvilken dörr han skulle klappa.

Vilhelm fick ett blixtsnabbt infall; han låtsade som han kommit ned från vindstrappan och ämnade just så obemärkt han kunde gå förbi den främmande, då denne spände ögonen i honom och frågade:

— Kan herrn säga mig hvar Mamsell Liljeros vid Lagerska teatersällskapet bor?

— Jag tror visst att hon bor derinne! — svarade Vilhelm så obesväradt han förmådde, i det han visade på dörren, som han nyss kommit ut igenom.

— Jaså, tackar! — svarade den främmande kort, i det han gjorde en åtbörd med handen åt hattbrättet, öppnade och steg' in, i det han ropade just som han stängde dörren:

— Jo jo men, min flicka lilla! Här har du mig nu lifs lefvande i den goda staden Vesterås!

— Hvem kunde det vara? — frågade Vilhelm sig sjelf, i det han skyndade utför trappan och ut på gatan, — han

såg ut som någon militär!

Och med hufvudet fullt af underliga tankar och hjertat pressadt af en för honom obekant beklämning, gick han gatan framåt några steg, men stannade plötsligt och tittade från gatans andra sida in öfver det rödmålade planket som omgaf gården, och upp till Linas fönster, som han kunde se genom mellanrummet mellan de båda almarne derinnanför: Han såg då den reslige mannens mörka gestalt afteckna sig alldeles invid fönstret och såg huru mot den mörka rocken ett par hvita armar knäppte sig som en glänsande kedja omkring hans hals, och med ett rytande af vaknande svartsjuka vände han sig om och rusade af neråt den fredliga tvärgatan som om den onde sjelf varit i hälarne på honom.

— Det var honom hon talade om! — mumlade han för sig sjelf, i det han tog ut stegen så långa hanförmådde, — det var det anbudet hon hade fått nere i Stockholm! Åh, hvad jag hatar, hvad jag föraktar henne! — Aldrig spelar jag Hamlet mot en sådan Ofelia! —

9.

På qvällen var det stor uppståndelse nere i damernas klädloge och inte stort mindre i herrarnes. Den långe, mörke främlingens ankomst hade blifvit bekant icke allenast inom teatern utan i hela den stora staden, och den kommenterades nu flitigt allt efter hvars och ens personliga åsigt, dels om saken, dels om den glada älskarinnan sjelf, som visserligen inte hade några direkta fiender bland kamraterna; men som naturligtvis heller inte var utan sina afundsmän och framför allt inte utan sina afundsqvinnor.

Det är visst icke antagligt att fruntimren äro mera anlagda för afundsjuka än karlarne; men de göra med den känslan som med alla andra, utom kärleken, de lägga den mycket mera oförbehållsamt i dagen än vi. Och så äro de i allmänhet mycket mera skonlösa mot sitt eget kön, än den starkare delen af menniskoslägtet. Det fins mellan karlarne en sorts, om också omedveten, känsla af solidaritet, som damerna inte fråga ett spår efter när deras passioner komma i rörelse. De kunna nog också hålla ihop, när det gäller den gemensamme fienden, mannen; men det är endast sedan de sjelfva inte längre ha’ någon utsigt eller någon önskan att vinna något för egen del. Hafva de deremot detta, så kunna de med god smak och leende ansigte sönderslita hvarandra bit för bit.

Den här gången hade de händelsevis fallit på den idén att anse främlingens ditkomst förbunden med frågan om ett giftermålsanbud, och som ingen af dem egentligen hade något emot att bli af med en rätt farlig rival ompublikens appläder och ynnest, så omfattade de, från och med direktörens fru till och med pèrenobelns lilla ingénue, denna idé med den lifligaste tillfredställelse, och höllo på att nästan qväfva den glada älskarinnan med sina omfamningar, när hon tämligen sent kom upp för att kläda sig till den obetydliga roll hon hade att utföra i qvällens föreställning.

Och under hela den första qvarten haglade nu frågor, anspelningar och halfqvädna visor öfver mamsell Liljeros, som inte tycktes serdeles hugad att svara på de förra eller att bry sig om de senare. Hon var ovanligt allvarlig, och när de andra inte ville sluta med att fråga och anspela, svarade hon slutligen med ett af sina vanliga korta skratt, i det hon kastade upp det ena benet öfver det andra, för att börja på och kläda sig på fötterna:

— Åh kära ni, ni har det alldeles om bakfoten alltsammans! Det är inte alls fråga om något giftermål, — när har ni hört att någon baron gifte sig med någon aktris sist? Åhnej, det akta de sig allt för! Nej, det är helt enkelt fråga om ett engagement i Stockholm, och det ett mycket godt engagement ändå!

— Jaså, hvad är det för sorts engagement? — frågade direktörens fru med sarkastisk ton, i det hon drog upp ögonbrynen, så som hon brukade göra på scenen, när hon ville se förvånad ut; — har han någon teater då, den der fina baron?

— Nej, men han kan väl vara utskickad från någon som har! — svarade den unga flickan, i det hon kastade en utmanande blick på teaterns herrskarinna; — och bästa beviset på att man är angelägen att få mig, är att han reser direkt hit för att få mig att bestämma mig!

— Ja, aldrig kan det väl vara från Stjernström, för han brukar då inte ta’ folk ifrån gatan! — fortsatte direktrisen

elakt, — utan det är väl någon som ska' sätta upp någon småteater, kan jag tänka.— Åh nej, det är nog bättre upp än så tänker jag! — inföll hånfullt fru Blom, som hittills hållit sig tyst, — det är väl ifrån Elfforss, som jag hört lär tänka spela på manegen, nästa sommar — eller från Åhman och Pousette, som spelar på Humlegårdsteatern.

— Ja, eller från sjelfva Pierre Deland vid Djurgårdsteatern! — bifogade teaterns ingénue, och såg ut som oskulden sjelf, — såvida det inte är något enskildt engagement som mamsell inte vill tala om.

— Hvad menar ni med det? — frågade Lina och blef purpurröd af förargelse.

— Kors! jag menar ingenting annat än hvad jag säger! — svarade ingénuen och såg ännu oskyldigare ut, — det fins ju sällskapsteatrar i Stockholm också, och det kan ju vara någon sådan!

Nu ringde det första gången och samtalet af bröts.

Nere i herrarnes klädloge var saken också på tal. Pèrenobeln påstod sig alldeles bestämdt ha' hört att den långe herrn var en utskickad från Kgl. teaterns direktör, Hyltén-Cavallius, som hade tagit för princip att han skulle rekrytera landets första scen med det bästa som fans i landsorten och som naturligtvis hade blifvit förd bakom ljuset då han kunnat fästa sig vid något så obetydligt som mamsell Liljeros.

— Jag skulle inte säga något, — utlät han sig med imponerande värdighet, — om det gälde någon verklig talang, som till exempel mig eller min hustru. Det är nu rent af en skandal att vi inte är der längesen . . . och det kunde vi då också ha' varit, om det inte varit för penssionskassans skull!

— Hur så? — frågade Vilhelm, som inte kunde begripa hvad penssionskassan hade med den saken att göra, — hur kunde den hindra?

— Jo, det är så förbaskadt dyrt att gå in i den! — förklarade Blom, — se, man får betala retroaktif afgift och så får man ändå aldrig någon pension. Men i alla fall, om den der herrn verkligen är en utskickadfrån Kgl. teatern, så ska' jag tala med honom om dotter min, hon är ung och för henne kan det vara skäl i att. . .

— Gör inte det! — sade direktören hastigt i det han vände sig mot pèrenobeln med ena sidan af ansigtet grimeradt och den andra ännu i hvardagsskrud; — jag känner den der herrn alldeles tillräckligt, och det engagement han erbjuder, passar sig inte för en hederlig flicka, det kan herrn lita på!

— Åh tusan! — sade herr Blom långdraget, — hvad menar direktören med det?

— Åh, det kan herrn väl begripa! — svarade direktören och sänkte rösten, — jag menar att han tänker ta' henne ifrån teatern och sätta upp våning åt henne, det är hela engagementet!

— Det är inte sant! — utropade Vilhelm från sitt hörn i logen, i det han flammade upp i oförsigtig häftighet, — en sådan flicka är inte Lina Liljeros! — Jaså, hur vet herrn det då? — svarade direktören i det han vände sig om på stolen och såg på honom med hånfull retsamhet; — känner herrn henne kanske bättre än jag? Hvasa?

— Jag känner henne tillräckligt för att veta att hon är en hederlig flicka!

— Bah! hederlig! Hvad vill det egentligen säga? Om hon tycker om karlen, hvem angår det?

— Nej, det tycker jag också! — genmälde Vilhelm, i det han steg upp och gick upp ur klädlogen, följd af ett ljudeligt gapskratt från alla de innevarande.

Han kom upp, sjudande af harm och med en egendomlig förnimmelse af att han gjort sig löjlig dernere genom sin häftighet. Hans fåfänga bjöd honom att försvara den unga flickan både mot sig sjelf och andra, det var nog också kanske en bättre känsla inom honom, som påpekade detsamma, och ändå måste han ju tro sina egna ögons vittnesbörd, när de genom fönstret viset honom den reslige mannens mörka rock med den runda, hvita halskedjan öfver, och medan han gick der framoch tillbaka på den ännu tomma scenen, kom det öfver honom en oemotståndlig lust att strypa både bedragerskan och den i hvars sällskap hon hade bedragit honom. Bedragit honom? Hade hon då lofvat honom något, hade han någon sorts rättighet att hindra henne från att linda sina armar kring hvilkens hals hon behagade? Var han hennes bror, hennes fästman eller hennes älskare? Nej, det var

han inte; men han var hennes vän, och denna hans egenskap gaf honom rättighet att hindra henne från att kasta bort sig sjelf, om hon också hade aldrig så mycken lust dertill. Han var hennes kamrat, och i konstens namn, i dess höga intressen skulle han tvinga henne att afskudda sig ett ok, som måste vara henne förhatligt.

Han kom ner till avantscenen och blickade ut i salongen genom det lilla hålet på ridån. Derute samlade sig redan publiken, den helsade, skrapade, trängde sig fram mellan bänkraderna, pratade och skrattade, såg högtidlig ut här, halfgäspade der, låg baklänges på parkettplatserna och kastade sig framstupa på galleriet, med ett ord, betedde sig alldeles som den hade varit hemma hos sig.

— Hvarför kommo dessa menniskor? — frågade han sig sjef bittert, i det han blickade ut öfver den månghöfdade hydran derute; — fans det någon enda af dem derute som kommit dit i den festliga stämning som konstverket kräfde, för att rätt kunna uppfattas och njutas? Och om det så var, om någon enda bland dessa hundrade hyste denna längtan efter att få svalka sig i det diktade lifvets friska luftbad, kunde väl han och hans omgifning förskaffa dem denna vederqvickelse på det rätta sättet? Voro de inte allesammans alltför ömkliga stympare, alltför eländiga gycklare, för att åt hela denna från hvardagslifvets släp hitkomna menniskohop kunna iskänka den sanna konstens ädla vin, det som stämmer själen till harmonisk njutning och som kommer stundens små bekymmer att krympa ihop tillförsvinnande stoftkorn inför de oändliga utsigterna öfver poesins och skönhetens fria rymder?

Hastigt ryckte han till och fattade med begge händerna tag i läkt en som gick midt öfver ridån, hvilken, som vanligt på dessa småteatrar, hissades upp i tvenne hälfter, och han tog tag i den så häftigt, att det dåliga förhänget började svaja fram och tillbaka som om det velat brista i tu eller falla. Han hade fått syn på den högreste mannen, som han mötte i trappan utanför Linas dörr. Han stod inne på den förnämsta platsen, med en lornjett i ena ögonvrån och såg sig omkring med förnäm och halft föraktlig blick, i det han vårdslöst stödde sig mot bänkradens ryggstöd. Det låg något öfverlägset, något befallande i hela hans sätt och hållning, och på samma gång något utprägladt spefullt, som om han varit van att se ned på hela verlden, tyckte Vilhelm. Han lornjerade de på första raden inträdande damerna med liknöjd och vårdslöst granskande min, och derpå vände han sig framåt den nedfälda ridån och stirrade på den som om han velat säga: »Jag vet en, som är vackrare än ni allesammans, och hon är derinnanför, och om ni visste att hon är min, så skulle ni vara afundsjuka på henne allesammans och det skulle ändå inte inbringa er så mycket som en blick från mitt segervana öga!»

Så ungefär öfversatte Vilhelm i sin omedvetna svartsjuka den unge officerens blick, och hur förbittrad han än var på honom i sitt sinne, kunde han ändå icke undgå att önska, det han sjelf såge ut som den unge mannen på andra sidan om ridån. Hvilka hjelteroller skulle han då icke få spela. Då skulle man inte längre skratta åt honom och dömma honom till de komiska betjenternas burleska tillvaro, eller att med garfvare Gråströms groteska kraftord eröfra galleriernas skallande skrattsalfvor och en inropning som var nästan värre än att blifva uthvisslad — och då skulle inte hon — nej då skulle inte hon slå sina armar om någon annan hals än hans egen!I detsamma slog honom någon bakifrån på axeln. Han vände sig hastigt om, och der stod den glada älskarinnan i egen person, iklädd den muntra kammarjungfruns nätta drägt med korta kjolar och en liten mössa lutande kokett öfver ena örat, medan det låghalsade kostymlifvet visade hennes hvita hals och runda axlar, samt den förrädiska början af en barm, som höjde och sänkte sig i snabb vexling. Hvad hon var vacker! Hon tycktes hafva klädt sig med mer än vanlig smak, hon hade sminkat sig mycket mera omsorgsfullt än hon annars brukade för »lunta-luntorna» som hon kallade de unga herrarne från stadens boddiskar.

— Det var naturligtvis för hans skull! — tänkte Vilhelm med nyvaknadt inre raseri, i det han drog sig åt sidan för att lemna henne platsen vid ridåhålet, då hon helt oväntadt stälde sig midt framför honom utan att ens se åt den annars så anlitade tittgluggen, och utbrast, liksom om hon kunnat läsa hans innersta tankar:

— Ser du till någon bekant derute?

— Åhja, men inte till mig! — svarade Vilhelm innanför sina sammanbitna tänder; — men så är han väl så mycket mera bekant för er!

— Er? — upprepade hon med gäckande tonfall, — hvad är det för dumheter? Har du ledsnat på vänskapen längesen? Tålde den inte vid värre än så?

— Nej den tål inte vid att du nedsätter dig sjelf och gör dig till en visa i staden, för den der snobbens skull! — utbrast Vilhelm hetsigt, i det han gjorde en hotande åtbörd utåt salongen; — den tål inte vid att du hänger dig om hans hals, som en annan slinka, bara han kommer innanför din dörr!

— Jaså, såg du det nedifrån gatan? — frågade hon med ett skratt, i det hon svängde på sig och tittade utåt salongen; — jaså, du stod och spionerade på mig! Men om jag också gjorde som du säger, hvem angår det? Är jag inte fri, är jag inte min egen herre?— Man är aldrig så fri att man har rättighet att kasta bort sig sjelf! — svarade Vilhelm allvarligt; — och när man är vid teatern, är man det ännu mindre än annars!

— Jaså, hvarför det då?

— Derför att alla se på en som om man vore på en presenterbricka; derför att alla anse att teatermenniskorna äro ena förderfvade, omoraliska varelser, och att de såledeles måste vara dubbelt aktsamma om sig, i fall de skola kunna åtnjuta den aktning . . .

— Åh, nu pratar du dumheter, min gosse lilla — svarade den unga aktrisen med lätt ton, i det hon böjde sig fram emot honom och fingrade på en af knapparne i hans betjentväst; — någon aktning få vi alla fall inte, åtminstone inte så länge vi flacka omkring i landsorten, och då kan man väl åtminstone till ersättning få lefva som man vill.

— Ja, men förstår du då inte, att konsten . . .

— Kom nu inte och prata om konsten! — afbröt honom Lina häftigt, — den förlorar min själ ingenting på att aktriserna ser sig omkring litet i verlden och skaffar sig en smula erfarenhet af lifvet! Vi stackars flickor, som komma till teatern och inte ha’ fått någon bildning och någon uppfostran, hur skulle vi bära oss åt om vi inte finge vara ute bland folk och på det sättet, skaffa oss litet fason och litet umgängesskick ? Och när inte de fina damerna vill umgås med oss, hvad ska vi då göra? Vi måste skaffa oss umgänge med de fina karlarne i stället, och om de passa på och taga betalt för sina lärdomar, så kan man väl inte förtänka dem det! Så är med den saken, och hur mycket du och andra sådana der konstentusiaster predika, så blir det inte annorlunda för det.

— Fy Lina, så lättsinnigt du talar! — utbrast Vilhelm förfärad öfver det sätt hvarpå hon framlade sina tankar om dessa ämnen, liksom det varit det naturligaste i verlden; — aldrig kunde jag tro att du . . .— Nej, du trodde kanske att jag var ett litet helgon, du? Men ser du, det är jag långt ifrån, och jag har åtminstone den förtjensten, eller det modet, hur du vill kalla det, att inte göra mig bättre än jag är! Det fins en hel mängd fina damer som tänka alldeles som jag, men som inte desto mindre är så heliga, att en karl knappt törs titta åt dem, såvida han inte känner dem närmare än mängden. Men gör han det, så törs han nog både titta och mer! Nej du, jag är visst inte något helgon! Lika litet som du är någon tragiker, annat än möjligtvis invärtes, och det har publiken inte mycket glädje af — liksom den inte heller har den ringaste skada utaf om jag håller af någon, eller är god vän med någon, fast jag inte frågat presten om lof! En hvar lefver som han kan, och jag lefver som jag vill, så mycket du vet det! Kommer du hem med och äter i qväll?

— Nej, jag kommer aldrig mera i det hus der jag mötte den der karlen! — utbrast Vilhelm, i det han drog sig tillbaka i kulissen vid de sista tonerna af ouverturen; — jag vill inte genera dig!

— Så mycket bättre! — svarade hon i samma ton, i det hon gick några steg förbi, och fortsatte sedan hånfullt i det hon vände på hufvudet; — du hade i alla fall fått äta ensam, för jag är bjuden på supé på gästgifvaregården!

— Det kunde jag väl tro! — mumlade Vilhelm, i det han krampaktigt knöt händerna vid sidan, och kände ett styng i sitt hjerta, så att han knappt kunde draga andan. Han kände ett behof att flyga på henne, att krossa henne under sina knytnäfvar, der hon stod leende och oblyg och vacker och hviskade: »Supé med champagne, du!» — men i detsamma hörde han sin replik falla, och så måste han in på scenen med munnen upp åt öronen af skratt, och med några banala godtköpsrepliker till hands för att muntra upp galleripubliken. Och medan han stod der och försökte narramenniskorna derute att skratta, grät det i hans eget innersta, och han förbannade inom sig den stund

han valde ett yrke i hvilket man så litet får vara sig sjelf.

Men just denna motsägelse mellan hans verkliga väsen och den han skulle föreställa, gjorde honom i detta ögonblick omedvetet komisk, och det var mot sin vilja han framkallade den ena skrattsalfvan efter den andra.

— Han tar upp sig! — sade direktören i kulissen till sin fru, som stod der och tog på sig sin oskyldigaste min; — kom nu och säg att jag inte har blick. Den der karlen kommer att bli' en ny Sevelin!

— Ja, om mornarne! — svarade frun helt prosaiskt, ty hon kunde inte tåla den tafatte nybörjaren.

— Nej, just om qvällarne! — svarade direktören patetiskt; — det kan du vara lugn för Rosalie lilla

10.

Vesteråssejouren var slut och nu spelade man i Örebro på den gamla teatern uppe på rådhusvinden vid torget. Engelbrektsstatyn fans då inte, kyrkan var ännu inte restaurerad och den gamla trånga stadsdelen hade ännu inte brunnit, för att lemna rum för en storstad af grannaste slag. Den långa krokiga gatan strök rätt igenom staden med sina träruckel och trånga gränder, kastade sig på stenbron öfver Svartån framför det gamla slottet med sina gråa murar och sina stympade hörntorn och de hopgyttrade husen väntade synbarligen på den olycksdigra stund då de skulle få brinna ner, för att lemna plats åt en nyare tids mera storartade behof af beqvämlighet och utrymme. Men det gamla Örebro var en god spektakelstad och den gamla teaterlådan uppe på rådhusvinden var nästan alltid fyld till brädden, hvilket deremot sällan blef fallet med den nya teatern på norra sidan om bron. Råttfällan uppe på vinden brann aldrig, — den nya teaterbyggnaden deremoträknade icke många år förr än den tog eld och förstördes. Men under den gamla teatern residerade också den högvördiga magistraten som alls icke var eldfängd af sig, om den också ibland vederbörligen snäste till sina kunder; bredvid sånggudinnorna i den nya, hade man deremot inrymt åtskilliga eldfarliga inrättningar, och derför gick det också som det gick. Man hade äfven för beqvämlighetens skull lagt dit ett tryckeri, för att recensenterna skulle ha' det trefligt och lättvindigt, om de under mellanakterna skulle få lust att bedöma hela representationen, något som nog händer ibland, när de ha' brådtom.

Men som sagt, den nya tiden hade ännu inte brutit in; alt var på gammal fot, och som stadens innevånare ännu inte hade haft något tillfälle att förbygga sig, så hade de god råd att gå på teatern, och det gjorde de också samvetsgrant tre dagar i veckan och söndagen den fjerde.

Det hade inte varit helt mellan de båda unga sedan den der dagen i Vesterås, då den unge militären fått det varma mottagandet framme vid fönstret, och då aftonens händelser afslutades med den der supén på gästgifvargården, för hvars skull Vilhelm i sin förtviflan och tröstlöshet tog sig sitt andra punschrus sedan han kom till teatern. Han hade från natten derefter en dunkel hogkomst af att han stått på lur utanför den unga skådespelerskans port, och att han sett henne komma hem, konvojerad af inte mindre än fyra herrar, af hvilka tre skiljdes från henne vid porten, men den fjerde alldeles försvann, som om jorden hade uppslukat honom.

Han hade på förmiddagens repetition dagen derpå tänkt omtala för Lina sin upptäckt; men hon kom icke till teatern, hon hade skickat sjukbud — något på den tiden i landsorten synnerligt ovanligt på en repetition, något oerhördt på en representation. Ty i landsorten denna tid hade man hvarken tid, råd eller lust för att vara sjuk, och om man händelsevis blef det, så repeterade och spelade man ändå. Man stälde der aldrig inspektakel för att man fick ondt i ett lillfinger eller för att man skar af en skäggfinne när man rakade sig — åkommor, som ha kostat de stora teatrame i hufvudstaden otaliga summor. Inte vet jag om det var pligtkänsla eller helt enkelt sjelfupphållelseinstinkt; nog af, det hände ytterligt sällan, och hände det, då var man verkligt sjuk.

Vilhelm hade mycket svårt för att kunna afhålla sig från att på förmiddagen gå dit och höra hur hon mådde; men han höll sig ståndaktig, som Andersens tennsoldat, när pappersbåten sjönk, och det fast det sved i hans hjerta. Han sökte intala sig mod genom att för sig sjelf oupphörligt upprepa att hon inte var värd att han var orolig för henne; hon hade kanske helt enkelt druckit for mycket champagne eller ätit för mycket, och då var det ju rätt åt henne. Han skulle inte så mycket som se åt henne engång.

Men när det så led framåt middagen, och han började tänka efter att han hade betalt inackorderingen i förskott, så fann han, i betraktande af sin kassas tillstånd och den snart förestående resan, det mindre praktiska att inte taga ut valuta för sina pengar, och efter många omvägar och mycken tvekan befann han sig slutligen utanför den välkända porten, utan att han så noga kunde säga huru han egentligen hade kommit dit. Han tvekade ännu några ögonblick, huruvida han skulle vända om igen; men hans tjugutreåriga mage knotade betänkligt emot ett så ofruktbart beslut, och när så denna värda del af hans lekamen fick sällskap af hans lika ungdomliga hjerta, så fattade han raskt sitt beslut, trädde med fasta steg innanför porten och med litet mera tveksamma uppför trappan, och intalade derunder sig sjelf att han mycket säkert sett orätt om natten, och att alla fyra herrarne helt beskedligt vandrat gatan neråt, sedan de väl tagit ett muntert afsked utanför porten.

Uppkommen, träffade han värdinnans dotter, som underrättade honom om att mamsell Liljeros hade bedt att få sin middag in till sig, men att hon sedan eftermiddagen ville tala med honom några ord. Den unga flickan såg mycket mystisk ut när hon helt sakta meddelade honom detta, medan modern ett ögonblick gick ut i köket, och provisorn af gammal vana satte fram en stol åt sig sjelf och mumlade sitt »vaschego’» borta i ena fönstersmygen.

När värdinnan kom in, såg hon också mystisk ut, och under måltiden framkom hon då och då med några halfqväfdna visor om otacksamhet och om faran af att tro på menniskors fagra ansigten, samt undrade bland annat om det fans någonting otacksammare och obehagligare här i verlden, än att taga emot främmande menniskor i inackordering, göra sig besvär och bekymmer för att de skola ha’ det bra, och så slutligen midt i natten väckas af att man hör fyra fötter tassa i trappan i stället för två, och när man så på morgonen vill ha’ reda på hur saken förhåller sig, få höra att kattorna hållit ett sådant fasligt väsen i trapporna och på vinden att inackorderingarne inte fått sofva.

Vilhelm svarade ingenting på allt detta, han bara åt och teg, och det fastän tuggan växte i munnen på honom för hvar bit han tog.

Men när man slutligen steg upp från bordet, och frun skickat ut sin dotter i något ärende i köket, blef den unge mannen inte litet förbluffad öfver att höra värdinnan säga med en värdighet och ett allvar, som sjelfva domkyrkosysslomannen kunnat afundas henne, der han låg i sin graf:

— Och det får jag säga herr Holm, att vore det inte för att ni reser så snart, och derför att jag inte vill ställa till skandal, så skulle hon flytta på eviga momangen! Och det får jag säga herr Holm, att jag ansåg herrn vara en bra mycket hyggligare karl än att kunna bära sig åt på det sättet . . .

— Hvem? jag? — frågade Vilhelm och började inom sig undra huruvida den hederliga frun yrade, ellerom det var han sjelf som var galen, — hur har jag burit mig åt, då?

— Åh det vet herrn nog bäst sjelf, och jag kunde nog tro att det skulle gå på det viset, efter herrn satt der och hängde både bitti’ och sent! Men det får jag säga herr Holm, att när man som jag har en oskyldig, vuxen dotter i huset, ett barn som inte vet så mycket som så om det onda här i verlden, så inser herrn nog sjelf att herrn inte kan få gå här och äta längre, för jag vill verkligen inte utsätta mitt hederliga och aktade hus ...

— Hvad i Herrans namn pratar frun för tokerier? — frågade Vilhelm förvånad — kan det på något sätt genera fruns dotter att jag stannade ett ögonblick här utanföre i natt, när jag gick hem?

— Här utanföre? — upprepade frun med ett slugt uttryck i sitt trinda ansigte — kära herr Holm! Om det vore så, skulle jag rigtigt gratulera herrn — ja det skulle jag verkligen! För jag tycker verkligen att herrn är aldeles för hygglig och beskedlig för att vara lekdocka för en sådan der dam och . . .

— Nej hör nu frun! — utropade Vilhelm aldeles utom sig, i det han skyndade bort mot dörren — tror frun kanske att det var jag, som . . .

Här tvärstannade han plötsligt; han märkte att han begått en oförsigtighet, och när den goda frun med ögonen tindrande af nyfikenhet utbrast:

— Ja, hvem skulle det annars ha’ varit? — så tog han hastigt till sitt parti och retirerade det fortaste han kunde ut

genom dörren, utför trappan och ut på gatan, i det han mumlade för sig sjelf:

— Det fattades bara! jag är då rigtigt född under planeten Markattan, som Blom brukar säga! Der oppe på teatern vill man promt göra mig till komiker, och här påstår man att det är jag som var katten och som tassade uppför trapporna i morse! Det är inte nog med att jag måste spela Polonius i Hamlet, nu skall jagockså spela narr för den der lättsinniga varelsens skull! Men den rollen åtar jag mig bestämdt inte, och hon skall sjelf tvingas erkänna inför både sin värdinna och hela staden att om någon var med henne uppe i hennes rum, så var det åtminstone inte jag!

Och med det fasta beslutet vände han om in i igenom porten igen, gick upp för trappan, och sedan han ett ögonblick lyssnat utanför Linas dörr, bultade han sakta på, hörde ett svagt: »Kom in», öppnade dörren och steg in i rummet.

Det var skumt derinne, rullgardinen var nere, och en stark lukt af Hoffmans droppar och ättika slog emot honom när han kom in genom dörren. Den unga flickan låg på soffan insvept i en schal och med hufvudet omlindadt af en stickad yllehalsduk, och när hon lyfte litet på hufvudet och såg att det var han, sade hon med svag röst och långsamt, som om det kostat på henne att tala:

— Jaså det är du, Vilhelm ? Det var snällt af dig att du kom! Jag är så sjuk och eländig, och tycker rigtigt att jag vill qväfvas!

— Ja det undrar jag inte på, — svarade han så kallt han kunde, ty han började redan tycka synd om henne, — här är ju en förfärlig luft inne i rummet; låt mig dra’ upp gardinen och öppna fönstret en smula!

— Nej gör inte det! — Jag tål inte vid dagsljuset, det gör bara hufvudvärken värre!

— Nog är det mycket som skyr dagsljuset! — återtog Vilhelm med dyster ton, — men nog blir hufvudvärken mindre svår om jag öppnar fönstret!

Och dermed drog han upp gardinen och stälde upp fönstret. Den friska höstluften strömmade in i rummet och började genast att anställa jagt efter dropplukten och ättikssyran, hvilka efter en stund skyndade ut genom det öppna fönstret det fortaste de förmådde. När det var gjort gick han fram till soffan stannadeframför den och spände ögonen i henne under några ögonblicks tystnad, hvarefter han helt brutalt utbrast:

— Är du verkligen sjuk, eller gör du dig bara till, för att lura mig ännu mera?

Den unga flickan rynkade ögonbrynen, såg på honom förvånad och undrande, derpå reste hon sig upp i halfliggande ställning, stödjande sig på armbågen och sade i lugn ton, som likväl vibrerade af en undertryckt rörelse:

— Hvad menar du, och när skulle jag ha’ lurat dig förut?

Det hade han litet svårt att svara på och derför kastade han sig tvärt in på en annan led, i det han med samma brutala ton frågade:

— Hvad var det för ena ljusa gossar som följde dig hem i natt?

— Hvad angår det dig? — svarade hon spotskt, — behöfver jag kanske göra reda för dig hvilka jag är tillsammans med? Men gudbevars jag kan gerna säga det: Det var två af lektorerna vid gymnasiet och en medicine kandidat, om du vill veta.

— Och den fjerde då? — frågade Vilhelm inqvisetoriskt, — hvem var det?

— Det var han som sökte upp mig i går!

— För det der engagementet, kan jag tänka! — inföll Vilhelm ironiskt.

— Just för det, ja!

— Var det derför som han gick med dig upp också i natt? — fortsatte Vilhelm med en känsla af att orden

stockade sig i halsen på honom.

— Det är inte sant! — utbrast hon häftigt, i det hon reste sig upp till hälften, och blef som en drypande blod om ansigte och hals, — vi skiljdes åt vid porten!

— Nu ljuger du! — utbrast den unge mannen häftigt! — jag såg att han gick upp och din värdinna hörde det! Det är inte värdt att du säger nej, det gör bara ditt usla handlingssätt ännu sämre.— Gud bevars, hvad du tar dig för en ton! — svarade hon efter en stund med ett svagt försök att skämta bort saken, — det var inte så farligt, kära du! Han reste tidigt i morse med ångbåten, och derför följde han med opp för att ta' med sig ett bref till min gamla mor. Var det så märkvärdigt, det?

— Åhja, bref kan man lemna på posten!

— Men om man kan spara in postportot, så skadar det inte! — svarade hon hastigt, hvarpå hon tillade med lidande utseende och slocknande röst, — stäng igen fönstret! det blir så kallt härinne.

Vilhelm hörde henne inte. Han stod qvar framför henne, och endast såg på henne som om hon varit ett alldeles nytt species af slägtet Homo, ett species som han aldrig förr varit i tillfälle att studera på nära håll.

— Kan du inte vara snäll och stänga igen fönstret? — påminde hon på nytt med klagande ton, — eller är det meningen att jag skall förkyla mig?

— Nej det är meningen att du skall tala sanning! — svarade Vilhelm, utan att röra sig ur stället.

— Stäng fönstret, så skall jag säga dig alt! — svarade hon nästan hviskande, sedan hon betänkt sig ett ögonblick.

Han gjorde så och sänkte på nytt ner rullgardinen. Det föreföll honom nämligen, som om det klara dagsljuset derutifrån icke passade rätt för den bekännelse som han gjorde sig beredd på att få höra; men han viste inte rätt säkert om det var för sin egen eller för hennes skull, som han önskade att det skulle vara skumt i rummet, när den kinkiga frågan bragtes å bane.

Han var borta endast ett par ögonblick; men när han kom tillbaka till soffan, var scenen der helt och hållet förändrad. Den unga qvinnan hade kastat sig tillbaka ned på örngottskudden och begrafde nu deri hela sitt hufvud, i det hon utbrast i en hejdlös gråt med snyftningar som konvulsiviskt skakade hela hennes kropp. Den ena handen höll hon hårdt knuten emotbröstet och med den andra vinkade hon upprepade gånger åt Vilhelm att han skulle lemna henne. Ett ögonblick tänkte han också verkligen att gå; han var redan nära dörren, han lade till och med handen på låsvredet, men då skakades hon af en så våldsam snyftning att han skulle ansett sig grymmare än ett vilddjur, om han på det sättet kunnat lemna henne åt sig sjelf och derför vände han om igen och nästa ögonblick låg han på knä framför soffan och försökte trösta henne, i det han lösgjorde den knutna handen och tryckte dem båda i sina, under det han försökte göra sitt bästa att hviska tröstande och vänliga ord i hennes öra.

Det dröjde en lång stund innan det lyckades; men slutligen lyfte sig det nedborrade hufvudet upp ur kudden, de rödgråtna ögonen vändes emot honom med ett bedjande, outsägligt rörande uttryck af oskuldsfullt förtroende, och i det hon lösgjorde sina händer och lade armarne om hans hals hviskade hon:

— Du är snäll, Vilhelm, du är mycket, mycket snäll! Jag förtjenar inte så mycket som en hundradel af all din godhet! Men du får inte tro att jag är så brottslig och så eländig som jag ser ut: Jag var en fattig flicka utan uppfostran och utan annan utsigt än att gifva mig ut och tjena andra ... då fick han se mig, och fattade tycke för mig . . . jag förstod inte då annat, än att det var välvilja från hans sida — alla mina jemnåriga afundades mig — min egen gamla mor tyckte . . . men hvarför låta dig blicka in i allt det der eländet? . . . nog af, det gick som det plägar gå i sådana fall — och ändå har jag så mycket att tacka honom för — det var genom hans hjelp som jag kunde få komma in vid teatern — han har lofvat att skaffa mig engagement i Stockholm och att dessförinnan låta mig få resa ut och studera, — på det sättet kan jag kanske bli en stor skådespelerska, och då skall man inte längre ha' rättighet att förebrå mig mitt förflutna lif — ja man skall inte ens tänka på det längre, ty jag har ju intebedragit någon, — jag har ju egentligen inte gjort skada åt någon annan än mig sjelf!

— Förstår du då inte att du på detta sätt gör en obotlig skada åt det yrke du utöfvar? — frågade Vilhelm, i det han steg upp från sin plats och satte sig på stolen invid henne; — om det fins någon menniska här i verlden, som behöfver vara bättre än alla andra, så är det skådespelarne.

— Hvarför just de? — frågade hon och såg på honom med förvånade ögon.

— Derför att . . . derför att . . . men det har vi ju talt om så många gånger: Säg mig hellre en annan sak: tycker du om den der . . . den der karlen?

— Det vet jag inte! — svarade hon, i det hon på nytt gräfde ner ansigtet i kudden, — ibland tycker jag nästan att jag hatar honom; men det är när jag inte ser honom . . . träffar jag honom på nytt så kan jag inte hjelpa att jag håller af honom; han är så snäll, och så ser han så bra ut!

— Och så är han baron och så är han väl rik, kan jag tro! — sade Vilhelm bittert; — och det är ju allt som behöfs!

— Nej, rik är han inte — det vill säga, inte hvad man egentligen kallar rik! Vore han det! — återtog hon i det hon lyfte upp hufvudet på nytt, och Vilhelm såg att det blixtrade till i de förgråtna ögonen — så hade han gift sig med mig för längesen, för han är rigtigt kär i mig, han! Det har han sagt mer än en gång!

— Och det' tror du?

— Nej, jag tror det inte: jag vet det! Sådant der vet vi fruntimmer alltid! Och nu skall du Vilhelm ge mig ett råd, för det fins ingen annan, som jag kan vända mig till och rådföra mig med. Han vill att jag skall lemna landsortsteatern och komma upp till Stockholm, och der skall han kosta på mig lektioner till dess jag kan debutera på kungliga teatern.— Och har han lofvat att gifta sig med dig sedan?

— Du är tokig! Sedan, det är inte möjligt! Inte kan en baron gifta sig med en aktris!

Vilhelm medgaf inom sig riktigheten af det inkastet; ty den tiden var detta ännu något oerhördt, ehuru det sedermera gått med den fördomen som med så många andra: den har lyckligtvis fått maka åt sig för den nyare tidens mera frisinnade och mera naturliga åskådningssätt. Det var i detta fall finnarne som gingo i spetsen för den nya rigtningen och de gamla slägtingarne på denna sidan Bottniska viken dröjde inte att följa exemplet.

— Nå men om du inte als stannar vid teatern, tror du att han gifter sig med dig då? — frågade Vilhelm efter en stund.

— Ja det tror jag, såvida hans gamla tant dör, för henne skall han ärfva, och så länge hon lefver kan han inte göra det, för då har hon sagt att hon skrifver om sitt testamente!

— Och på sådana förödmjukande vilkor skulle du verkligen vilja bli’ hans hustru?

— Nej det är inte als sagt att jag vill; men jag kan det, om jag skulle vilja! Hvad tycker du nu att jag bör göra? Ska’ jag stanna qvar här hos direktör Lager eller ska’ jag ge’ mig af upp till Stockholm?

— Det skall du sjelf bestämma! — svarade Vilhelm, på en gång förvånad och förbittrad öfver den totala frånvaro af all slags moralisk ansvarighetskänsla, om hvilken hennes ord buro vittne; — dervidlag kan ingen annan råda än du sjelf!

Och dermed steg han upp och gick ifrån henne, oviss om huruvida inte altsammans varit en komedi som hon roat sig med att spela, antingen för att fördrifva hufvudvärken efter nattens fest, eller för att rigtigt öfvertyga sig sjelf om att hon hade alla möjliga utsigter för att lyckas vid en debut, i hvilken icke allt för stora skådespelarkrafter komme att tagas i anspråk.11.

Det var några ord som hade bränt på Vilhelms tunga hela tiden under den der eftermiddagsvisiten, och det var inte hans fel att de inte blifvit utsagda. Hade den unga flickan slutat deras samtal lika olycklig och förkrossad, som hon började det, så hade han nog sagt dem också, hvad följden än hade blifvit för »hans kommande lif; men lyckligtvis för dem båda hade den unga skådespelerskans tvekan och rättare sagt, obekantskap med hvad som var

rätt eller orätt, hejdat honom i tid.

De orden voro : »Kom och blif min hustru i stället.»

Och det såg nästan ut, som om hon hade väntat något dylikt af sin tyste och tafatte beundrare, ty när hon väl hade stängt dörren, gjorde hon häftig åtbörd af sviken väntan och mumlade för sig sjelf med ett uttryck af förrakt och leda, i det hon steg upp från soffan och började att kläda sig för utgående:

— Moralpredikant!

Men när hon väl fått upp rullgardinen och börjat göra i ordning litet i det halfstädade rummet, tänkte hon för sig sjelf i det ett lätt smålöje lekte omkring de fylliga läpparne!

— Ville jag, så skulle det nog gå derhän! Men det är inte värdt att bråka med det der, förr än man får se om det är nödvändigt.

Och så började hon helt muntert gnola på en melodi ur en af den tidens operacomiquer, i det hon för sig sjelf skrattade öfver de dumma karlarne, som voro så lätta att leda hvart man ville, bara man hade en smula vanligt menniskoförstånd och ett vackert ansigte.

Och om qvällen spelade hon en glad och frisk landtlig oskuld med en verv och en sanning, som helt och hållet tjusade publiken.

Vilhelm sjelf trodde, der han stod i kulissen och såg på henne, att hela eftermiddagsscenen endast varen elak dröm, framkallad af nattens punschångor, och när man redan några dagar derefter lemnade den lilla mälarstaden, der den glada älskarinnans nattliga äfventyr snart utplånats af andra sqvallerämnen, var han på god väg att anse henne lika ren som nyfallen snö, så mycket mera som hon sedan dess i sitt sätt mot honom visat sig lika kylig som den.

Och under tiden repeterade man tragediernas tragedi, den odödliga och outslitliga Hamlet, hvars inneboende poesi och lifskrafter äro tillräckligt stora för att trotsa tiderna och teaterslentrianen. Tusende skådespelare hafva på den uppgiften pröfvat sina mer eller mindre framstående förmågor, de hafva spelat den i romantikens högsommardagar, under den Ifflandska och Kotzebueska periodens borgerliga hederlighets- och gråtmildhetstider, under realismens och naturalismen gryende nykterhetssträfvanden; man har gifvit den stympad, misshandlad och omstufvad på tusende sätt; men altid utöfvande sin gripande verkan har den öfverlefvat hundratusentals af de literaturens dagsländor som sprida sig öfver spellistorna liksom flugor öfver en sockerskål och kommer att öfverlefva hundratusenden ännu. Man har till och med gjort en operatext af den, och inte ens det attentatet har kunnat bringa den om lifvet!

Här, hos direktör Lager, var det den gamla, Åkerhjelmska prosabearbetningen som användes. Hagbergs nya öfversättning hade visserligen redan utkommit och var spelad på Kgl. teatern vid Edvard Swartz' debut; men direktör Lager hade nu i öfver tjugo år spelat sin Hamlet enligt det gamla receptet, och han hade för mycken aktning för traditionen i allmänhet och sin egen i synnerhet, för att vilja utsätta sig för obehaget att läsa in en ny roll och studera in nya scener. Dessutom var denna bearbetning, i hvilken förut både Torslow och Dahlqvist firat stora triumfer, mycket mera lämplig för en landsortsteaters inskränktare ressurser, än den nya öfversättningen med sina täta scenombyten och sin väldiga personlista.Det var en egendomlig figur, denne Hamlet, som den rutinerade landsortsdirektören, hade för vana att framställa. Man må icke tro att den var allt igenom förkastlig och värdelös, denna framställning. Tvärtom, den hade många goda moment, ja ett och annat till och med, som var förträffligt! Men det saknades enhet i mångfalden, det var ett oupphörligt stigande och fallande; oförmedlade öfvergångar från den vildaste rusning till den slappaste färglöshet, och framför allt, en ihålig deklamation med det mest suveräna aktörsförakt för rigtiga tonvigter och naturliga tonfall. Det var i synnerhet en sak som direktören aldrig försummade att framhålla, och det var att Hamlet spelade galen. Det är visserligen sant, att han var både för gammal och för tung att hoppa öfver stolar och bord, som man redan sett andra prinsar af Danmark göra; men så hoppade han i stället så mycket mera ogeneradt öfver rim och reson, och spelade sin galenskap så att kulisser och fonder sväfvade i ständig fara för att få fallandesjuka, medan hans medspelande på samma gång

fingo akta näsor, öron och liktornar så godt de kunde. Han sväfvade i flera af de vigtigaste scenerna så på gränsen mellan det sublima och det groteska, att det var omöjligt att säga när han hade foten på det ena eller det andra området, och ändå var det med den ärliga öfvertygelsens inneboende värma som han höll sin straffpredikan för skådespelarne, utan en tanke på att han sjelf ögonblicket förut så »otäckt hade härmat menskligheten!»

Den gamle William! hvad han ändå var för en spjufver! Midt i denna, den för öfverdrift kanske mest af alla hans roller lämpade uppgift, lägger han som sjelfgissel och straff, dessa enkla, klara och allt uttömmande regler för skådespelarens hela svåra och herrliga konst, denna maning till det gyllene lagom, som så sällan kan uppnås, denna dom utan nåd öfver dem som »öfverdrifva sjelfva öfverdriften».Om det fins någonting större än sjelfva expositionen till det verldsberömda sorgespelet, så är det för visso denna scen med skådespelare. Och huru de komplettera hvarandra, fastän dock så olika. Liksom vålnaden i den månljusa natten med sin spöklika vandring, enligt Horatios utsago: »Som förbud framför ödet vandrande Och förespel till hvad som komma skall», skrider fram och talar om väldiga brytningar och om skräck som stundar, »För våra trakter och för Danmarks folk» så går skalden sjelf sedermera fram som en vålnad och uttalar genom sin hjeltes mun en hälsosam varning till dem som skola gifva lif åt hans vexlande gestalter, och varningens kärnpunkt ligger i dessa ord, som med eldbokstäfver borde lysa i hvarje vrå af alla verldens skådesplatser:

— Lämpa åtbörden efter orden och orden efter åtbörden, med serdeles afseende på att ni ej öfverskrider naturens blygsamma lagom. Ty all öfverdrift strider mot skådespelets art och afsigt, hvars ändamål från början varit och ännu är, att hålla fram liksom en spegel för naturen, att visa dygden dess egna anletsdrag, lasten dess egen afbild, och det nu lefvande slägtet, som är samtidens kropp, ett troget aftryck af dess gestalt!» —

Vilhelm led grymt på dessa repetitioner. När han inte var inne på scenen och sökte så godt han kunde framställa den gamle hofmannen, som direktören ville tvinga honom att göra till en komplett apa med hängande mungipor, darrande knän och pipande falsettstämma, medan han sjelf ville försöka att få honom till en vanlig, svag och af hofluftens inflytande smidig vorden hedersman, hvars första sträfvan är att göra sig behaglig för sitt höga herrskap och hvars orubbliga tro på egen klokhet och diplomatisk finess gör honom till ett nästan tragiskt offer för sjelfbedrägeri och fjäsk i förening, — stod han i kulissen och åsåg huru hans direktör rusade ochstönade, vrålade och hviskade om hvarannat. Och när han sedan väl var död och ridån gick ner öfver tredje akten, så fick han lof att sufflera den fjerde och femte.

Han led då dubbla qval, nämligen både för sig sjelf och för Lina, som han fortfarande stälde högt som skådespelerska om han också flyttat med henne icke så obetydligt som menniska. Han tänkte på huru de två skulle spelat Hamlet och Ofelia tillsammans, och när fru Lager kom in och spelade sitt drömmande svårmod som en bindgalen patient från något antediluvianskt hospital, så tänkte han suckande på huru vacker den glada älskarinnan skulle varit med halmkransen i håret och de efterhärmade ängsblommorna i famnen. Nu var det en gammal, rutinerad aktris, som skulle spela ung flicka, och som för att det skulle bli så mycket ungdomligare spelade flickslinka i stället. Men Ofelia är icke något barn, hon är en jungfru som är fullt utvecklad till både kropp och själ, och det är visserligen sant att till kroppen var direktörsfruns utveckling snarare öfver än under målet; men detta var inte förhållandet med den själsutveckling som hon lade i dagen.

Och felet var det — mycket menskligt för öfrigt, — att hon tänkte alldeles för mycket på det kroppsliga af saken. Hon kunde ju icke vara så harmonisk i sina rörelser, så smidig och plastisk i sina ställningar som den unga qvinnan är det utan att tänka derpå — såvida hon nämligen är det af naturen; ty Gud skall veta att det fins ungdomar, som i den vägen borde taga exempel af och söka likna äldre qvinnor, hvilka ega den företrädesrätten att gå här på jorden som lefvande bevis på, att naturligt behag aldrig åldras, — och derför sökte hon utjemna det felande med att andligt vara så outvecklad som möjligt. Men följden blef den icke så alldeles ovanliga här i verlden och i synnerhet på skådesplatsen, att hvad som skulle vara oskuld blef tåpighet och det som skulle föreställa naivitet, blef tillgjordhet i stället. Det är för öfrigt något egendomligt med detta skådespelarens,fullt rigtiga och mycket aktningsvärda, begär att synas yngre än han är. Han har rätt dertill i alla afseenden och skyldighet i de flesta, ty det är ju inte sig sjelf han skall framställa, utan en helt annan. Hos den manlige

skådespelaren blir i de flesta fall manligheten för kantig och hos den qvinliga blir mjukheten för rund. Det är just naturens blygsamma lagom, som fattas. Sprätten blir så ofta hvad tyskarne kalla: »ein Stutzer» och ingenuen blir fransmännens »grande coquette» — till hvad effekt för det hela lemnas åt läsaren sjelf att bedöma.

Gamle Blom spelade kungen, denne den inom teaterverlden mest misskända af alla skurkar på teatern. Man har nämligen öfverallt tagit Hamlets beskrifning på honom för måttstocken till hvad han i yttre afseende skall vara, nämligen en otäck, rödhårig kanalje med lismande later och ruskig min, görande på detta sätt Hamlets moder, drottningen, till ett rigtigt monster bland qvinnor, som inte ens för sitt syndafall har den ursäkten, att svågerns sinliga företräden är det som förnämligast har lockat hennes egen sinligt anlagda natur. Ty man får icke lemna ur sigte den, af den skarpsynte psykologen Shakspeare, framhållna omständigheten att Hamlets moder ännu är en qvinna i sina bästa och på samma gång farligaste år — en qvinna på väg emot det ännu icke på länge upphunna femtiotalet. Att Hamlet kallar sin farbror »en Pan mot denne Herkules», hans fader, är från hans synpunkt och med hans brinnande, sonliga kärlek, en alldeles naturlig sak och får icke tagas strängt efter ordalydelsen. Det är moraliskt som kungen är en ömklig stackare, fysiskt får han icke vara det. Men här blef han det enligt gammal schablon, och i allmänhet har det så varit fallet vid de flesta teatrar.

Men repetitionerna fortgingo emellertid på öfligt manér den tiden vid landsortsteatern. Man repeterade sina kungar och öfriga figurer i öfverrock och galoscher, med hatten på och käppen eller paraplyet i hand. Någon kostymrepetition kom inte i fråga.— Man sliter nog fan på kostymerna ändå! — menade direktören, som var rädd om sin attiralj, — utan att gå här och spöka i dem på repetitionerna! Det tjenar för resten ingenting till! Den som är van att föra sig på scenen, gör det som folk i alla fall, och den som är en koffert, blir också en koffert, klä' på honom hvad tusan man vill:

— Ja, men nog skulle jag bra gerna vilja repetera i kostym! — menade den som skulle spela vålnaden, — för då blir man alltid litet säkrare!

— Säkrare? — svarade direktören föraktligt; — puh! säker blir herrn aldrig! Herrn äter ju sufflör som en skolpojke äter pepparkakor, och när herrn talar nere i underjorden, så hör man alltid sufflörn först och så kommer herrn efter som ett eko!

— Det är inte det jag menar! — svarade vålnaden förargad, ty han ansåg sig naturligtvis vara den som bäst kunde sina roller vid hela teatern — utan jag menar för luckan! I Norrköping fastnade ju harnesket i golfkanten och jag kom ned på sned i grafven igen.

— Ja, Hamlet säger ju sjelf att de super så förbaskadt i Danmark! — svarade direktören med höjd stämma, för att qvickheten rigtigt skulle höras af alla, — så det gör väl ingenting att vålnaden kommer sned ner i jorden!

— Jaha; men jag höll på att stå på hufvudet nere i källaren! — svarade vålnaden, — och det vill jag inte vara med om en gång till! Och så ska' jag be' att jag får ljus derinunder, för när jag sen ska' gå och svära der nere, så vill jag inte stupa omkull på allt förbaskadt bråte som ligger under teatergolfvet.

— Kan inte direktörn låta honom få det der ljuset som kungen sedan ropar på i tredje akten? — frågade en af de yngre aktörerna, som tyckte det vara synd att direktören ensam skulle vara qvick, — så blir det så mycket billigare!— Herre! — utbrast direktör Lager ursinnig, i det han slog handen i sufflörbordet nere vid avantscenen, — det ljuset kan herrn vara sjelf! Ännu har ingen kunnat komma och säga att det knusslas med upplysningen vid min teater! Har inte hvar och en utaf herrarne två fyraskillings talgljus framför sin spegel? Hvasa? Och om herr Bondell är blind som en kattunge, så är det inte mitt fel, och om han inte är nöjd med mina arrangementer, så kan han se sig om efter ett annat engagement!

— Det lär väl inte bli så lätt, det, efter han är blind! — yttrade Blom, som var rasande öfver att han skulle spela skurk, han som annars alltid hade de »ädla fäderna» på sin lott.

Direktören ämnade just svara någonting dräpande, då hans fru i detsamma kom fram till honom, alldeles purpurröd af vrede, och ropade, i det hon häftigt tog honom i armen och ledde honom åt sidan:

— Lager! Kom genast hit! Jag har aldrig hört någonting så oförskämdt i hela mitt lif!

— Hvad är det? Hvad är det, söta Rosalie lilla? — frågade direktören i det han följde med henne åt kulissen, — lugna dig för all del! Du förderfvar ju alldeles din hy!

— Det bryr jag mig inte om! — fräste frun alldeles utom sig, — kan du tänka dig att den oförskämda slynan ....

— Schy! .... tyst! tyst! — skyndade sig direktören att stämma ned hennes högljudda ton — kom hit Rosalie lilla, så får jag höra! — Fortsätt repetition mitt herrskap! — ropade han sedan högt, i det han vände sig inåt scenen, — jag har något angeläget att tala med min hustru om! Läs för mig! — tillade han sedan majestätiskt, med en blick på Vilhelm, som satt vid sufflörbordet.

— Ja, det gör jag ju i alla fall! — mumlade denne, medan direktören förde sin fru in i klädlogen, derifrånman snart hörde en gäll röst som blandade sina lamentationer med den Shakspeareska dialogen ute på scenen.

— Hvad kan det nu vara fråga om? — sade Vilhelm till Lina som i detsamma kom in från sidan, också hon blossande röd och synbarligen i mycket upprörd sinnesstämning.

— Åh, det är bara jag som sagt henne att jag vill alternera som Ofelia! — svarade denna helt högt, så att alla kunde höra det. Det blef allmän förvåning, och både kungen och Laertes, som just nu höllo på med sin scen då de uppgöra anslaget mot Hamlets lif under florettfäktningen, kommo alldeles af sig, af det enkla skälet att sufflören satt der alldeles handfallen, som en bild af den mest genomgående förvåning.

Om en stund kom direktören tillbaka ensam. Det låg ett helt åskmoln på hans panna och en hel ljungeld i hans blick, här han stannade midt på scenen och ropade:

— Repetitionen är slut! Min hustru har blifvit illamående. Vi få fortsätta i morgon! Mamsell Liljeros infinner sig hos mig i eftermiddag klockan fyra, hör ni det!

— Ja nog hör jag det! — svarade denna helt lugnt, — är det kanske meningen att gå igenom rollen då, så att direktören får höra och se hvad jag duger till?

— Fräckhet utan like! — mumlade direktören med sammanbitna tänder i det han gick in i klädlogen, der frun hade en nervattack.

12.

Klockan sex på qvällen, kom en biljett från Lina till Vilhelm. Det var en liten pojke som hade den med sig och som sökte upp honom i hans logis långt borta på norr, der han just som bäst höll på med att trumfa Hamlets monologer, så att väggarne darrade i det bristfälliga trähus han bebodde.När pojken bultade på dörren, höll han just på med monologen:

»Nu är den tid på natten då det spökar» etc., och sedan han ropat »stig in» fortsatte han just som dörren öppnades och pojken stack in hufvudet:

»Varm blod jag kunde dricka nu, och göra Hvad bitter dag med bäfvan skulle se!» hvilket hade till närmaste och naturligaste följd att pojken genast drog sig tillbaka igen med ett förskräckt utrop af

— Jesses då! — hvarpå han slog igen dörren så att det skrälde i trärucklet.

Vilhelm vaknade genast ur sitt tragiska patos, slängde den af honom sjelf utskrifna rollen ifrån sig, störstade fram till dörren och öppnade den hastigt i det han ropade utåt porten:

— Hvad är det pojke? Vill du mig någonting.

— Ja, jag skulle lemna ett litet bref! — sade pojken darrande, i det han med stark hväsning på i, lemnade fram den hopvikta papperslappen, — och mamsella sa’ att jag skulle ha’ svar med mig hem.

— Nå, kom in då och stå inte der en half mil ifrån mig!

— Ja-a — svarade pojken betänksamt, i det han ref sig i hufvudet under mössan, — vet jag, om jag törs in te’

ko’mianten!

— Hvarför det då!

— Han såg så förfasli gröm ut nyss! — menade pojken.

— Begriper du inte att jag repeterade en roll? — frågade Vilhelm i det han gick in i rummet och lemnade dörren öppen.

— Jaså? — svarade pojken i det han med lugnare min följde efter in i rummet, — han spelte öfver? Ja det kan så vara!Och så lemnade han breflappen, i det han betraktade den unge aktören med en min af på en gång häpnad och vördnad. Vilhelm öppnade brefvet och läste följande:

»Kära Vilhelm! Jag har grälat med direktörn och sagt frun att hon är ett gammalt tråll. Vi skiljdes åt som hunn’ och katt. Jag reser till Ståkholm i morgon bitti, men jag vill tala med dej först. Kom snart, din trofasta vänn, Lina — P. S. Svar med budet.»

— Säg mamsell att jag kommer genast! — ropade han åt pojken, i det han gaf honom en treskilling, en af de der stora med Karl Johans porträtt på; hvarpå denne skyndade ut med en fart som om han fått en hel million och hade brådtom att sätta den på spel på en spekulation.

Vilhelm kastade sig, när han blef ensam, ned i en af de få stolar hans rum hade att bjuda på, och försjönk i djupa funderingar; medan han mekaniskt knöt på sig kragen och halsduken, som han i förbifarten tagit ifrån den rankiga byrån nere vid dörren. Han hade hela eftermiddagen lefvat i den glada förhoppningen att direktörsherrskapet skulle ta’ sitt förnuft tillfånga och låta Lina spela Ofelia, och hade han endast det prejudikatet att stödja sig på, så skulle han väl också kunna få uppträda som Hamlet, ty det var ju alldeles naturligt, tyckte han, att en så ung Ofelia måste hafva en något så när lika ung Hamlet att spela emot.

Den oerfarne nybörjaren! Hur litet han kände den envisa energi med hvilken åldrande skådespelare i allmänhet hålla fast vid sina unga roller! De klamra sig fast vid dem som den drunknade vid halmstrået, väl vetande att om de endast lemna ifrån sig en af dem, så följa sedermera alla de andra efter, lika säkert som den ena vattendroppen följer den andra nerför en sluttande vägg, när den första väl har banat sig väg. De äro färdiga att röra upp himmel och jord för den sakens skull, när de stå under andras ledning och kommando, och när de kunna befalla sjelfva, ja! då kan ingen maktpå jorden, icke ens sjelfbevarelseinstinkten, denna väldiga häfstång för menniskornas handlingar och planer, hindra dem ifrån att försöka fasthålla den flyende ungdomen, vore det också endast i det yttersta fanet af en af dess vingpennor. Och inte kunde Vilhelm, som sjelf ännu var ung, inse huru naturligt detta i sjelfva verket måste synas för dem som som väl veta, att om också ungdomens friska färger och elastiska spänstighet fattas dem, så ega de i stället den mognare ålderns rikare erfarenhet af lifvet och menniskorna, och kunna derför utrusta sina skapelser med en mängd karaktäristiska drag, hvilka för den unge ännu äro en förborgad hemlighet, och hvilka han, huru rik hans fantasi, huru säker hans instinkt än må vara, dock aldrig kan till fullo uppfatta eller återgifva.

Inte kunde han föreställa sig huru bittert det skall vara för den, som slutligen hunnit blifva herre öfver de tekniska framställningsmedlen för sin konst, och genom både reflexion och erfarenhet lärt känna de många skiftningarne i menniskolynnet, när han känner att den fysiska kraften, de yttre förutsättningarne börja svika, just när han skulle behöfva dem som bäst, och när den vissheten inte längre kan undanskjutas, att inga färger, intet ljussken, ingen kostymeringskonst i verlden kan komma rynkorna att försvinna, musklerna att svälla och lederna att uppmjukas på nytt. Han såg endast ytterkonturerna af saken, och det var derför ursäkligt nog att han, när han slutligen stängde sin dörr och skyndade bort till den glada älskarinnan, svor mellan sina tänder öfver egenkärleken och fåfängan, hvilka alltid lägga hinder i vägen för den uppåtsträfvande talangen. Att han sjelf, oförsökt som han var, var mycket egenkärare än de som han klandrade så skoningslöst, föll honom inte ett ögonblick in.

När han kom in till Lina var hon i full färd med att packa sin stora koffert, och hvardagskläder och kostymdelar lågo huller om buller på bord, stolar och soffa idet lilla rummet. Lina sjelf stod midt ibland all denna oreda med rufsigt hår, uppvikna klädningsärmar och ett stort hvitt förkläde framför sig, blossande röd och varm, både af

sinnesrörelsen nyss förut och af det ansträngda arbetet nu och när hon fick se honom i dörren, utbrast hon med af ansträngning afbruten stämma i det hon nickade åt honom helt vårdslöst och vänligt på samma gång:

— Se der är du! Det var snällt att du kom! Du får se efter om du kan sätta dig någonstans! Vänta litet, jag ska' skjutsa undan de der bondlifvena! Så der ja, slå dig nu ner i soffhörnet; jag har snart packat det mesta! Nå hvad säger du om Lagers? Det är ett snyggt herrskap, ska' du tro! Kan du tänka dig, han var nog oförskämd att dra' utaf mig en hel vecklön, och när jag påminde honom om den halfva recetten som jag skulle ha' så sa' han bara helt sonika att den skulle jag få i Vernamo, när det blir sju torsdagar i en vecka! Men vänta han, jag skall stämma honom när jag kommer till Stockholm! Vill du ha' en kopp kaffe? Det kommer strax, jag har sagt till åt min värdinna och hon har färska vofflor som hon bakade i middags! Och fru Lager sedan! Du skulle ha' sett hur grön hon blef i synen när jag sa' att hon var ett gammalt troll! — Ha, ha, ha!

Här tystnade hon ett ögonblick, tog en bundt randiga regarnstrumpor, ombundna midt på med ett groft segelgarn, puffade ner den i ena hörnet af kofferten, reste sig sedan upp, satte händerna i sidorna och fortfor, sedan hon först pustat ut några ögonblick:

— I alla fall var det bra att jag kom i gräl med packet, för jag ville i alla fall ifrån så fort som möjligt! Jag behöfver inte gå här och spela deras pigor och dumma älskarinnor, man bara gräfver ner sig här i landsorten! Men hvad är det med dig? Du ser ju ut som du sålt smöret och tappat pengarne! Du är väl aldrig ledsen för att jag ger mig af heller?— Jo det är jag! — svarade Vilhelm långsamt — för nu vet jag hur det går. Jag kommer aldrig att få se dig mera!

— Åh, du pratar! Att fara opp till Stockholm är väl inte som att resa till Rom, heller! För resten tycker jag just inte att du brytt dig mycket om hur jag haft det på sednaste tiden. Du har ju gått och blängt på mig som tjuren på köttmånglarn! Men nu ska' vi inte tala om det: jag vet nog hvarför du gått och surat, kära du, och derför tror jag att det är bäst som det är! Du tar allting så fasligt tungt, så — när det ändå bara är att skratta åt alltsammans.

— Och det säger du sjelf med tårar i ögonen?

— Tårar? Jag? Nej hör du, min gosse lilla, sällan gråter Lina Liljeros! Det är bara svettdroppar, kära du, för den här välsignade packningens skull!

— Hvarför skall du alltid vilja göra dig sämre än du är, Lina? — frågade Vilhelm, och försökte att fatta hennes hand, som hon likväl häftigt ryckte undan från honom.

— Hur vet du att jag gör mig sämre än jag är? — frågade hon med förändrad röst, i det hon mekaniskt lindade upp ett brokigt hårband öfver fingret, och vände sig halft ifrån honom, — hur kan du veta om inte jag är mycket sämre än du tror?

— Derför att du har ett par ögon som inte kunna ljuga, hur mycket än din mun försöker! — svarade Vilhelm hastigt.

— Det vet du så litet? — återtog hon med ett skratt, som dock icke lät så litet tvuuget; — du är en enfaldig, beskedlig gosse, som man kan lura till hvad som helst, bara man ser litet hygglig ut!

— Åh, jag är kanske inte så enfaldig som du tror! — svarade Vilhelm, — och till bevis på det, skall jag säga dig hvad jag tänker om hela den här historien!— Nå, det skulle vara roligt att höra! När allt kommer omkring, så är du kanske en rigtig menniskokännare, du?

— Åh ja, så pass mycket att nog känner jag dig, det kan du lita på!

— Känner du mig? — frågade hon med ironisk ton, i det hon ställde sig framför honom på bara ett stegs afstånd och borrade blickarne i honom, under det att ett sarkastiskt löje lekte i hennes mungipor, och med rynkad panna återtog hon efter ett ögonblick med högre röst och starkare tonvigt på orden: — känner du mig?

— Ja, nu åtminstone känner jag dig tillräckligt för att veta att hvad jag här kommer att säga är fullkomligt sant! Du vill inte spela Ofelia mer än jag vill spela Polonius; du har ställt till hela det der spektaklet bara för att få

bryta kontraktet och få resa efter den der fina herrn, som var uppe och hälsade på dig i Vesterås — det är hela saken!

— Ser man på bara, så skarpsinnigt! — utbrast hon och flyttade inte sin blick ifrån honom; — och det der har du gått i tysthet och räknat ut för dig sjelf?

— Ja, och jag ser på dig att räkningen stämmer! — återtog Vilhelm i det han höjde rösten, — du kan inte neka till att så är. Men förstår du då inte, att på det sättet kastar du bort dig sjelf, och att det vore mycket bättre för dig att gå här i tio år och spela pigor och småroller än att bara en enda månad spela den föraktliga roll som han har i beredskap åt dig? Begriper du inte att, om han lofvat dig att skaffa dig plats vid någon af Stockholmsteatrarne, så är det bara ett eländigt svepskäl, och att det är förnedring och skam och vanära att på detta sätt kasta bort sin uppgift i lifvet och på samma gång sitt eget menniskovärde ?

— I hvilken roll står de der grannlåterna? — frågade hon med en föraktlig ryckning omkring munnen,— det måtte vara i någon af Kotzebues gamla pjeser, för det låter så antikt!

— Gyckla inte nu, Lina! — utbrast Vilhelm häftigt, i det han reste sig upp framför henne, rodnande af harm och med rynkade ögonbryn, — saken är verkligen alldeles för allvarsam för att vända i skämt! Vet du hvad du ämnar göra, har du tänkt på hvad du är på väg att bli’!

— Jag ämnar göra hvad som lyster mig, och jag är på väg att bli min egen herre och inte en slaf för femton kronor i veckan!

— Nej så låter det inte! Du ämnar göra ett felsteg som du bittert kommer att ångra, och du är på väg att bli en usel qvinna i stället för en hederlig flicka, som du varit förut! Du ämnar köpa dig några dagars, kanske några månaders så kallad lycka i sus och dus, för att sedan sjunka allt djupare och djupare i synd och elände och skam och förnedring — se der hvad du ämnar göra! Och tro mig, det är bättre att vara en slaf för femton kronor i veckan, än att vara en drottning i nöjenas verld för priset af sin egen förnedring och alla rättänkande menniskors förakt!

I det samma afbröts den unge moralpredikanten af ett klingande gapskratt, och han såg till sin förvåning och grämelse, hur den unga skådespelerskan kastade sig handlöst ned i soffan, skrattande med full hals, i det hon höll händerna framför sig liksom afvärjande, och så fort hon kunde tala, utropade:

— Nej, aldrig har jag sett någonting så genomkomiskt !

— Adjö med dig! — ropade Vilhelm ursinnigt, i det han skyndade åt dörren, — du är en hjertlös varelse, Lina!

— Förlåt mig, kära Vilhelm! — ropade hon hastigt allvarlig igen, — men jag kunde verkligen inte hjelpa det! Du kan inte tro hvad du var komisk, med de uppspärrade ögonbrynen, de små gnistrande ögonen, ochvalkarne i pannan! Du såg alldeles precis ut som garfvar Gråström, när han kommer inrusande på scenen!

— Gjorde jag? — pustade Vilhelm tillintetgjord af en förfärlig tanke, i det han föll ned på en stol borta vid dörren, utan att tänka på att han totalt krossade en kostymhatt som låg der förut, — såg jag nu ut som garfvar Gråström?

— Ja du får ursäkta uppriGtigheten; men det gjorde du verkligen. Det var mycket vackert och kanske mycket sant också, det der som du nyss sa’, men du ska’ akta dig att säga sådana der saker på teatern! Det går inte, när man ser ut så som du.

Vilhelm satt der alldeles förkrossad. Den förfärliga sanningen ville tränga sig inpå honom med omutlig envishet! Var det verkligen så som hon sade, stod han der framför henne med en garfvar Gråströms yttre menniska, i samma ögonblick som kan kände sig värmd och uppskakad af en Hamlets sorg och en Othellos svartsjuka? Nej, det kunde inte vara så! Det var af harm öfver hans varnande ord som hon ville skrämma honom, den lättsinniga varelsen, som kanske bara låtsade detta stormande skratt, för att bemantla den rörelse som bemäktigat sig henne vid hans straffande ord. Han rusade upp och skyndade sig fram till den enda spegeln i rummet, liksom ville han

på sitt ansigte ertappa spåren efter disharmonin mellan den inre känslan och dess yttre uttryck — men framkommen dit, lugnade han sig hastigt.

Det var ju ett ganska reputerligt ansigte som der helt allvarligt blickade honom till möte. Det är sant att pannan kunnat vara högre, ögonen större, munnen mera uttrycksfull, hela ansigtet litet mindre rundt och näsan icke fullt så uppåtsträfvande; — men någon garfvare Gråström kunde han icke upptäcka.

— Jag förstår dig och jag ursäktar dig gerna, — sade han i det han vände sig om emot henne, der hon ännu satt qvar i sitt soffhörn, — du ville naturligtvis inte visa att mina ord träffade dig så som de gjorde,och derför hittade du på det der om garfvar Gråström.

— Jaså, du tror verkligen inte att du var genomkomisk nyss? — frågade hon, i det hon kastade en medlidsam blick på honom.

— Nej, det tror jag inte! — svarade han med återvunnen säkerhet, i det han närmade sig platsen der hon satt, — jag tror tvärt om att jag slog ditt samvete mer än du vill erkänna!

— Stackars gosse! Nu ser jag hur det är fatt! Kom hit och sätt dig så skall jag säga dig något, som också borde slå ditt samvete, och som säkerligen ingen varit ärlig nog att säga förut.

— Nå och det skulle vara? — frågade Vilhelm, i det han halft motvilligt och halft belåten tog plats bredvid henne.

— Gå ifrån teatern så fort som möjligt, för annars kommer du att bli’ en olycklig menniska för hela din tid!

— Och hvarför det då?

— Derför att du vill vara örn och har inte fått annat än gåsvingar, kära gosse. Derför att du kommer att bli det sämsta af allt hvad en menniska kan vara här i verlden: en komiker mot sin vilja!

— Ko — komiker mot sin vilja? — stammade Vilhelm bleknande, — hvad vill det säga?

— Det vill säga, en skådespelare som bara drömmer om och tänker på stora uppgifter och som aldrig kan utföra annat än små! En aktör, som derför att hans inre och hans yttre menniska äro oförenliga motsatser, aldrig kan ge det rätta uttrycket åt hvad han känner utan alltid väcker löje när han vill röra till tårar, och kanske till på köpet är att gråta åt, när han skall väcka skratt! Jag har sett en sådan olycklig stackare förut, jag, och han gick och hängde sig en natt, sedan man på qvällen skrattat ut honom, då han spelade en tragisk älskare.— Ja men jag har läst om en tysk, tragisk skådespelare som hette Seydelmann, som hvarken hade figur, stämma eller utseende, och som ändå blef en stor aktör just i den allvarliga genren. Och i Wien lär det skall finnas en ung skådespelare som heter Levinsky . . .

— Hvad bevisar det? Att det kan lyckas kanske en bland tusen, att genom en ovanlig energi och ett rigtigt jättearbete, svinga sig upp till en konstnär af betydenhet, ja det är sant; men dervidlag tänker jag att förhållandena spela en betydligare roll än man tror. Det kan gå för sig derute, och om man är ett snille, men här hemma i vår lilla vrå och när man är en vanlig menniska? Jo tack vackert! Eller kanske du är ett snille, du, fast ingen menniska vet om det?

— Något snille är jag visst inte, men energi har jag! — svarade Vilhelm blygsamt, — och hvad som har lyckats för andra, kan väl också gå för sig för mig! I synnerhet om du vill hjelpa mig, Lina!

— Jag? Hvad kan jag göra för det?

— Mycket, mycket, om du bara vill! — återtog Vilhelm med värme, — och jag kom just hit för att göra dig ett förslag.

— Nå, hvad skulle det vara?

— Jo först och främst att du följer med mig tillbaka till direktören och säger att du stannar qvar, sedan du hunnit tänka närmare på saken, och sedan du hunnit rådgöra med din fästman!

— Fästman? — ropade Lina förvånad, och reste sig upp i soffhörnet der hon suttit tillbakalutad, — och det skulle vara — — ?

— Det skulle vara jag, det — om du vill ha’ mig och om du lofvar mig att glömma den andre, och att inte ett ögonblick mera tänka på någon Stockholmsfärd! — svarade Vilhelm med bedjande ton, i det han fattade hennes händer, som han hårdt tryckte i sina.

— Du är tokig! — utbrast hon, i det hon häftigt drog tillbaka händerna ur hans, — hvad skulle det bli’ utaf?— Lycka skulle det bli! — hviskade den unge mannen i hennes öra, — och konstnärer skulle vi bli båda!

— Konstnärer? Det blir man inte i fattigdom och bekymmer, och af sådant skulle vi få fullt upp!

Nej jag tackar, sådant är jag inte skapad för, det känner jag! Jo, om jag hölle af dig, så som man ska’ hålla af den, som man kan dela hvad öde som helst med; men det gör jag inte! Jag håller af dig som en vän, och en vän gifter man sig inte med! Nej kära Vilhelm, du är mycket snäll, mycket hygglig; men som fästman kan jag inte tänka mig dig!

— Nenej! jag är väl komisk mot min vilja då också? — utbrast han bittert, och slängde det ena benet öfver det andra.

— Ja, åtminstone är du inte romantisk! — svarade hon mera uppriktigt än artigt, i det hon inom sig jemförde honom med den manligt ståtliga företeelse som ännu från Vesteråsqvällen stod klar och tydlig för både fantasi och minne och af hvars klangfulla stämma ännu hennes inre vibrerade som en känslig resonansbotten ; — men derför kunna vi väl skiljas som vänner!

— Ja visst, — svarade Vilhelm, — men hvarför skickade du då efter mig?

— Jo, för att jag ville be’ dig om en tjenst. En väntjenst, förstår du!

— Gerna! säg ut bara! — afbröt Vilhelm ifrigt i det han vände sig mot henne med strålande ögon, fullt öfvertygad om att det föregående varit endast fasoner, och nu med säkerhet väntande att det vidunderliga skulle komma.

— Tror du att du skulle kunna få ut en vecklön i förskott af din direktör, som nu inte längre är min?

— Jo det tror jag visst; men hvarför frågar du det?

— Derför att då får du lof att låna mig tio riksdaler tills jag kommer upp till Stockholm.— Jaså, var det ingenting annat? — sade Vilhelm plötsligt afskyld, — ja, då ska’ jag genast ta’ och gå till honom.

— Det var snällt af dig! Så fort jag kommer upp så skall du få igen dem, och här har du räntan i förskott!

Och innan Vilhelm rätt visste i hvad form den godtgörelsen skulle utfalla, slog hon armarne om hans hals och kysste honom. Då for det som ett glödande jern igenom den unge mannens ådror, och i det han tryckte henne intill sig, hviskade han:

— Men om jag nu fordrar fyrtio procent?

— Du som predikade så vackert nyss på stund? — frågade hon, i det hon gjorde sig lös ifrån honom med en hastig rörelse, hvarpå hon tillade: — ser du, hur lik du är alla andra! Det är bara en sak som ni karlar inte kunna smälta, det är en sak, som gör er till moralpredikanter allihop, och det är, att man föredrar en annan!

— Nej det är en sak, som vi karlar aldrig kunna förlåta! — sade Vilhelm i det han steg upp, tog hatten och närmade sig dörren, — och det är att man säljer sig!

— Det skulle ingen af oss göra, om inte det funnes köpare öfverallt! — svarade hon efter honom, i det han skyndade ut genom dörren.

13.

Omkring ett år hade förflutit sedan Lina Liljeros lemnade den Lagerska teatern, hvilken sedan med omvexlande

tur och otur hade spelat nästan ända från »Ystad till Haparanda», som det heter i En tragedi i Vimmerby, och vid hvilken Vilhelm under tiden spelat upp sig och blifvit nästan en utilitet. I Stockholm hade han inte varit under hela den tiden, och från den glada älskarinnan hade han inte hört ett enda ord, likalitet som han sett sin tia komma tillbaka från sin irrfärd till hufvndstaden. Men för att göra honom rättvisa, måste man medgifva att det var inte penningförlusten, som mest grafverade honom; det var förlusten af en illusion. Han lefde ännu i den ålder då man inte rigtigt fått klart för sig att alla illusioner äro enkom skapade för att dö, alldeles som menniskorna sjelfva, hvilka hysa dem. Man tänker vid de åren lika litet på sin egen hädanfärd, som man tänker på illusionernas, och om händelsevis någon af dem ramlar i sin tidiga försommarprakt, så känner man sig ledsen vid lifvet och börjar förakta menskligheten — några dagar. Men under tiden lagar man i ordning åt sig en ny, och den lefver man sedan på och det med friskt lif, så länge den varar.

Flera af det Lagerska sällskapets medlemmar, och bland dem direktören sjelf, sade sig hafva fått underrättelser om sin f. d. qvinliga kamrat, och de hade just inte varit af den mest glädjande sorten. Direktören hade hört från mycket säkert håll att hon hade repeterat en debutroll på Kgl. teatern, men att hon blifvit kasserad redan innan generalrepetitionen hunnit gå af stapeln, och att något vidare prof inte kunde komma i fråga.

— Men det kunde man väl också tänka sig! — sade direktören med denna ovanliga tvärsäkerhet, som synes vara ett gemensamt karaktärsdrag hos alla teaterdirektörer, både i hufvudstaden och i landsorten, — en tocken der piga, som hon var! Komplett utan bildning och utan finare fasoner! Hustru min försökte visserligen få i henne litet folkvett medan hon var hos oss, men det var ingen möjlighet. Det ska’ böjas i tid det som krokigt skall bli, och hon var alldeles för gammal för att *det* skulle kunna ta! på henne!

— Åhja, men nu lär hon ha’ en god skola, efter hvad jag hört! — bifogade en vacker dag herr Blom, som också hade varit uppe i Stockholm för att planeraför ett engagement åt sin dotter, ehuru man, efter hvad han påstod, bjudit henne alldeles oantagliga vilkor; — för hon lär ska’ bo i en elegant våning på Drottninggatan och ha’ det alldeles förbaskadt öfverdådigt, så länge det räcker!

— Åhja, för den rollen hade hon talang tillräckligt! — svarade direktören med en vältalig blick på Vilhelm; — men det var nog också den enda som hon kunde spela med rigtig god effekt, för vacker var hon, det kan inte tusan neka till!

— Ja, det var en så’n der grof skönhet! — menade den flintskallige förste älskaren, som i allmänhet var bekant för sin kallsinnighet gent emot det täcka könet, — hon hade ju fasliga händer och fötter!

— Nå ja, då är det inte underligt att hon lefver på stor fot! — vitzade direktören.

Det skar Vilhelm i hjertat hvar gång han hörde sina manliga kamrater sönderslita den frånvarande unga flickans rykte, och kom han händelsevis att tala med de qvinliga, så var det ännu värre. Och det värsta af allt var att han inte kunde motsäga dem. Under tiden spelade han sina komiska roller på Guds försyn, och det märkvärdiga var att han nästan alltid lyckades; men för hvarje gång publikens bifall eller kritikens loford kom honom till del, kände han en allt större leda öfver de lättköpta segrarne. Han grämde sig invärtes öfver att aldrig få lösa någon af de efterlängtade uppgifter, hvilka han såg sina lyckligare kamrater få återgifva på sitt schablonmässiga sätt, och när han inom sig var rigtigt ursinning och förtviflad, blef han alltid som mest applåderad. Var det kanske en ganska naturlig följd af att hans uppträdande då blef och måste blifva forceradt, och var det inte just det, som publiken ville ha’? Man hade då ännu inte uppfunnit eller skaffat burskap inom skådespelarekonsten åt det så ofta missbrukade begreppet »måttfull» under "hvars skyddande egid så många teckningar med grått i grått nu för tiden bjudasallmänheten som fullfärdiga taflor, ofta utan både färg och konturer; men deremot ofantligt lämpliga, derför att de aldrig kunna framkalla några nervattacker hos nutidens hysteriska menniskoslägte. Skådespelaren gaf då ännu allt hvad han hade när han stod framför rampen, och hade ändå tillräckligt öfver för de enskilda tillställningarne till hvilkas fromma man nu, emellanåt åtminstone, tyckes vilja spara mera än hälften utaf hvad man skulle kunna prestera, om inte slätstrukenheten vore högsta lagen för tillfället.

Så var det icke vid den Lagerska teatern och icke heller vid någon annan teater i landsorten den tiden. Der lade

man på bjärta färger och nyttjade bred pensel, ibland alldeles för bred. Ingen hade nånsin sagt dessa skådespelare att lifvet och skådeplatsen aldrig kunna vara fullt identiska, att den ena ovilkorligen kräfver större och mera koncentrerade drag än den andra; men de kände det af instinkt och spelade derefter.

Men hvad Vilhelm aldrig lyckades få upphinna, det var det efterlängtade målet att få uppträda i en tragisk roll. Hans oansenliga figur och hvardagliga ansigte lade derför oöfverstigliga hinder i vägen, och skulle nog ha' lagt sådana ännu i dag; ty så långt i realism har man ännu inte gått, att man kan tänka sig en liten hjelte med uppnäsa och krokiga ben, ehuru nog mer än hälften af verldens stora män och mensklighetens banbrytare kanske sett ut just på det sättet. Ett nytt bevis på att idealismen funnits i alla tider, och att menniskan aldrig kan tänka sig en stor ande annat än i en motsvarande kropp.

Emellertid saknade han icke roller; tvärt om regnade de nästan öfver honom, som ofta nog är fallet vid landsortsteatern der repertoaren sällan nog ombytes, men personalen så mycket oftare. Teaterfolket är ett oroligt slägte, och hvarje vår fattas de flesta af dem utaf flyttfogelns oroliga längtan efter ombyte, och i synnerhet äro de dugligaste också de oroligaste.Detta var nu inte fallet med Vilhelm; men ändå kunde han inte hjelpa, när våren kom det året, att han fattades af begäret att byta om och att försöka sin lycka vid någon af teatrarne i Stockholm. Der funnos den tiden inte så många som nu; det var egentligen endast tre som man kunde tala om, i synnerhet när man hade så storslagna åsigter om konsten som han och ännu några andra af landsortsaktörerna. Af dessa tre var naturligtvis Kgl. teatern den oupphinneligaste, Mindre teatern under Stjernströms ledning icke så särdeles lätt att komma till, och Södra teatern icke just särdeles lämplig för den som egentligen endast dyrkade den tragiska musan. Ladugårdslandsteatern innehades den tiden af Selinder som der spelade med sitt elevsällskap, och i Davidsons Norra paviljong uppträdde ett och annat landsortssällskap tämligen sporadiskt.

Sommarteatrarne bestodo då af Djurgårdsteatern under Pierre Delands ledning och Humlegårdsteatern som »öfverinsågs och leddes» af Oscar Andersson. På Manégen lät gamle Mothander, i brist på hästopera, äfven uppföra skådespel ett och annat år; men det var inte alltid som man hade en »bockfot» tillhands, och derför gick det sällan med någon fördel.

När nu Lagerska sällskapet fram i April månad skulle resa genom hufvudstaden för att begifva sig af upp till Gefle och Falun, samt möjligen ända upp till Sundsvall och Hernösand, tänkte Vilhelm verkligen på allvar göra ett djerft försök att få fast fot vid någon af Stockholmsteatrarne, och bredvid denna tanke låg nog också den att möjligen träffa Lina Liljeros, eller att åtminstone få någon underrättelse om hvar hon fans och hur hon hade det nu för tiden.

Resan gjordes från Norrköping på ångbåt, men som det var sen vår och inre segelleden genom Södertelge kanal ännu inte var isfri, gick den gamla ångaren Raketen yttre vägen förbi Landsort och Dalarö upp till Stockholm. Den afgick tidigt på morgonen frånMotala-elfvens mynning, och som det var den herrligaste, varma och lugna vårdag, var färden synnerligen angenäm. Vid stränderna af de mindre fjädarne låg det ännu fast is, och stora isflak simmade äfven omkring på de större, och tvang ångaren att ibland göra långa omvägar för att undvika att stöta tillsammans med dessa. När man då närmade sig iskanten, lyfte stora svärmar af sjöfogel, Ejder, Knipor, Skrakar och andra dykänder och flyttade sig med höga skrik bort ifrån det farliga grannskapet, för att så snart ångbåten aflägsnat sig några tjugotal famnar, åter komma tillbaka och slå ner i det klara vattnet så att det yrde omkring dem i rika perlkaskader, mot hvilka solljuset bröt sig och bildade snart utplånade regnbågar, som skeno så grant i den vårklara luften. Hafsluften var visserligen en smula kylig; men hvad den var ren och lätt, och hur bröstet höjde sig, liksom lungorna velat befria sig från allt gammalt teaterdam och allt ohälsosamt färgstoff från limstrukna dekorationsbitar.

Och hur frukosten och middagen smakade der nere i församlingen, fastän kassan som vanligt var klen och icke just tålde vid några större åderlåtningar. Och sedan på eftermiddagen när man kom inåt den trängre skärgården, der snöfläckar och saftig grönbrodd omvexlande prydde de sluttande stränderna, och der muntra vårbäckar rasslade ned utför klipporna, hur festligt smakade inte då uppe på akterdäcket det varma kaffe och den kalla punsch, som direktören bjöd på öfver lag, medan han höll ändlösa tal för kaptenen och hans fru, som hade restaurationen

ombord, för konsten och den blifvande sejouren i Gefle och Falun.

Vid femtiden på eftermiddagen lade ångbåten i land vid Skeppsbron, och det var med en underlig känsla af på en gång glädje och fruktan som den unge mannen återsåg den plats dit han längtat så mycket och der han byggt så skyhöga luftslott. Skulle han någonsin komma att få stanna der som en aktad och erkändskådespelare bland de många storheter som den hyste inom sina hvitmurade väggar, emellan sina skogbekransade höjder och spettsknypplade vikar och sund, tänkte han, när han med sin lätta kappsäck i handen gick upp för en af de smala, smutsiga gränderna till Österlånggatan, der han ämnade söka sig ett blygsamt och billigt rum på något af de tarfliga hotell för resande, som ligga der inkilade bland de höggaflade husen.

Han hade två dagar på sig för att söka skaffa sig ett engagement och laga att han kunde få reda på sin förlorade tia, som nu just kunde komma särdeles väl till pass, då det gälde att få se ett spektakel eller två. Men hvart skulle han vända sig både i det första fallet och i det sednare — det var just frågan.

Sedan han hunnit göra sig en smula i ordning, gick han ut och tog vägen framåt norr. Det var hans mening att försöka få sig en spektakelbiljett för godt pris och på detta sätt fira sin första qväll i hufvudstaden genom att skaffa sig en konstnjutning af det rätta slaget. När han kom till Gustaf Adolfs torg, såg han att det lyste vid Kgl. teatern, han gick dit för att läsa på affischen. Medan han sneddade öfver torget, klappade hans hjerta lifligt vid tanken på att få läsa något af de stora namnen, Shakspeare, Göthe eller Schiller, eller kanske Öhlenschläger, på de svarta taflorna derutanför, och han kände sig en smula sviken i sin förväntan, när der i stället stod den tidens stora magnetstycke *»Jane Eyre»*, i Charlotte Birch-Pfeiffers effektfulla men tämligen flacka bearbetning efter Currer Bells spännande roman.

Men Jane Eyre kände han tillräckligt förut; han gick derför vidare och kom ned till Mindre teatern vid Karl den 13:des torg och der stod det på affischen med stora bokstäfver *»Den ondes besegrare»*, den teaterns dragande repertoarstycke under många år, i hvilket Arnoldson och Arlberg vunno sina första lagrar på den mindre skådeplatsen, för att till följe deraf sedan flyttaöfver till den större. Men den ondes besegrare hade han också sett mer än en gång, och när han nu icke kunde få se en tragedi, så föredrog han att i stället se det Birch-Pfeifferska skådespelet, ty det smakade ju ändå litet mera af den stora konsten än det sångblandade melodramat der nere på Lilla Trädgårdsgatan.

Han köpte sig således en biljett på tredje raden, längre ned hade han inte råd att komma, och när klockan blef framåt sju stod han redan vid de stora portarne åt Gustaf Adolfs torg, färdig att ge sig af in; men som klockan ännu inte slagit, stannade han ett ögonblick derutanför för att se på den anländande publiken. Den var fulltalig, som alltid när detta stycke gafs, och den ena vagnen efter den andra rullade fram till de bekanta portarne. Det kom till och med ett par hofvagnar, som stannade utanför den lilla porten bredvid operakällaren, och Vilhelm kunde inte undgå att med en bitter suck tänka för sig sjelf:

— Det är annan publik att spela för, det här, än brackorna i landsorten! Den som ändå en dag kunde få uppträda för den!

Och så har nog mången stackars landsortsaktör stått, och varit försjunken i samma tankar; medan skådespelarne der innanför åter varit lika missnöjda med den fina publik de spelat för, som någonsin en landsortsaktör med sitt auditorium. Ja mången gång har kanske bifallet der uppe varit mycket mindre omedelbart och mycket mindre rättvist än det bifall som småstädernas teatervänner skänkt sina gunstlingar.

Men det är nu en gång för alla landsortsaktörens eviga dröm och ständiga ärelystnad, att få komma upp till hufvudstaden, och det fins ingen af dem ännu född, som hellre är den förste i Vimmerby än den andre i Stockholm.

Medan han så stod der och drömde, kom en vagn i stark fart framkörande ifrån Regeringsgatan. Den hade kusk och betjent bredvid hvarandra på kuskbocken.och när betjenten vigt och hurtigt hoppade ner för att öppna vagnsdörren, stego tvenne fruntimmer ur och skyndade hastigt in genom porten. Den första tog ett lätt hopp från fotsteget, medan den andra steg ned litet tyngre och betänksammare. Båda två voro insvepta i pelsar och hade

hvita hufvor på hufvudet, ty det var svalt på qvällen sedan solen gått ner och Vilhelm kunde således icke se deras ansigten. Men det var något i den yngres gång och sätt som slog honom. Han tyckte att han sett de der lätta stegen och den der smidiga växten förr en gång, och skulle just skynda efter dem in genom porten, för att se om hans aning bedrog honom eller inte, då i detsamma någon bakifrån slog honom på axeln. Han vände sig om förargad öfver att bli störd, då han kände igen sin gamle rumkamrat ifrån bostaden långt upp på söder, hvilken stod alldeles invid honom, och såg ut som om han fått se en vålnad.

— Nej se på tusan, är det du Vilhelm! Nå det var då rigtigt oväntadt att få träffa dig! Är du i stan du, din baddare!

— Ja, som du ser! — svarade Vilhelm tämligen kort, — men ursäkta, kära du — jag skulle . . .

Och dermed ville han skynda in genom porten, men den andra höll honom qvar och ropade:

— Nej hör du, tänker du kila afsides tvärt? Jag tycker du kunde väl skaka tass med mig först åtminstone, eller har du blifvit stursk, sedan du gått och blifvit stor i landsorten?

— Visst inte — svarade Vilhelm, — men ser du, det var så att jag tyckte jag såg en bekant, och . . .

— Nå, ä’ inte vi bekanta, vi då? Men stursk har du bestämdt blifvit, efter som du inte kommit hem och hälsat på gumman mor min och mig!

— Kära du jag kom ju först i eftermiddag!

— Jaså, det var en annan femma! Jag trodde du hade gått här och sprättat i en åtta dar, jag; Nå, hur lefver verlden med dig? Hör du, nog är det nedrigtatt du inte skrifvit en enda gång till mig, som du lofvade ...

— Jag har verkligen inte haft tid! — försäkrade Vilhelm så osanningsenligt som möjligt, — men hur mår din gamla mor?

— Jo tack! gumman är kry! Hon har sin lilla restauration qvar deroppe på söder, och jag bor hos henne, och syster min gifte sig i vintras med en konstförvandt, som är på Dagbladstryckeriet. Och jag sjelf, du, är engagerad vid Södra teatern, så nu har vi det rigtigt bra, ska’ du tro!

— Jaså, du är engagerad? — frågade Vilhelm intresserad, — som hvad då?

— Jo du, ännu är jag bara med i körerna och ibland sätter jag fram bord och stolar! men jag har fått löfte på att få en roll i nästa månad och så har jag nio riksdaler i veckan, och det är alltid något att börja med! Och vet du, det går så bra nu deroppe, sen Zetterholm öfvertog teatern, för du vet väl att han gifte sig med enkan och . . . men det får vi tala om sedan . . . ska’ du på spektis?

— Ja det kan du väl begripa; men nu har klockan ringt sju, och jag vill inte försumma början . . .

— Nej inte jag heller! — för ser du, jag ska’ också dit!

— Jaså, hvar sitter du?

— Sitter? — utbrast den andra skrattande, — kommer aldrig i fråga! Nej du, jag ligger på hyllan, det är mycket beqvämare och fan så mycket billigare. Du är väl gentil du, och sitter på andra raden!

— Nej, jag får alt nöja mig med tredje; — svarade Vilhelm, i det de stego upp för de långa, smala trapporna.

— Ja, det måtte väl vara gentilt nog, det, för en töcken der landsortsbracka; — skämtade den andre — men det är detsamma. Vi träffas väl mellan akterna oppe på fjerde raden, vid lilla smörgåskrogen? här ska’du få se på andra bullar än hvad ni kan baka hos gubben Lager: om du viste hvad de ha’ spelt opp sig, Swartz och Elise Jacobsson! Jäkeln annacka! De spela så man kan bli rakt galen du; Och gubben Svensson sen! när han lägger till med: »det blir en svår natt för Gracia Pool», så är det som en björn skulle brumma, du! — Men adjö med dig nu, hederspascha, nu går jag opp och lägger mig i mitt fack.

Och dermed skuttade han upp för trappan, och Vilhelm steg in på sin plats på tredje radens sida. Salongen var i

det närmaste fullsatt, i synnerhet uppåt de högre regionerna, och han hade svårt nog att få armbågsrum på sin andra bänk i en af logerna närmast fonden. Logen var förut upptagen af, som det syntes, en småborgarfamilj, bestående af en tjock fru med två döttrar på första bänken och en lång mager, medelålders man, samt en skolpojke på femton, sexton år, på den andra. Frun hade en massa gullringar på fingrame och en stor marinkikare i handen, flickorna lågo lutade öfver loge kanten och tittade nyfiket neråt, i det de halfhviskande anförtrodde dels hvarandra, dels modern, hvilka bekanta de sågo antingen uppe eller nere, eller hvilka obekanta som särskildt fästade deras uppmärksamhet. Fadern satt oupphörligt och jemkade på löskragarne som om han varit ovan vid att vara så der uppsträckt, och skolynglingen stötte gång efter annan på honom med armbågen och pekade på kronan, som tycktes honom vara ett sannskyldigt underverk i upplysningens tjenst, men som han tydligen väntade få se ramla ner i salongen till oberäknelig skada för alla de stackars flintskallarne och tyllmössorna nere på parketten.

Ridån var ännu inte uppe, och konsertmästarn satt på kapellmästarns plats och anförde ouverturen med violstråken, medan kapellisterna filade på dugtiga tag, hvarpå de vid slutackordet hastigt lade ned sina instrument och skyndade ut på dörrarne, som om det hade gällt ett vad hvem som först skulle hinna ned påoperakällaren. Att ridån först i detsamma gick upp och att de på detta sätt störde hela första scenen i stycket, brydde de sig inte alls om att reflektera öfver.

Publiken, som var van vid oskicket, fäste sig inte heller dervid, och så började speksaklet på sedvanligt vis. Att beskrifva det sätt hvarpå det i sig sjelf tämligen släta stycket utfördes, kan icke falla mig in, ty hvar och en som lefvat under den tiden, vet väl huru det adlades af det förträffligaste utförande på de begge hufvudrollernas sida, och de som icke voro med då, hafva nog tillräckligt hört talas derom af de gamle.

Tvenne akter hade redan gått och Vilhelm var i en sådan extas af förtjusning, att han alldeles glömt bort sin vän på hyllan och inte heller nu ämnade han gå ut, då dörren bakom honom öppnades och kamraten från de högre regionerna stack in hufvudet och hviskade:

— Nå hör du, din krabbsaltare! Kommer du inte ut?

— Jo det var ju så sant, det! — svarade Vilhelm, — det höll jag på att glömma bort!

— Jag springer bara ner ett tag, så träffas vi sen deroppe på fjerde raden! — sade vännen i det han hastigt drog sig tillbaka.

Vilhelm ämnade just stiga upp, då ett utrop från den ena unga flickan framför honom, fäste hans uppmärksamhet. Både den tjocka frun och de båda flickorna, hade redan haft näsdukarne framme och gråtit sina modiga tårar, men sedan de nu sansat sig litet, hade de börjat se sig om igen med desto klarare blickar, och den ena systern sade nu till den andra och till modern, i det hon visade med handen ner åt salongen på motsatta sidan:

— Nej ser ni! Nu är han inne hos henne i logen igen, den der fina herrn . . . gud ni, hvad han ser bra ut! Han lär ska’ vara brorson till franska ministern, och di påstår att det är han som . . .— Ni låter bara bli’ att titta dit, flickor; — förmanade modern, — det passar sig verkligen inte, och jag kan inte begripa att teaterdirektionen tillåter . . .

— Åh, kära mamma! — sade den andra dottern, — hennes pengar måtte väl vara lika goda som andras! För resten lär hon ska debutera, säger de!

— Ska’ hon? — utbrast gumman med förvånad och harmsen ton, — det är då ingen skam till!

— Åhja, hon har ju varit vid teatern förut, vet jag! Jag hörde utaf Kalle Ohlsson att hon har varit i landsorten hos en direktör som heter Lager — och vacker är hon, det kan då ingen neka till!

— Vacker? — Pyh, det vet jag visst! Hon ser ut alldeles som folket är mest! — inföll den andra dottern med föraktlig ton, i det hon tog moderns kikare och tittade ner.

Vilhelm hade hört nog, och skyndade sig att titta ner, i det han lutade sig öfver de på första bänken sittande, med

fara att falla på hufvudet. Ja, det var verkligen hon! Hon satt i en af sidologerna på första raden, svassande i siden och spetsar med det vackra hufvudet buret stolt som en furstinnas, tyckte han, och bakom henne satt en ung, mörkhyad och mustaschprydd herre och talade med henne ifrigt och förtroligt, medan en äldre dam på andra sidan om henne viftade med en stor röd solfjäder och tycktes göra ofantliga ansträngningar för att se elegant ut, hvilket dock endast lyckades delvis och hade till närmaste resultat en stel rakhet, som gränsade till det löjliga. Vilhelm hade inte mycken verldserfarenhet; men han tyckte från första ögonkastet att det var något halft, något falskt i denna elegans, och att det i de många blickar som från olika håll af salongen fästades på de båda damerna i logen, låg lika mycken missaktning som halfbeslöjad afund hos de qvinliga, lika mycken lystenhet som ironisk artighet hos de manliga betraktarne.Det blef skumt för hans ögon af både harm och smärta och i det han mumlade för sig sjelf: — Nu ser jag hur det är fatt! — skyndade han med brådstörtande fart ut ur logen och grep häftigt sin hatt, kastade den med en ursinnig åtbörd på hufvudet och skyndade utför trappan.

Nedkommen i den stora förstugan ämnade han just rusa uppför trappan till första radens korridor, utan att tänka på att afstängningen för den kungliga logen skulle hindra honom att komma öfver till motsatta sidan. Han hade redan fattat tag i dörren, då någon slog honom på axeln; han vände sig om, troende att det var vännen från femte radens hylla, men släppte förvånad dörren så att den slog igen med en dof duns, då han bakom sig såg den ståtlige mannen från förstugan i Vesterås, som med en sorts högdragen vänlighet frågade honom:

— Ursäkta mig, är det inte skådespelaren Holm vid Lagerska sällskapet?

— Jo — stammade Vilhelm förlägen, — men jag förstår inte ...

— Hur jag kan känna igen er? — frågade den andre med ett öfverlägset leende, i det han såg ned på honom, lång som han var, med en mönstrande blick — åhjo, det var er jag mötte i förstugan, när jag besökte en viss person, som vi båda känna. Vi ha’ dessutom talt om er rätt mycket sedan dess, och den person jag menar, har sagt mig att hon är skyldig er penningar . . .

— Åh, det är en sådan bagatell; — svarade Vilhelm helt kort, — det är ingenting att tala om!

— Bagatell eller inte! — svarade den andre, — så skola de ändå betalas. Och det kunde ju mycket väl ske nu; men jag hade också någonting annat att tala med er om: Är ni kanske här för att söka engagement?

— Nej, vi är här på genomresa till Norrland.

— Jaså, jag trodde — återtog den andre, — att ni hade ledsnat på landsorten och ville försöka att få stanna i Stockholm.

— Ja nog vore det min varmaste önskan; — försäkrade Vilhelm och började känna sig betydligt mildare stämd mot don ståtlige mannen än någonsin förut; — men det lär nog inte vara så lätt att kunna få det;

— Visserligen: men omöjligt behöfver det ju inte vara! Vill ni göra mig ett besök i morgon förmiddag vid elfvatiden? Jag bor vid Regeringsgatan — han nämnde ett husnummer på tjugutalet, — och vi kunna då göra upp den lilla affären och språka om åtskilligt annat på samma gång! . . .

Och dermed gjorde han en artigt vårdslös hälsning och skyndade uppför trappan, lemnande Vilhelm qvar i förstugan i ett tillstånd af förvåning, bestörtning och glädje öfver en gryende förhoppning, som gjorde honom aldeles yr i hufvudet.

Han glömde helt och hållet bort sin vän deruppe på hyllan, och denne tycktes också hafva fått något annat att tänka på, ty han såg inte vidare till honom på hela qvällen. Någon lust att nu rusa upp på första raden hade han inte heller vidare, han gick som en drömmande upp på sin plats, han satt qvar der som i en dröm och åsåg nästan medvetslöst den stolte Rochesters och den egensinniga Janes romantiska kärlekssaga, och när spektaklet var slut och han kom ner i förstugan igen, såg han som hastigast en skymt af sin för detta kamrat, som hjeltes in i vagnen af den ståtlige mannen, hvars ord gifvit honom så mycket att tänka på, och han stod der ännu som en drömmande och såg efter täckvagnen, som hastigt rullade af snedt öfver torget in på Regeringsgatan.

Efter en i orolig sömn tillbragt natt, under hvilken han drömt att det var han som spelat Rochester och att den Jane som han uppträdde emot, hade Linas anletsdrag och gestalt; men att vid en af entréerna somhan skulle göra i stycket, han såg en annan Rochester redan inne på scenen med ryggen vänd åt dörren och med Janes hvita armar som halskedja på sin mörka rock, alldeles som i det lilla fönstret i Vesterås — vaknade han vid åttatiden på morgonen med denna olustiga känsla som man erfar efter en tung sömn full af drömmar.

Han satte sig upp i sängen och började fundera; men ju mera han funderade, desto mera gick det omkring i hans hufvud.

Slutligen gaf han till ett utrop och hoppade upp ur bädden och ut på golfvet, i det han utropade:

— Dumhufvud, som jag är! Nu förstår jag hur det hänger ihop! . . .

— Den der gamla fastern är död och han har gift sig med henne — eller om han inte är gift med henne, så tanker han gifta sig! Det är ju klart som dagen! Inte skulle hon annars vara så elegant, och sitta på en så bemärkt plats, eller åka i en så gentil vagn!

Stackars gosse! Nu om någonsin var han i verkliga lifvet en komiker mot sin vilja! Han bad henne redan i sina tankar ödmjukt om förlåtelse för den misstanke som genomilade honom vid anblicken af henne der hon satt i sin loge, medan den unge mörkhyade mannen hviskade vid henne så ifrigt och förtroligt. Han kom rigtigt i glad stämning, när han tänkte på den lycka hon gjort! Det var visserligen sant att hon nu vore förlorad för konsten; men det kunde ju inte hjelpas: Konsten hade så många storheter qvar, och hade den också inte så många storheter, så hade den i stället så mycket flere förhoppningar! — den hade ju honom!

Ty det var inte utan att kammen växte på honom, medan han klädde på sig och ringde efter sitt kaffe; »omöjligt behöfde det ju inte vara att få stanna i Stockholm», hade den ståtlige mannen sagt, och hvem kunde veta hvad alt han vore i stånd att uträtta.— Men, om det inte vore så som han trodde? — kom efter en stund hans bittra ungdomserfarenhet af lifvet och hviskade honom i örat, — om hon hvarken vore eller skulle bli’ den der mannens hustru, om hon i stället endast vore hans ...

Han ville inte tänka ut den tanken, han kastade bort den med våld, som man kör ut en ovälkommen gäst, när man vill vara ostörd i antingen sitt beqväma rum eller i sin lika beqväma optimism, ty det är ju onekligen bra mycket beqvämare att vara optimist än pessimist här i verlden. Optimisten sveper in sig i sin glada tro på altings förträfflighet som i en väl stoppad morgonrock, medan den arme pessimisten trampar som på glödande kol för hvarje steg han tar, och måtte ta på tvångströja för att inte göra slut på sig sjelf af förtviflan öfver altings eländighet.

Och så var det med hjertat lätt och med bröstet fullt af rosenröda förhoppningar, som han emellan tio och elfva på förmiddagen vandrade af öfver Norrbro och öfver torget till Regeringsgatan; i förbigående kastade han en blick på teaterhuset och i fönstret till stora foyern såg han ett par af de manliga artisterna, som stodo och kastade mönstrande blickar ut öfver den lifliga platsen.

— Så der kan jag också komma att stå! — tänkte han för sig sjelf i det han tog ut stegen och gick förbi, — om lyckan är god! Jag vet inte, men jag känner på mig att den här dagen kommer att bli afgörande för min framtid!

Snart stod han utanför huset med den uppgifna husnummern. Det hade stängd port, höga fönster med tunna innangardiner för rutorna och såg aristokratiskt ut, tyckte han, der det låg der ett hufvud högre än de omgifvande byggnaderna. Han ringde på porten, den öppnades medelst en strängledning från ett portvaktsrum med fönsterlucka straxt innanför porten och när han kom in öppnades luckan af en gråhårig gumma, som stack ut hufvudet genom luckan och frågade:— Är det herrn som baron väntar klockan elfva?

— Jaha, mitt namn är Holm — svarade Vilhelm hastigt, i det han lyfte på hatten.

— Holm? ja så var det! Var så god och stig en trappa upp och ring på dörren midt för trappan, — sade den gamla,

i det hon tydligen syntes mönstra honom med en nyfiken blick.

Vilhelm gick förbi luckan, men dock icke så hastigt att han icke såg en skymt af ett yngre qvinnoansigte bakom den gamlas, och i det ansigtet ett par sluga, spejande ögon som också tycktes betrakta honom lika nyfiket som den gamlas. Han fäste dock icke någon vidare vigt dervid, utan gick med något betänksamma steg uppför trappan, som var mattbelagd, och i hvars afsatser stodo bronsstatyer med kandelabrar i händerna. Den ena af dem var en Merkurius, den andra en Flora, och han tyckte att båda betraktade honom med sina tomma ögonhålor på samma sätt som de två paren ögon nyss förut ifrån portvaktarluckan. Ett ögonblick kom det en underlig beklämning öfver honom och han kände en stigande lust att vända om och skynda ut på gatan igen; men tanken på de båda ansigtena nyss innanför foyerfönstret på teatern, väckte på nytt hans ärelystnad till lif och så tog han mod till sig och gick raskt uppför trappan, ringde på vid dörren midtför och väntade några ögonblick med klappande hjerta.

En nyckel vreds om i låset innanföre, dörren öppnades och en betjent syntes i dörröppningen.

— Är det herr skådespelaren Holm? — frågade betjenten artigt bugande.

— Jaha, det är jag! — svarade Vilhelm och tyckte att han växte ett helt hufvud högre vid den aktningsfulla bugningen; — baron har bedt mig . . .

— Jaha, var så god och stig på! — svarade betjenten lika artig som förut, hvarpå han lemnade plats för honom, lät honom komma in i tamburen, hjelpte honom af med öfverrock och hatt, öppnade dörren tillen salong och gick före honom in i det han sade med samma artighet som förut:

— Var så god och sitt ner ett ögonblick! jag skall genast anmäla er för herr baron!

Dermed försvann han ljudlöst in i ett angränsande rum och Vilhelm satte sig ned i en midt på golfvet stående chaise-longue, i det han undrande och förtjust såg sig omkring i det prägtiga rummet. Det var tapetseradt och möbleradt med en gedigen lyx, i mörka milda färger och med tunga sidengardiner för de höga fönstren, hvilka insläpte en dämpad dager som i matta reflexer återspeglade sig på de bonade möblerna och den småfasonerade brysselmattan, som helt och hållet förtog ljudet af stegen.

Han hade ännu knappt hunnit låta blicken granska hälften af det dyrbara rummet förrän betjenten kom tillbaka och bad honom följa sig in i barons skrifrum.

— Baron är nyss uppstigen! — underrättade betjenten honom om med en sorts höflig förtrolighet, liksom han talat vid en gammal bekant, — och han är inte klädd ännu, men han sa’ att han trodde inte att han skulle behöfva genera sig för herr Holm!

— Nej för all del! — svarade Vilhelm, i det han följde med igenom ett mindre förmak och, sedan betjenten öppnat ännu en dörr, steg in i ett större rum som tycktes på en gång göra tjenst som skrifrum, arsenal och sängkammare, klädt som det var med vapentroféer på väggarna, ett stort skrifbord midt på golfvet, vid ena långväggen en turkisk soffa och i fonden en alkov, genom hvars halfigendragna gardiner man såg en jernsäng med förgylda gafvelstolpar, och framför den en tigerhud med de grannaste, mörka ränder på den gula bottnen.

— Välkommen! — utropade baronen, i det han steg upp från soffan, der han i halfliggande ställning studerat sin nyss anlända morgontidning, — och ursäkta att jag tar emot herr Holm så här inne hos mig ochinte i salongen! Men jag tycker att man är mera ogenerad så här!

Det tyckte nog Vilhelm också, fast han inom sig undrade något öfver hvarför man egentligen behöfde vara så fasligt ogenerad för att tala med honom just, och ju mera han tänkte på det, desto mera generad blef han.

— Var så god och tag plats! — fortsatte den ståtlige värden, i det han inbjöd honom att sätta sig bredvid sig på soffan, — och innan vi gå vidare i vårt samtal, anhåller jag att få på Linas vägnar betala den der lilla skulden ... ni får ursäkta att det dröjt, men hon har inte talt om det för mig förr än för några veckor sedan och jag viste inte då hvar ni uppehöll er . . .

— Åh för all del, herr baron! — svarade Vilhelm förlägen, som om han skulle ha varit den skyldige, — det är ju

en sådan bagatell . . .

— Bagatell eller inte, — återtog baronen med ett småleende och en blick på den besökandes figur, som tycktes säga att han ansåg bagatellen kunna behöfvas, — så är det ju inte mer än rätt att den blir betald!

Och dermed steg han upp, tog på skrifbordet ett litet kuvert, som låg uppviket så att man kunde se kanten af en sedel som stack upp inuti, kom tillbaka till soffan och lemnade det med en förbindlig bugning åt Vilhelm, som med besvärad och förlägen min tog det lilla kuvertet och utan att se på det vidare, stoppade det i fickan på sin rock, sedan han dock förut genom känseln öfvertygat sig om att det endast var en tunn, liten sedel inuti konvolutet.

— Och nu sedan det är gjordt, kunna vi ju tala om edra framtida angelägenheter — fortsatte den eleganta värden i det han helt ogeneradt kastade upp ett ben i soffan, — och jag hoppas att herr Holm inte tar illa upp att jag så här utan vidare inledning går rätt på saken. Der är ju så att ni skulle hälst vilja stannai Stockholm och få en plats vid någon af de härvarande teatrarne?

— Ja naturligtvis, herr baron! — svarade Vilhelm helt frimodigt; — dit sträfva vi ju allesammans, och det vet jag, att jag skulle gerna ta’ hur liten lön som helst för att kunna få vara här, der man kan få se något och lära sig något!

— Jaja, det är visst sant, det; men så är här också så mycket större konkurrens, och . . . men ännu en sak, är det ovillkorligen *endast* som skådespelare ni vill stanna här?

— Ja, som hvad annars?

— Kors, det kunde ju låta tänka sig att ni kunde få någon annan befattning, slå in på någon annan bana.

Ty oss emellan sagt, herr Holm, det der att vara skådespelare, är det nu verkligen något så särdeles inbringande ?

— Inbringande kanske just inte, om man tar saken endast från den ekonomiska sidan! — svarade Vilhelm; — men när man inte har hog för någonting annat, och när hogen är så brinnande som min . . .

— Ja, jag har hört af er förra kamrat, som ni vet att jag särdeles lifligt intresserar mig för, — återtog baronen medan ett flygtigt leende spelade omkring hans mustacherade läppar, — att ni egentligen har största hogen för att uppträda som tragisk skådespelare. Men, oberäknadt åtskilliga omständigheter som kunna vara er till hinder, och som ni nog inte heller förbisett, det är jag säker om, — är det nu så fasligt mycket att stå efter? Min tro är nu den, att tragedin och det allvarliga dramat i allmänhet är på retur, och om tio år eller tjugo så fins det inte als, det skall ni få se!

— Nå, då är det ju så mycket bättre för mig — utbrast Vilhelm med en ton af bitter sjelfironi, — efter som jag inte duger till annat än komiker, så påstå de åtminstone vid teatern!— Ja men det tror ni ju inte sjelf, och på det sättet blir ni en olycklig menniska!

— Det kan nog hända, det! — svarade Vilhelm, i det han stirrade framför sig på golfmattan, liksom såge han hela framtiden rulla upp sig för hans blick.

— Och det så mycket mer, som jag hört att ni inte lär vara sångare — återtog hans värd i det han hvilade på orden, som om han rigtigt velat pränta dem i honom.

— Nej inte ett spår! — svarade den unge mannen dystert.

— Ja, då får ni förlåta om jag säger att framtiden inte just ser vidare ljus ut för er! Ty ni kan vara säker på att operetten är den form som har de bästa utsigterna för sig att beherska den kommande repertoaren. Jag har följt med förhållandena så der tämligen, jag har varit ute och sett hur den inkräktat de flesta scenerna på kontinenten, det är Offenbach som regerar teaterverlden der och som snart kommer att regera den här med, och det är min öfvertygelse att hans genre kommer att föra en komplett teaterkrach med sig i släptåg. Jag har sjelf sett hur den tagit publiken derute, så kommer den också att göra här, och under de första åren kommer den att fylla kassorna och öka spelhonoraren till en hittills oerhörd höjd; men sedan kommer bakslaget och då är det bäst att vara ifrån

hela tillställningen!

— Ja men hela teaterrepertoaren kan väl inte bestå af bara operetter heller?

— Nej visst inte; men när publiken väl fått smak på den lösa maten med de lättfattade melodierna, så har den inte mage till att fördra' några kraftigare rätter! — Men det hör nu egentligen inte hit; låt oss hellre komma till saken: Det är så att jag har ett förslag att göra er.

— Ett förslag? Hvad kan det vara, herr baron?

— Det är, om man så vill, ett mycket . . . mycket egendomligt förslag, derför att jag, genom att framställadet, på sätt och vis lägger mig i saker som inte kommer mig vid. Men jag gör det af intresse för en person, som . . . och af intresse för er också, herr Holm, ty denna person har talat så godt om er, varit så tacksam för den vänskap — den oegennyttiga vänskap — jag vill tillägga det, just derför att det är så ovanligt här i verlden, — som ni visat henne, att . . .

— Menar herr baron Lina Liljeros? — frågade Vilhelm plötsligt, i det han helt blek makade sig litet längre ifrån honom.

— Ja, det är just henne jag menar! — svarade baronen efter ett litet uppehåll — hvarefter han fortfor som om han hade litet svårt att veta hur han skulle fortsätta, — får det kanske vara en cigarr?

— Nej jag tackar! — svarade Vilhelm, och tänkte inom sig: — Jag kan undra om han vill muta mig?

— Inte det? Nå då kanske ni tillåter att jag tänder en, — återtog baronen i det han steg upp, gick fram till skrifbordet och tände en cigarr, hvarpå han återvände till sin plats, och satte sig så att han hade dagern på ryggen, medan den deremot låg full och klar öfver Vilhelms ansigte, under det han satt der andlös midt emot honom, väntande hvad som komma skulle.

Sedan baronen dragit ett par bloss och blåst ut röken i sammanhängande ringar framför sig, utbrast han plötsligt och oförberedt:

— Har herr Holm nånsin tänkt på att gifta sig?

— Gifta mig? — stammade Vilhelm, i det han for upp från sin plats och stirrade på den frågande.

— För allt i verlden, blif inte rädd! — fortsatte denne skrattande, fastän skrattet lät en smula tvunget, — det är väl inte så farligt! Jag tyckter jag vill påminna mig att Lina omtalat, att ni var litet smått kär i henne, var det inte så?

— Nej, det har jag åtminstone aldrig vetat af! — svarade Vilhelm med en hjeltemodig ansträngning att kunna ljuga så der nonchalant som verldsmenniskornakunna det; hvilket likväl icke lyckades bättre än att han blef blossande röd i ända upp i pannan.

— Jaså! — svarade baronen med ett nytt skratt, som lät ändå mera tvunget, — nå då har hon helt enkelt misstagit sig, och i det fallet torde det här samtalet vara helt och hållet öfverflödigt.

— Vore det med henne, jag skulle gifta mig då? — frågade Vilhelm med af bruten röst och egendomlig heshet i tonen.

— Ja, jag hade tänkt att om ni tycker om henne, så skulle jag nämligen kunna sätta er i tillfälle att . . .

— Att förnedra mig, förmodar jag? — utbrast Vilhelm häftigt, i det han reste sig upp och blef stående framför honom.

— Seså för all del, herr Holm, sitt ner igen och lugna er! Här är inte als fråga om melodram eller tragedi! Här är helt enkelt en scen ur ett borgerligt skådespel, en kärleksscen som, om ni vill, helt fredligt kan sluta på det vanliga sättet, med att de båda älskande få hvarandra. Jag har intresserat mig mycket, och intresserar mig ännu för det unga fruntimret som varit er kamrat; det var min mening att kunna få henne anställd vid Kungliga teatern, men hennes talang tyckes inte vara tillräckligt prononcerad för att kunna skaffa henne inträde der. Då har jag

tänkt att ett lämpligt parti . . .

— Och i hvilket förhållande har ni stått till min förra kamrat, om jag får fråga? — sporde Vilhelm i det han med våldsam sjelfbeherskning återtog sin plats.

— I det allra oskyldigaste! — svarade denne, och vände ännu mera sitt ansigte från dagern, — saken är den att hennes mor har i sina unga dagar varit tjenarinna i mina föräldras hus, och det är derför som jag velat hjelpa den unga flickan fram i verlden.

— Ja det gjorde ni på ett utmärkt sätt, när ni höll på att helt och hållet förstöra hennes goda namn och rykte i Vesterås, — återtog Vilhelm strängt, i det hans utseende och hans sätt och ton åter började komma ikonflikt med hvarandra på det vanliga sättet; — eller ur det kanske inte sant att ni var uppe hos henne då om natten, när ni bjudit henne på supé på gästgifvargården?

— Bara ett ögonblick, det försäkrar jag er! — svarade boronen lifligt, hvarpå han efter några ögonblick återtog med spefull ton; — men då ni säger att ni inte bryr er om henne, så vet jag häller inte med hvad rätt ni . . .

— Med hvad rätt? — frågade Vilhelm lågande af harm, i det han på nytt steg upp och nu för att inte sätta sig vidare; — just derför att jag är hennes vän, har jag rätt att fråga som jag gör! Åh herr baron, tror ni inte att jag förstår hvart ni vill komma? Nu sedan ni lockat henne ifrån hennes rätta bana, i dubbelt mått ändå, nu har ni ledsnat på leksaken och nu vill ni kasta bort den åt en annan, som ni vill skall godtgöra ert fel.

— Här är inte något fel att godtgöra! — svarade baronen stolt, i det han också steg upp, — här är bara fråga om huruvida ni vill gifta er med henne och på det sättet betrygga bådas er framtid! Och för att visa er att det inte vore så illa att tänka på mitt förslag, så vill jag endast underrätta er om, att hon för med sig i brudstol tjugu tusen riksdaler och ett bo som är värdt ungefär hälften.

— Om det också vore värdt millioner, så skulle det inte ett ögonblick kunna fresta mig! — svarade Vilhelm lika stolt som han, i det han gick åt dörren, — och nu tror jag att vi inte hafva något vidare otalt med hvarandra, herr baron! Jag är visserligen bara en fattig aktör, och en dålig aktör med, men en dålig karl är jag derför inte, och jag säljer mig inte hvarken för den eller den summan, det kan ni lita på!

— Men, om det nu gälde att rädda en olycklig? — sade baronen med förändrad ton, i det han skyndade till honom vid dörren och lade sin hand på hans arm,— om det gälde att återge heder och menniskors aktning åt den som jag sjelf inte kan upprätta, derför att förhållandena hindra mig att fullfölja min fria vilja, hvad skulle ni då säga?

— Då skulle jag svara: att om hon komme sjelf, fattig som hon var förut och utan all den grannlåt som ni snärjt henne i, om hon komme med fullt uppsåt att utplåna sitt fel genom redligt arbete i konstens tjenst, då skulle jag vara hennes vän som förut och kanske skulle jag då en dag kunna säga åt henne: vill du nu bli’ min och hoppas och kämpa och kanske svälta med mig, så kom!

Och i de orden och den enkla värdighet och sorg med hvilka han uttalade dem, låg så mycken sann känsla och så mycken inneboende värma, att den ståtlige baronen mer än väl insåg att hans plan hade misslyckats, och att här hade han icke träffat rätte mannen för den köpenskap han hade i sigte. Det var derför med en stum bugning som han lät honom gå, och när dörren tillslöts efter honom, skyndade han fram till en tapetdörr i alkoven och in i ett angränsande rum, der en gråtande qvinna satt med hufvudet lutadt mot väggen till skrifrummet, i det han utropade:

— Ja der hörde du sjelf! Den der »Komikern mot sin vilja», som de kalla honom, har mera karaktär än jag trodde! Hvad ska’ vi nu göra?

— Jag skall komma tillbaka en dag! — snyftade hon, — och jag skall försöka att upprätta hvad jag felat! Den verkliga konstens eld kan bränna bort värre fläckar än mina.

Men nere på gatan kastade Vilhelm ännu en förtviflad blick upp till fönstren i det hus, der han för första gången

känt att han inom sig bar den stora konstens ande, om han också i hela sitt lif aldrig skulle få visa verlden annat än den komiska maskens grinande drag.

***

Porträtterna.

1.

Ridån hade nyss gått ned öfver sista akten af Lohengrin. Alla inropningarna voro undanstökade, dufvan satt ännu och flaxade borta i fonden, innan hennes konstruktör hunnit taga henne om händer, ett par af arbetarne höllo på att knoga af med svanen in uti attributmagasinet, den teutoniska ekens krona hade redan blifvit skiljd från stammen och upphissad i vindstaket, medan stammen lossades från sina teaterskrufvar och skjöts undan i ett af kulissfacken på venstra sidan. Klaffar och dörrar smälde uti teatersalongen, vaktmästarne höllo på att draga öfverdragen på klädseln i kungliga logen, gasmästaren skrufvade ner gasen på scenen, och de redan omklädda koristerna och statisterna troppade af framåt utgången vid förra hästtrappan, der den ene smälde igen dörren efter sig hårdare än den andre.

På scenen gingo ännu direktören och regissören fram och tillbaka i halfdunklet och öfverlade om hur de skulle bära sig åt med morgondagens spektakel, då den annalkande våren förde med sig den vanliga sjukligheten bland sujetterna och publiken sjelf inte heller visade sig frisk.

— Det blir väl att ställa in igen! — menade direktören i förargad ton, — det är aldrig annat:

— Ja, se, om vi bara hade något dramatiskt, så ginge det väl an! — menade regisören.— Det är sant! Har vi inte något sådant att ta till?

— Jo för tusan, vi har ju Midsommarnattsdrömmen!

— Nå ja! då ta’ vi den då! — svarade direktören, och så skiljdes de åt och gingo hvar och en hem till sitt, för att sofva »utan hufvudbry, på sin sköna konst att aldrig fly.»

Under tiden hade brandmästaren gått omkring och släckt gasen i foyern och i trapporna. I foyren störde han aftonens Lohengrinsrepresentant, som i afskedets stund hade tappat en af de högre tonerna, men som nu lyckligtvis, fastän något postfestum, fick igen den uppe vid pianot, hvarpå han med lugnadt samvete gick ned i sin loge och klädde om sig, fullt besluten att nästa gång hugga tag i besagde ton medan ännu ridån var uppe. När den ståtlige Graalriddaren gått sin väg och brandmästaren släckt gasen och dragit upp de tunga, gröna rullgardinerna för fönstren utåt torget, tog han vägen in i den f. d. matsalen som nu utgör dels möbelmagasin, dels koristernas foyer, och utförde der samma manöver. Han skulle just gå ut genom dörren till den lilla tamburen med trappan neråt scenen, och der dörren finnes till första radens korridor, då han hastigt slog sig för pannan och mumlade:

— Kors för sjutton! jag glömde ju alldeles bort sångrummet! jo det hade varit snyggt om jag hade låtit gasen brinna!

Och, dermed steg han in igen i stora foyern, gick längst igenom den och inträdde i det lilla hörnrummet åt strömmen till, som förr i många år nyttjats för sångöfningarne, fastän nu dessa merändels hållas i foyern utanföre, och blef inte litet förvånad öfver att gasen redan var släckt, fastän han bestämdt visste att han inte varit derinne sedan han tände den.

— Fan vill det säga? — mumlade han för sig sjelf, — gå de och släcka gasen utan att säga mig till? Då ska’ väl . . .

I detsamma knäppte det till i pianot i hörnet. Det lät nästan som om en sträng sprungit; en lång, uthållande,

nästan klagande ton ljöd igenom rummet. Mannen hoppade till. Han var just inte vidare rädd af sig, van som han var att gå deruppe vid alla tider på natten både sent och bittida; men han tyckte att månen som stod midt öfver båtsmanskasernen på Skeppsholmen, spred ett så underligt sken in genom det södra fönstret och på de många småporträtterna från förflutna tider, som sutto uppradade på fönsterkarmen. Det var alldeles som om konturteckningarne fingo lif, och som figurerna vinkade åt honom ur sina ramar, tyckte han, och fast han inte var anlagd hvarken för mysticism eller romantik, kände han ändå en kåre öfver ryggen och skyndade sig ut det fortaste han kunde, i det han drog igen dörren efter sig.

— Förbanna mig tyckte jag inte att både Widerberg och fru Åbergsson nickade åt mig! — sade han för sig sjelf, — och det vete tusan om inte fru Cassagli lyfte på benet och tänkte hoppa ut ur ramen! Husch då! Vore det inte så sent, så skulle jag bestämdt gå ner på Jacobs kyrkogata och få mig litet i västen!

Mellertid gick han med långsamma steg fram genom rummet. Gaskandelabrarne från Gustaf Adolfs staty derute på torget, kastade ett flämtande sken in på den motsatta väggen på Jenny Linds Normaporträtt samt framkallade ett äkta gustivianskt löje på Stenborgs intelligenta ansigte, der det skimrade fram utur den ovala ramen straxt invid. Då hördes på nytt en likadan ton från flygeln inne i foyerrummet, och brandmästaren skyndade ut derifrån, sedan han först kastat en blick i den stora spiseln, der det ännu glimmade några kol efter qvällens stora stockbrasa, och der falaskan rörde på sig för luftdraget, som strömmade ner genom skorstenen, der spjället aldrig skjutes.

— Jag menar instrumenterna ä’ förgjorda i qväll! — tänkte mannen i det han borta vid dörren såg sigomkring med en osäker blick; — eller också spökar det härinne.

Och dermed påskyndade han sina steg, och kom ner på den nu helt och hållet mörka scenen, der ett par stora råttor utförde en stilla pas de deux nere vid avantscenen, hvarpå de vid hans ankomst försvunno med ett skutt ner i sufflörluckan, — ett skutt, som skulle gjort heder åt hvilken solodansös som helst.

Premierartisterna hade nu hunnit kläda om sig, äfven de, och den ena efter andra lemnade teatern, på hvars bräder snart endast nattvakten gick fram och tillbaka med långsamma, afmätta steg, till dess också han gick upp till kamraterna på vinden, för att der med en stilla bondtolfva fördrifva alla frestelser till sömn, — och sedan var det tyst som i grafven i hela det stora rummet, der nyss Wagners väldiga tonmassor hade återljudat.

2.

Jag hade kanske bort säga så godt först som sist att det var en fredagsnatt, och att fredagen inföll på den 13:de i månaden. Hvar och en som nånsin i sitt lif brukat syssla med att lägga ut kort, skaka sumpigt kaffe i en kopp, lägga ärtor under hufvudgärden, rådfråga psykografen tills fingrarna domna, eller hälla smält bly i en vattenkopp öfver hufvudet på en barnunge, som skriker för tänder, vet nog hvad det vill säga.

Det säkra är att det är en mycket hotande konstellation, för att tala med de gamla astrologerna. Det fins menniskor som aldrig företaga sig något vigtigt på fredagen, och som, huru frigjorda de än ställa sig gent emot både gudomliga och menskliga lagar för öfrigt, likväl hafva en alldeles ogemen respekt för talet tretton. Det vore ju alldeles för gammalt och tarfligt att tala om den förskräckelse som under århundraden fattat menskligheten för någonting så förfärligt som att sitta trettontill bords; något som under tidernas lopp förskaffat en mängd prägtiga husmödrar ett förfärligt hufvudbry, när de haft ett rent elände att kunna utfundera hvem som skulle bli’ minst stött, eller hvem som skulle vara minst farlig, om han uteslötes vid den lilla hvardagsmiddag med sex rätter mat, som man ovillkorligen är tvungen att gifva när äldste dottern blifvit förlofvad eller yngste sonen hunnit upp i tredje klassen.

Nej, det fins nyare erfarenheter att åberopa, utan att man derför behöfver tala om den trettonde Mars, som spelar en viss roll i vår nyare historia, eller om Karl den trettonde, som hade den oturen att få denna nummerordning, fastän han egentligen hade bort kallas Karl den sjunde eller åttonde — allt beroende på hvad vigt man fäster vid de gamla urkunderna, som äflas att sträcka våra anor ända upp till syndafloden. Der fins till exempel den der mystiska händelsen, som ett helt tjog tanter och fastrar skulle vilja dö på, att lilla Minas äktenskap blef olyckligt,

derför att hon första gången träffade sin blifvande man på Trettondagen; der fins ytterligare historien om den unge mannen i verken som satte in en giftermålsannons och fick mellan ett och tvåhundra svar som han alla numrerade allt efter som de kommo in, och som, när han sedan gjorde ett öfverslag i fråga om hvad de förtjusande svarandena egde, kom att fästa sig vid numro tretton, som hade ett ograveradt hus uppe på Kungsholmen, och sedan när han väl var gift, fann att det var intecknadt högt öfver skorstenarne; eller, för att rigtigt krångla bort begreppet om tur och otur, den märkvärdiga händelsen med tjenstflickan som köpte en lott på Hamburgerlotteriet, och ovillkorligen ville ha numro 37, som hon då också fick, och på hvilken hon vann högsta vinsten. När hon nämligen kom tillbaka till kollektören för att hämta sin vinst, så frågade han henne:

— Hur kunde ni egentligen falla på den idén att just välja numro 37?— Jo ser herrn! — svarade flickan — det var mycket enkelt, det! Det var så att herrskapet hade främmande den 13:de i förra mån’, och det var tre stycken herrar som va’ hemma till middan’. Då tänkte jag som så, att tre gånger tretton är trettisju och så tog jag det numret!

Kollektören sträckte begge händerna mot höjden med en på samma gång komisk och förtviflad blick — och betalade ut vinsten, hvarpå han snart nedlade geschäftet och satte upp en liten boklåda för andaktsböcker.

Emellertid slog klockan i Jacob half tolf.

Månen hade stigit högre och kastade nu en klar strimma in genom fönstret i sångrummet, medan återspeglingen glittrade som ett bredt vattradt silfverband på den oroliga strömmen derutanfor. Det såg ut som om de små glittrande strålarne jagat hvarandra derute på det forssande vattnet; det var ett vildt, stojande tumult, fullt af ljus och skiftande skugga, och de som sluppo ut ur den yrande ringen hoppade och glänste till, ett stycke nedanför sjelfva strålcentret, liksom de velat säga: ser ni, att ni inte kunde ta’ fatt oss; — och så försvunno de i mörkret nedanför strimman, medan nya lekfulla bloss intogo deras plats för att på samma sätt glänsa, fröjdas och försvinna.

Just som det sista halfslaget förklingat, knäppte det till på nytt i den gamla flygeln derinne. Ögonblicket derpå svarades det med en ny knäppning på pianot der ute i foyern, och alldelas som om detta varit en öfverenskommen signal, började det nu knäppa och tassla rundtomkring i det stora rummet derutanfor. Liksom genom ett trollslag sprungo deux-battangerna upp både mellan sångrummet och foyern och mellan denna och matsalen, och en af Lohengrinstrumpeterna som blifvit undanslängd på ett af borden derute, lät höra en lång, utdragen ton liksom en jagtsignal, fastän tonen på slutet skar sig litet af gammal vana.

Elden i den stora gustavianska spiseln flammade upp ett tag, medan falaskan som små gråhvita spöken hoppade och dansade öfver den röda lågan, till dess den slutligen gaf sig af upp i skorstenen, der en vindpust lät höra sig, liksom ett aflägset eko af den nyss förklingande trumpetstöten, och trogen sin ekonatur, skärande sig äfven den, just när den drog sig tillbaka till de högre regionerna med askpartiklarne i sällskap.

Derpå började flygeln borta i hörnet liksom af sig sjelf spela en gammal »pas de rigodon»; men på ett egendomligt, knäppande sätt. Locket var igenslaget och det var inte tangenterna med sina hamrar som snuddade vid strängarne. Det var som om någon suttit inuti instrumentet och med en penna eller en stålspets rört vid sjelfva strängarne, framlockande på detta sätt en stackerad, dämpad, melankolisk serenad som svarade förträffligt till halfdunklet i rummet och till den siratliga, gammalmodiga dansen. Det låg någonting trollskt, drömmande, fantastiskt i hela musiken. Det var som om man på långt håll hört den fulltoniga klangen af en hel orkester, fastän den var så långt borta att örat endast kunde uppfatta den som en försvinnande, melodisk suck, hvilande på underlaget af en säkert pointerad rytm, som gaf karaktär åt det aningsfulla i förnimmelsen. Emellanåt växte tonerna litet, som om en vindstöt fört dem närmare, derpå saktade de af igen och blefvo slutligen nästan ohörbara, medan rytmen snarare kändes en hördes, och slutligen knäppte det till ett fulltonigt akkord, som om alla strängarne på en gång berörts af osynliga andehänder, ett akkord som återljöd så länge i det tomma rummet att man hade kunnat tro det tonerna jagat hvarandra i alla vinklar och vrår, och att ansträngningen under jagten gjorde dem allt mattare och mattare, till dess de slutligen helt och hållet maktlösa föllo ned i hörnet borta vid dörren.

Ett ögonblick derpå hördes en hviskning borta vid södra fönstret inne i sångrummet:— Est-ce-que vous étes prêt?

— Oui, parfaitement! — svarade det från andra sidan.

— Mais enfin! Klockan är ännu inte tolf! — återtog den första rösten, som visserligen var mjuk och len; men som ändå tydligen tillhörde en af det manliga könet.

— Ca fait rien! — svarade den andra, en vacker fruntimmersröst, om det också, som en känd gammal personlighet uttryckte sig, i sjelfva verket »var något balettaktigt i organen», — klockan är till för skräddare och skomakare, men inte för artister.

— Ehbien! Venez, ma belle! — svarade de första stämman, på en gång artigt och bestämdt, liksom vore den van att befalla.

Så hördes ett frasande som af lätta kostymer och ett sakta knarrande som af skor med böjda tåspetsar. Derpå började musiken på nytt, knäppande som förut och nu härmande tonen hos en af förra århundradets spinetter, hvarpå ett lätt och graciöst par dansade fram i månstrålen derinne på golfvet, höjande och sänkande sig i ett luftigt och siratligt »par de schawl», så som det dansades den gamla tiden i Cora och Alonzo, med den sirliga, gammaldags musiken till underlag.

— Mera aplomb, kära Cassagli! — hördes den manliga stämman under dansen, — un peu plus de souplesse! Ma foi! jag tror att ni fått rheumatism der borta i fönstret!

— Tala inte om rep i hängd mans hus, kära Gallodier! — svarade damen på ren svenska, — det vore för resten inte underligt, så som der drar!

Och så fortsattes dansen ånyo än med släpande steg och trånande höjningar och sänkningar, än med lätta entrechats, medan den hvita slöjan flög omkring damens axlar och öfver hennes hufvud som en genomskinlig töckenstrimma i månskenet.

Lång stund hade den inte fortgått, förrän man inne ifrån stora foyern hörde en klar fruntimmersröst somhelt piano intonerade de första takterna af ett recitatif ur »Thetis och Pelée»; men som ögonblicket derpå afbröt sig sjelf för att helt sakta sjunga en vokalis, liksom för att känna efter om rösten var i ordning. Vokalisen fortsatte några sekunder helt sakta, och derpå började recitatifvet på nytt, men nu med säkrare ansats, fastän fortfarande lika sakta som förut. Efter några ögonblick afbröts det af en manlig stämma från motsatta sidan af rummet, som sakta hviskade:

— Charmant, Elisabeth!

— Schy! inte Elisabeth! man kunde höra oss!

— Ma foi! som kungen säger, än sen! Men gerna för mig! Fru assessorska, en sådan sångerska som er får man leta efter med ljus och lykta kring hela verlden.

— Och en sådan Gustaf Wasa som ni, kära Stenborg . . .

— Hvad nu? — hördes en manlig stämma med djupare klang, — är ni redan vakna?

— Ja kära Kristoffer! — du vet ju att det är fredag och den trettonde, — fortsatte den första manliga rösten, — då ska’ vi ju som vanligt ha’ vår lilla assemblée! Dessutom har någonting särskildt väckt mig i qväll!

— Hvad då? Har kanske hans majestät stält till repetition?

— Nej, men det var någon märkvärdig musik! Hörde inte assessorskan den också?

— Certainement! Jag tror bestämdt att den var utaf Gluck! Det lät snarlikt Alceste eller kanske förr Ifigenie i Auliden!

— Gluck? — hördes den djupare, manliga stämman, — nej min nådiga, ni tar miste. Det var någon, musik som ännu inte var komponerad på vår tid! För resten var det någonting abominabelt! Tacka vill jag Naumann och

Uttini eller Kraus!

— Säger du det, käre Kristoffer! — hördes den andra manliga stämman med en viss klang af godmodigsatir i tonen; — nå, om det inte precis var Oedips eller Kristian Tyranns rytmer, så kan det väl få passera ändå.

— Ja, men jag säger att det är en skandal att väcka upp gamla förtjenta sångare med basunstötar som kunnat få Jerikos murar att ramla! — brummade den förre med förargad ton, — och jag hoppas att Posten . . .

— Alltid ska' nu Stenborg och Karsten munhuggas! — inföll en annan qvinlig stämma med yngre och mera mot höjden liggande klangfärg, — kan inte mamma få dem att hålla fred?

— Kära Betty; försök du sjelf! — svarade den andra qvinliga rösten, — du som spelat »Kärleken» i Orfée, kan väl vara Deus ex machina här också. Stenborg tycks för resten ha' ett godt öga till dig, om jag inte misstar mig.

Det sista sades med en hviskning, och besvarades med en annan hviskning, som lät halft glad, halft brydd:

— Tror mamma verkligen?

Emellertid hade dansen inne i sångrummet blifvit allt lifligare. Det var nu inte längre en pas de deux; nej först blef det en pas de trois, så en pas de quatre, och slutligen en hel ensemble, och den halft spöklika spinetten knäppte allt hastigare och fulltonigare. Den ena efter den andra af de små konturporträtterna i fönstersmygarne hade fått lif och stigit ner ur ramame, och månstrålen smekte med en slags blek, platonisk ömhet de kringsväfvande skuggorna, hvilka än dansade omkring med afmätta steg och siratliga svängningar, medan de bleka ansigtena med stereotypa, tillgjordt behagliga leenden vände sig emot hvarandra; än stannade omkring väggarne i rummet och pratade, skrattade, sträckte på ben och armar, för att lederna skulle bli mjuka och under allt detta hviskade i hvarandras öron små detaljer af kulissqvallret för dagen.

Men just som dansen, pratet och småsqvallret pågick som bäst, började tolfslaget att klinga från Jacobskyrktorn, och som genom ett trollslag förändrades hela scenen.

De långa, mörka gardinerna rullade ner för fönsterna af sig sjelf va, den gamla väggsoffan inne i sångrummet flög ut genom väggen åt Gustaf Adolfs torg, gasarmen derinne med sina två lågor kröp hastigt upp genom taket och i dess ställe hängde der inom ett ögonblick en gammal ljuskrona med venetianska glas, i hvilken ett halft dussin gula vaxljus tände sig af sig sjelfva och uppfylde rummet med ljus. Rundt omkring väggarne stodo, sidenklädda förgylda stolar och bord à la Louis XV, en dyrbar gobelinsmatta dolde det ojemna golfvet.

Och när det sista tolfslaget förklingade, hade samma plötsliga förvandling försiggått äfven med foyern och matsalen, och tre gamla, illa medfarna rummen hade återfått sin ursprungliga glans, och bildade tillsammans en fil af pragtrum, värdiga att utgöra en konungs våning.

3.

Och fram och tillbaka i de på detta sätt restaurerade rummen böljade en brokig skara. Det var herrar i pudrade peruker med silkesstrumpor, skor och värja, damer i styfva, vida roberonder och med underliga påläggningar, urringade klädningslif och muscher på hakor och kinder, andra herrar med Titushufvuden och åtsittande pantalonger samt bottesmoller med hängande tofsar; damer i kejsartidens öfverdrifna antika härmningsmod med håret à la grecque och det bandsmala klädningslifvet uppe under armarne, samt med hals, skuldror och bröst helt och hållet aftäckta; incroyabler med hakorna nedgräfda i schalar i stället för halsdukar, samt fruntimmer med pannband och långa lockar från början af fyrtiotalet, medan kostymerade personer af båda könen uppblandade den gravitetiska ståten med pittoreska kostymer af röfvare, burgundiska ädlingar och bondflickorfrån alla verldens länder i drägter som inte begagnades någon annanstans i verlden än på teatern.

Bland dessa trängde sig personer i den nyss förflutna tidens hvardagsdrägter, med ansigten fårade af tidens och bekymrens inverkan; men bärande sina hufvuden högt, som hade de velat säga att ingenting i verlden kunde förmå dem att svika sina ideal, ideal som de älskat och brunnit för sedan stormiga ungdomsdagar, som de bevarat okränkta under skiftande öden och vedervärdigheter och dem de nu skulle velat framhålla som värdiga att följa

för nya slägten, om de icke tyvärr hade blott den korta spöktimman på sig för att åter besöka platsen för sina segrar, sina missräkningar och sina på en gång glada och sorgliga minnen.

Bland dem som i drägt, skick och later stodo, så att säga, på gränsen mellan den gamla och den nya tiden, var en medelålders man med undersättsig växt, lifliga rörelser, lätt och halft dansande gång, och i hvars anlete en hög, klar panna hvälfde sig öfver ett par stora, spelande gråblå ögon, ur hvilkas pupiller och vinklar en hel flod af skälmska löjen spelade fram, och kring hvars tämligen breda mun lekte ett satiriskt drag i hvilken en oändlig älskvärdhet och bonhommie blandade sig. När han nalkades midten ef stora foyern, der det stora, fula, klumpiga nutidsbordet för tidningarne var försvunnet, veko de öfriga undan för honom med osökt aktning, och så liten han än var till vexten, syntes han dock hufvudet högre än alla de andra, när han med en lätt skrapning på foten gjorde en vänlig bugning åt båda sidorna, och med en mjuk och behagfull rörelse med handen, vände sig till de församlade, i det han med klar och klingande stämma tog till orda:

— Mina vänner: När jag nu åter ser oss samlade här en corps, är det ett naturligt och djupt kändt behof för mitt hjerta att bland er och för er uttala den trollformel som alltid sammanhöll oss, som hjelpte oss att utan högmod bära de solljusa och lyckliga, och utanmisströstan och feghet de dystra och sorgliga dagar dem vi tillsammans upplefvat; denna trollformel som ensam är nog att locka oss ned ur våra ramar och glas när tolfslaget förklingat i fredagsnatten, och komma oss att tala om våra gamla tider och förvånas öfver de nya, som kommit! Och denna trollformel känner ni alla, den lyder så här: »lefve tjusarkonungen! lefve konung Gustaf den tredje, sånggudinnornas vän, och deras tempelstjenares beskyddare!»

Ett enhälligt »lefve konung Gustaf den tredje» susade genom rummet och vaxljusen lyste med fördubbladt sken, liksom de uppsatta gaslågorna i en kyrka, i samma ögonblick som orgeln spelar upp i nutidens julotta, der man inte skyggar tillbaka för en liten teatereffekt.

När sorlet tystnat, tog den lilla mannen åter till ordet:

— Och sedan nu detta vårt hjertas behof blifvit tillgodosett och denna pligt uppfyld, så låt oss roa oss, och prata om nytt och gammalt! Välkomna alla och tack för sist gamla och nya kamrater? Hur står det till, kära Abergson och du sen, gamle Sevelin? Nej se fru Ruckman och ma charmante Wässelia! Och Nils Vilhelm, god afton! Lika ståtlig som alltid, och Georg lika tragisk! Gamla vänner! Ska' vi ta' oss en liten scen ur »Tretti år af en spelares lefnad»? Det skulle friska opp mig också att spela litet tragedi, och så tar vi Bildhuggarna till efterpjes. Hur är det? Här är kanske några som ännu inte har sett min Vinberg, eller tycker ni mera om kapten Puff, eller gamla Klingsberg, der jag hade den der förargliga missägningen, när jag skulle tala om att fast man är gammal, så kan man väl sätta värde på vackra flickor? Ha, ha, ha, ni skulle ha' sett lilla Frösslind hur hon skrattade! Men hur är det, är här någon nykommen, som inte blifvit presenterad för societeten?

— Här har vi en! — hördes en munter, fastän något skarp stämma från nedre ändan af salen, och framträdde Sällström i sin Fra Diavolokostym, förande vid handen en icke särdeles lång, allvarlig gestalt med ett tänkande, något dystert ansigte, och iklädd Graalriddarens silfverblänkande harnesk och blåa tunik med svanhjelmen på hufvudet, — här har vi en och det en tenor som heter duga ändå! Den siste hjeltetenoren vid Patriis Musis!

— Åh! du är tokig, Pelle! — ropades från andra hörnet af rummet och fram hoppade en liten liflig och af munterhet strålande figur iklädd Papagenos gröna fogeldrägt, — hvar har du ditt minne? Tror du inte vi känna Oscar Arnoldsson? Han blef ju presenterad för länge sedan!

— Säger du det, Lasse lilla! — utbrast den andre, i det han förde fram den nykomne till Lars Hjortsberg, medan Lars Kinmansson passade på och hviskade i örat på lilla Söderberg, som stod strax bredvid honom:

— Pelle har väl varit ute och viftat igen, derför mins han ingenting!

Hjortsberg tog emot den nykomne med hjertlig och vinnande vänlighet, och snart omgafs han af en tät krets af sångare och sångerskor, bland hvilka fru Olin i sin gammaldags, siratliga drägt och Jenny Lind i sin Normakostym, voro de förnämsta.

— Jag tror nog att vi hälsat er välkommen i vårt lag, för länge sedan — sade den gamle, — fast det ändå var aldeles för tidigt och fast. . . Mais enfin! låt oss inte tala om våra enskilda angelägenheter, de må vara sorgliga eller glada! Låt oss i stället »en grand comité» rådslå om vår kära teaters öde, och låt oss se till om vi ännu ur grafven kunna omfatta den med en kärlek och ett intresse som kunna skydda den för de faror den går till möte! Jag föreslår att vi rådgöra om hvad som är att företaga och att vi till den ändan att börja med välja en ordförande. Vill ni välja med röstning eller avec acclamation?— Acclamation! — ropades det genom salen, och ögonblicket derpå, skallade namnet Lars Hjortsberg från allas läppar, och med en graciös bugning och ett älsk-värdt leende intog deji gamle sin plats vid bordet.

— Ni vet, mina vänner, under hvilka säregna förhållanden vår vackra svenska skådeplats tillkom, och hvem vi hafva att tacka derför. Så länge vår konstäl-skande och upplyste tjusarkonung lefde, sörjde han för den med aldrig hvilande omsorg och det hafva äfven efter honom vårt lands öfriga konungar gjort, om också icke så frikostigt och kanske icke heller med så fria händer som han! Men vi skådespelare som fått lära oss att med skarpa och varma drag återgifva olika tiders vexlande menniskolynnen cch karaktärer, vi veta också mer än väl huru menniskorna skifta åskådningssätt och sinnen med tiderna! Vi kunna derför icke utan bekymmer se huru olika man uppfattar skådeplatsens betydelse nu emot förr, och våra öron äro fulla af de olika rykten som här inne under dagar och qvällar omnämnas och diskuteras af dem som intagit våra platser på bräderna som föreställa verlden. Men det är ju möjligt att inte alla hört de olika versioner som ryktena omtala. Må derför hvar och en som har något att omtala, säga hvad han vet, och må vi sedan öfverlägga om botemedlet.

— Jag vet bara en sak! — utropade Abergson, i det han rak och ståtlig reste sig upp från sin plats vid Hjortsbergs sida; — men den bevisar också alldeles tillräckligt i hvilket förfall teatern är stadd. Der fins ingen rang mera, hvem som helst är premieraktör och ingen af de förnämligare har ännu blifvit så mycket som hof-sekter en gång, mycket mindre öfverdirektör! — här spände han ut bröstet och såg sig omkring med majestätisk blick, hvarpå han fortsatte med en ton af den djupaste indignation, — och det värsta af allt är att man satt dit en ofrälse direktör, i stället för en grefve^ en baron eller åtminstone en president.— Ån sedan? — utbrast Lars Kinmanson med ett uttryck af obeskrifligt förakt Öfver de humoristiska dragen, — jag var med under både Backmans och Schybergs tider, och inte gick det hvarken bättre eller sämre för det!

— Men kom ihog hvad den store franske skådespelaren Baron yttrade: — afbröt Abergson ånyo, med ännu mera majestätisk värdighet än förut; — han sade att en skådespelare borde uppfostras på en drottnings knän, och då borde han också inte befallas af någon annan än den som minst egde tromansvärdighet!

— Det instämmer jag uti!—yttrade Nils Vilhelm Almlöf, i det han också steg upp från sin plats och rätade upp sig till hela sin längd; — och det är inte af högfärd, utan derför att jag känner menniskorna! I spetsen för landets första teater bör stå en af landets förnämste män, det ger styrelsen aktning både inåt och utåt!

— Ja, men hvad begriper en sådan af teatern? — framkastade Lars Kinmanson med samma demokratiska förakt i tonen som förut.

— Det behöfver han heller inte göra! — förklarade Almlöf; — han behöfver inte känna teatergreppen och aktörstekniken; då får han bara lust att lägga sig i detaljer, i stället för att vaka öfver det stora hela! Han behöfver rang för att hålla småkryp och nybörjare i tygel och herrans förmaning, — han skall stå på höjden af sin tids och sitt lands bildning för att inte låta slå sig på fingrarne; men fackman behöfver han inte absolut vara. Sådana kan han anställa under sig, det är mycket bättre!

— Ja, men i en demokratisk tid! — inföll Söderberg, — får konsten också lof att vara demokratisk!

— Det var lögn! — svarade Almlöf, i det han höjde högra handen och sedan lät den nedfalla vid sin sida, från hvilken den återstudsade ett par gånger, — konsten $r alltid aristokratisk l— Bravo! — ropade de gamla, i det de applåderade af alla krafter, medan de yngre hyssjade så mycket de orkade.

— Det värsta af allt är! — ropade med liflig röst och blixtrande ögon en spenslig, mörklagd man med knollrigt hår, i det han med en lätt haltning nalkades bordet, och spände de stora, talande ögonen i dem som suto närmast;

— det värsta af allt är att teatersaken blifvit en grälfråga på våra riksdagar, och att de förbaskade bönderna hvarken kunna eller vilja begripa att den betyder något för land och rike!

— Tala inte illa om bönderna! — utbrast Georg Dahlqvist med sin djupa klangrika stämma, som för tillfället var djupt nere i basen; — jag vet hvad de duga till! Jag har spelat mina monologer för dem på mina hundratals konstresor, och kunde jag bara komma upp i kammaren och deklamera »Dödens engel» eller »Niagara» för gubbarne, så skulle ni få se!

— Eller scenen ur Erik den fjortonde som du spelte under uppspändt paraply på societetshusbalkongen i Marstrand, när det började regna! — interfolierade Jolin med ett muntert skratt.

— Ja så mycket applåder har jag alldrig fått för den, som den gången! — svarade Dahlqvist, — och när man kan ta’ göteborgare under ett paraply, så är det en smal sak att omvända några riksdagsbönder, som har fått spanmålstullar!

— Godt! — ropade Uddman från ett hörn af rummet, der han slagit sig ned och pratade med Olle Strandberg, — jag följer med dig om du vill!

— Du? — utropade Dahlqvist skrattande, — nej kära Carl Johan! Det är just du som förargat dem med din förbaskade Calchas, som de aldrig kunna smälta!

— Till saken, mina vänner!—varnade Hjortsberg, i det han bultade i bordet med en guldsnusdosa som han fått i precent af konungen — kom ihog att tiden är kort, och att vi måste hitta på råd.— Det blir alldrig bra, förrän kungen tar tillbaka sin teater och styr den sjelf! — sade Abergson; —vid teatern gäller mer än någonsin den gamla satsen: ju flera kockar, dess sämre soppa! Hvad tror ni väl att' riksdagen bryr sig om teatern? Den har så mycket annat att tänka på!

— Ja, men utan anslag kan teatern inte vara! — inföll Almlöf, — och alla anslag skola beviljas af riksdagen.

— Då vet jag ett ypperligt medel att komma ifrån allt krångel! — förklarade Fredrik Kinmanson med sin lugna och betänksamma röst, — och det är så mycket bättre, som det praktiserats förut. Riksdagen ökar helt enkelt H. M:ts Konungens civillista med ett lämpligt belopp och anhåller sedan i underdånighet att H. M:t tar igen teatern och låter sköta den efter sitt godtfin-nande! Ty mina herrar, detta årligen återkommande gräl om teaterfrågan, nedsätter hela saken i nationens ögon. Folket får så ofta höra af både prester och bönder att teatern bara är en förlustelseanstalt, att det slutar med att tro det; det förlorar aktningen för hela institutionen, och den man inte aktar, den kan man hvarken älska eller görå några uppoffringar för!

— Sant! sant! — mycket sant! — genljöd det från alla håll af salen. I detsamma tog det ett raskt tag i den lilla tapetdörren ut till trappan, som leder ner till scenen, dörren ryktes upp litet bullrande och medan allas blickar vände sig åt det håll hvarifrån bullret kom, inträdde en ny skugga i salen.

4.

%

Den nykomne gjorde en underlig figur, der han på detta oväntade sätt med på en gång tunga och hastiga steg trädde in midt bland de församlade. Han var af medelmåttig längd med ett tämligen duktigt anlag för korpulens, och hade ett något trindlagdt, inte särdelesuttrycksfullt ansigte, med lång, krokig näsa, små livassa och leende ögon, stripigt hår och rödlätt ansigtsfärg.

På hufvudet bar han en brun rökmössa, stagad betydligt på sned, under ena armen en stor bok och i andra handen ett talrör af trä, hvarmed han brukade genom kulissrännan varsko arbetarne under teatern, när de skulle göra luckan i ordning för en eller flera personers den tiden mycket vanliga resa till de underjordiska makterna.

Han stannade, som det syntes, tämligen förbluffad strax innanför dörren, och utropade sedan med stark, något rosslig stämma, i det han skrufvade rökmössan ännu mera på sned:

— Hvad hundra, hvad tusan, hvad djeflar, hvad nu? Hvad håller ni för en kolifej midt i natten, edra

sakramenskade hundturkar? Har ni fått lof af direktion, eller ska’ jag pliktfälla er allihop och sätta in er J

i stora boken der nere i min byrålåda? Hvasa? |

Men det märkvärdiga var, att ju längre han talte, j

desto saktare blef stämman, och desto mera förvånadt]

uttrycket i hans ansigte. De gamla gustavianema, som vid det första råa utropet rynkat sina pannor, och dragit sina läppar till ett föraktligt leende, sågo med frågande och högdragna blickar på sina kamrater från sednare tider, liksom de velat säga:

— Hvad har den der grofhuggarn här inne i vår fina krets att göra, och hvem är han? Det fins ingen af oss som känner honom! — då i detsamma Lars Kin-mansson och Söderberg skyndade fram till den nykomne och utropade på en gång:

— Nej se Kjellberg! Nå det var då förbannadt trefligt!

— Ja, fördubbla mig är det inte Kjellberg! — 1 hördes nu en bullrande bas borta från den tätaste klungan nere vid bortersta kaminen, och någonting stort och tungt, liknande en forntida mastadont, delade skaran i tvenne hälfter och lunkade med dånande steg fram emot dörren, der han förvandlade trion till en qvartett, underdet han med styrkan af ett åskdunder frambullrade ett med invärtes gapskratt uppblandadt: — hvem fan har skickat bud på dig?

— Jag vet hvem han är! — hviskade under tiden Hjortsberg till sina samtida, — han var balettelev under min tid och skulle sedan debutera som sångare! Men så miste han rösten och sedan blef han först ordonans hos förste direktören, så teatersufflör och slutligen intendent för scenen.

— Den der? — sade de gamla gustavianema fortfarande med rynkade näsor, — den der grobianen?

— Ja det är inte så farligt! — menade Lars Hjortsberg, — han vet hvad han gör, och har bättre reda på sig än mången annan. Han är teaterns lefvande lexikon och faktotum, en stor tjufpojke visserligen när det gäller.

— Ja, men med ett hjerta af renaste gull!— förkla-rado Almlöf; — och afhållen af oss alla!

— Mycket litet högtidlig! — återtog Lars Hjortsberg; — men det tycker jag inte illa om! Jag har sjelf hyllat den satsen att vår konst är en glad konst, och gladare har ingen hållit lifvet mellan kulisserna än den der mannen!

— Ja, men hvad skall han här att göra? — inföll Abergsson, — han är ju inte premiéraktör och inte hänger hans porträtt här heller!

— Det är inte hans fel! — utropade Torsslow häftigt; — men det säkra är att det borde hänga här lika så väl som många andras!

Under tiden hade samspråket vid dörren mellan qvartetten blifvit allt lifligare och lifligare. Den ena skrattsalvan aflöste den andra, och kronan på verket sattes derigenom att Kjellberg, som antagligen fått höra några skämtsamma glåpord af de andra tre, hvilka derpå hastigt togo till flykten utåt matsalen, satte efter dem i full fart, och just i sjelf va dörren med lyftadt talrör gaf Svensson ett dugtigt rapp öfver ryggtaflan, så att denne uppgaf ett förfärligt björnrytande, medan de andretvå med full hals gapskrattade både åt slaget och effekten deraf.

— Der har du qvitto för det, du, gamle Hammarslag 1 — skrek Kjellberg, påminnande dervid om Svensson burleska landtjunkare i »Tre hustrurs man och ändå ungkarl», der det var förra tiders publikums förtjusning att se den »store skådespelaren» hoppa jemnfota af förvåning, — och ni andra ska* också . . .

— Tyst derborta! — ropade Hjortsberg med rynkad panna och allvarlig stämma, — nu är det inte tider att lekal Vi hafva allvarsamma frågor för händer!

— Det var en annan sak! — svarade Kjellberg med förändrad ton och hållning i det han strök rökmössan af sig, satte ifrån sig talröret borta vid dörren och närmade sig bordet med boken under armen, i det han af gammal vana ropade, till dem som stodo i vägen, sitt under några tiotal år ständigt på alla repetitioner upprepade ord, hvarifrån

länge sedan t-ljudet hade förr vunnit: — plass!

— Har herr Kjellberg något att förkunna ? — frågade ordföranden, i det han bultade i bordet.

— Ja det är inte så utan det! — svarade Kjellberg med den hastiga öfvergång från stormande munterhet till hastig rörelse, som var honom egendomlig, och i det han med afviga handen strök sig öfver ögonen som glänste fuktiga i vaxljusskimret; — de satarne tänker förderfva hela teatern!

— Förderfva? — ropade alla i korus, som med en mun, under det att bestörtning och förtrytelse målades i allas anleten.

— Ja, eller åtminstone bygga om! — fortsatte Kjellberg, i det tårarne flödade öfver, — och det tycker jag kan komma på ett ut! Min gamla, prägtiga, förbaskade teater!

— Det är mycket rätt! — ropade Torsslow med höjd stämma, i det han lifligt haltade fram till Kjellberg och fattade tag i uppslaget på hans rock — konstenhar ändrat signaler, tidsrigtningen och smaken har blifvit ny — hvarför då inte också en ny teater? Det fins ingenting sämre än att hälla nytt vin på gamla flaskor 1

Under tiden hade alla de gamla gustavianerna, och alla de halfgamla från seklets början och äfven de yngre från senare tiden som ligga inom området för vår hog-komst, samlat sig omkring den gamle regissören der han stod och torkade tårame ur ögonen, och de ropade nu alla om hvarandra:

— Berätta! berätta!

— Jaså/ nu är det söta bror, hu. Nu får jag den äran att vara med? — replikerade Kjellberg godmodigt hvasst, ty han hade borta vid dörren hört hvisk-ningarne till Hjortsberg, och han visste af egen erfarenhet hur stor rangskillnaden ännu under hans lärotid hade varit vid landets första teater.

— Ja, berätta! tala om! — ropade de alla med en mun, och sjelfve öfverdirektören bifogade efter alla de andra, me<J nådig, beskyddande nick:

— Tala om alltsammans, kära ni!

— Jo ser ni, mina herrar och damer! — började Kjellberg i det han utan krus slog sig ned vid bordet och vände sig än till den ene än till den andre — nu är det på viset att vederbörande har kokat ihop någonting rigtigt splitter nytt, för att få riksda’n att gå in på att votera anslaget på tre år för teaterverksamhetens fortgående.

— Nå, nå? Och det är? — ljöd det rundt omkring.

— Jo, det är helt sonika det, att bygga om huset, låta scenen ligga der han ligger, och salongen vara som han är; men i stället bygga nya hus med granna fasader åt alla sidor och inreda butiker och krogar förstås, för att få så stora hyror som möjligt. Och sen ska* teatern lefva på hyrorna och amortera byggnadskostnad och hela tutten med dem, och inte få ett öre i anslag utaf staten! jar det inte så att man kan gråta åt hela eländet?— Det tycker jag inte och jag begriper inte hvad du bråkar för? — frågade Lars Kinmansson i det han muntert slog honom i ryggen; — först tjuter du för att de ämnar rifva ner det gamlä rothålet, för det är det i alla fall, numera, och så muckar du för att de ämnar låta den vara som den är, sedan du först skrikit om att de tänka bygga om den? Ar det rim och reson det der? —

— Begriper du inte, din himla hund, — ropade Kjellberg i det han vände sig om och slog sin inter-lokutör i hufvudet med boken, <— att det är inte på det sättet som man botar teaterns brister, hvilka jag känner till bättre än både du och hela finansdepartementet? Begriper du inte det, att om de låta sjelf va scenen och salongen vara som de är, men bygger om det öfriga, så svarar det nya inte mot det gamla, och låter de teatern vara lika trång och eldfarlig som den är nu, så lär det väl inte falla någon förnuftig menniska in att hyra d}rra lokaler och betala stora brandförsäk-ningar i ett sådant hus, och då står alltsammans på hufvudet igen, och det mycket värre än förut! Begriper du inte det, så kan du gå hem och lägga dig och ta’ något gammalt på dig!

Den lille, muntra komikern ämnade just svara i samma ton, i det både han och Söderberg med förenade krafter sökte rycka boken ifrån gamle Kjellberg, då i detsamma dörrarne borta i matsalen, de som leda till kungliga

trappan, sprungo upp, och ett egendomligt festtåg inträdde i rummet och närmade sig stora foyern, der alla i samma ögonblick stodo upp ifrån sina platser, och i vördnadsfulla ställningar af vaktade de kommande.

5.

Det var kgl. teaterns aflidna direktörer under de förflutna hundra åren, som på detta sätt, ifrån kansliet, der dehänga i glas och ram, gjorde sitt inträde ibland den församlade teaterpersonalen från de olika tiderna. I spetsen gingo tvenne ståtliga figurer i det förra århundradets prägtiga hofdrägter, med serafimerbanden öfver de guldstickade, bredskörtade habilléfrackarne, och med de höga, tankfulla pannorna omgifna af den pudrade perukens stela lockar. Den till höger framgick gravitetiskt och allvarligt, den till venster med denna lediga, halft dansande gång, som tycktes instuderad i menuettens siratliga takt, och var säregen för den tidens hofmän, vana, som de voro, att röra sig i de mest lysande kretsar och på de mest halbonade golf, der det icke var så lätt att bibehålla jemvigten och akta sig för en kullerbytta.

Det allvarlige var Gustaf Johan Ehrensvärd, den dansante Gustaf Mauritz Armfelt, som med gunstlingens obestridda företrädesrätt och den bortskämde verlds-mannens eleganta nonchelans hade tagit försteget framför ' både Barnekov och Fersen, fastän dessa voro före honom i t j ensten. De gingo nu helt blygsamt i andra ledet, fastän de likväl gjorde miner åt och utbytte halfhöga anmärkningar med Rålamb och Hamilton, som kommo efter dem i tredje ledet, och till hvilka de oupphörligt vände sina hufvuden under det de gingo fram.

I fjerde ledet kommo Edelcrantz och Sköldebrand, och i det femte Gustaf Löwenhjelm ensam, i det han likväl intog platsen till venster och lemnade den högra fri, vändande sig med hofmannalik curtoisie emellanåt mot denna tomma plats för att bugande utbyta en underdånig fras med någon osynlig följeslagare, efter hvilkens tomma plats baron Ulrik Koskull trippade med vördnads-fulla steg, görande på detta sätt en lucka i den lysande processionen.

Så kom det sjette ledet med Åkerhjelm och Lager-bjelke; den förre med en hållning som påminde på samma gång om militären och den högt uppsatte embetsmannen, båda uppblandade med något af bellettristens lättare väsen; den senare liten, krokig och böjd, med. kalott på hufvudet Pd ömse sidor om ridån. goch de hvassa, snillrika ögonen spejande omkring sig med diplomatisk finess och skärpa, medan blickame klarnade och ryggen rätade ut sig då han i dörren fick sigte på damerna.

I sjunde ledet kom först en barsk, mörkhyllt, reslig man, iklädd lifgardets till häst lysande uniform med de många snäckorna och snörmakerierna, med sabeln rasslande mot golfvet och silfversporrame klingande i martialisk takt vid de bestämda, något bullrande stegen. Bredvid honom gick en reslig smärt man med ett fint, af mörklockigt hår omgifvet ansigte i hvars aristokratiska oval en hög, tankediger panna hvälfde sig öfver ett par stora, blixtrande ögon. Det var grefve Puke och Bernhard von Beskow, som på detta sätt, och utan att taga synnerlig notis om hvarandra, gingo vid hvarandras sida, tydligen företrädande två alldeles diametralt motsatta riktningar inom teaterstyrandets svåra konst; nämligen den ene det brutalt-autokratiska, den andre det upplyst-konstitu-tionela, som så sällan lyckas lösa de tilltrasslade knutarne, medan åter det första helt ogeneradt hugger i tu dem, i stället för att med lena fingrar försöka knyta upp dem. Det låg också ett trotsigt drag af stolt segerglädje öfver krigarens anlete, liksom om han med blandad tillfredsställelse och skadeglädje blickat tillbaka på en fyraårig, namnkunnig belägring, medan deremot öfver den fine, civile mannens panna hade lägrat sig ett moln af krossade illusioner, och kring munnen hvilade ett drag af trötthet och ledsnad, som talade om blott ett enda års strid utan resultat, en strid från hvilken han hellre tog till flykten, än ville utsätta sig för ett nederlag, som skulle kastat en djup slagskugga öfver hans framtid, i hvilken redan nu en af de adertons fåtöljer hägrade för honom i idylliskt lugn.

Efter dessa två kom det åttondet ledet, i hvilket Johan Peter Tömer och Per Vesterstrand, »den borgerlige presidenten», gingo bredvid hvarandra i ostörd frid och vänskap; den ene stolt bärande i sin hand ett litet skrinmed kgl. teaterns dittills enda kontanta behållning af 3,522 riksdaler riksgäldssedlar, den andre åter, svängande i sin hand Par Bricolls stormästareklubba och nickande fryntligt och gladt åt alla sidor. Hack i häl efter dessa två kommo i det nionde ledet den lille, illa haltande baron Hugo Hamilton med sitt vackra, fina, af

hvitt hår omgifna ynglingaansigte, och Schyberg med den torra embetsmannaminen och det ordningsfulla och stränga draget omkring munnen.

Efter dessa två kom det sista ledet med den högreste, liflige, med ett äkta bourbonskt anlete utrustade Knut Bonde, som skyndade fram med ojemna steg, än dröjande som om han tvekat, än dansande och ifriga, som om han trott att hela verlden hörde honom till, nickande åt ett håll, svängande aristokratiskt vänligt med handen åt ett annat; ibland rynkande ögonbrynen, ibland dragande munnen till ett leende, med ett ord, ombytlig som ett aprilväder, sådan man kände honom från lefvande lifvet. Bredvid honom, högrest, smärt och allvarlig, med enkellorjnetten i venstra ögonvrån, och med det drömmande draget öfver de mörka ögonen med sina starka ögonbryn, kom Eugéne von Stedingk, den siste af kgl. teaterns förre direktörer som betalat sin skatt åt förgängelsen, och som såg sig omkring liksom han i denna stund kände Sköna Helenas och Riddar Blåskäggs aldrig förgätna svaghetssynder tynga på sitt välvilliga och humana sinne; medan ett lätt, sväfvande juvenallöje kring läppame talade om att ångern i sjelfva verket inte var så särdeles djup, derför att de illa anskrifna rytmerna i de omskrikna styckena voro så lifliga och så retande.

Den lysande processionen med sina hofmannadrägter, sina glittrande stjernor och brokiga band, gjorde en stor rond omkring foyern, öfverallt emottagen med lifliga acclamationer och vördnadsfulla bugningar. Som genom ett trollslag flögo tjugo af de kring väggarne stående förgylda fåtöljerna fram midt på golfvet, om-gifvande ett fyrkantigt bord med marmorskifva och för-gylda lejonfötter, som förut stått * på en af fönster-pelarne utåt torget, under en stor venetiansk spegel, och inom några ögonblick hade de tjugo direktörerna intagit sina platser omkring bordet.

Ett ögonblicks djup tystnad uppstod. Ehrensvärd, som satt vid ena långsidan af bordet, midt för fönstret i midten af rummet, såg sig omkring, fick ögonen på Lars Hjortsberg och Jenny Lind som stode bredvid h varan dra till venster om bordet, och h viskade hastigt, i det han lutade hufvudet fram emot Armfelt, som satt vid hans sida:

— Tror inte mon frére att man borde erbjuda Hjortsberg och Jenny Lind att taga plats på ett par fåtöljer vid sidan af bordet?

— Nej! .absolument, nej! Det duger inte med teater folk! Om det så vore sjelf ve Monvel, så skulle jag sätta mig deremot! Man får lof att hålla dem kort: jag har den största éstime för Hjortsbergs snille och Jenny Lind är en chanteuse admirable, — mais il faut conserver sa dignité! Hade jag inte haft högvakten att tillgå på min tid, så hade jag aldrig kunnat få bugt på sällskapet!

— Visserligen, mon frére! Men tiderna förändras, och — —

— Bah! les comediens sont des comediens! — Hela felet med vår teater är att det inte fins någon disciplin mera! Sans la discipline l'art se meurt! — Tro mig! —

— Det är alldeles min åsigt! — sade grefve Puke med sin djupa, skarpa stämma, och i samma ton som om han kommenderat en sqvadron.

— Jag skulle vilja säga: sans la diplomatie, l'art se meurt! — interfolierade Lagerbjelke, och tilläde efter en paus, hvarunder han mätte taffelrunden med ironiska blickar; — men det är väl inte för att disputera om detta som vi gjort oss det omaket att komma hit!— Parfaitement vrai! — svarade Armfelt artigt, — och jag anhåller att ni cher baron, ville taga ordet och förklara för alla de närvarande, hvad meningen är med att vi arriverat!

Och med dessa ord vände han sig till Ehrensvärd, som på en stum uppmaning af de nitton direktörerna, lutade sig något tillbaka i stolen, fäste sina af äkta gustaviansk esprit lysande blickar på ett porträtt med kunglig krona öfver, som satt midt emot bordet på ven-stra fönsterpelaren och började med af undertryckt rörelse darrande röst:

— Mes amis! Mina vänner! Utsedd af hans majestät, vår saknade, aldrig förgätne konung, att på hans bud och efter hans höga intentioner skapa ett hem för de fosterländska muserna, som varit husvilla sedan långa tider, veten I att jag, understödd af en kunglig frikostighet utan like, med visserligen effrayant möda och med en embarras som endast den kan föreställa sig, hvilken ur ett chaos skall framtrolla ordning och éstime för det sköna

och det attraiyanta, slutligen dock lyckades att lyfta vår svenska skådeplats ur det lägervall hvari den råkat under stormiga tider och under på främmande jord födda monarker. Ännu i dag kan jag icke utan berättigad stolthet och glädje blicka tillbaka på Cora och Alonzos, Thetis och Pélées, Gustaf Wasas och Orfées lysande tider! Jag vet att dessa mina känslor delas af mina vänner här, samtida och efterföljare, och när nu ett oblid t öde synes hota Gustaf den tredjes skapelse med total ruin, hafva vi velat infinna oss här, för att med er alla rådgöra om den sceniska konstens framtid i vårt land! Kunna vi något göra för att rädda den? Kunna vi inblåsa något af hans anda, af vår egen offervillighet för det sköna, i deras sinnen och hjertan, som nu styra och ordna i de tempelsalar der vi alla offrade våra bästa krafter för ett stort, patriotiskt mål — det svenska språkets rykt och förkofran — de svenska sånggudinnornas vård och skydd? Låten mig höra edra tankar, ochtillåten mig att till eder ställa en fråga, på hvars besvarande till stor del beror om vår teater skall kunna räddas eller icke.

Det långa talet, framfört med denna gammaldags sirlighet, som var den gustavianska tiden medfödd, åhördes med spändaste uppmärksamhet och när nu den vigtiga frågan bebådades, trängde alla sig fram med fördubblad uppmärksamhet, och aldrig hade någon af de många konstnärernas blickar så ängsligt hängt fast vid den underjordiska hjelpredan, der han satt nere i sufflör-luckan, som de nu fäste sig vid den elegante hofmannens smidiga läppar.

Och om ett ögonblick genljöd den med klar och klingande stämma formulerade frågan genom det tysta rnmmet, från hvars hörn den studsade tillbaka som ett varnande och allvarligt eko:

4 — Hvad är det förstnämda vilkoret för att en teaterverksamhet skall blifva välsignelsebringande, och för att skådeplatsen skall kunna uppfylla sin höga bestämmelse att upplysa, röra, förädla och framkalla den varaktiga glädje, som endast det verkligt sköna kan skänka menskligheten ?

Ett sorl hördes genom salen. Det uppstod deri-genom att den ene vände sig till den andre för att i blick eller åtbörd kunna läsa uppslagen till de svar som skulle komma att afgifvas. Sedan sorlet lagt sig igen, uppsteg Annfelt och svarade, i det han kastade en halft välvillig, halft manande blick på de kringstående:

— Je veux vous dire mon opinion! Det fins endast ett sätt, och det är att scenen omhuldas och beskyddas af de högst stående och af la haute volée! Sans cette protection, l’art est impossible! Det är på det sättet som man inplantar grace och elegance hos acteuremf, véneration hos massorna och accuratesse och habilité hjs de styrande!

Han satte sig ned igen, under bifallsrop från gusta-vianerna.— Alldeles rätt! — utbrast Gustaf Löwenhjelm, i det han blef qvarsittande på sin plats, — det är också min tanke! En skall styra teatern, liksom en skall styra landet sjelf t, och den som styr landet bör också styra teatern, som är en stat i smått!

— Ja men, ers exellens torde kanske veta! — utropade Knut Bonde med sin förnäma, vårdslösa, halft läspande stämma, i det han steg upp från stolen och med ett vårdslöst hopp satte sig på bordskanten, — att det fins inte mera något envälde i staten, och att det numera är riksdagen som bestämmer öfver regeringen liksom öfver teaterverksamheten. Det vigtigaste för teatern är, enligt min tanke, att den har en direktör med urbanitet nog att kunna umgås på rätta sättet med alla! Jag talar af egen erfarenhet! Det fins kanske ingen af er, mina herrar, som kunnat ta* folk så som jag! Tänk bara hur jag behandlade literatörerna, kritiken, aktörerna, riksdagsgubbarne! Körde ut dem i dag och bjöd dem på middag i morgon, klappade den ene på axeln, lät den andre vara närvarande vid min lever, beställde en pjes af den tredje, satte min gamla peruk på den fjerde som var flintskallig, och talade på riddar-huset med en sådan verv, att teatern fick sjuttiofemtusen kronor om året i anslag, fast det ändå knapt räckte till att betala uppsättningen af Profeten! Allting beror på att teatern har en direktör, som har samhällsställning, är rik, glad gai^on, kan ta’ folk mot deras vilja, kan vara målsman för konsten, både på riksdagen och i societeten, prata omkull motståndare, klappa om små flickorna när de vilja ha påökt på lönen, hålla aktörerna i tygeln och skaffa en repertoar som folk springer efter! Voila la chose, mina herrar!

Och dermed hoppade han ner från bordet och satte sig igen:

— Det der är den förste verklige grand seigneurn efter våra tider! — sade Armfelt halfhögt till Ehrensvärd, gom

wmåleende nickade bifall, och j,ust ämnade svara,,då Lagerbjelke, som under tiden tagit sig två bastanta prisar ur sin stora guldsnusdosa med Carl Johans namnchiffer i briljanter på locket, upphof sin skarpa röst, och med ett starkt utveckladt nasalljud utbrast, i det han skrufvade på kalotten:

— Mina herrar! Man må tala hur vackert man vill om konstanda och högtstående beskydd, om urbanitet och konsten att ta' sitt folk, men jag har också en smula erfarenhet af saken, och jag skall be' få upplysa om hvad som är min oförgripliga mening i denna svårlösta fråga. Jag säger som Talleyrand, fast med en liten ändring af första substantivet: För att leda en teater väl, fordras tre saker: pengar! pengar och pengar!

— Instämmer! — ropade Kjellberg och slog på boken så att det dånade genom salen.

— Instämmer! instämmer! — ropade många af de i nutidsdrägter klädda, medan de som buro peruker och stångpiskor, skakade på sina hufvnden så att pudret som en lätt sky steg upp emot taket i salen.

— Jag kunde alldrig tro att jag från det hållet skulle få höra uttalas en så krass åsigt! — utropade Beskow med harmsen och förvånad ton, i det han vände sig halft bort på stolen.

— Jag kan med skäl säga det, — fortfor Lagerbjelke med högre röst, sedan han tagit sig ännu en dugtig pris, — ty när jag undantar min vän, öfverste Törner, så är jag den ende här närvarande som lemnat min direktörsbefattning med behållning i teaterkassan. Och jag skall försöka bevisa min] sats. Teatern behöfver pengar för att kunna upprätthålla en värdig repertoar! En god teater skall kunna gifva goda stycken, om de också icke gifva goda recetter! En god teater skall kunna spela sällan, för att så mycket bättre inöfva sina stycken och icke behöfva släppa fram dem halffärdiga inför publiken. En god teater skall kunna betala sina goda krafter så, att de fullt och odeladt kunna egna sig åt sin verksamhet utan att distraheras af andra for-värfsförsök, som de nu ofta måste vidtaga! En god teater skall kunna understödja goda författare, utan att dessa skola tvingas att smickra den möjligen dåliga smaken för dagen, för att få någon ersättning för sitt arbete. En god teater skall anse det för sin oeftergifliga pligt att uppsätta och utstyra sina stycken på ett tids-troget sätt, med full sanning i dekorationer och kostymer, så att våld icke göres på den illusion med hvilken spekta-törerne skola bevista en representation af ett stycke från annat land och andra tidsåldrar än våra egna — och till detta allt behöfves först och främst pengar, pengar och pengar!

— Ja, det insåg också högst salig hans majestät, konung Gustaf den tredje mer än väl! — inföll Armfelt;

— ty sans richesse, som han var, doterade han sin teater med 333,333 daler silfvermynt och 66 öre om året! Och ändå gick det inte ihop! —

— Men nu har folkmängden stigit sedan dess, och så mycket behöfs inte på långt när! — ropade Knut Bonde, i det han hoppade upp på bordet som nyss — och kunde jag bara ge* mig af upp på Riddarhuset igen — —

— Det fins inte mera något riddarhus, herr baron!

— upplyste Dahlqvist med sin djupa basröst, i det han tog ett steg fram ifrån fönstersmygen midt för bordet, der han en lång stund stått för sig sjelf och repeterat Carl Moor, alldeles omedveten om det fans någon inne i rummet mer än han sjelf — det fins bara en andra kammare som knyter till om pungen! —

— Ja för tusan, det är sant, käre Dahlqvist! — ropade Bonde i det han hoppade ned från bordet, med ett muntert skratt, — ils sont passées, ces jours des fetes! Men det är detsamma: kunde jag bara komma upp i den der andra kammaren, jag skulle öfvertyga dem, de envisa bondgubbame, — jag skulle narra dem att skratta och gråta ömsom, jag skulle klappa om dem, jag skulle inte släppa dem förr än de gifvit mig plein pouvoir att lyfta i statskontoret så mycket jag behöfde! Åh minaherrar! Ni skulle få se bara, hur jag skulle kuima ta dem! jag skulle få dem att bygga ett nytt teaterhus, om jag ville!

Hans glada, öppna, aristokratiska ansigte lyste härvid af segervisshet och öfvermod, men det var ett så trefligt, så gladt och så älskvärdt öfvermod, att inte ens den trumpnaste rikshushållare skulle kunnat undgå att känna sig lifvad derutaf. *

— Ja det är just olyckan, att teatern inte har någon målsman deruppe! — inföll Torsslow, med sin af häftig förbittring viberande stämma; — den har endast ljumma vänner och mer och mindre inbitna fiender. Funnes det bara någon som med öfvertygelsens värma, med den öppna, ärliga kärlekens glödande eld kunde och ville säga dem att här verkligen är fråga om en kultursak af hög betydelse, och inte endast om ett lumpet lokalnöje för några flanerande dagdrifvare, då vore det ingen konst! Ah, om jag inte vore fängslad utaf förgängelsens tunga bojor, hur skulle jag inte vilja sätta hela min tillvaro på spel för att med ljungande ord inplanta skådeplatsens betydelse i deras hjertan!

— Bravo! bra vo! — ropade Knut Bonde, i det han klappade händerna och skyndade fram till honom, — rätt taladt, charmant sagt, herr Torsslow! Ni har visserligen konkurrerat med mig på ett satans sätt der-nere på er »Mindre teater!» Men det gör ingenting! Se här min hand! Vi ska' vara tillsammans! Men nog tusan kunde ni låtit bli' att spela Sullivan på samma gång som jag! Fast när jag tänker rätt på saken: vi ve la concurrence! Det är mitt valspråk sen jag var i Frankrike och studerade nationalekonomi!

— Sådana ska' de vara! — hviskade Lars Kinmans-son till Svensson och Söderberg — glad skall konsten vara och glada de som föra dess talan!

— Ja och ändå hade du gått ifrån, innan han kom till styret! — sade Söderberg skrattande, — du blef aldrig utkörd af honom du!— Tacka fan för det! Jag hade ju redan fått pension! — svarade den lille i Papagenodrägten, — derför gick jag till Mindre teatern och spelte på lott!

— En sak vill jag likväl tillägga, mina vänner! — tog Lagerbjeke på nytt till ordet: — det är en sak till som teatern behöfver, för att kunna stå sig inför de vexlande opinionsvindarne, och det är att det fins entusiasm och esprit de corps hos personalen! Split och intriger och småtvister finnas öfver allt i verlden, och hvarför skulle de också inte då finnas vid teatern, der alla småsinta och alla stygga passioner så lätt komma i rörelse! Men det må vara de lyckliga tiderna förbehållet; i farans stund bör allt sådant vika, och alla stå som en man omkring sin hotade lifsidé! Det är det som inger aktning, det är det som skyddar saken, om också personerna få göra uppoffringar. Så ha' de svenska skådespelarne vid den svenska skådeplatsen gjort en gång förr; de ha' spelat på lott, och det har funnits år då ingen lön kunnat på rätta tider utbetalas af kamreraren; men då har stam truppen hållit ihop som en man, och kunna vi blott hoppas att edra efterträdare göra så ännu — fortsatte han, i det han vände sig till de kringstående aktörerne och aktriserna — så tror jag för min del att det inte är någon fara för teaterns bestånd!

— Ja, men pengarne då, som grefven ansåg vara det förnämsta! ;— frågade Torsslow med satirisk min och blick, — hvar komma de ifrån?

— De komma med aktningen för saken! — svarade Lagerbjelke allvarligare än förut; — ty har man sjelf aktning för sin uppgift, så tvingar tnan snart andra att visa detsamma. Hvilket inte alls hindrar — sade han derpå med hastig öfvergång till en lättare ton, — att jag fortfarande anser den kungliga teaterns olycka vara den, — inte att den haft dåliga affärer, ty det hafva alla goda teatrar haft, — utan att man gjort för mycket väsen af detta; att man satt till hufvudsak och vilkoratt det sköna skall afkasta något materielt god t, då det i sjelfva verket endast kan och bör afkasta en andlig, en estetisk och etisk vinst, som kommer hela nationen till godo! Man må bygga tusen gånger ett nytt operahus, man • må aldrig så väl eller illa restaurera det gamla — det hjelper ingenting, förr än man kommer till den sunda åsigten, att konsten är till för sin egen skull, och att god konst aldrig kan betalas för dyrt!

— Jaja, men vi få i alla fall inte glömma att Sverige är ett fattigt land, och att man inte får mäta vårt folk efter samma mått som de stora kulturländernas derute! — hördes en djup röst från ett hörn af rummet;

— dessutom tror jag för min del att hade vi en pensionskassa, som kunde uppfylla sina förbindelser, så vore det bättre ställt med hela teatern!

— Ja, det är nu er gamla käpphäst, kära Sandström,

— ropade Knut Bonde på sitt vanliga muntra, öfverlägsna sätt, — men jag undrar just hvad det skulle göra till

saken? Och att Sverige är ett fattigt land, det är bara prat! Det fins inte något folk, som har råd att lefva så öfverc^ådigt, som svenskarne!

— Och inga som få svälta så mycket som de, i synnerhet om de äro oförsigtiga nog att skaffa sig hustru och barn! — inföll Dahlqvist med djup betoning.

— Ja och inte kunna rätta mun efter matsäcken!

— inföll Almlöf med skärpa i tonen, i det han rätade upp sig i sin stol.

— Och är det så att Sverige verkligen är ett fattigt land! — skrek Torsslow häftigt, i det han lyfte sin kryckkäpp i vädret, — så skall det hellre slopa sin teater, än låta den dra' sig fram på knussel. Det är att vilja och inte kunna, och det hjelper hvarken den ene eller den andre! Hellre rifva ner än lappa, och förr säga absolut nej, än ett ja med vilkor och inskränk* ningar, det är min åsigt!

— Radikal som alltid, förstås! — hviskade Sällström till fru Erikson som satt vänd åt fönstret i profil.— Diskussionen börjar ingå för mycket på enskildheter, mes amis! — afbröt Ehrensvärd, med höjd stämma, — och på det sättet uträtta vi ingenting för den institution som vi alla älska! I dens namn som här ser ned från

sin plats på oss, uppmanar jag er alla — — —

Han röst sänktes hastigt, han tystnade bestört, och i det han visade på platsen der det kungliga porträttet

med de blixtrande ögon och den' sneda pannan nyss

sutit, stannade hans hand i luften och alla vände sig

ditåt, der hans höjda finger pekade.

Förunderligt! Häpnad målade sig på allas ansigten. *

Porträttet var borta, — platsen var tom!

6.

Häpnaden hade inte varat många ögonblick förrän de från sångrummet ut till lilla trappan åt strömmen ledande dubbeldörrarne sprungo upp med en skräll, som kommo allas ögon att vända sig åt detta håll och vid ljudet af hvilken Armfelt och Ehrensvärd sprungo upp på sina stolar som träffade af en elektrisk stöt, och skyndade in i sångrummet, från hvilket knarrande, spänstiga steg hördes närma sig i hastig takt. Snart ut-kommo de båda hofmännen på nytt och stannade i djupt bugande ställning på hvar sin sida om dörren, i hvilken ögonblicket derpå en man af medelmåttig växt, iklädd den svenska drägten och med serafimerstjeman på bröstet, samt med det puderlockiga hufvudet raskt tillbakastadt, visade sig, med den utsträckta handen hälsande de församlade och kastande omkring sig en klar, strålande blick af på en gång godhet, behag och majestät, i det han vänligt nickade åt alla sidor.

Som blixten flögö alla upp från sina platser och drogo sig hastigt åt sidorna, i det ett jublande »lefve konungen» brusade genom salen.Ja det var han sjelf, tjusarkonungen med de stora, klara, brandenburgska ögonen, den snillrika, leende munnen, den sväfvande gången, det egendomliga, på en gång lättsinniga och majestätiska uttrycket i de ojemna dragen, hvilkas yttre splittring tycktes utgöra en spegelbild af splittringen i hans inre; det var den man som väckt så mycken hänförd kärlek och beundran, så mycket sjudande, bittert hat, hvilket icke kuiide tillfredsställas med mindre än att taga hans lif. Det var den lysande, oroliga, högtsträfvande monarken, det var den fine konstkännaren, skalden och vältalaren, den upplyste envålds-herrskaren med de franska sederna och det svenska sinnelaget, krigaren med de vidt sväfvande eröfrings-planerna, den utmärkte sceninstruktören och teaterförfattaren, det var Gustaf den tredje i egen, oefterhärmlig person, som med klar och klingande stämma utbrast:

— Foi de gentilkomme! Det kallar jag i sanning ett lysande sällskap, en utsökt assemblée! Je vous salue, mes amis! Men hvad har församlat er, mina charmanta vänner? Eh bien, Gustaf Mauritz, säg fort! Ar här en liten

piquenique, eller är här en consultation sérieuse?

Ma foi! jag är verkligen curieux att få erfara Och

du också, cher Ehrensvärd, du skall säga mig ....

De båda hofmännen ämnade just på en gång öppna munnen för att i sirligt svarfvade fraser gifva svar på konungens fråga, då denne med den hastiga öfvergång, som var honom egen, fick syn på fru Olin och skyndade fram genom den bugande skaran rakt tiil henne, som vid hans annalkande gjorde en djup reverens.

— Ah, fru assersorska! Det är ni! — utbrast kungen lifligt, i det han räckte henne sin hand, som hon kysste! — jag är förtjust att se er, att ännu en gång få tacka er för den charmanta appui, som ni skänkt min nyskapade opera! Utan er hade jag aldrig kunnat eloignéra de obetacles som uppreste sig emot den, obstacles som lika mycket får tillskrifvas den gamla högfärden och de nya considerationer, som ovanan vid att hörasvenskan från scenen, framkallade inom hofvet och socie-teten! Je vous reraercie bien sincérement!

Och dermed svängde han sig om på klacken, nickade vänligt åt Stenberg och Karsten, som djupt bugande stodo strax invid, och styrde med hastiga steg rätt fram till Lars Hjortsberg, som han vänligt klappade på axeln i det han skrattande utropade:

— Ah! se der har jag min gamle garcon bleue! Ma foi, Hjortsberg, du var charmant i Kronfogdarne, och för din skull öfversåg jag gerna med den persifflage som man underkastade mina kronobrännerier och mina embetsmän! La liberté doit regner au théatre! Det är min första princip! Men, foi de gentilhomme, är det inte* Almlöf? Tack för min Johan Gyllenstjerna, du har af honom skapat un vrais grand seigneur! Och din Tegel, kära Dahlqvist, har contenterat mig mycket! — Ah, men der har jag ju också ma charmante Siri Brahe, — bien merci, mademoiselle!

Och med dessa ord närmade han sig Emelie Hög-q\ist, som i Berthas kostym ur Stamfrun, stod helt nära intill fru Erikson, hvilken med ett artigt löje å la hertiginnan af Marlborough i Ett glas vatten, vid #denna kungliga hyllning, vände sig till sin rival i mer än ett afseende, och gjorde en djup, till hälften artig, till hälften maliciös bugning, som helt och hållet dolde den af qväfd svartsjuka gnistrade blick, som hon kastade på henne.

Kungen, som med snabb blick uppfattat den kritiska situationen, svängde sig på nytt om på klacken, kastade en hastig blick på den öfriga samlingen i salen och slog sig helt vårdslöst ned i den stol der Ehrensvärd nyss sutit, slängde det ena benet öfver det andra, och återtog, i det han gungade på foten:

— Eh bien! Låt höra, hur det står till med min teater? Jag hoppas att den fortfarande är högt uppburen af nationen, och att alla täfla om att med omsorg, sakkunskap och lefvande intresse omfatta min vackra skapelse!En djup suck, liksom stigen ur ett enda bröst, genombäfvade salen.

— Foi de gentilhomme! Hvad vill det säga? — utbrast konungen med rynkade ögonbryn och med ett uppstigande moln på sin höga panna; — har min teater råkat i lägervall? Omfattas den inte längre med kärlek af det svenska folket?

— Ack ers majestät, — svarade Ehrensvärd med en djup bugning i det han med lätta steg närmade sig konungens plats, och stannade några alnar ifrån stolen, — tiderna ha’ förändrats cruellement! Svenska folket har nu så mycket annat att tänka på, och ställningen är verkligen i hög grad kritisk!

— På hvad sätt? — ropade konungen hastigt, i det han rätade upp sig i stolen; — fins det inga aktörer längre? Har Sverge inte mer några sångare och sångerskor. Fins det inte längre någon homme de cour et de la so^eté, som tar hand om min skapelse? — Ma foi, herr baron, jag fordrar ett svar! Ni tyckes tveka? Nå, svara du Gustaf Mauritz, men sans hésita-tion! Jag befaller det!

— Ack ers majestät! — svarade Armfelt med ovanligt allvarlig ton och blick, — forhållandena hafva förändrats horriblement sedan vår tid! Ers- majestäts geniala skapelse står för närvarande under ett af stats-departementen . . .

— Eh bien! — Det är naturellement under eccle-siastikdepartementet, mon ami?

— Nej ers majestät, det är under finansdepartementet ! — svarade Armfelt med på en gång satirisk och oedröfvad ton, i det han gjorde en ännu djupare bugning än förut.

— Foi de gentilhomme! Hvad skall det heta? — utropade Gustaf, i -det han rusade upp ur stolen, — har man degraderat mitt Patriis Musis till en affärsspe-kulation? C'est impossible!— Tyvärr är det sant, ers majestät! — inföll Ehrensvärd — och om ers majestät tillåter, så här vi här närvarande en person, som står den nya tiden närmare, och som derför kan af gifva en nöjaktig förklaring öfver hur det står till med teatern för närvarande.

Med dessa ord pekade han på Kjellberg, som först nu med en hastig rörelse strök rökmössan af sig, tog boken under venstra armen och närmade sig ett par steg.

— Eh bien! — tala, min vän! — sade konungen i uppmuntrande ton, i det han spände ögonen i den midt framför honom, på andra sidan bordet af vaktande regissören, hvarpå han hastigt vände på hufvudet åt Armfelt, och tilläde halfhögt — parbleu! han ser originel ut, den der mannen . . . han påminner mig något af-lägset om Desprez! . . .

— Jo ser ers majestät — började Kjellberg, först litet osäkert, men sedan alt stadigare, — det är på det

lilla viset, att men jag ber så mycket om ursäkt

— teaterkungar är jag nog sjutton van att tala med, men se, rigtiga kungar och sådana kungar som ers majestät . . . det är inte hvardagsmat, det!

— Till saken! — uppmuntrade kungen med ett belåtet leende, — tala fort mon am i!

— Jo ser ers majestät, nu är på det viset, som kanske ers majestät vet af egen erfarenhet, att det altid har varit trassligt med affärerna, och jag vädjar till de här närvarande förste direktörerna, om det inte al tid varit ett eller annat defecit som tvingat dem att afgå, just som de nätt och jernnt hunnit sätta sig in i förhållandena tillräckligt, för att kunna hoppas några frukter af sin verksamhet.

— Jo! jo! — svarades med en mun rundt omkring bordet.

— Parbleu! Så var det inte under min tid! — utropade konungen, — penningar saknades aldrig sålänge jag hade några sjelf, — inte sant, Ehrensvärd, inte sant, Gustaf Mauritz V

— Jaha, men ser ers majestät! — återtog Kjellberg, — nu är det riksdagen som skall lemna pennin-garne och det förändrar saken betydligt, det!

— La diéteV — utropade kungen, — parbleuV Den sammankallar man ju inte oftare än man sjelf vill, och under den tiden . . .

— Ursäkta mig, ers majestät, — svarade Kjellberg, — det var då, det! nu sammanträder den hvart år den 15:de januari!

— Fichtre! — utropade konungén med en min af största häpnad och vedervilja i sitt lifliga ansigte; — hvart år? Alors le diable doit étre roi de Suéde: Jag mins

livad den korta riksdagen i Gefie förde med sig i släptåg för mig, jag! — Nå men, om också presterna och bönderna tredskas, så måtte väl borgarståndet och rid-derskapet och adeln . . .

— Fins inga stånd längre, ers majestät! Nu fius det bara kammarherrar! — utropade Kjellberg, i det han slog på boken, och på detta sätt visade att han började känna sig hemmastadd i sällskapet.

— Kammarherrar? — återtog konungen lifligt, — eh bien, dem ordonerar man helt enkelt att votera hur mycket man önskar. De tillhöra ju hofvet!

— Herr Kjellberg skämtar, ers majestät! — upplyste Knut Bonde, i det han steg fram, — han menar att riksdagen nu mera består af tvenne kamrar, och att . . .

— Foi de gentilhomme! — utropade konungen med ett skratt, — jag kunde väl tro, jag också! Kammarherrar

hade på min tid inte särdeles kredit, och jag kunde inte begripa hvarför de nu skulle ha’ blifvit så en vogue! Men fortfar, kära Kjellberg, och låt mig höra hvarför dina kammarherrar inte vilja soutenera min teater V— Jo ers majestät, det vill de nog! — svarade Kjellberg; — men se saken är den, att det inte får kosta någonting!

— Ah, det var en autrecliose! — utropade Gustaf hastigt, i det han vände sig om på stolen, — jag har bara litet svårt att inse hur det skall gå till!

— Jo ers majestät, det ska’ gå till på det sättet

att de ämna bygga om hela inrättningen, och lägga

teatern midt i en stor fyrkant full af butiker och ut-hyrningslokaler, och så är det meningen att hyrorna ska’ kunna inte allenast batala ombyggningskostnaderna, utan till på köpet upprätthålla hela teaterverksamheten. Nu

lär det verkligen vara på det sättet att det gamla huset

har satt sig betydligt och fått stora sprickor både här och der!

— Ma foi! Adelcrantz sade mig redan när han bygde det, att strömmen skulle komma att förorsaka embarras! — utbrast konungen, — och huset må de gerna bygga om, bara de veta att gardera fasaden, qui fait péndant avec celle de ma soeur!

— Ahja, fasaden låta de nog vara som den är! — menade Kjellberg med sarkastisk min och ton, — och är lyckan god, så blir det nog en banklokal häruppe eller ett finare schweitzeri, så vida det fins någon som törs hyra så dyra lokaler, i ett teaterhus, som kommer att bli’ ackurat lika eldfarligt och trångt som det är förut.

— Men med ers majestäts tillåtelse! — sade Beskow med en djup bugning — måste jag tillåta mig en anmärkning, som jag inte kan återhålla; här talas så mycket om yttre förhållanden, om husbyggnad och ökade hyresmedel; men ännu har jag inte hört någon tala ett ord om den inre andan hos institutionen, om konstnärligheten. Ar den verkligen af det slag att den rättfärdigar de stora anspråk man ställer på statens och det allmännas offervillighet? Har den svenska nationella scenen verkligen vetat bevara sina traditioner oför-kränkta, har den gått framåt till utveckling af konsten, i aktning för det sanna och sköna?

— Oui, c’est la question! — utropade Gustaf den tredje, i det han med öppna blickar såg sig omkring i salen, — Beskow har rätt! Förtjenar min teater verkligen att man gör för den de uppoffringar som äro nödvändiga, för att den skall kunna gå i spetsen för helg-den af vårt modersmål, för häfdandet af våra stora minnen, för framställandet af dessa lefvande exempel som äro nödiga för nationerna likaväl som för individen? Hvem svarar ?

Det blef tyst i salen. Alla sågo frågande och besvärade på hvarandra, de tjugo direktörerna började med begrundande miner gå till rätta med sig sjelfva; de församlade skådespelarne från alla de olika tiderna, likaså, — det gick en flägt af högtidligt allvar genom rummet, och under den tystnad som rådde, hörde man tydligt kyrkklockan i Jacob slå tre starka, klingande slag, som dallrande genomskuro de täta murarne, och hvilkas länge tonande efterklang ljöd i hvarje öra som en uppmaning att återgå till den af fredagsnattens trollska andar af brutna h vilan.

— Le temps se passe! — suckade konungen med ett melankoliskt uttryck i de eljes så glada och klara ögonen: — skola vi aflägsna oss härifrån utan ett ord af tröst, utan en skymt af éspérance för allas vår käraste dröm om ett ljust och herrligt lif genom tiderna för den skapelse som vi alla så högt älska?

— Först kritiken, ers majestät! — utropade Beskow med en smidig och vördnadsfull bugning, som tämligen bjärt stack af ifrån den bestämda, fast vörd-nadsfulla tonen, — låtom oss först undersöka hvad den förtjenar, för att sedan kunna tänka oss hvad den har att hoppas!

— Ar det verkligen diplomatiskt att vi börja på och kritisera oss sjelfva? — frågade Lagerbjelke spetsigt, i det han tog sig en väldig pris snus.— Ja och är det nobelt att börja på och kritisera dem, som kommit efter oss? — ropade Hugo Hamilton med sin välljudande stämma; — kunna vi inte komma öfverens om, att alla hafva försökt

liksom vi, göra sitt bästa efter bästa öfvertygelse, och kan menniskan öfver hufvud taget åstadkomma mera än det? Tillhör det oss, som lefvat och verkat under andra förhållanden, att börja mästra hvad som nu göres, och kunna vi inte komma öfverens derom, att teatern är just sådan som tiden vill ha' den, den må nu vara dålig eller god?

— Alldeles rätt, herr baron! — instämde konungen med liflig åtbörd och gillande blick, — ni talar som en vrai gentilhomme!

— Ja men, det är teatern som skall leda och kultivera smaken I — invände Beskow ånyo! — den skall inte endast vara ett eko af sederna och tyckena för dagen!

— Också mycket rätt! — inföll konungen, — ock i synnerhet var detta fallet förr! Men om detta låter säga sig nu — je m'en doute.

— Ja det gör jag med; med ers majestäts tillåtelse! — utbrast Kjellberg, i det han på nytt slog ett dugtigt slag på boken, — och jag säger bara det att hade teatern nu en sådan direktör som baron — här vände han sig till Knut Bonde, — och sute han bara i andra kammarn i stället för som förr på riddarhuset, så skulle jag åtminstone inte vara rädd för att teatersaken blef ve lemnad i sticket!

— Tror Kjellberg det? — utropade Bonde lifligt, i det han skyndade fram och slog honom på axeln, — då har det heller ingen nöd! Ty jag har mina försänkningar, och dem ganska nära ändå, just der, och jag är lifligt öfvertygad om att sedan nu det nya systemet, som jag förr i verlden var med om att aflägsna, åter kommit till makten, så skall nog det svenska arbetet bli* skyddadt som alla andra! Altså, ers majestät, altså mina herrar! Inga ledsna miner längre, det är med teatersaken som med alla andra frågor i våra dagar,den är helt enkelt en penningfråga! och ni mins väl Jivad Robert sjunger . . .

»Pengar äro blott chimärer Låt oss begagna dem ändå,

Och spelet bäst oss lärer Hur man skall lyckan nå!»

sjöng i detsamma Oscar Arnoldson, i det han med hjelp af fredagsnattens andepåklädare hastigt framstod borta i salen i den norrmandiske hertigens kostym och mask, medan Rudolf Wallin genast sällade sig intill honom i Bertrams svarta, rödkantade kappa, färdig att börja den bekanta duetten, då Gustaf den tredje med liflig åtbörd vände sig på stolen, och ropade i det han klappade händerna:

— Bravo! bravo; riksdagspelet ja! — det kallar jag »bel canto», som det hette i Rom på min tid! Men inte få vi låta nutiden taga lofven af vår egen tidsålder! Eh bien! Stenhorg! Träd fram och sjung din hymn ur Gustaf Wasa, och låt oss tro att det rum der de fosterländska tonerna klingat, inte kan vara invigt åt f örgängelsen!

Och Karl Stenborg lät inte säga sig detta två gånger. Högrest och stolt trädde han fram i befriarens blåa tunik och blänkande silfverharnesk, och i det han högtidligt lyfte sina händer och rigtade sina klara, blixtrande ögon mot höjden, började han:

»Adla skuggor, vördade fäder,

Sveriges--------------»

men just som han skulle attackera orden »hjeltar och riddersmän», började klockan slå ett, och när de fyra qvartslagen hade förklingat och ett-slaget ljöd, släcktes plötsligt ljusen och hela den lysande samlingen var som bortblåst från sina platser.

Med ett rasslande ljud rullade gardinerna upp för fönstren, porträtterna suto tysta och begrundande som förut i sina ramar, gasskenet från den enda osläcktakandelabern vid Gustaf Adolfsstatyn kastade en lång, flämtande ljusstrimma in öfver golfvet; månen som hade stigit högre och kommit mera åt vester började nu titta in äfven genom fönstema åt torget, som det tycktes förargad öfver att det röda gasskenet ville neka honom att så starkt han önskade det, få försilfra det gamla Patriis Musis både innan och utan.

En af de många dufvorna som byggt sitt bo i kapitalen på en af midtelpelarne, kuttrade till liksom i sömnen, ett

utdraget, melankoliskt kutter; det klang till i den gamla flygeln, en sakta, flyende, utdragen ton, liksom en suck af saknad öfver den förflutna timmens hastigt åter slocknade glans . . . och utanför hördes nattvakten, som skulle göra sin rond genom rummen.

Men när städerskan kom in morgonen derpå, fann hon till sin förskräckelse och häpnad att Gustaf den tredjes porträtt satt med baksidan utåt.

En spillra.

1.

Säkert har en och annan af er, mina läsaré, någon gång stått vid stranden af hafvet, dagen efter sedan en stickande storm lagt sig, och med förvåning och nöje betraktat den spegelklara vattenytan som endast sakta höjt och sänkt sig för en utifrån kommande dyning, som med långsamt af tynande suckar rullat fram mot stranden, spolat öfver de glattslipade stenarne eller den i vattrade vågor uppkastade sanden och sedan sjunkit tillbaka så lätt och så tyst, som om den velat h vis ka till den tjusade åskådaren:

— Ser du bara, huru mild jag kan vara? Ser du hur mjukt och hur lent jag kan famna den strand som jag piskade i går under vildt raseri? Märker du hur jag vill försona?

Och hur girigt har man då icke insupit den friska sältan derutifrån de stora rymderna, hur lugn och harmonisk har man icke känt sig inför denne kufvade jätte, som nu återspeglar en solklar himmel med små, lätta, gullfransade molntappar, de enda qvarlefvorna af de tunga, nattsvarta skyar, som i går jagades af stormens tjutande andedrägt in öfver landet, tyngda af vatten, fylda af elektricitet och utgjutande sig i smattrande skurar öfver törstiga fält och ängar. Hur har icke bröstet vidgat sig, tankarne klarnat, känslorna renats inför detta möte med det oändliga och huru outsägligt litet har man icke inför detta speglande, omätliga haf, funnitsitt eget lilla menniskoöde med all dess diktan och traktan, all dess fåfänga och strid, all dess njutning och all dess försiakelse? Men denna litenhet har icke haft något tyngande, något nedslående; det har tvärtom varit en njutning att på detta sätt få uppgå i något stort, något gigantiskt, och sällan har man med sådant lugn betraktat sin egen ringhet som just der.

Men, medan man som bäst sutit der, försänkt i dessa betraktelser, vaggad af denna tysta, oupphörligt återkommande rörelse, har ett föremål på vattenytan fästat ens uppmärksamhet. Det har kanske kommit sakta, nästan omärkligt långt derutifrån, och när man först upptäckt det, har det varit som en knappt skönjbar punkt på den glittrande spegelytan. Man har kanske tagit det för spegelbilden af en hastigt förbiseglande fiskmås, som i en plötslig kastning vände sin svarta vinge ned emot vattenytan; eller har man tagit det för en af de från djupet lösrykta algerna dem stormen i går kastat omkring inne i den långsträckta viken med de än stupande, ån långgrunda stränderna.

Och så har det kommit allt närmare, vaggande upp och ned, drifvet af denna osynliga strömsättning, som för våg efter våg hän till den väntande stranden, liksom låge mellan dem båda en attraktionskraft den ingendera kan emotstå. Och det har vuxit och vuxit; den förr orediga formen har nu stannat inom bestämda gränsor; man ser att det är något af menniskohand formadt föremål som nalkas; det har färg och konturer, det är ett ett stycke af en bräda; men det är splittradt på midten och den ena ändan bildar en vinkel med det sönderbrutna stycket nere i vattnet. Ännu några ögonblick och, strömmen har fört det i land. Man tar upp det och betraktar det.

Det är en spillra, en återstod af något som har varit.

Och med ens är hela den fridfulla stämningen störd. Det friska trät med sin splittrade brottyta, för ovilkor-ligen tanken hän på den tystnade stormen, det upphörda På ömse sidor om ridån. 9raseriet som krossade så många förhoppningar, sköflade så mycken lycka, förstörde så mycket lif. För tanken målar sig i bjärta färger skeppsbrottets skräckscener, hela den kolsvarta stormnattens fasa, all den förtviflade kamp för lif och egendom, som nu den glänsande vattenspegeln gömmer i sitt tysta djup — och på samma gång som man vill skynda bort ifrån den hemska synen, fjättrar den på stranden uppkastade spillran ens blickar och tankar med oemotståndlig makt. Man måste se den närmare, fatta den. i sin hand, undersöka den; man spanar girigt efter att finna ett ord, ett märke, något som kan leda ens fantasi på spåren efter det dystra drama som utspelats mellan den blytunga himlen

och det rasande hafvet, melan de lössläp ta elementerna och den vapenlösa menniskan.

Hvar har den varit, denna brutna, lösryckta spillra? Hvilken tjenst har den gjort, medan den ännu var en oförstörd del af ett väldigt helt? Var den en planka af det däck, på hvilket så många oförfärade, väderbitna sjömän trampat med än lätta, än betänksamma och dröjande steg? Hade den varit en del af fartygets bog, och hade de yrande vågorna en gång dansat och hoppat omkring den i fräsande skum, då det nya, ståtliga skeppet i ungdomligt öfvermod plöjde oceanen, och bar sin unge befälhafvares smekmånadslycka hän emot solbeglän-sta stränder? Eller kanske helt enkelt ett namnbräde, utan annan betydelse än skyltens?

Se der de frågor som icke kunna besvaras, derför att det ingenting finns som kan leda aningen på spår,

— inte ett märke, inte en fläck, — jo! se der just vid den ojemna brottytan lemningar efter en bokstaf, en rak, hvitmålad, bred linie som kan vara början till nästan hela alfabetet. Och vidare ingenting. Det har varit en begynnelsebokstaf, det ser man tydligt, men hvilken? Det kan likaväl ha' varit B som D, likaväl E som F

— alting, utom A och V, ty dessa stå ju på sned, utom C, G, och O, ty de äro ju runda. Och sedan man längeoch väl betraktat den mystiska stafven; sedan man for-gäfves grubblat och bråkat sin hjerna för att kunna gissa hvad som följde efter, lägger man sakta tillbaka spillran i sanden, och går med sänkt hufvud sin väg, grubblande öfver alltings förgänglighet. Eller är man djupare anlagd, vill man ständigt inför sina ögon hafva ett dystert »memento mori», så tager man spillran med sig, i den tanken att en dag någon tillfällighet, någon utifrån kommen anledning, skall gifva en uppslaget till dess historia.

Men när man sedan kommer upp på backklinten, der vägen svänger af inåt skogsdungen, som inom några ögonblick skall skymma bort den vida utsigten, så vänder man sig ovilkorligen om, vare sig nu att spillran ligger qvar eller att man tagit upp den, och tycker sig med en rysning genom märg och ben, finna att hela den lysande spegelytan derute är ett enda, stort, ogenomskinligt graftäcke, som ligger sofvande och tungt öfver tusende spillror efter de stormar som susat genom rymden, efter skyhöga förhoppningar som med fulla segel styrdo ut ur tusende hamnar, för att alla nå samma slut.

Det är om en sådan stackars spillra som jag här vill berätta en mycket enkel och mycket vanlig historia.

2.

Det var ur ett menniskohaf, som den spillran första gången dök upp för min syn. Det var ett brokigt rörligt böljande, stoj ande menniskohaf, — det var på slätten ute på Djurgården, en söndagseftermiddag, medan Kasperle ännu hade tillstånd att på sin brutna tyska uppföra sina burleska lustspel, der fan altid blef lurad och altid fick stryk, och der dagens händelser esomoftast vidrördes i mer eller mindre qvicka allusioner. Hade dessa förargat vederbörande, eller var den bullrande glädjen, de muntra skrattsalvorna en nagel i ögat på vår buttra ochfromma tid, som så gerna tycks vilja förbjuda alla folknöjen, utom frälsningsarméns och bönsalarnes, — hvad vet jag? Nog af, Kasperle är borta, och med honom mången stund af oförargligt nöje, månget tillfälle till ett befriande skratt, både för obildade, och äfven för finare, både för barn och vuxna. Det fins många sämre nöjen som tolereras, ja man kunde nästan säga, uppmuntras, och som hvarken äro så billiga eller så oskadliga. Det fins ju både kappridningar, clownuppvisningar och varietets-lokaler, och jag för min del kan inte annat än sakna den hederlige Hausmanns trädockor, med hvilka man icke behöfde hysa något medlidande, då de vrängde ut och in på armar och ben.

Men den eftermiddagen funnos de ännu, och hade som vanligt samlat ett stort och gladt auditorium framför det bekanta skåpet, hvarifrån den välkända skrofliga stämman just nu i den svarte frestarens komiska skepnad liöll följande tal till den med en påk beväpnade Kasper, som med armarne i kors öfver bröstet satt stolt och segrande på högra sidan af scenen med ena benet vårdslöst kastat ut öfver prosceniet, medan fan låg nedkrupen i den venstra med bara hufvudet oppe, och skelade ilsket på sin beväpnade vederpart:

— Nå, hör tu, lille Kasper! Nu skall tu mans icken vare unresonlich, så skall jack mans take dich med mich till den schtore stad Götenborg, und der schkall tu blifve en krosshandlere med kontoren på ficken, som de andre krosshandlare, und ställe till store mittager und lefe hej fiffat und so kan du få Nordstjernen, som de andre store

mittagskrosshandlerne der nere!

— Ha ha ha! — skrattade en sprucken stämma till strax bredvid mig, —det är rätt, Kasper! Klatscha dem du, det skadar inte åt dem — ha ha ha!

Jag vände ovilkorligen på hufvudet, för att se på mannen som talade. Der var en ruskig, omkring femtio års karl med temligen satt figur och ett gulblekt, pus-sigt ansigte under en lågkullig, för detta grå hatt, påhvilken brättet på ena sidan var lösslitet ifrån kullen, men hvars placering på det gråsprängda, yfviga håret var så kokett som möjligt. Han var föröfrigt klädd i en sliten kavaj med endast två knappar uti, ett par grå pantalonger, kring de sneda resårsskorna försedda med yfviga trasfransar, på afstånd något lika de mexikanska skogsjägarnes eller pampasherdarnes, och en rödrosig väst med dubbla uppslag, hermetiskt tillsluten ända upp till halsen och kring den fortsättande med en solkig, svart halsduk, som mycket omsorgsfullt var nedstucken under västen, liksom för att dölja frånvaron af något nödvändigt plagg, det man icke gerna vill, men Hk väl ofta nödgas att undvara, när man råkat komma in på den bana som sluttar utföre här i verlden.

Ansigtet var som sagdt, gulblekt och pussigt, men såg man noga på det en stund, bar det i all sin ruin likväl spår af en försvunen manlig skönhet, som icke tycktes hafva hört till de allra vanligaste. Pannan, som icke särdeles mycket doldes af den akterstagade hatten, var hög och bred, med en stor horizontel rynka öfver de starkt utvecklade ögonbrynen, under hvilka ett par stora bruna ögon tittade fram, visserligen något dunkla och talgiga, men ändå inte utan ett visst uttryck af lif, som ibland blixtrade fram och gaf dem en mörk skiftning blandad med en starkt utvecklad prägel af ironi, ja, man kunde nästan säga, af verldsförakt. Näsan var rak och djerft utspringande, till formen oklanderlig med tämligen breda näsvingar, men deremot till färgen tämligen starkt bemängd med rödblått, som om hon ofta varit utsatt för täta växlingar mellan yttre kyla och en inifrån kommande värme, ja kanske rent af glöd, som säkert icke tillkommit utan inverkan af någon ofta anlitad yttre stimulus. Munnen var bred och starkt utvecklad, så som man ofta ser den hos menniskor som tala mycket och gerna, och den öfre läppen sköt betydligt fram öfver den nedre, som likväl hängde något slapp och ibland fattades af en nervös darrning, liknande spasmodiskaryckningar. Mungiporna voro något olika neddragna, hvilket gaf mannen utseende af en satiriker, — något som dock modererades af den korta, runda hakan, hvilken såg ut som godmodigheten sjelf, tvåklufven som den var, och något tillbakadragen ifrån ansigtsJinien i öfrigt.

För tillfället hade han en cigarrstump utan eld i munnen och stod der med begge händerna i fickorna på den nötta kavajen, med ögonen spända på dockskådespelet framför honom, och när nu efter slutad föreställning, och sedan hin håle fått sitt sedvanliga kok stryk, och denna den poetiska rättvisans åtgärd hyllats af de talrika spektatörna med en dundrande aplåd, Kasperles qvinliga tjensteande kom fram för att på en tallrik uppbära den altid äskade men sällan gifna, frivilliga tributen, och med den framsträckta offerskålen stannade bredvid honom, så flyttade han sin högra hand från kavajfickan till fickan i de grå benkläderna, gräfde der en stund, och utbrast sedan med en ton af obeskriflig nonchalans och med en tvärsäker mäcenatmin, som drastiskt och sorgligt på en gång bröt af från hans ruinerade yttre:

— Kom igen nästa gång, lilla vän! Jag ska’ under tiden laga att jag får vexladt uppe på Hasselbacken!

Dessa högt uttalade, stolta ord, framkallade ett gapskratt från den kringstående skaran af lärpojkar, gardister, söndagsklädda tjenstflickor och mer och mindre upprymda arbetare som oupphörligt, när de tilltalade hvarandra, kallade hvarandra för »go’ herrar» — men mannen i kavajen tycktes inte bli’ förargad för det. Han stack endast händerna djupare ner i kavajfickorna, kastade en halft föraktlig, halft utmanande blick omkring sig, mumlade half högt ett »slödder», och vände sig till mig, i det han log på ett öfverlägset sätt och sade:

— Min herre kan kanske vexla mig ett femtiöre ? jag uppmuntar gerna konsten, när jag kan; men alting får ha sina gränser!— Kanske ni kan hjelpa er med två tjugofemöringar?

— frågade jag.

— Charmant! — utbrast han i det han tog högra handen ur fickan och artigt förde den upp till hattbrättet,

— det är just mitt behof!

Och i det han tog emot de tvenne tjugofemöringarne, lade han genast den ena på flickans tallrik, och stoppade den andra helt hastigt i västfickan, i det han vände sig om, färdig att aflägsna sig från platsen.

— Förlåt! —påminde jag inte utan en viss tvekan, så säker och så obesvärad föreföll han mig, — ni glömde femtioöret!

— Ah, för tusan! — utbrast han med en min af förvåning, i det han spärrade upp de stora ögonen, — det var så sant! Ja ser ni, min herre: man har sina dagar af tankspriddhet! Men jag ska' genast. . .

Och dermed började han gräfva i alla sina fickor, och när han hållit på dermed en liten stund, sade han i tonen af liflig sjelfförebråelse, i det han slog sig för pannan, så att hatten höll på att falla af:

— Det är ta' mig fan oförlåtligt att vara så tankspridd! Jag har glömt min portmonnä hemma på skrif-bordet! Får jag kanske det nöjet att veta min herres adress, så ska' jag genast i morgon bitti . . .

— Det behöfs inte! — inföll jag till hälften road, till hälften förargad öfver hans oförskämdhet, — ni kan ju ge' mig igen det andra tjugofemöret, så låta vi det öfriga vara som det är!

Vid dessa ord förändrades helt hastigt uttrycket i den egendomliga figurens ansigte och sätt; han närmade sig några steg intill mig, och sedan han kastat en snabb blick omkring sig, för att se om någon kunde höra honom, sänkte han rösten och hviskade med bedjande blick och med ett tonfall i stämman som ovillkorligt stämde mig till medlidande:— Förlåt mig, min herre! Jag vet att jag burit mig åt som en slusk, och det grämer mig! Men jag har inte ätit något i dag.

— Och ändå ger ni bort hälften af hvad ni till-narrat er af en obekant?

— Jag har gjort så mycket för konsten, att jag väl kunde göra det också! — svarade han med stolt ton, i det han rätade upp sig igen.

— För konsten? Ni? — frågade jag, i det jag nu först betraktade honom närmare, medan det flög i mig en tanke att jag sett den mannen förut, under andra omständigheter, lyckligare för honom, svårare och tyngre för mig, —.hvad vill det säga?

— Det vill säga, att. . . men här är inte platsen att göra någon bikt! . . . här fins för mycket mobb, — återtog han i det den starka rynkan i hans panna blef ännu djupare, — vill ni lemna mig er adress, och jag skulle kunna berätta något för er — något som verlden borde veta, något som liknar en saga — och som ni skulle kunna begagna er af, om ni finner det pikant nog att göra en pjes af!

— Ni känner mig? — frågade jag förvånad, i det jag händelsevis fick ögonen fästade på en af Djurgårdens poliskonstaplar, som stod på något afstånd och betraktade oss med spanande blickar, liksom han vädrat någon komplott mot antingen de kringståendes fickor eller de på Djurgården boendes säkerhet.

— Naturligtvis! — svarade mannen, i det han gjorde en stor, rund gest med högra armen, — tror ni att en artistsjäl sådan som jag vänder sig till annat än en liktänkande? Jag såg er strax när ni stannade här liksom jag, för att liksom jag roa er åt denna klumpiga, men drastiska efterhärmning af italienarnes »commedia del arte», som sedermera blef tyskames »Hans-Wurst-spiel», fastän de båda två härstamma från medeltidens »Mystéries» och »Cours de Miracles» — den gemensamma modern både till trädockornas konst och till den konstsom idkas af dockor utaf kött och blod, sådana som ni och jag!

— Ah, ni är skådespelare? — frågade jag, i det jag såg på honom med nyfiken blick.

— Ar? — återtog han, med en oefterhärmlig min af äkta galghumor, i det han på nytt stack begge händerna i kavajfickorna; — nej herre, jag har varit! Nu är jag på dekadans — nå det behöfver jag kanske inte säga er! Det har ni nog redan sett på min kostym, som just inte skulle ta' sig särdeles fint ut på en pa-riserelegant! Men, jag får säga med den gudomlige Schiller:

»Die schönen Tage in Aranjuez Sind nun zu ende» —!

Ack min herre, om ni visste . . . om ni kunde föreställa er . .. men för fan! den der poliskonstapeln blänger så illa på mig ... jag tycker inte rätt om de der sno-karne — om ni vill säga mig er adress, så ska’ jag en dag berätta er en historia — ett lifs historia, min herre! Ett konstnärslif! . . . Ack min herre! Omständigheterna, afunden; med ett ord — så författare ni är, så fins det mycket mellan himmel och jord som er filosofi inte kan drömma om! Får jag komma till er?

Jag sade honom min adress, och i det han med en lätthet och en elegans, som bjärt stack af mot hans snuskiga drägt, lyfta på hatten och gjorde en rörelse med venstra handen, ungefär som en detroniserad konung som tror att han afskedar en bugande kammarherre, läspade han ett »au revoir», vände sig lätt om på sin sneda klack och tog vägen genom de nu glesnade åskådargrup-perna i det han kastade hufvudet bakåt som om han med djerft trots ville mana hela sin samtid inom skrankorna.

Jag stod länge qvar och såg efter honom, såg hans gråa hatt dyka upp emellanåt på den branta gångvägen som utanför Tivolis kägelbanor leder uppåt ölutskänk-ningsstället der bakom och den bekanta singelplanen der så många blodiga slagsmål utkämpats, och när han för-svunnit i kröken der uppe stod jag ännu qvar, funderande för mig sjelf hvar jag hade sett den mannen förut och under hvilka omständigheter.

Det var ett minne från min tidiga ungdom som höll på att morna sig i mitt inre; men det hade inte vaknat ännu till full klarhet, det låg ännu och kämpade med sömnen. An öppnade det det ena ögat, än det andra; bäst som det var så skönjdes på dess slipade glas konturerna af en gestalt... de höllo just på att samla sig, att få skärpa och att fyllas af färg, af skuggor och dagrar, — men i ett nu grumlades alltsammans igen och ingenting redigt, ingenting bestämdt kunde särskiljas eller fattas. Då väcktes jag plötsligt af en höflig stämma invid mig, som helt lakoniskt frågade:

— Ursäkta! kände herrn den der figuren?

Jag vände mig om. Det var Djurgårdskonstapeln, som 5tod* bredvid mig med handen på. mösskärmen.

— Nej! — svarade jag, — inte det jag vet åtminstone. -

— Det är en gammal, tokig aktör som är afsig-kommen! — återtog 'konstapeln, — men det är inte något ondt men för resten.

— Jasfå, vet konstapeln hvar han bor kanhända?

— Bor? Stackars djefvul! Han är uteliggare och håller till deruppe i skogen. För resten heter han Säm-dal, och lär ha’ varit någonting rigtigt gentilt, säger de som kände till honom i hans köttsdagar.

— Särndal? — upprepade jag nästan mekaniskt; — Särndal? Nej, det är inte möjligt att det skulle kunna vara han!

— Jo jo men, är det så! — sade konstapeln, på nytt med handen mot kepin, i det han aflägsnade sig nedåt vägen, der ett par hyrvagnar hade kört ihop och der en stor folksamling höll på att bilda sig.3.

Som vanligt, när man af en händelse får en stödjepunkt att hålla sig vid, upprullar det förut svikande minnet på en gång en hel, stor tafla med bjärta färger och starka drag, och man förvånar sig öfver att man inte förut kunde åstadkomma den lilla knuff som satte den stannade mekanismen i rörelse.

Det uttalade namnet Särndal var just en sådan knuff; det var så att säga den oljedroppe som kom det rostade maskineriet att börja arbeta igen. Det påminde mig om min tidiga ungdom och mina egna, ännu halft outvecklade drömmar om att' få egna mitt lif åt skådespelarekonsten, som då hägrade som det skönaste framtidsmål för den ännu icke fullvuxna ynglingen. Det påminde mig om en tid af stora omstörtningar inom kulissernas målade verld, en tid af växande, skyhöga förhoppningar, hvilka visserligen icke ens till hälften blef vo uppfylda, men h vilkas upprepade försök till att realisera sina drömmar, likväl i så mycket omgestaltat hela vårt teaterväsen. Det påminde nämligen i främsta rummet om det märkvärdiga teateråret 1842, då på mindre än ett år en ny teater växte upp, sedan dess skapare under tio år gjort de mest envisa ansträngningar för att bryta isen för den enskilda

teaterverksamheten i hufvudstaden, då ännu hindrad af det privilegium som Gustaf den 3:dje, i full konseqvens med sin tids åsigter, ansåg nödvändigt att skänka sin egen skapelse, den kungliga teatern. Och den gamle, energiske Anders Lindeberg hade på slutet icke varit ensam om sina an-lopp mot det kungliga privilegiet, anlopp som ibland voro så hetsiga och så oförsigtiga att de höllo på att kosta honom nacken, fastän han inte då heller brydde sig om att tappa hufvudet. Torsslow hade kommit honom till hjelp genom att tvenne vintrar å rad spela i dåvarande Kirsteinska huset, i den sal som senare blefMusikaliska akademiens festlokal i många är, och som nu bildar grunden till den mindre salen i det ståtliga hotell. W. 6. Första året seglade den djerfve banbry-taren under det gamla amatörsällskapet Thalias flagga, men året derpå brydde han sig icke om att maskera sitt företag, han spelade der under eget namn, och då ingen kunde eller ville oroa honom, fann Lindeberg tiden vara inne att sätta sin under många år projekterade plan i verket.

Och den lille, energiske, stammande kaptenen dref på arbetet med sådan fart att den nya scenen kunde invigas den l:sta November samma år som de första spadtagen under de tidiga vårdagarna tagits i den sumpiga grunden der Näckströmmen fordom fört Bruns vikens och Träsksjöns vatten ner till Norrström. Den lrsta November invigdes denna, den tidens »Opponentutställning» i teaterväg, med Lings »Agne» och med Onkel Adams lilla komedi, »Pröfningen», och bland namnen på den första affischen fans äfven namnet Särndal, — visserligen i något förändrad form, men det var också fallet med mannen som bar det.

Om någonsin epitetet bildskön har kunnat användas om en karl, så kunde det med allt skäl tillämpas på namnets bärare, sådan som han då var.

Lång, välväxt, smärt, med ett högburet/mörklockigt Apollohufvud, väckte han nästan sensation, när han inträdde på scenen i den finske konungasonen Loges gestalt; kraftig, klar och välljudande klingade hans stämma, när han började sin första replik:

»Jag bad dig icke om min frihet.

Den fege blott kan be sin ovän.

Då allt jag mist, hvad kan den båta?»

och igenom hela den fullsatta salongen gick det ett sakta sorl af nyfikenhet och undran öfver hvar den nu triumferande ordnaren af detta så vackert började företag hade kunnat uppleta en sådan skatt.Det är sant att han var patetisk och uppstyltad, att hans åtbörder och rörelser voro kantiga och oskolade; men materialet, det var något att göra af. Fastän hans roll hvarken var stor eller ingripande, var det dock han som i det gamla sorgespelet väckte den största uppmärksamheten, och det isynnerhet hos den qvinliga delen af åskådarmängden. Binoclar och teaterkikare voro som fastlimmade vid alla de vackra ögon af olika färg och uttryck, som den aftonen följde den unge nybörjarens första steg på de farliga plankorna, hvilka lika lätt föra till djupa afgrunder som till ljusa höjder, — lika hastigt till rykte och ära som till fall och förderf. Men redan efter ett år försvann han från den nya scenen som då måste genomgå en fullständig reorganisation. De mera storartade än praktiskt anlagda första anordningarne måste förenklas, personalen måste minskas, en ledande hand måste ställas i spetsen för den konstnärliga verksamheten, ty man insåg snart att jordmånen för en- ny stadigvarande scen i den tidens Stockholm, var icke så lätt att bereda, som det hade varit att lägga grunden till *den hya byggnaden och få murarne att resa sig på några månader.

På detta sätt gingo många af den nya skådeplatsens blott sporadiskt pröfvade krafter antingen tillbaka till de yrken de hade lemnat i hufvudstaden, eller till de resande teatersällskaperna i landsortea — och bland dem som valde det senare, var äfven »vackre Särndal» som han allmänt kallades under det år han tillhörde Nya teatern.

Sedan såg jag honom icke förrän nio år derefter, då han tillhörde det Wallinska teatersällskapet, ett af den tidens mest ansedda, och der han obestridt var högsta hönset i korgen.

Men innan han lemnade hufvudstaden, fylde hans rykte som lycklig dyrkare af det täcka könet, den tidens kulisskrönika med rikliga ämnen till sqvaller och fragment af de mest romantiska historier. Man talade ominte mindre än tre grefvinnor som velat öfverge sina män och sina afundade platser inom den högre societeten för

hans skull — rika grosshandlardöttrar hade fått galopperande langsot derför att deras börsstolta fäder inte tyckte det vara någon serdeles inbringande affär att låta dem gifta sig med en aktör, och det till på köpet en aktör som de förnämsta vid landets första teater med bestämdhet uttalat sig om i nedsättande ordalag, försäkrande att han aldrig skulle kunna bli' annat än en medelmåtta, att han var komplett obildad och att hans enskilda lif för öfrigt var det mest oregelbundna man kunde tänka sig.

Det uppseende han väckte inom den tidens half-verld, var det kanske lättare att tänka sig än att egentligen beskrifva. Fyratiotalets Aspasior och Fryner sletos om honom, Sdde man, och mer . än en af de i gullregn till en förtjusande Danae nedstigande ryktbarheterna från den tidens olymp, hade sett sin väg till en rosen-färgad boudoir korsad af den vackra histrionen, som, enligt hvad man påstod, med äkta gunstlingsöfvermod till och med kastade ut en och annan ädling med det mest , lysande namn, från den våning som denne sjelf både hyrt och låtit möblera med nästan furstlig lyx.

På samma sätt var det i landsorten, och jag mindes mer än väl, att när jag i början af femtiotalet der gjorde min första »tournée», som det nu så elegant heter, så nämndes öfverallt namnet »Särndal» med beundran och ovilja, afund och ringaktning, allt efter som den talande var qvinna eller karl, skådespelare eller småstadsbo. Men tidningarne öfverflödade af hans lof som skådespelare, på samma gång som omdömena man och man emellan för öfrigt, voro allt annat än lofvande, utom i ett afseende och det var att det hittills inte funnits någon af qvinna född på den stora sträckan mellan Ystad och Haparanda som någonsin hört honom vara svarslös eller förmått dricka honom under bordet. Och som dessa tvenne sätt att nyttja munnen, af ålder varit högt an-sedt i vårt kära fädernesland, var han öfverallt i småstäderna en gerna sedd gäst i ungkarlarnes lag, och en illa tåld medtäflare till de äkta männen, hvilka i långa rader stodo och sågo snedt på honom, när han som en äkta teaterälskare gjorde sina middagspromenader på städernas storgator eller i deras då ännu sparsamt förekommande alléer, lockande fruar och flickor till fönsterna bakom halfgömmande gardiner, eller ut på små diskreta spatserturer framåt teaterhuset, när det började lida till den tiden på eftermiddagen, då aktörerna brukade gå upp för att kläda sig. Personligen sammanträffade jag med honom blott en enda gång. Det var på en genomresa till Malmö, då jag stannade en qväll i Jönköping, der han då spelade tillsammans med det Wallinska sällskapets firade och talangfulla Stockholmsgäst, fru Erik-son, hvilken sedan hon afgått från kungliga teatern, ibland brukade uppfriska sig med en liten triumfärd genom de förnämsta landsortsstäderna. Man gaf den qvällen Scribes qvicka komedi, »Ett glas vatten», der den spirituella och fina skådespelerskan på ett mönster-gilt sätt återgaf Hertiginnans af Marlborough svåra och tacksamma roll, och der Särndal spelade Bolingbroke, med ett utseende och skick af »grand seigneur» som nog' icke var så vanlig på landsortens scener, hvarken då eller nu.

Också omtalades det bland sällskapets medlemmar att fru Erikson sjelf en dag yttrat till den gamle direktören »att hon aldrig spelat mot en grannare Bolingbroke, och att om den karlen visste hvad han dugde till och hade endast en aflägsen tanke på sitt eget bästa, så skulle han nu upp till Stockholm och debutera på Kgl. teatern, der han skulle kunna skapa sig en lysande framtid».

— Och hvad tror frun skulle bli följden af det då? — sporde gamle Wallin med sin breda småländska brytning, som aldrig lemnade honom, — det skulle jäg just vilja veta?— Han skulle göra en stormande lycka, naturligtvis! — svarade den gamla skådespelerskan, och tilläde med ett fint smålöje: — och det inte bara på ena sidan om ridån, utan på båda!

— Ja, och han skulle, d—n partera mig, inte vara der i tre månader förrän han gjorde sig omöjlig! — svarade direktören med sin vanliga ed, — jag känner krutet, jag, ska' frun tro! Jag har skjutit med det nu i tre åi, och jag vill se hvem som gör mig det efter.

— Hur så? Hvad är det med honom då? Lef-ver han oordentligt?

— Han lefver som ett svin! — svarade Wallin mera sanningsenligt än fint, — och han har redan kommit så långt att han inte kan gå in på scenen, förrän han fått i sig ett par toddar eller en half butelj punsch!

Och så var det verkligen, enligt allas sammanstämmande meddelande; bortskämd och utan fasthet i karaktären,

hade han fallit offer för en af skådespelarelifvets värsta frestelser — han gjorde som den gamle Gaspard i »Debutanten och hennes far» i brådskan råder sin dotter: han fuktade sin talang!

Mitt sista minne af honom den der natten i Jönköping, var att han i skjortärmarne och med håret i vildaste oordning kring sin höga och breda panna, satt med punschslefven i handen vid ett nedspildt bord framför en oupphörligt påfyld bål, och höll den så kallade målron vid magt genom ett blandadt flöde af vers och prosa ur teaterstycken i hvilka han uppträdt, genomskinliga anekdoter ur sitt eget tygellösa lif, skandalhistorier om de qvinnor med hvilka han kommit i beröring, skyhöga loftal öfver sina egna konstnärliga prestationer och ringaktande omdömen om andras, allt detta uppblandadt med slipprigheter och cynismer, som kunnat komma en schåare att rodna och ett dussin roddarma-damer att rymma fältet, fastän de här emotfcogos med skallande gapskratt och stormande applåder, hvilka mer än nog öfverröstade de tysta yttringar af leda och miss-nöje dem en och annan af de minst berusade icke kunde återhålla.

Slutligen föreslog han med sväfvande stämma en vild, stormande skål för ett gladt lif utan inskränkningar och utan band och som det värdigaste och bästa krönet på ett sådant lif i sus och dus, en död några dagar dess förr — en död, som man sjelf kunde bestämma öfver, när man inte längre hade något muntert att lefva för!

Sedan dess mötte jag honom icke mera — förrän nu. Och nu lefde han ändå, lefde som en bruten spillra, lefde som uteliggare bland Djurgårdens backar, och hade ännu icke på den sorgliga resan utföre kommit fram till sin sista station.

4.

Det drog om några dagar innan han kom. Jag började redan tro att jag skulle undgå visiten, och om detta i sjelfva verket gladde mig för min klena kassas skull, så var det ändå en sorts missräkning i och för den erfarenhet som jag skulle kunnat samla genom att åhöra den berättelse om hans lif, som jag förestälde mig icke skulle uteblifva.

Slutligen, en vacker morgon, just då jag som lifligast önskade att få vara i fred för att få egna mig åt ett arbete som jag hade för händer, bulltade det på dörren och då jag, tämligen förargad, steg upp och öppnade den, stod der ute i farstun en figur, ^om jag i början hade svårt att känna igen.

— Mjukaste tjenare, min herre! — hördes en skrof-lig stämma derutifrån, och en svart skorstenshatt lyftes med elegant åtbörd från ett gråsprängt hufvud, som hög-buret stack upp ur ett par styfva, hvita fadermördare, och jag märkte att handen, som lyfte af hatten, var dold af en halfpådragen handske, — jag vet inte om jag har den äran att vara igenkänd?— Jo! — svarade jag litet tvekande, ty nu kände jag igen rösten, — jag vet inte rigtigt — är det inte . . .

— Alldeles rigtigt! Det är jag! — sade mannen i det han helt obesväradt trängde sig in genom den öppnade dörren, — och om jag på ringaste sätt har den oturen att komma olägligt, så — — artister emellan generar man sig inte! Säg bara ett ord, bara en half-dragen anda, gör bara så mycket som en gest eller rynka ögonbrynen, och jag kommer igen en annan gång! Jag har inga repetitioner som hindrar mig nu för tiden! Det är med mig, som med diplomaterna, jag är ständ till disposition; men olyckligtvis har jag inte något expektans-arvode under ledigheten!

— Det tycks likväl, som om någon lycklig omständighet förändrat åtskilligt för er, sedan vi sist råkades, — anmärkte jag med en blick på hans uppsnyggade yttre menniska, i det jag lemnade min plats vid dörren, och bad honom stiga fram och sitta ner.

— Ja dei är inte så utan, min herre! Odet liar för ett ögonblick tröttnat att förfölja mig, tycks det! Nå det var, ta' mig fan, inte för tidigt! Jag höll verkligen på att falla ur rollen, som det heter på teaterspråket! Och för denna lyckliga förändring, har jag er att tacka, min herre.

— På hvad sätt då? — frågade jag förvånad.

— Jo, det skall jag genast relatera för er! Ni mins ju det der lilla tjugofemöret som ni var så god och lemnade mig på ett så delikat sätt, och som satte mig i stånd att deruppe vid ölståndet skaffa mig en smörgås och ett glas

öl! En smörgås och ett glas öl för mig, som ätit så många ostron och druckit så mycket champagne i min dar — — men å la bonheur! smöret var ovanligt litet härsket och ölet var rätt godt! Jag mådde superbt, jag drack i tankarne er skål, min herre—jag satt just och smått ångrade att jag låtit min kärlek för konsten narra mig att skänka bort det andra tjugofemöret, — då jag plötsligt hörde en stämma från den när-liggande vägen, som hastigt ropade till: »Förbanna mig tror jag iute att det är den slyngeln Särndal, som sitter der borta!» Jag heter verkligen Särndal, min hyre.

— Ja jag vet det! — inföll jag helt obetänksamt.

— Jaså, ni vet det? Ni har således känt igen mig? Ni kommer ihåg att vi händelsevis träffade tillsammans i Jönköping för många år sen? Ack! det var under min lysande tid, mina festdagar, som jag kallar dem. Men låt oss inte tala om det! — som det heter i de franska komedierna — låt oss i stället tala om den lyckliga förändring, som inträffat för mig! Saken var

den att den som ropade så der så der litet kitts-

ligt, om man så vill, var en gammal, f. d. kamrat, som hade haft den turen att gifta sig till en landtegendom nere i Östergötland — — och som kände igen mig der jag satt och smorde kråset på min träbänk. Ni kan väl tänka er, min herre, att jag först blef litet förbluffad, jag låtsade inte höra, jag drog ner hatten djupare i pannan och vände ryggen till; men om ett par ögonblick kände jag ett kraftigt slag på axeln och då var jag ju tvungen att vända mig om. Ja, det var verkligen min gamle vän och kamrat Borell, som stod framför mig, tillika med en annan herre, som jag ville påminna mig att jag hade sett i Norrköping. Nå, å la bonheur! det ena ordet gaf det andra, och som min vän Borell hade varit på middag på Blå porten, och var litet uppe i gasken, så skramlade han och hans kamrat ihop tio riksdaler åt mig med detsamma, och, så sa’ han att jag skulle komma upp till honom dagen derpå, på hotell Suéde, men inte förrän på qvällen, sen det blifvit litet skumt — ni förstår — — jag var just inte vidare presentabel, menade han, vid dagsljus! Nå ja, jag förlät honom den anspelningen, för tians skull — fast, det var då inte för mycket att han gaf mig den, till gengäld för alla de tior jag lånade honom när vi bodde tillsammans, och han inte hade någon landtegendom i Östergötland, utan bara några luftslott här och der, somvar fasligt dragiga och obeqväma att bo och ha* sin varelse uti! Nå, när de väl hade gått så gaf jag mig af uppt till Liibeck och togj mig en grundlig sexa nere i ett af lusthusen i trädgården, der jag fick vara ensam, och när jag hade ätit, så gick jag hem och lade mig — ja, det vill säga, jag bytte först om logis och hyrde mig ett litet rum uppe i Djurgårdsstaden hos en gammal madam som jag kände sedan min teatertid — ty jag har spelat på Djurgården också,under »Bockfotens» glada tider, — och dagen derpå gick jag upp till min vän Borell, som var uppe i Stockholm med sin fru för att roa sig, och som nu betalade mig igen alla de gamla ficklånen på en gång, och dessutom som ränta gaf mig en större sedel, så att jag kunde komplettera min något chiffonerade garderob!

Här steg han upp från soffan, der han beqvämt slagit sig baklänges i ena hörnet, och fortsatte i det han vände sig rundt omkring:

— Hvad säger ni om den enradiga bonjouren? Är den inte stiligr? Och västen och pantalongerna? Jag skulle tro att de parera förbannadt bra — och ändå kostar hela subberten inte mer än trettiofem kronor? Hvasa? Ar det inte ett röfvarpris? Det är visserligen vändt, men hvad gör det? »Lyckan vänder sig ofta om,» heter det i visan, och då kan väl en rock och ett par byxor göra det en gång, utan skada för deras reputation!

Här tystnade han ett ögonblick och satte sig igen, i det han kastade en pröfvande blick på min tämligen torftiga bokhylla, hvarpå han helt ledigt kastade sig in på ett annat ämne, i det han utbrast:

— Ni var förbannadt klok ni, som lemnade teatern! Det sa’ jag åt Borell också, och det borde jag också ha’ gjort, så hade jag nu kunnat vara lika stor gods-egare som han — och en mycket charmantare hustru hade jag också kunnat ha; ty oss emellan sagdt, hon var ful och obehaglig som tusan, den der Linköpings-slättmenniskan som han tagit för de åtta mantalens skull!Och så hon tog emot mig, sedan! — tilläde han med stark tonvigt på pronominet, — mig, som om jag velat, kunde fått ett dussin sådana der bondlollor att ligga på knä för mig veckan igenom, om jag hade vinkat åt dem bara — så här!

Och nu gjorde han en vårdslös åtbörd med venstra handen, ungefärligen* som när man knäpper med fingrarne åt en hund, och sedan han derpå slagit upp rocken och satt båda händernas tummar i armhålen på västen, fortfor han med samma lediga svada:

— Ack min gud! Hvarför är man inte lika klok som man är eftersökt, när man är ung? Hade jag varit det, så kunde jag nu . . . men, hvarför tala om den snön som föll i fjol? Jo för tusan, det är ju sant! Det är derför jag kommit hit! Det föll mig in när jag fick se er härom dagen, att jag ville bikta mig! Hvad säger ni om, i fall jag skulle upprulla för er den nedfälda ridån för mitt förflutna lifs tragi-komidi, detta mitt skådespe-laröde, som började med jubelfanfarer och passionerade suck-serenader, som sedan fortsattes under glasens klang och applådernas smattrande, för att till slut utmynna i det menskliga eländets stora aflopstrumma, der existenserna flyta om hvarandra som stickor och strå i det strömmande smutsvattnet?

— Jag skulle säga att det borde kunna vara lärorikt att höra; — svarade jag allvarsamt, — och kanske skulle det också för er kunna vara lärorikt att upprepa.

— Ja det vete fan! — svarade han tvärt, i det han kastade det ena benet öfver det andra, — jag har ingenting vidare att lära af lifvet! Möjligtvis det att kunna dö utan fruktan, om det också blir på fattighuset eller på Konradsberg!

— Skulle ni inte också kunna lära att upprätta hvad som felats? — frågade jag med samma allvarliga ton som förut.

— Ar herrn läsare? — utropade han med en föraktlig fnysning, i det hån bytte om plats, och lutadesig framåt emot mig, medan han spände de talgiga ögonen i mitt ansigte, — då ska’ jag anhålla att jag får den äran att absentera mig så fort som möjligt 1 Men det är då inte gerna troligt, när jag tänker rätt på saken,

— det kan inte en teaterförfattare misstänkas för! Jag ber så mycket om ursäkt; men se saken är den: jag har inte någon vidare smak för moralkakor, för de är alltid så illa gräddade, och det är så sällan som bagarn sjelf är rigtigt ren om händerna!

— Det har ni då rätt i! — medgaf jag skrattande,

— och jag ska’ heller inte vidare servera er några sådana!

— Tackar! Det ser jag också helst! Det skulle bara störa min elegiska stämning, och en sådan får man lof att vara försatt i, när man skall lägga sitt lifs historia i dagen. Men hvad jag skulle vara mycket tacksam för, det vore om ni ville och kunde skaffa mig en tår kognac och vatten, eller ett litet glas öl — bara för att klara tankarne och sätta de rostiga gångjärnen i ordning!

Jag tog det minst farliga och skaffade in ett par halfbnteljer öl, och sedan han tömt den ena, började han berätta följande ganska vanliga historia, som jag likväl icke tvekar att här återgifva, med hans egna ord, så mycket mera som den icke är allt för lång, och dessutom möjligen kan vara nyttig nog att höra för mången, som tror att menniskan och konstnären hafva så litet gemensamt, att inte den enes sätt att lefva, tänka och se, har en viss, ibland ganska djupgående inverkan på den andre.

5.

— Den glade Elias Sehlstedt börjar »En åkarhästs memoirer» med följande prägtiga verser:

»Jag föddes i spil tan i högadligt stall,

Hos grefven på Näs . . .»en prägtig bit, som jag roat mig med att recitera vid alla möjliga glada tillfällen i alla möjliga städer och på de mest omöjliga gästgifvargårdar — började han med halft patetisk, halft hvardaglig ton, liksom om han ville glömma bort aktören för att bara vara menniska; — och någonting dylikt skulle* jag nästan också kunna säga, om jag ville skryta med min härkomst, hvilket jag inte gör! Ty 3et är helt enkelt bara en slump om ens far är stalldräng eller grefve, det beror uteslutande derpå om ens mor är i tillfälle att göra finare konnäs-sanser eller om hon under den kritiska vårsprickningen är hänvisad till plebsen, så som fallet ibland kan vara för

en vacker och enfaldig flicka från landet. Nu var det händelsen med min mor att hon tjenade hos en president som hade en son som var ryttmästare vid lifgar-det till häst, och att hon strax innan jag kom till verl-* den, helt hastigt kom att gifta sig med en vaktmästare i presidentens kollegium, som förut i många år varit betjent hos presidenten.

Således föddes jag i en blygsam vaktmästarvåning på två rum och kök, belägen långt ner på Luntmakare-gatan, och det fastän hela verlden, med min mor i spetsen, påstod, medan jag växte upp, att jag på ett märkvärdigt sätt liknade en ståtlig presidentson mycket mera än en liten extra vaktmästare, som var kobent sedan han uppe i bergslagen hade börjat sin bana i smedslära, och som under årens lopp, till följe af vädrets och vindames inverkan hade fått en rödblå dublettnäsa ofvanpå den enkla som han var försedd med från början.

Jag hoppar öfver mina första pojkår — de voro så der tämligen lika alla andra pojkars den tiden. Man gick i skolan, slogs af magistern en gång om dan, slogs med de andra pojkarne den öfriga tiden, flätade daggar af repslumpar, hurrade på gatorna när det var någon ståt, och bara vi fick se nästippen på Karl Johan, som var vår afgud, derför att han hade varit med i rigtiga krig, — något som vi pojkar satte högst af all jordiskära och lycksalighet. När jag var fjorton år blef jag konfirmerad, och sedan det var gjort, skulle jag ut i verlden, och så blef jag antagen som uppassareelev hos gamle la Croix på Norrbro.

Han teg en liten stund, medan han slog i åt sig och tömde ett halft glas öl ur den nya halfbuteljen, och sedan han, som han trodde oförmärkt, torkat sig om munnen med afvig hand, fortsatte han med blygsam min i det han lekte med en af sina rockknappar:

— Utan att på minsta sätt vilja framställa mig sjelf i något alt för fördelaktigt ljus, måste jag, sanningen lik-mätigt, tillstå att jag var en förbannadt vacker pojke: Lång och smärt och ovanligt utvecklad för min ålder, gjorde jag genast från första stund lycka hos alla kunderna och i synnerhet hos fruutimmema. De satans fruntimmerna, hos dem har jag alltid gjort lycka, och det är kanske det som utgjort min olycka; men nog af, så såg jag det inte den tiden och egentligen inte sedan heller. När jag stod der i dörren utåt Norrbro, med mitt uppvikta, hvita förkläde, mitt lockiga mörka hår som jag altid pomaderade och kammade mycket omsorgsfullt, och lät mina lifliga ögon spela omkring på de förbigående, då såg jag mer än väl hur de sneglade på inig, de unga damerna som trippade förbi, och jag förstod mycket väl hvad de blickar betydde, som de mera försigkomna kastade på mig. Och det var inte utan att det redan då började komma en och annan af dessa små, illa stafvade biljetter, hvilka sedan regnat — nej, hvad säger jag? — haglat öfver mig under hela min skådespelarebana.

För resten, skall jag säga, fans det der vid disken en liten skänkmamsell, en brunett ... jag har alltid tyckt mest om brunetter, för det är en sådan piff i de flickorna; — nå ja, som sagt är, der fans en liten skänkmamsell som drog en massa kunder till gubben la Croix’s kafé! Och det var inga dåliga kunder, må ni tro! Der kom hela corps diplomatique, halfva garnisonen och minsttvå tredjedelar utaf börsen och embetsverken, och alla sprattlade de tuppben för den vackra Marie, som hade ett retande smålöje och en gnistrande blick för hvar och en af de unga sprättarne och de gamla finsmakame, — men som egentligen inte utmärkte någon särskildt — annat än möjligtvis mig. Nå ja, jag vill inte skryta; men det säkra är att af henne fick jag lära mig åtskilligt och snabb uppfattning har jag alltid haft, i synnerhet när det gällt konsten att behaga det täcka könet. Slutet på visan var att hon var alldeles galen i mig, men jag var naturligtvis aldeles för ung och mycket för lätt på foten för att egentligen fästa mig vid henne annorlunda än så der tämligen sporadiskt. Men roligt hade vi så länge det räckte. Bland annat så spelade vi teater också, en tid på Sevedbåtsgatan, en annan i gamla brunnshuset vid Surbrunn, och emellanåt också uppe i Hornskroken. Jag var naturligtvis truppens sjelfskrifne första älskare, hon var den glada älskarinnan, och vi sålde biljetter, må ni tro. Tjugufyra skilling stycket och om söndagarne hade vi alltid fullt husl Åh, det var en herrlig tid!

Men så kunde lilla Marie inte spela ingenue längre

— jag lemnar åt er sjelf min herre, att föreställa er orsaken — nog af, den blef slutligen så remarkabel, att hon inte heller längre kunde stanna qvar på sin plats vid disken, utan en vacker dag måste gubben la Croix skaffa sig en ny magnet, som skulle fylla hennes plats.

Det var naturligtvis en massa tårar och svimningar

— det gjorde mig förbannadt ondt om henne, men hvad skulle jag göra? Nå, å la bonheur! sedan hon lugnat sig litet, så arrangerade saken sig mycket bra, och när ett halft år hade gått, så gifte hon sig med en ung tjensteman i packhuset, som var fullkomligt öfvertygad om att det var hans sakramenskade skyldighet att göra henne till sin hustru. Jag kommer ihog det bröllopet som det varit i går — det stod på källaren Pelikan, en trappa upp och jag och några bekanta var uppe och

På ömse tidor om ridån. 10såg bruden — hon var charmant, ta* mig fan, och myr-tenkrona hade hon med och när hon fick syn på mig, så gjorde hon en liten omärklig nick — ungefär så här — och så tittade hon på brudgummen som stod bredvid och såg beskedlig och lycklig ut som en rigtig klockar-katt! — Ja, de fruntimmema! de fruntimmerna!

— Ja, de bli’ väl ungefärligen hvad karlame göra dem till; — invände jag, ty det föreföll mig som om han vände sig särskildt till mig med ett vädjande, som jag inte ville lemna obesvaradt.

— Nonsens, min bäste herre! — utbrast han med öfverlägsen ton, — nonsens! Det är karlame, som bli’ hvad fruntimmema göra dem till — åtminstone är jag ett lefvande exempel på den satsen. Hade inte de der små, vackra, intriganta, förtjusande varelserna funnits till ...

— Så hade ni inte heller sutit här, och låtit mig vänta på att få höra historien om ert lif, ja!

— Mycket rätt! mycket rätt! Förbannadt fiffigt uträknadt! Men det är med mig som med bonddrän-garne när de ska’ vittna på tinget: få de inte börja med hvad de gjorde, sade, åto och hade på sig åtta dar förrän slagsmålet egde mm, så kunna de inte tala om någonting! Så är det här med, jag får lof att sätta mig i stämning, ser ni! — Men å la bonheur! Jag hoppar öfver några år, under hvilka jag försökte mig på åtskilligt för att skaffa mig verldserfarenhet, förstår ni! Jag var markör, boktryckerilärling, lärftskramhan-delsbiträde, kontorist och apotekselev; men inom mig hade jag alltid haft en galen åtrå efter teatern — det var nog lemningar efter ungdomsförsöken på Sevedbåts-gatan, vid Surbrunn och i Hornskroken — och så var det en sak till — ja, det var medan jag var qvar hos La Croix, som det inträffade! ni vet förmodligen att det fans der ett litet rum nedåt gatan till gamla Norrbro, och att i det rummet samlades under många år Stockholms schackvänner för att få sitt lilla parti, och bland dem var Georg Dahlqvist en af de flitigaste och skick-ligaste: jag brukade alltid passa opp demere, för jag var liflig och rask i vändningarne och munhuggas kunde jag också, när jag visste att det passade, och det tyckte de om, gubbarne! De brukade altid komma så der vid fem-sextiden på eftermiddagarne, och jag gjorde då altid i ordning borden och schackbrädena, och en dag när jag höll på med det så deklamerade jag med full hals en af de långa monologerna i Röfvarbandet, som den tiden alltid stod på repertoaren. Jag höll just på med den der i första akten, när Karl Moor har fått brefvet från Frans . . . vänta! förbanna mig tror jag inte att jag har glömt den — och ändå har .jag väl spelt den öfver hundra gånger så visst, som en . . .

— Det var väl den der: »O, jag ville vara en björn, för att i spetsen för alla vildmarkens björnar rusa hän och förgöra detta hyänslägte!»

— Just presis! Den var det! Nå, å la bonheur! jag rusade på i mitt anletes svett med eldtången i högsta hugg och var så inne i min roll, att jag inte hörde dörren öppnas, och jag väcktes först ur mitt tragiska berserkaraseri, när en djup basstämma från dörren yttrade följande ord:

— Hör du, det der var inte så illa, pojke! Du imiterar mej, hör jag!—Jag vände mig om mycket häpen och förvirrad — det var Georg Dahlqvist som stod strax' innanför dörren, med hatten på hufvudet och såg på mig med de der djupa blickarne som man tyckte kunde se ända in uti ens minsta hj erte vrår.

— Gå på litet till, så får jag höra! — fortsatte

han, i det han steg fram och satte sig vid fönstret,

fortfarande med hatten på sig.

Men nu var det slut med mitt tragiska patos; jag kunde inte få fram ett ord mera, utan rusade ut efter

hans vanliga kaffekopp med den lilla konjaken till, som

alltid utgjorde hans enda förtäring under de långa qvällar då han var ledig från teatertjenst, och satt derinne och spelade osedt ett par, tre partier på en gång.När jag kom tillbaka med kaffet var han ännu ensam. Han s&g på mig ånyo med en skarp, pröfvande blick, och sedan han läppjat på den lilla koppens innehåll, fortsatte han samtalet der det blifvet afbrutet genom min hastiga sortie:

— Kan du något poem utantill, så läs upp det för

mig!

— Nej, det kan jag inte, — svarade jag med andan i halsgropen, ty fast jag annars var oförskämd nog — åtminstone påstodo flickorna det, — så inverkade den store skådespelarens närvaro aldeles förlamande på mig.

— Tag och lär dig något sådant då! — svarade Dahlqvist med sin djupa röst — så får jag höra nästa gång! Du har bra utseende för teatern, och när din organ hinner stadga sig, bör den heller inte bli’ så illa! Men du ska’ arbeta, begriper du! Arbeta som en häst! Utan arbete kommer man inte ur fläcken på den banan 1 Du ska* försöka skaffa dig bildning, pojke! Läs allt hvad du kommer öfver, och när du inte orkar läsa, så studera menniskorna, så har jag gjort.

Och så blef det inte mera tal om den saken, den gången, för nu kom notarien och doktorn, de två som han egentligen brukade spela schack med, och så spelade han båda partierna med dem, fast han sjelf bara flyttade pjeserna på det ena brädet, och lät en tredje person på kommando göra dragen i det andra partiet. När han gick på qvällen, sa* han åt mig, när jag hjelpte honom på med rocken:

— Kom opp till mig om söndag förmiddag, om du har ledigt, och laga att du kan något poem utantill, så ska’ jag gå igenom det med dig. Jag bor på Nybrogatan, numro tjugotre. Men tag inte någon smörja, utan lär dig något som duger.

— Hvad säger herr Dahlqvist om något utaf Tegnér? — frågade jag bugande, i det jag räckte honom den tämligen buckliga hatten.— Ahjo, det bästa är godt nog! — svarade han, i det han gick sin väg.

Emellertid blef det ingenting af den gången med att lära fcig någonting utantill utaf Tegnér, ty dagen derpå kom jag i gräl med den nya skänkmamsellen, som var utaf helt annat skrot och korn än lilla Marie; — hon beskylde mig för att jag hade spelat udda och jemnt med lådan, och att det var den sednare som hade tappat. Det Var nu, i förbigående sagt, en evinnerlig lögn, for hvilka fel jag än hade, så hade jag ändå en förtjenst, och det var att jag var ärlig. Och för resten så behöfde jag inte stjäla, jag fick alltid mycket drickspengar, och dessutom var jag aldrig i förlägenhet för penningar, ty . . . n&, å la bonheur! hvar jag fick dem ifrån, behöfver jag inte upplysa er om, min herre — det förstår Li kanske nog ändå! Det värsta var att jag inte heller kunde upplysa gubben la Croix om mina förvärfskällor, och följden af det var att jag blef helt sonika bortkörd från alltsamman.

Det var en bitter dag, herre! det gick någonting sönder i mig, den dagen, det kände jag! Jag var lättsinnig, tanklös, utan stadga och utan moral, men någon tjuf var jag inte! Jag gick min väg ursinnig, sedan jag först likväl slagit öfver skänkmamsellen en karafin absinth, som jag hoppas att hon hade svårt att få ur håret på sig, det trollet!

Han sade detta med en egendomlig blandning af tragiskt patos och hvardaglig förargelse; derpå for han med handen genom det ännu yfviga håret, ruggade upp det öfver hjessan som en hög skärm, gjorde derpå en storartad åtbörd med handen och fortsatte:

Hur jag slog mig fram på de olika vädjobanor, som jag nyss nämnde för er att jag försökte mig på, vill jag inte vidare stanna vid, nog af, på sommaren 1842 var jag åter igen utan plats, sedan jag sista tiden hade försökt mig på att bli’ apotekare, hvilket visserligen så till vida lyckades att alla fruntimmer på helaSöder kallade mig för vackra provisorn och slogos oin apoteksburkarne och köpte pomada i l&nga banor, bara för att få se på lAig. Men ser ni, olyckan var den, att apotekarfmn också hade ögon i hufvudet, och hon ville mer än titta, den .frun;

och så bar det sig så till att apotekaren sjelf händelsevis en qväll kom att titta in genom en glasruta på en dörr — och så var det slut med den konfekten ! Återigen fruntimmerna, de satans fruntimmerna! Men hvem kan hjelpa att man är oemotståndlig? apropos det, är min herre gift?

— Hvad hör det egentligen hit? — frågade jag.

— Mycket sant! Det hör egentligen inte hit; men jag skulle, om så är, bra gerna vilja bocka mig for frun! Och det är visserligen sant att jag har varit en satans farlig karl, men nu mera tror jag inte att det vore vidare riskabelt för er! Och ändå kan jag i förtroende tala om för er att, inte längre sen än i förra veckan, så var det ett fruntimmer, som . . .

— Vore det inte mera skäl i att ni talade om hur ni kom till teatern? . . .

— Jo det var sant! Anmärkningen är rigtig, den är fullkomligt på sin plats, min herre! Jag gillar den på det allra högsta! — utbrast han emfatiskt, i det han gjorde en bugning framåt och sedan kastade sig baklänges i soffan, så att det knakade i ryggen på den; — men se saken är den, att deraf hjertat är fullt, deraf . . . nå, å la bonheur! Medan jag gick och var friherre — jag mådde för resten inte illa, ty apotekar-frun — men det hör inte liit ; medan jag var friherre, så föll det mig in att gå upp till Georg Dahlqvist för att låta honom höra mig. Det var en märkvärdig dag må ni tro! Han bodde då på Regeringsgatan. Jag kom upp i ett vackert hus, två trappor upp, ringde på, en stentorsstämma ropade »stig in»! Jag öppnade dörren, steg in och hvad tror ni jag fick se?

— Georg Dahlqvist, som studerade en roll, förint)-dar jag! — inföll jag.— Mycket rätt! mycket rätt! Men hur tror ni det såg ut derinne, min herre? Ett stort, tomt rum, inte ett bord, inte en stol! 0 konst! hur du lönar dina utvalde! Midt på golfvet stod den store skådespelaren, klädd i halfnött nattrock, men med snillets eld glödande i sina stora, bruna ögon: Han kände genast igen mig! Han bad mig stiga fram; men han kunde inte be' mig sitta ned! Slottskansliet hade varit qvickare än jag, de hade redan varit der och tagit alla möblerna ifrån honom. Men tror ni att han lät nedslå sig utaf det? Då kände ni inte Georg Dahlqvist! — Men dyster var han, det kan man inte undra på!

När han kände igen mig, när jag sagt mitt ärende, så gick han rakt på mig, lade sin hand på min axel och sade med sin djupaste stämma:

— Såga ved, herre! Schåa vid broarne, tag värf-ning vid lifgardet till häst, stjäl, råna, slå ihjäl far och mor, men bli' inte skådespelare här i landet, det råder jag er till!

Vid dessä ord härmade han den utmärkta skådespelarens stämma, sätt och åtbörder på ett så illusoriskt vis, att om jag hade blundat, så skulle jag velat svära på att han stått midt framiör mig. Han måtte ha sett detta på mig, ty han utbrast genast med sjelfkär ton, i det han sträckte ut sig ännu beqvämare:

— Bra återgifvit? Hvasa? — Det har just varit min force, det, skall jag säga er, att härma dem allesammans och i synnerhet hr.nom! — Jag har en gång i Ulricehamn spelat Karl Moor så att alla trodde att det var Dahlqvist som var der — och det inte bara vestgötabrackorna, utan ett par Stockholmare, som händelsevis reste genom stan! De kom upprusande på teatern för att hälsa på honom, och ni skulle ha' sett hvad de blef flata, när de fick se att det inte var han! Det inbringade mig en ståtlig supé med mycket punsch, och en champagnefrukost dagen derpå! — Nå, å la bonheur — i alla fall lät han mig läsa, — han satt sjelf upp-krupen på fönsterposten och hörde på — han tyckte inte att det var så illa, han gaf mig några rättelser, och så rådde han mig att gå och tala med kapten Lindeberg, som just då höll på och bygde sin teater. Vid kungliga teatern är inte värdt att gå in! — sa* han,

— der har ni för många i vägen för er — Sundberg och Gustaf Kinmanson och Stjernström, och så får ni lof att nöta af er råeggen — sa' han — derpå lät han mig förhöra honom hans roll, och så bjöd han mig på frukost på operakällaren 1 Det var en oförgätlig förmiddag — jag påminde honom om den sedan en gång när vi träffades i landsorten, då han gästspelade hos Pierre Deland. Kommer herr Dahlqvist ihog — frågade jag,

— den der gången som herrn inte hade några möbler?

— Herre! — svarade den store aktören, — hur fan vill ni att jag skall kunna komma ihog det? Der-till har det

händt aldeles för ofta!

Sådan var han, herre, bar] sitt öde som en man, spelade millionär lika illusoriskt om qvällen, fast han hade bysättningsutslag på sig på förmiddagen! Lefde och dog för sin konst, — jag och sådana stackare som jag, var inte värda att borsta den mannens stöflor engång! Men nog om det — dagen derpå gick jag till gubben Lindeberg, — han bodde då någonstädes på Kaptensgatan — passade bra för resten, efter som han ju var kapten . . . gubben tyckte om både mitt utseende och min figur, men ville prompt att jag skulle sjunga också.

— Det kan jag inte, herr kapten! — svarade jag, jag har inte något öra!

— De . . . de . . . det gör ingenting! — stammade

gubben, — ba . . . ba . . . bara herrn har röst! Vi

ska' be' . . . be' . . . be' . . be' Ahlström Jiöra på herrn —

eller vänta, herrn kan f . . . f . . försöka här vid mitt

pi . . . pi . . piano!

Och så spelade gubben en skala med ett finger och jag följde med så långt jag kunde, och när jag intekom längre ner i basen, så fortsatte gubben ännu en oktav till på instrumentet, fast han höll samma ton

sjelf, och sade derpå med ett förnöjdt leende:

— Se . . . se . . . ser herrn! sådant o . . . o . . . omfång skulle herrn hal

— Det är minsann inte allom gifvit, det! — svarade jag artigt, och så bad han mig komma igen dagen derpå och så blef jag engagerad.

6.

Sedan han druckit ur äfven den andra half butelj en öl, och jag fått lof att skaffa in ett par till, fortsatte han

sin berättelse. Han uppehöll sig icke vidare länge vid

Nya teatern och det år han der tillbragte, hans omdöme om den nya skådeplatsen var helt kategoriskt detta:

— Den bygdes åt fanders, styrdes åt fanders och gick också åt fanders! — Likväl tilläde han efter några ögonblick:

— En annan sak var det sedan när Torsslow kom dit, och Stjernström och de andra förmågorna! Då kunde det ha* varit något att vara der; men då var jag icke med längre, och så var det inte värdt att tänka på den saken. Första året var det ett rigtigt röfvarsällskap som var hopfördt från alla landets ändar, och gubben Linde-berg var nog hygglig och snäll och en utmärkt teoriker, men si teaterpraktiken förstod han sig inte på!

— Ja, men hvarför stannade ni i alla fall inte q var? — frågade jag, — på det sättet hade ni ju ändå kunnat skapa er en framtid.

— Det förstås! Det hade jag möjligen kunnat; men det var inte mitt öde!

— Hvad menar ni?

— Jag menar helt enkelt, att det var fruntimmerna igen som narrade mig att kasta mig på tvären in i lands-ortsteaterlifvet! — svarade han med sjelf kär och vårdslöston, — de satans fruntimmerna! Det var en liten flicka der . . . det är detsamma hvad hon heter, ty jag tror förbanna mig att hon lefver ännu, — som gjorde mig alldeles yr i mössan! Hon var inte en bit vackrare än någon annan, tvärt om nästan, och aktris var hon heller inte; men hon hade något af det der »tusan djefla» hos sig, som Sergel talade om — nå ja! för resten hade hon då varit modell hos Byström, och han hade smak den karlen! Nåja, å la bonheur! Jag hade kunnat få engagement för kommande året, men det fick inte hon, och så gjorde vi sällskap till landsorten! Den tiden lefde hofsekter Berggren ännu, och till hans teater var det vi kom, båda två, och så lefde vi ett englalif — så länge det varade. Hofsekter Berggren, ja! Det var en ståtlig karl, det, herre! och en dugtig teaterdirektör och en instruktör sådan

som få, och hans teater, det var inte något teaterband, det — utan det var någonting gentilt, någonting styft, ska jag’ säga er! Han var som en liten kung, när han kom till småstäderna, och vi andra var som små prinsar! Man ordentligt stod på tå för oss i hela södra Sverige och i det mellersta och norra med, för resten! Det var han som gjorde mig till aktör! Hade han bara kunnat gör mig till — nå ja, å la bonheur! man är hvad män ska’ bli’. t>et är hela saken, det! Hos honom var jag i två år — men så dog han — i Venersborg vill jag minnas! Ja det vill säga, han slutade först med sin teater och sen dog han. Men då var jag utrikes!

— Hvad, har ni också varit utrikes? — frågade jag förvånad.

— Jo det vill jag lofva! — svarade han stolt, i det han kastade en triumferande blick på mig! — jag är troligen en af de få svenska landsortsaktörer som varit både i Paris och Wien och Berlin . . . jag har sett Rachel och Emil Devrient och Fréderic Lémaitre och Samson och Davison och en hel gröda med andra ut-märktheter för resten.— Men hur kunde ni få medel att resa utrikes? Det var inte så lätt, den tiden, som det sedan har blifvit.

— Mycket rätt! Det var också en ganska egendomlig slump som gjorde att jag kunde komma ut, skall jag säga er! Med ett ord, det var ett fruntimmer igen, som på detta sätt ingrep i mitt öde! Ni mins kanske från medlet af fyrtio-talet en händelse, som väckte ett ofantligt uppseende på sin tid. En rik och vacker adelsdam i Skåne, som försvann ifrån man och familj, och som . . . Nog af, jag brukar inte skryta med mina bonne-fortuner; men det var verkligen en så ovanlig sådan, att . . . med ett ord, jag var ute i ett helt år,

och såg mycket, och lefde som en furste — men så

ledsnade jag på hela herrligheten och så for jag hem igen och gick på nytt in vid teatern.

— Nå, men hon då?

— Jo, hon stannade qvar i Paris — å la bonheur! Kärleken är inte evig — vi skilj des åt i allsköns vänskap . . . sedan lär mannen ha’ kommit dit också, alt blef bra igen, och de bosatte sig någonstans i södra Frankrike . . . charmant fruntimmer, men horribelt svartsjuk! Vi hade ohyggliga scener i Paris — kan ni tänka er, en qväll fick hon tag i en dolk och ville stöta

i mig — jag parerade med venstra armen — se här!

här kan ni ännu se ärret efter stöten!

Han vek upp rockärmen och visade mig straxt ofvanför handleden ett tumslångt ärr, under det hans ansigte sken af belåtenhet och segerglädje, och han med sin förra sjelfkära ton fortsatte:

— Det är inte fy skam det, att väcka sådana passioner, herre! Men det är detsamma," skryta är inte min ssdd Nog af, jag kom tillbaka och nu var det, som min egentliga glanstid i landsorten började. Teaterdirektörerna ordentligt slogos om mig, jag hade löner som vid kungliga teatern, de förnämsta rollerna, åkte efter två hästar, hade vagn, och lefde det lyckligaste lif i verlden ett par, tre år; men så — någon galenskapska’ menniskan altid lida utaf, — så for fan i mig en

vacker dag, och jag gick åstad och gifte mig!

— Nå men, var det så illa det?

— Det var sämre än illa, herre! Det var dumt! Jag ska* säga herrn en sak så god som två: aktörer borde aldrig gifta sig!

— Hvarför det då?

— Hvarför? Derför att det är tokigt, hur det än bär till! Gifta de sig inom teatern, så få de ett sattyg att dras med, derför att duger hustrun till någonting så bli’ alla de andra fruntimmerna ursinniga på henne, och duger hon ingenting till, så blir hon galen på alla de andra! Gifta de sig återigen utom teatern, så blir det svartsjuka och split och kif, och alla de der fåne-riema hindra dem att utveckla sina talanger och att egna sig åt sin konst! Jag gifte mig nu inom teatern, och derifrån är det som hela min olycka härleder sig!

— Hur så? Blef ni inte lycklig i ert äktenskap?

— Hör på, uppriգtigt sagt, min bäste herre! Efter alt hvad jag redan sagt er, och om ni kastar en men* niskokännarblick på hela min personlighet . . . jaja! den är visserligen nu bara en skugga, en ruin af hvad den har varit; men tror ni verkligen på fullt allvar, att jag skulle kunna vara skapad till äkta man?

— Ahnej, det kan ni nog ha’ rätt i: Men hvar-

för gifte ni er i så fall?

— Derför att jag var galen, herre! Jag har nu i alla tider haft ett mycket eldfängdt temperament, och hustrun min var förbannadt söt som flicka, det kan jag försäkra er. Och till på köpet var hon så förbaskadt dygdig, så ovanligt förståndig . . . med ett ord, det fans ingen annan utväg än att gifta sig, för att bli’ q vitt den der förbaskade kärleken ... Nå ja! å labonheur! Det lyckades också mycket rigtigt! I alla fall var vi mycket lyckliga, rigtigt som ett par turturdufvor — det första halfåret. Och sen hade vi inte tråkigt heller, ty nog var det ett lifligt äktenskap, inte somnade manaf brist på sinnesrörelser och motion för armar och ben! När jag ibland var ute litet länge på nätterna — för tusan! ni kan väl förstå att en aktör inte kan sitta inne jemt som en annan mullvad, — så kom gumman min och hemtade mig! Jag försökte vänja henne af med de der fasonerna, och ibland var vi så lifliga vid de der afvänjningsförsöken, att vi fick se oss om efter nytt logis ett par gånger i hvar stad. Nå, å la bonheur! Det kunde ju inte vara vidare trefligt i längden, och så skiljdes vi åt på det sättet, att jag gaf mig af till en annan teater och hon stannade qvar der hon var, och sen lefde vi hvar och en på sitt håll utan att Vidare låtsa om hvarann, och det var det lugnaste af hela historien.

— Nå men hade ni inga barn tillsammans?

— Jo, visst hade vi det. . . två stycken; men dem behöll hon hos sig, ty visst var jag egenkär, som alla aktörer, men så egenkär var jag ändå aldrig, att jag ansåg mig ha’ några egenskaper att kunna uppträda som uppfostrare! Jag betalade för barnen — när jag kunde — så i det fallet är mitt samvete fullkomligt lungt. I alla fall skiljdes vi sedan lagligt efter några år, och min förra hustru gifte om sig med en handlande i en af de skånska städerna, så att både hon och barnen fick det mycket bra — mycket bätfre än om de skulle ha’ varit hos mig! Nu är min son banktjenste-man i samma stad, och min dotter är gift med en landt-brukare, har jag hört sägas, ty sjelf har jag aldrig träffat dem, det har jag naturligtvis undvikit, kan ni förstå.

— Har ni verkligen kunnat undvika det? — frågade jag, förvånad öfver den kompletta likgiltighet, med hvilken han omtalade allt detta.

— Ja, visst var det litet kinkigt, ty naturligtvis kom jag flera gånger till samma stad der de bodde, men den var då lyckligtvis temligen stor och . .. vill man undvika folk, så nog kan man det, till och med småstäderna.— Ja, men kände ni inte något inre behof att se era barn? Sade inte ert hjerta er . . .

— Hvasa? — afbröt han hastigt med förvånad min, i det han upprepade det frågande utropet ännu en gång; — hvasa — inre behof? Mitt hjerta? — Tror ni kanske på blodets röst, som det så vackert heter i alla borgerliga skådespel? — Det gör inte jag — jag tror bara på en sak i det fallet, och det är vanans makt. Ar man van att ha’ sina barn hos sig, så fäster man sig vid dem, utom när de skriker och behöfver nya skodon, — är man inte van att se dem, så bryr man sig inte om dem, det är min tro! Men det der ska’ vi inte fördjupa oss i — låt oss återgå till mitt teaterlif, som ännu några år fortfor att bereda mig triumfer och att förstöra mig på samma gång!

— På hvad sätt då? — frågade jag, i det jag

såg en skugga af alvar flyga öfver hans nyss, när det

var fråga om hustrun och barnen, helt och hållet känslo-lösa ansigte.

— På hvad sätt? Det var också en fråga! —

svarade han i det skuggan försvann igen, och han åter

blef den samme som förut, — på det sättet naturligtvis, att jag nötte ut mig, att jag behöfde stimulera mig för att

hålla krafterna uppe, och att det der stimulerandet slutligen blef en tyrannisk vana, som jag inte kunde motstå! Det var den tiden ganska vanligt vid landsortsteatern att hvar och en satt med sin toddy framför sig invid spegeln, när man satt och grimerade sig — det gjorde de andra! Hvarför skulle inte jag göra så med? Och som jag altid ville vara ett strå hvassare än alla de andra, så hade jag en på hvar sida, och efter ett par år var det vanligt att jag drack tre, i synnerhet om jag hade långa roller, och det hade jag ju altid! — Det var jag som fortfarande spelade första fiolen vid alla de trupper der jag var engagerad, och då hade jag ju hvarken tillfälle eller orsak att minska qvantiteten af mina stimulerande medel! Läggerman härtill de glada supéerna om nätterna, resorna, vigilansen för att hålla sig uppe, de förtjusande små sirenerna som altid lockade och aldrig lockade förgäfves, så inser ni väl, min herre, att det behöfdes en kropp och själ af jern och stål för att kunna stå emot. Men allt detta var endast småsaker och jag hade nog stått mig betydligt längre, om jag inte till slutet fallit på den barocka idén att gå åstad och bli — teaterdirektör! Ni ser förvånad ut? — Ja min herre, äfven jag har varit teaterdirektör, och det var egentligen det, som gjorde kål på mig!

7.

Här teg han en lång stund, under det han envist betraktade tårna på sina stöflar, medan han lade högra handens pekfinger på sidan om sin blomstrande näsa, och tydligen försjönk i djupt begrundande af något djupsinnigt problem. För att inte funderingarne skulle dröja allt för länge, skyndade jag mig efter en liten stund att framkasta följande förmodan:

— Ni gjorde det väl för att förtjena penningar, eller också hade ni någon idé som ni ville arbeta för?

— Nej, förbanna mig jag det tror! — utbrast han hastigt med tonen af en person, som träffat på lösningen af någon gåta; — för penningsnål har jag aldrig varit, och jag har aldrig haft mer än en genomgående idé som jag arbetat för, och det har varit att ta’ lifvet så lätt som möjligt! Nej, jag tror förr att det var något omedvetet frihetsbegär som kom öfver mig, jag ville sjelf styra och ställa, i stället för att som hittills, gå under andras kommando. Det är för resten eget, ska’ jag säga er: jag har känt en hel hop med aktörer som ha’ varit mycket förståndigare än jag; men alla ha’ de någon gång under sitt lif fattats af den der galenskapen att bli’ teaterdirektörer. Och det fastän de al tid skälltpå alla teaterdirektörer som de haft att göra med, och ansett hvar och en af dem i tur och ordning för den uslaste af alla menniskor, som de kommit i beröring med.

— Nå, då ha’ de väl velat blifva det, för att bli’ bättre än sina föregångare! — inföll jag, — och det har ju då varit ett både vackert och berättigadt uppsåt!

— Ja, men hvarför ha’ de då i allmänhet blifvit sämre? — frågade han, och tilläde efter en stund, då jag inte svarade; — ty det ha* de i allmänhet blifvij. Åtminstone är jag öfvertygad om att jag var en af de skralaste teaterdirektörer som nånsin funnits här i landet, och det vill inte säga så litet just!

— Nej, det medger jag! — svarade jag.

— Hade jag ändå rest omkriug som de andra, — återtog han, — så kunde det väl gått an! Men jag skulle gudbevars göra mig till och sätta upp en stående teater i en af våra södra landsortsstäder oeh det var då dumt så att det förslog! En stående teater i en stad der man högst kunde spela fyra dagar i veckan, — ja egentligen borde man aldrig ha’ spelt mer än tre, och der sjelf va teatersalongen var så stor att man aldrig kunde få den full. Och det i en stad der halfva befolkningen var läsare, och den andra hälften för förnäm att gå på teatern annat. än i Stockholm, Köpenhamn, Paris eller London, när den var ute och reste. Tänk er, en stad, der söndagen, denna teatrarnes sötebröds-

dag, var den sämsta dagen i hela veckan, och der man

inte kunde ge’ eu pjes i hvilken en jude förekom, utan att de judiska familjerna i sta’n blef stötta, om inte han var en riktig erkeengel af fromhet, frikostighet och alla möjliga dygder! En stad der de stora affärsmännen inte kunde gå på teatern, derför att de åto så sent middag och togo så dugtigt till lifs att man inte skulle kunna ha’ börjat förr än klockan nio om qvällen, och der kontoristerna inte tordes gå på teatern för att principalerna möjligen skulle kunna komma dit och få se dem! En stad, med ett ord, som var präktig i de flesta andrafall, välbygd, rik, stor,

raönstergild i en mängd all-, män na afseenden, men komplett omöjlig i fråga om all konstproduktion som inte gick an att hänga på väggarne, eller som var af natur att kunna exeqveras på en cirkus! Och så föll jag till på köpet på den olyckliga idén att försöka och hålla en god repertoar!

— Ja men det var ju mycket rätt, och det beslutet gratulerar jag er till!

— Var det rätt? Det var dumt, herre, kolossalt dumt ändå, alldeles ohyggligt dumt, det inser jag nu efteråt! Kungliga teatern här kan ju knappt ha’ råd att hålla en rigtigt god repertoar, hur skulle det då vara tänkbart att det kan bära sig för en landsortsteater? Ja, det var verkligen den andra gången i mitt lif, som jag handlade efter någon sorts princip, och det fick jag också ordentligt på tummen för! Jag gick verkligen ett tag och förälskade mig i den der idén, att jag skulle rycka upp de der menniskoma, och göra en teaterpublik af dem! Jag, som aldrig gjort annat än roat mig i mina dagar, jag började på att arbeta! Jag låg i som en röd hund, jag var knapt från teatern med min fot, på de par år jag höll på med eländet; jag hade skaffat mig ett jemförelsevis godt sällskap, och jag försökte att hålla ihop det på bästa sätt, för att de skulle bli’ samspelta! Hvad tror ni jag fick för det? Jo, man sa’ mig midt i synen att det var ett fel; en af stadens förnämsta auktoriteter i penningväg, försökte öfvertyga mig en gång då jag ville låna pengar af honom — som jag också fick — att ju oftare man bytte om personal, desto bättre — i synnerhet fruntimmer. De jag hade voro inte tillräckligt vackra, inte nog glada — hvad tusan gjorde det att de kunde spela någorlunda hyggligt, — det var inte det som publiken fästade sig vid. En annan sade mig en gång, då jag var ute i samma ärende, att jag höll mig alldeles för mycket undan, man såg inte till mig, jag lefde inte med, jag stälde inte till några fester, jag lät inte tala om migtillräckligt! Och när jag helt borgerligt svarade att jag hvarken hade tid eller råd, så skrattade han åt mig och svarade helt vårdslöst: råd har man alltid och tid kan man skaffa sig!

Nå, till slut blef jag arg och brände mina skepp! Jag började verkligen på att lefva ute — jag gaf fan

repetitionerna, jag spelte, drack och kurtiserade men

har ni sett på tusan, då var det häller inte bra! Då började man skrika: ja, det der kan ju inte gå, den der lefver som en galning, det kan inte bära sig länge! När jag märkte att den goda repertoaren inte hade något folk, så började jag ge* smörja — men det gick inte heller! Det är möjligt att jag hade kimnat rädda mig, om jag hade velat ge’ dem operetter; men det hade jag gifvit mig fanken på inte skulle ske! Jag har aldrig kunnat tåla de fåneriema, de är de som ha’ förstördt teatern för oss! Jag tog gud i hogen och gaf dem en hel opera i stället — och så stod jag på hufvudet pä kuppen, men åtminstone föll jag med bibehållen krigsära och det var nu alltid en tröst.

— Ja, var det nu verkligen någon tröst, och är det inte bättre att lämpa sig efter menniskornas smak, när man ändå beror af den, än att sätta sig på tvären och ingenting kunna uträtta? — invände jag, fastän jag inte kunde underlåta att inom mig ge honom rätt.

— Åtminstone är det bra mycket beqvämare, — återtog han nu med ironisk min, — men nu ville jag händelsevis en gång i mitt lif en sak rigtigt, och derför kunde jag inte låta pruta med mig! — Ja, det vill säga! — fortfor han efter ett ögonblicks tystnad, — kunde jag nu börja om igen, så skulle jag min själ inte gå till väga på det sättet! Jag skulle ge dem all möjlig smörja jag kunde hitla på^- men det skulle vara god smörja, det är hela hemligheten.

— Ja, hvad vill det nu egentligen säga?

— Det vill säga: smörja som smakar som konfekt! Det fins teaterstycken — ja, det behöfver jag väl intesäga er, — som egentligen är i grund och botten dåliga; men de är så bra gjorda i tekniskt hänseende att det ser ut som de vore bra, och de gå i både kritiken och publiken som smör! Fransmännen kunna laga till sådana de! Tyskarne ä’ för klumpiga och för sentimentala! Antingen gå de på fyra fötter, eller också sväfva de uppe i skyarne, — komma de ned på jorden på två ben, så är det med dem som med sjöfoglarne — de gå illa. Danskarne ä’ för godmodiga och naiva för öss, norrmännen för sträfva och för tendensiösa och vi sjelfva — ja, ni får ursäkta mig att jag säger det, vi försöka oss på litet af hvarje, och derför blir det aldrig någonting helt af oss.

— Ni är dugtig sträng; men jag tror inte att ni har så aldeles orätt!

— Det fägnar mig att ni medger det! Jag har under mitt långa aktörslif spelt en sådan massa med roller, att det vore väl mer än underligt, om jag inte skulle ha’ litet reda på den saken. Men mitt fel är det, att jag har varit inspirationsskådespelare, och då nöter man mycket förr ut sig, än om man spelar på reflexion. Jaja, det vill säga, det der har jag fått klart för mig sedan, ty medan jag var i tygena, som man säger, så grubblade jag inte mycket på hur jag egentligen bar mig åt! — Jag tog hela saken som en munter lek och spelade på af hjertans lust, vare sig att jag var älskare, tyrann eller tragisk hjelte! Det var i synnerhet tre roller, som jag exellerade uti i mina friska dagar, och det var Axel, Kichelieu och Gustaf Adolf i »Graf-bruden» — på äldre dagar spelade jag Claude Frollo också i »Ringaren i Notre Dame» och till bevis på min mångsidighet kan jag tala om för er, att jag gjorde en kolossal lycka i Rochus Pumpernickel! För öfrigt har jag spelat, alt, älskare, bof, kung, tjogtals med riddare, hundratals med bonvivanger, åtskilliga röfvare och en massa prinsar med och utan knäbyxor, kraschaner och plymagerade hattar.— Nå, men säg mig en sak: brukade ni studera edra roller grundligt, innan ni spelade dem?

— Jag sa’ er ju nyss att jag spelade på inspiration, och sådana aktörer studera egentligen inte. Jag vet att jag hade en svaghet på teatern; men den vara inte så farlig på min tid, som den kanske skulle var nu, när alting ska’ vara så cirkladt och så stelt och så »måttfullt» som det heter! Jag ville gerna rusa, som det heter på teaterspråket, och rusade gjorde jag, men publiken tog jag med mig, det kan ni vara lugn för! För resten hade jag den egenheten, eller den vanan, hvad ni vill kalla det, att första gången jag tog en roll i handen och läste igenom den, så hade jag antingen figuren färdig med detsamma eller fick jag honom aldrig! Gå och leta efter honom på. fem, sex eller tio, tolf repetitioner, det kunde jag inte med! Jag mins att jag hade en kamrat i många år och vid flera teatrar, — ja, han var för resten också engagerad hos mig, den tiden jag hade egen teater, och det ska’ ni tro, det var en äkta general-gnuggare, som jag brukade kalla dem! Han vred och vände ut och in på hvart enda ord, och kunde gå hela dagar och filosofera öfver ett »och» eller ett »men» eller ett »emedan»., eller sätta sig och analysera den känslan och den sinnesstämningen, så länge att det blef bara pankaka af altsammans! Det var komiskt att se hans roller med sina enkla och dubbla och tredubbla understrykningar, som slutligen aldeles kollrade bort honom, så att han lade de galnaste tonvigter på de allra enklaste ord. Det var han som en gång på en repetition helt djupsinnigt utbrast till en af sina kamrater, i det han slog med handen på sin roll: »Det här, ska’ du tro,

är en ibland de värsta roller jag nånsin haft; man får tänka på nästan hvartenda ord som står i den!» — Men så var det inte med mig, föll det sig så föll det sig och föll det sig inte, så gick det bra ändå!

— Nå, när ni slutade med ers direktörsverksamhet, hvart tog ni då vägen? ——* Då gjorde jag, hvad jag skulle ha’ gjort långt förut, jag gaf mig af upp till Stockholm igen, och försökte att få debutera på Kgl. teatern. Det gick inte,

naturligtvis — de var rädda för mig, kan ni förstå!

— Hvilka då?

— Allesammans! Hela subberten, från den största till den minsta! De talte om landsortsmanér och falsk deklamation, och så hände det mig en liten malör för resten — en bagatell — men den gjorde inte saken

bättre! Jag blef bjuden på en finare frukost samma

dag som jag skulle profrepetera på eftermiddagen, — å la bonheur! frukosten blef tämligen genomgående och jag kom upp litet lifvad, litet uppe i gasken ... ni förstår . . . nåja, jag hade i alla fall inte gått upp utan att stärka mig en smula ... nu blef' det litet för mycket,

— och hur det var, så dummade jag mig på något vis

— jag tror att jag trampade någon af damerna på lik-torname — eller om jag bad någon af herrame att göra någon längre resa — nog af, det blef bara en akt, och så var det slut med den grannlåten!

— Nå och sedan?

— Sedan gaf jag mig af till Finland; der hade jag ännu inte varit. Och det var så vanligt den tiden här i Sverige, att när det på något sätt bar åt fanders för aktörer eller teaterdirektörer här hemma, så gaf de sig af till Finland,

för att reperera skadan. Det lyckades för somliga, för andra inte! Mig lyckades det inte för — de glada finname drucko för mycket champagne och som det var min älsklingsdryck, så kan ni väl förstå att jag inte spottade i glaset. Nå, nu är den utvägen också stängd i det närmaste, sedan finname fått teater sjelfva, och det till på köpet en teater som de hålla på som rigtiga karlar! Men förr i verlden, hvad det för-tjenades pengar der på andra sidan Bottniska viken! Och så man var uppburen der, bara för att man var svensk! Nå, nu är det också förändradt, sägs det, sedan fenomanena börjat husera som herrar, — när jag var der öfver såvar det aldrig fråga om svecomaner och fen omaner tidigare än efter tolf på natten, — men då kunde det väl hända att det blef litet krakel utaf med sönderslagna glas och buteljer och en och annan utkastning! å la bonheur! ett gladt lif var det och jag tänker på det med saknad ibland 1 Ett rapp höll jag verkligen på och skulle stanna qvar för altid, — men det lyckades inte ändå!

— Blef ni erbjuden någon plats der kanske?

— Ja det var inte så utan! Det vill säga, i hamn-bassinen, men märkvärdigt nog kom jag upp igen! Det var ett par ryska soldater, som drog upp mig!

— Föll ni i sjön?

— Visst fan föll jag i sjön! Det var på vårsidan, och första svenska ångbåten hade just kommit öfver, och det var ett hej dundrande lif ombord der den första natten den låg der! Der var en hel mängd med embets-män och studenter och officerare och några af aktörerna var der också, och de varor som ångbåten hade med sig, var ett inte mot de varor som vi instufvade till så der framåt fyra på morgonqvisten, när vi skulle ge oss af! Redan vid tretiden hade jag och en arg finne kommit i gräl om Sveaborg — jag påstod att det var finnarne som uppgifvit fästningen, han skrek att det var svenskarne — grälet fortsattes på landgången som var tämligen lång. — Nå, å la bonheur! inte vet jag om han knuffade till mig, eller om jag var tillräckligt ostadig på benen ändå — nog af, faktum är att jag stod på hufvut i sjön, och der hade jag antagligen blifvit qvar, om inte ett par ryska soldater hade kommit förbi i detsamma, i sällskap med ett par flickor och den ene af dem krusade inte för att hoppa i efter och hålla mig uppe, till dess man från ångbåten kunde komma till hjelp med båtshakar och trossar och hyfva upp mig igen. Det var friskt som tusan i vattnet, och, nykter blef jag som en spik — ja, det garanterar jag er för, att så redig hade jag aldrig kommit hem från ett muntert lag, som jag gjorde den morgonqvisten. Men jag fick mig en lunginflammationefteråt, som höll mig vid sängen en sex veckor, och under tiden reste sällskapet, som jag var med, omkring i landsorten och hade hunnit ända upp till Uleåborg, innan jag var på benen igen. Emellertid hade det blifvit sommar och illa gick det; jag tyckte derför inte att det var skäl att ge mig af så långt uppåt norr, några vänner hjelpte mig att ställa till en soaré och så fick jag respengar öfver till Sverige igen.

— Nå och sedan?

— Ja, sedan har jag flackat omkring litet här och litet der. Jag har pröfvat på hvad det vill säga att flacka från det ena bandet till det andra, jag har spelat på lott, spelat ensam, uppträdt på marknader, gästgifvar-gårdar, bruk, sågverk och brädgårdar — haft en slant i dag, varit utan i morgon! Med ett ord min herre, jag har fått smaka på konstnärslifvets misär mer än tillräckligt, och fast jag inte är vidare dystert anlagd, så har jag ändå mer än en gång önskat att de der båda ryska soldaterna hade stannat qvar hos sina flickor en liten stund till, så kunde jag också fått stanna qvar der jag var, hvilket ovilkorligen, enligt mitt sätt att se, hade varit det lugnaste!

8.

Med dessa ord steg han upp för att gå. Det hade kommit öfver honom ett drag af djupare allvar än jag förut varseblifvit i hela hans väsen, och när jag frågade honom om det inte var någonting som jag kunde göra för honom, svarade han genast, i det han återtog sin nonchalanta ton och sitt vårdslösa, sorglustiga sätt:

— Nej tack! för tillfället är jag såvis, som man säger! Men det händer nog ändå att det kniper till igen för mig, och får jag då komma igen, så säger jag inte nej! Nu är det egentligen bara en sak, jag ville be’ er om!t

— Nå och det vore?

— Jo, skulle ni inte kunna göra någonting utaf det här? Inte en pjes, för det passar det inte till, men någonting annat! En liten berättelse till exempel? Jag vet mycket väl, eller jag hoppas åtminstone, att jag tillhör ett slägte som går. Men för att slägtet som kommer efter, skall kunna bli bättre, så måste det veta hur vi burit oss åt, vi som varit uppe på tiljan före dem! Jag ska' säga er helt enkelt en sak som legat oss gamla i fatet, det är det att vi inte fått någon underby gnad! Min öfvertygelse är den, att om någon hade tagit vara på mig när jag var ung, det vill säga, rigtigt ung, så hade det kunnat bli' något stort af mig! Och det har nog varit fallet med flera! Min tro är den att de största aktörerna har varit de som aldrig kommit fram, de som gått under till följd af dåliga förhållanden!

— Nå, men det egna lättsinnet då?

— A la bonheur! Mycket rigtigt! Men om man nu har hin i kroppen från början, tror ni verkligen att man får honom ur sig vid teatern?

— Jag tror att man vid teatern kan vara lika god menniska som någon annanstans, och att man inte får skylla på yrket hvad som måste läggas individerna till last.

— Tror ni således att, om jag hade blifvit embets-man, eller handtverkare eller prest, så skulle jag ha' varit lika lättsinnig för det?

— Ja, det är min fullkomliga öfvertygelse, det får ni ursäkta!

— Ah för all del, genera er inte! Jaja, det är för resten mycket möjligt, jag vill inte disputera. Men det märkvärdiga är. i alla fall, att det är just sådana lynnen som mina, som i de flesta fall söka sig till teatern. Jag har mycket funderat på det der! Skulle det möjligtvis kunna vara derför, att lättrörligheten i karaktären är nödvändig för att man skall kunna gestalta om sig till olika figurer, och är det derför som de hederligasteskådespelarne i allmänhet också äro de tråkigaste? — Ja, jag bara frågar! Ty min erfarenhet är åtminste den, att de som egentligen dugat till någonting på den banan, ha' varit fan så litet exemplariska för öfrigt!

— Det har ni orätt i. Jag skulle kunna ge er

mångfaldiga exempel på motsatsen!

— Nå, då har er erfarenhet helt enkelt varit en

trefligare än min, och undantag finnas från alla reglor. Jag vill endast hoppas få er att medge, att är man en glad själ, har man smak för att njuta sitt lif utan att tänka på morgondagen, har man anlag för att sätta sig öfver alla de der småaktiga betänkligheterna, som hvardags-menniskorna hålla så ofantligt mycket på och ge så vackra benämningar sen, så nog är teaterlifvet bra mycket egnadt att underblåsa de der böjelserna. Ar det inte så?

— Det medger jag visserligen; men så har det

också bra många motvigter att bjuda på.

— Jaså? Hvilka skulle de vara, om jag får lof att fråga ?

— Arbetet, ansvaret vid att man tj enar en vigtig kultursak, hänförelsen för det sköna, som man har att framställa — väga de då ingenting?

— De väga aldeles förbaskadt mycket, för den som vet hvad det egentligen är fråga om! Men hur många tror ni det är? Se bara på mig sjelf! Medan jag var i tygen, som det heter, så tänkte jag inte mera på det, än det som aldrig var, och så tror jag att det är med de flesta! Det ar först sen jag kom på dekis, sen jag inte kan uträtta något mera, som jag börjat få de funde-ringarne. Medan applåderna dåna en om öronen, och tidningarne äro så hypereleganta i sina omdömen, att de unga damerna i både hufvudstaden och landsorten äta recensionerna om förste älskaren på smörgås, så tänker man sannerligen inte på konstens höga uppgift och tocke der — utan man tänker helt enkelt på sig sjelf! Sådan är menniskan, och sådan är framför allt skådespelaren! Mjuka tjenare!

Pä ömse sidor om ridån. 11Och dermed gjorde han en vårdslöst elegant bugning, och öppnade dörren, för att gå ut; men plötsligt hejdade han sig, kom in igen och drog igen dörren om sig, i det han med en min af oefterhärmlig

värdighet dök ned i ena västfickan med venstra handen, tog upp ett femtioöre och räckte mig det, i det han utbrast:

— För tusan! jag höll ju aldeles på att glömma!

— jag skulle väl en gång för ombytes skull vilja betala en skuld 1 Jag har så många obetalta, och jag hoppas att ni tillåter — —

— Ah se så! — utbrast jag skrattande — hvad ska’ det tjena till V

— A la bonheur! — ropade han också skrattande,

— det har ni då egentligen rätt i! Men sådan är jag, och nu får ni fan ta’ mig skylla er sjelf, om ni aldrig ser skymten af den mera!

Och dermed stoppade han in slanten igen, och försvann med en ny bugning, hvarefter jag hörde honom smågnolande bege sig i väg utför trappan.

Sedan dröjde det en lång tid, under hvilken jag inte såg till honom. Vintem hade gått och det var vår igen, den tid på året då flyttfoglarne börja återvända, och då det al tid blir oro inom teater verlden, och det ända ifrån palatset vid Gustaf Adolfs torg och intill den minsta lada i Trosa eller Sköfde, så vida der för tillfället fins någon teater.

Då bultade det en förmiddag åter på min dörr, och när jag ropade »stig in», så inträdde Särndal med sin vanliga halfeleganta vårdslöshet, men nu i en helt annat gestalt, än då han förra gången besökte mig. Den gamla kavajen från Djurgårdsslätten hade åter kommit på, och en betydligt skallig skinnmössa hade intagit den gråa hattens plats på hans hufvud, som var ännu mera grånadt än det varit hösten förut.

— Hvad? — ropade jag öfverraskad, — är det ni

— Jo jo men! — svarade han med sin vanliga bugning, — ännu lefva de gamle gudar! Och de gamlaaktörerna med! Jag är visserligen bara på genomresa, men jag kunde ändå inte underlåta att gå upp och göra min lilla visit!

— Jaså, ni är på genomresa? Hvart skall det då bära af?

— Jag kommer ifrån Hudiksvall, der jag tillbringat vintern, och nu ämnar jag ge mig af ner till Skåne!

— Har ni haft engagement der uppe i Norrland i vinter?

— Ja visst! Ja, det vill säga, inte som skådespelare, för ännu ha’ de ingen stående teater deruppe, men det blir nog en vacker dag! — Nej, jag har återgått till min tidigare ungdoms tämligen rörliga sysselsättning — jag har varit markör! Det är visserligen ett miserabelt lif, men hvad tusan ska’ man göra? Man lefver af sina talanger, heter det; och när man inte längre kan lefva på den förnämsta, så hugger man tag i någon af de blygsammare!

— Nå, men hvad ska’ ni nu göra i Skåne?

— Jo, jag har fallit på den luminiösa idén att söka upp mina barn!

— Edra barn? — utropade jag med oförstäld'förvåning; — men dem sade ni ju förut att ni alls inte brydde er om?

, — Åhja, man säger så mycket här i verlden! —

återtog han, fullkomligt obesväradt; — men hur det är så blir man gammal och kommer på båttre tankar, och blodet är i alla fall tjockare än vattnet! Jag har på sednare tider undergått en mycket stor förändring; jag har börjat tänka på att familjelifvet ändå har sina sidor, sina mycket moraliska och mycket vigtiga och dessutom mycket behagliga sidor! Det är visserligen sant att jag inte kunnat göra särdeles mycket för mina barn, och att de inte mera bära mitt namn; men — å la bonheur! — jag har likväl gifvit dem lifvet, och de äro mina barn! — Ja, jag är verkligen egenkär nog att påståatt de äro mina, och det skall sannerligen bli intressant att se hur de har det!

— Nå, men tror ni också att ni blir välkommen? — frågade jag.

— Ja hvarför skulle jag inte bli’ det? — sporde han med en min af den allra naturligaste och naivaste förvåning; — så mycket mer som jag, om lyckan är god, bara kommer och hälsar på dem litet i förbigående, till dess jag)iar

hunnit repa mig igen!

— Ni har då något annat på förslag också?

— Ja för tusan! Jag har alltid ett par jern i elden! Ser ni, saken är den att jag har en gammal bekant dernere i Malmö, som har öppnat ett Tivoli, och han behöfver en rumormästare, en som ser om etablisse-mentet, och som kan ställa till någonting trefligt åt brackoma! Jag är som skapad till den platsen! Han känner min förmåga, och jag vet det, att bara jag kommer ner, så tar han emot mig med öppna armar!

— Men vore det inte säkrare att skrifva först?

— Skrifva? Hvad skulle det tjena till? Bara att

kasta ut pengar åt postverket, som har aldeles tillräckligt förut! Nej det är mycket bättre att komma sjelf, se och segra, som någon af storgubbame gjorde i forntiden! Nu har jag varit hos några gamla bekanta och de ha' skramlat ihop litet respengar åt mig, det fattas mig bara en femma och den har jag verkligen en glad förhoppning om att ni skulle kunna låna mig, bara till dess jag kommer ner!

— Ja, olyckan är att min kassa — —

— Förstår! förstår! — Behöfs inte ett ord mer! Artister emellan begriper man hvarandra utan ord! Nå ja, å la bonheur! jag skulle kanske också kunna hjelpa

mig med två och femti jag får låta bli' att äta

middag, så är den saken hjelpt I

Jag tyckte det var godt att komma undan för det priset, och efter en stund lemnade han mig, i det han ännu i dörren utropade med sin vanliga glada ton:— Kommer ni neråt Malmö något, så glöm inte bort Tivoli! Jag har redan funderat på att sätta opp en sommarteater der, och jag känner på mig att ännu en gång skall gamle Särndal komma att spela en roll! Jag reser i qväll och om åtta da'r skall ni ha' edra penningar tillbaka!

Qvällen derpå gick jag något sent hem jfrån ett spektakel. Vid hörnet af en af de aflägsnaste tvärgatorna som gå från Norrlandsgatan uppåt Johannis till, såg jag en ruskig figur, som med vacklande steg slingrade af uppåt tvärgatan och på den skalliga skinnmössan kände jag igen honom, som varit uppe hos mig dagen förut.

— Stackars spillra! — tänkte jag för mig sjelf, — jag undrar hvar du till slut skall flyta i land?

Publikens gunstling.

Hvar och en, som något följt med och reflekterat |

öfver företeelserna inom teaterverlden, vet mera än väl 1

att publikens gunst är en mycket vansklig sak, och att ingenting är bräckligare än just den grund hvarpå ofta (

nog ett sådant undan tagsförhållande bygges. Man vet |

det, om man händelsevis är eller varit skådespelare sjelf; |

man vet det lika bra, om man sjelf endast varit eller är åskådare, och vill erkänna gifna sakförhållanden.

De flesta gånger bygges detta gunstlingsskap på yttre företräden, skönhet, vacker figur, en klingande organ, en ovanlig sångröst, en ledig hållning, verldsvana, vackra kläder, lysande toaletter, förmåga att göra sig bemärkt, begär att låta tala om sig antingen i godt eller ondt, vidsträckt umgänge i olika kretsar, och mera dylikt.

Många gånger, vare detta sagdt till både publikens och gunstlingens heder, bygges det på verkliga förtjen-ster, på ovanliga konstnärliga egenskaper, eller på särdeles vackra löften, som ännu inte hunnit infrias, men på hvilkas uppfyllande man tror som på ett evangelium. Det kan också någon gång hända att det beror utaf |

alldeles påtagliga fel. 1

Men hvad det än bygges på, så är denna en skådespelares eller en skådespelerskas ställning som publikens

gunstling, full af faror utaf mångahanda slag. En af de närmast liggande farorna består deruti att gunst-ilingsskapet kan förloras så lätt; det behöfs många gånger endast en tids frånvaro, framkallad af en eller annan orsak, för att bryta förtrollningen. Ofta nog är det alldeles tillräckligt att det kommer en annan med kanske mindre vackra löften, mindre fängslande egenskaper; men utrustad med detta nyhetens behag, som är så oemotståndligt för all publik, och gunstlingen från i går tittar förvånad och häpen efter sin hofstat frå% i förrgår,. lyssnar förgäfves efter de dånande applåderna, söker fåfängt efter de väldiga lagerkransame, de charmanta buketterna. Beundrarskaran har glesnat, slafvarne hafva blifvit otrogna, granskame börja spåra fel der de nyss skådade endast förtjenster, sjelfva teaterdirektionen som nyss var så medgörlig och så älskvärd, börjar bli stram och svårhandterlig, — med ett ord, det har inträdt en förändring, som är svår att fatta och ännu svårare att bära.

Ty det är så med all priviligerad ställning här i verlden: det fordras karaktär att finna sig i den, och hvarifrån skall man taga den, när man blifvit så grundligt bortskämd som en gunstling blir, och i synnerhet en gunstling hos publiken?

Historien omtalar en hel rad af lysande gunstlingar hos mägtiga herskare och ännu mägtigare herskarinnor, och för de flesta af dem har bilan och stupstocken legat dolda under blommorna; det har ofta varit endast ett kort steg från de lysande äreställena och hän till landsflyktens elände eller det mörka statsfängelsets dystra håla. Teaterns annaler kunna bjuda på lika afundade upphöjelser och lika skyhöga fall; skilnaden är endast den, att här gäller fallet mera uteslutande personen än saken. Det ramlar intet system, det förändras ingen åskådning, när en publikens gunstling tvingas att stiga ned från sin svindlande höjd, — det kommer helt enkelt en annan, eller några andra att intaga hans plats, för att stödja sig på samma svagheter eller för att följa samma spår, och den odödliga konsten står der lika hög, lika ren eller lika missuppfattad, som förut.Men för gunstlingen tföm fallit, är det en helt annan och mycket al varligare sak. Har han eller hon under den lysande favorittiden kunnat bevara sin sjelf ständighet i uppfattning, sin mångsidighet i utarbetandet af de uppgifter man fått att lösa, så är det ingen nöd. Då går det an att taga i på nytt och skaffa sig en bättre ställning än gunstlingens, nemligen tillkämparens. Ty de segra% som vinnas utan strid, äro i allmänhet icke mycket värda. De deremot, som man får tillkämpa sig tum för tum, steg för steg, med stora försakelser och bittra missräkningar, men med aldrig svikande mod och aldrig tröttnande tillförsigt, de äro sådana segrar som skaffa varaktigare lagrar än de som, flätade till kransar, kastas ned på orätt ställe, af kraftiga vaktmästar-näfvar, och hvilka sällan förfela att framkalla ett dundrande applåd från mängden och ett medlidsamt, halft ironiskt smålöje från en svag, men konstförståndig minoritet.

Men det är sannerligen inte lätt att vara gunstling och att på samma gång gå den smala och törniga stig, som leder till sanning i konsten lika väl som i lifvet. Det ligger så nära till hands att, när man upptäckt hvad det är som mest tilltalar publiken, så småningom börja att ockra på rent yttre företräden, rent tillfälliga konst-grepp, som hafva så litet som möjligt att göra med konsten sjelf. På detta sätt kan det hända och har det händt, att den ursprungliga naiviteten blifvit till-gjord och öfverdrifven och öfvergått till ett osmakligt koketteri, att den muntra grundtonen i ett öfverdådigt konstnärslynne urartat till farsartade pajazzerier, eller att den verkliga känsligheten förvandlats till sjuklig sentimentalitet. Derigenom kan det förklaras, hvarför man på våra scener ser oskyldiga små flickor framställas antingen som vårdslösa slynor eller som gråtmilda sjåp, — friska, naturliga, lefnadsglada unga män som blaserade goddagspiltar och hederliga, godmodiga gamla gubbar som lifs lefvande apor.Se’n fins det visserligen så ovanligt lyckligt begåf-vade naturer, att de aldrig kunna skämmas bort, att de blifva publikens gunstlingar nästan utan att veta det sjelfva, och att de, trots denna afundade och farliga ställning, veta att bevara hela sin enkelhet, all sin omedelbara naturlighet, fullkomligt oberörda af alla de små eller stora skötesynder, som skådespelarlifvet i så rikt mått är belamradt med; men om de också icke kunna skämmas bort så kunna de alltid afsättas, eller också afsätta de sig sjelfva. Ty det är merendels fallet med sådana mera ovanliga företeelser, att de i djupet af sin själ tvifla på sin egen kallelse, och att det är detta tvifvel, det må nu vara berättigadt eller ej, hvilket hindrar dem icke allenast att öfverskatta sig sjelfva utan till och med att våga tillägga sig sjelfva någon förtjenst af det bifall, som de väcka.

Blyga, rädda, sjelfkritiska naturer, som de äro, likna de foglarne deruti, att de under den korta vårdagens lifvande inflytande och värmande sol, utan att sjelfva veta hvarför, utveckla en sångrikedom, som med jubel och fröjd

fyller de halfknoppade lunderna, en sång som egentligen icke vet af någon konstnärlig fulländning eller har något annat mål, något annat begär, än att uttala deras egen glada känsla af tillvarons lycksalighet i det nyvaknade lifvets lustgård. De likna foglarne äfven deruti, att när de första vårdagarne äro förbi, när sommaren kommer med sina omsorger och sin rika grönska, så tystna de i skuggan af det helutvecklade natur-lifvets mogna fest; och det är ofta nog i, eller vid sidan af ett litet torftigt men varmt näste, som lundernas älskling gömmer sig från den jublande sången och de korta triumferna.

Det är om en gunstling som kunde skämmas bort, som denna lilla berättelse vänder sig. Det är länge sedan hon fans, längesedan hon tystnade; och om jag försöker berätta hennes historia, så är det derföratt de publikens gunstlingar som nu finnas, kanske kunna spegla sig i föregångarnes öden.

Och hvem vet hvad det kan vara godt för?

2.

Hon blef publikens gunstling med ett slag, och utan att derför i början göra någonting annat än att träda fram med all den ungdomliga käckhet, som icke vet af någon tvekan, derför att den inte har något begrepp om den nära liggande faran att misslyckas. Det ligger i denna ungdomliga oräddhet något obeskrifligt tjusande, och är den förbunden som här, med ett sympatiskt väsende och ett fördelaktigt yttre, så afväpnas genast äfven den strängaste kritik, och det stora flertalet af publiken, som egentligen icke alls är kritiskt anlagd, ger sig genast fången och låter binda sig, till händer och fötter, till tankar och alla sinnen, framför den triumfvagn hvarpå det firade föremålet tronar i all sin glans.

Om man skulle kunna granska de inre motiven hos en god del af den skara som på detta sätt gör sig till frivilliga dragare, så skulle man bli bra förvånad öfver att se huru olika de kunna vara. Somliga göra det för att låtsa en entusiasm som de icke ega; men det är nog fåtalet bland de förtrollade; ty entusiasmen är en mindre sällsynt egenskap än hvad man tror, och det till och med i vår nyktra och ointresserade tid; andra göra det derför att de derutaf hoppas någon vinst i ett eller annat afseende — i synnerhet gäller detta om gunstlingen är en ung qvinna, — om också vinsten till slut inte består i annat än att kunna skryta med en i förbigående kastad blick, eller ett åt någon annan äm-nadt småleende; tillfälligheter, af hvilka man med någorlunda verldsvana och umgängessäkerhet kan mynta ut ganska betydliga kapital för den egna fåfängan, och för

)?Ic *omgifningens nyfikenhet eller skandalhunger. Ty det är alldeles otroligt, hvad menniskoma äro fullå af välgörenhet och godhet här i verlden, när det gäller att stilla den hungern. Jag har sett personer som med största lugn kunnat gå förbi den mest hjertslitande nöd, då den är klädd i lumpor och sitter eller står i ett gathörn; men som inte längre än högst fem minuter kunnat låta bli att baktala eller beljuga nästan, när det gäller att stilla den hunger som har sin aptit fästad på skandaler, och som, klädd i 5 iden och spetsar, sitter och mår godt och beqvämt i ett soffhörn.

Många göra det också af medfödd lättrogenhet, eller derför att de äro nöjda med hvad som helst, bara det framträder i en lockande form. Andra göra det af oppositionslusta, för att dermed nedsätta någon annan, och ännu andra af ren välvilja och derför att de ovil-korligen måste hafva någon leksak att roa sig med, sak samma om de genom sitt tummande på den förstöra den eller inte.

Den gunstling jag nu vill tala om, hade också alla möjliga förutsättningar för att blifva just denna lilla förtjusande bortskämda docka, hvilken man, i fall man finge hålla på, snart skulle beröfva både färg och friskhet och behag, för att sedan slänga henne bort i en vrå der så många leksaker förut hamnat, förbisedda och bortglömda. Hon var nämligen ung, vacker, glad, förtrollande i all sin friska naturlighet; en rigtig liten elfva, så lätt på sin lilla fot att man tyckte det hon spåilöst kunnat svärva fram öfver alla både lifvets och konstens yppiga och doftande blommor, utan att böja så mycket som hufvudet på en enda, mycket mindre bryta dem.

Hon hade som sextonårig kommit in i elevskolan, der hon genast eröfrat lärames uppmärksamhet och vid sig fästat deras lifligaste förhoppningar.

På någon af de den tiden brukliga uppvisningame, eröfrade hon också med ett slag den inbjudna publiken. Det är

visst sant att hon läspade en smula och att honvar icke så litet sjelfsvåldig både i rörelser och tal, men det fäste ingen sig vid, annat,än som ett behag mera. Om läspningen också generade lärarne, så tyckte deremot den inbjudna publiken att den lät så sött, att man gerna, icke allenast förlät den, utan att det rent af borde så vara. Lärarne sjelfva vänj de sig också vid den rätt snart, och resonerade för öfrigt så, att skulle man vara så noga, att man fäste sig vid en liten läspning, så fick man snart ingen ung menniska till teatern, ty läspa göra ju nästan alla menniskor, mer eller mindre förstås.

Det fans till och med kännare, som påstodo att det låg i språkets natur att s skulle uttalas lent och litet släpande, det kallades, menade de, att nobilisera ett språk, och det kunde den grofva och tunga svenskan väl be-höfva. Man har ju också försökt att på annat sätt göra den salongsmässig, genom att uttala a som ä, och ä som e, och det ena var ju inte värre än det andra.

När hon, efter sina reglementerade tre år gick ut ur elevskolan blef hon genast engagerad, och fick under den närmaste tiden uppträda i några af de vanliga små, halft sentimentala, halft naiva flickrollerna, som det fans så godt om på den tidens repertoar, och som nu börja att blifva allt mera sällsynta, sedan qvinnofrågan kommit på tapeten. Hon gjorde egentligen inte någon särdeles lycka, åtminstone inte mer än de andra, som voro hennes jemnåriga, och ännu nöjde man sig med att säga att hon var rätt söt, men att det var tämligen osäkert om hon nånsin skulle kunna bli’ något annat än en aktningsvärd utilitet. För öfrigt var hon ännu i skick, i fasoner och i åskådningssätt alldeles lik de öfriga, nyutsläppte eleverna; det vill säga: inom sig ursinnig på den något äldre skådespelerska som före henne innehaft och ännu innehade de förnämsta rollerna på både den glada och den allvarliga repertoaren, obevekligt sträng i sina omdömen om de äldre kamraternas görande och låtande, både på och utom scenen, högst missnöjd med direktionens dumma sätt att dela ut rollerna i de nya styckena,ouppmärksam och pratsjuk på kollationeringar och repetitioner, och naturligtvis blixt kär i den för tillfället fungerande förste älskaren, som mycket väl kunnat vara pappa åt både henne och alla de öfriga unga aktriserna, hvilka också voro kära i honom, i all ärbarhet förstås och på det svärmiska, ögonrullande och högpatetiska sätt, som är, eller åtminstone då var vanligt mellan kulisserna, när det gälde cRb unga damernas hjerteaffärer.

Hvad rollerna angick, så togos de betydligt mera lätt, och något egentligt studium kom icke i fråga. Det förnämsta studiet gälde naturligtvis toaletten, och den första frågan, när hon, liksom de andra, fick en ny roll: »hvilken klädning skall jag ta* på mig?» Jag undrar om det någonsin funnits någon ung skådespelerska, hvars första tanke varit denna: hvilken karaktär skall jag söka förläna den figuren, hur skall den unga flickan uttrycka sinatankar och känslor? Och om det ännu icke funnits, skulle det väl vara så mycket att klandra, eller att förvånas öfver? Det är först med åren och den vidgade erfarenheten som sådana tankar födas, och sjelf kritiken vaknar till lif. De uaga hafva i allmänhet det gudomliga prerogativet att anse allt sådant för obetydliga småsaker och att många gånger lyckas just derför att de aldrig analysera sina skapelser, utan helt enkelt låta instinkten råda, om de äro lyckliga nog att ega en sådan.

Och den unga qvinnan om hvilken här är fråga, hon hade verkligen en sådan, och det dertill en af rätta slaget. Hon slog spiken på hufvudet utan att behöfva leta efter det. Och hon hade af naturen fått en ovärde-lig faddergåfva, som bättre än någon annan skulle sätta henne i stånd till att göra sig gällande när hennes tid kom, hon var glad som en lärka. Ännu var detta hennes lynnes skinande solsken inte så utveckladt att det kunde impregnera och uppehålla hennes framställningar på scenen; ännu utbröt det endast i lustiga upptåg och påhitt uppe i klädlogen och mellan kullisserna; men snart skulle den stund komma, då hon sjelf skulle inse att detta vargrundtonen i hennes väsen, och att det var den, som hon skulle utveckla för att kunna bli konstnär.

I början af sin bana ville hon, som alla andra unga, helst spela allvarliga roller, i synnerhet djupt tragiska. Hon hade svärmat för Ofelia, Julia, Desdemona, — hon som alla andra — och att få spela Clärchen i Eg-mont eller Margareta i Faust, det hade hon drömt om sedan hon kom in i elevskolati. Jane Eyre och Syrsan och Madeleine i »En fattig ung mans äfventyr» hade hon upptecknat bland sina framtida triumfer, när hon en dag skulle komma derhän att sjelf få välja sina roller, ty derhän skulle hon komma, det hade hon satt sig i sinnet med all sin

tvärsäkra ungdoms trotsiga halststar-righet, och när den dagen kom — åh, hvad, hon då skulle tyrannisera teaterdirektionen.

Men så blef hon en afton i foyern vittne till ett samtal, mellan ett par af de äldre aktörerna. Hon satt sjelf gömd bakom en tidning i ett hörn af rummet der en gaslåga brann, och de båda äldre artisterna sutto vid det stora bordet, samtalande utan att gifva akt på henne.

— Det är för märkvärdigt! — sade den ene af de två, i det han lade sin hand på den andres arm, — det är för märkvärdigt, hvad det är ondt om glädje hos de unga nu för tiden!

— Åhja, det är just inte mycket att vara glad åt! — invände den andre, — man må för resten vara gammal eller ung!

—* Nå, det är nu en särskild sak, i fall du talar om lifvet i allmänhet! — svarade den förste; — men jag menar nu de unga vid teatern. Gå de inte allesammans och se surmulna och sentimentala ut, och kan de nånsin spela annat än gråtmilda ingenuer och blodfattiga salongsdamer ? När jag tänker på hur det var förr i verlden, hvilka friska, prägtiga figurer man kunde få se uppträda i den tidens farser och komedier! Tänk bara på en sådan skådespelerska som fru Frösslind, och hvil-ket kolossalt gagn hon gjorde teatern under så många år I

— Nå, en sådan får man inte tag i hvar vecka!— Nej det är sant, men just nu vore tiden inne för en sådan skådespelerska att bryta sig väg! Tänk bara hur det står till vid teatern för närvarande. Tragedien är försvunnen, det stora skådespelet är på retur; problemdramat håller på och gör sitt inträde från den ena kulissen och det muntra lustspelet från den andra. De vanliga, qvinliga sfinxerna i problemdramat kunna våra skådespelerskor nog draga försorg om; men hur skall det gå med det glada lustspelet, om inte här kommer någon ung skådespelerska som kan hos sig försmälta den gamla tidens innerlighet och hj erte värma med den nyas anspråk på friskhet och realism? Hade teatern en sådan, så vore det ingen fara för den närmaste framtiden, hur mörkt det än för öfrigt kan se ut!

— Här fins en, som jag tror skulle kunna bli någonting i den vägen, om hon ville och det fans någon som kunde leda henne!

, — Ah’ fariken! Säger du det! — Hvem skulle

det kunna vara?

— Det är lilla Lisen Borg, om jag inte misstar mig allt för mycket!

I detsamma ringde det till aktens början, och den unga flickan störtade upp från sin plats, kastade tidningen ifrån sig, och skyndade fram till den sisttalande, i det hon fäste på honom sina stora, nu mycket förvånade ögon och utbrast med af häftig sinnesrörelse darrande stämma:

— Tror . . . tror farbror verkligen att jag . . . skulle kunna bli något i samma väg, som . . . som ... *

. Som fru Frösslind ämnade hon säga; men orden stockade sig i halsen, och med frambrytande tårar och hela det glada ansigtet alldeles förvandladt och vanstäldt af de våldsamma snyftningarne, stammade hon på nytt:

— Tror — tror farbror verkligen att jag skulle kunna...

— Ja det tror jag; men då får du inte se ut på det der sättet, Lisen lilla! —svarade den äldre kamratenskrattande, — och framför allt får du inte gråta på det der sättet på teatern.

— Det ska’ jag heller inte: — fortsatte den unga flickan lugnare; — jag blef bara så öfverraskad, så upprörd, och så glad, när jag fick höra . . .

Och dermed skyndade hon ut på dörren från de båda förvånade åldringarne, af hvilka den ene sade helt betänksamt, i det han såg efter henne med förvånad blick:

— Hör du, det der var inte alls illa frånkommet af den lilla! Jag börjar verkligen misstänka att hon har anlag!

— Hon är den enda utaf hela sällskapet, som har verkliga sådana! — svarade den andre; — få nu se om mina ord

falla i god jord, eller om de som vanligt, ramla ner på hälleberget.

— Såg du att hon var der då, och sa’ det med afsigt att hon skulle höra det?

— Visst fan gjorde jag det! Den flickan är nå

gonting att göra af och att hoppas på! Jag skall tala med direktionen om henne.

— Akta dig för det! Tag du ad notam min princip, att aldrig lägga mig i någonting annat än det som angår mig sjelf! Dessutom känner jag de unga: det der har hon glömt innan spektaklet är slut, och innan hon hunnit knapra igenom sin nästa konfektpåse!

— Det vore skada, det! — svarade den andre, i

det han gick fram till stora spegeln för att se om gri-

meringen var tillräckligt i ordning, och om den sedvanliga hvita västen satt ordentligt till nästa entrée. -

3.

Men Lisen Borg hade inte glömt de uttalade orden. Hon hade länge gått för sig sjelf och grubblat och funderat öfver hvilken genre hon egentligen skulle egnasig åt och försöka att arbeta på, den glada eller den allvarliga. Hon visste ju med sig sjelf att hon var glad i grund och botten; det kom öfver henne ibland ett alldeles oemotståndligt begär att hitta på galenskaper, att öfva sig i pojkstreck, att utföra någonting rigtigt tokigt och extravagant, som dels kunde roa henne sjelf, dels kunde komma menniskorna att tala om henne.

Ty hon hade af naturen fått detta skådespelaradep-tens första och kanske mest missledande begär, att blifva uppmärksammad, att låta menniskor gifva akt på och sysselsätta sig med henne. Lugnet, undanskymdheten, omärkbarheten i ens tillvaro, dessa för andra, mera stillsamma naturer, så kära och så nödvändiga lifsvilkor, voro för henne en plåga, ett lidande, ja rent af en förödmjukelse. Hon kunde inte tänka sig ett sämre öde, än att gå ut på gatan och infce bli uppmärksammad,

inte l^änna att folk vände sig om för att se efter henne,

inte veta att de eller de ungherrarne särskildt vände om vid gathörnet, bara att få möta henne utanför teaterporten.

Det är detta begär som kommer den gamle skådespelaren att så länge som möjligt hålla sig qvar vid platsen för hans tidiga triumfer och hans senare små eller stora missräkningar och nederlag. Det är det som gör att han på gamla dagar så ofta lefver upp hela det kapital af rättvist erkännande och lifligt bifall som han under kraftigare dagar samlat, och som han, lik#

hvarje god hushållare, borde kunna lefva lugnt och lyckligt på till döddagar. Men det kan också vara det, som ända in i sena åldern bevarar spänstighet och arbetskraft åt mången, som enligt vanlig mensklig beräkning länge sedan borde hafva öfverskridit gränsen för möjligheten af någon sorts konstnärlig produktion — och så får väl här, som öfverallt, det ena hjelpa det andra.

Hon skulle således kunna hafva en framtid, om hon ville kasta bort alla tankar på de stortragiska uppgifterna, och endast hålla sig till de lättare! Så hade

han sagt, den gamle skådespelaren från de stora tiderna,de der som man alltid begagnar till vapen, när man vill häckla det som fins, och det, fastän de kanske vid närmare påseende inte voro mycket större än nu. Och hon trodde på den gamles ord ; det kostade henne visserligen en svår strid att flytta sig ner från den koturn på hvilken hon redan i inbillningen hade sina små fötter fastsnörda; men hon lofvade sig sjelf ett hon skulle försöka, och det egna var, att medan hon gick och grubblade på den glada framtidsuppgift, hon ämnade åtaga sig, blef hon allt allvarligare och allvarligare.

Så länge hon endast gick upp i det djup tänkta och dystra, var hon sprittande och glad som ett fogelqvitter i Maj. Hela verlden tycktes leka för henne, och mellan kulisserna och under arbetena var hon allas rodocka, en liten, brokig trollslända, som fladdrade omkring utan bekymmer och utan oro, som satte sig ner hvar som helst, äfven

om det var på en bolmört eller en malörtpruska — och sådana funnos det godt om vid denna teater, som vid alla.

Nu kunde ingen menniska begripa hvad det var åt lilla Lisen. Inte ens hennes gamla mor, ty hon hade en sådan, en vanlig, snäll och tarflig h v ardags mamma, hvars vyer inte sträckte sig särdeles högt öfver de vanliga hushållsbestyren, hvilka voro invecklade nog, i synnerhet som Lisen hade tre syskon som voro yngre än * hon, och till hvilkas uppehälle och skolgång hennes små inkomster också till en del måste tagas i anspråk. Modern stretade nog och arbetade sjelf så mycket hon kunde; men emellan arbetet och släpet kunde man ju inte undra på om hon med moderskärlekens vakna oro gaf akt på sin glada, präktiga flicka, som för henne nu skulle ersätta både make och välstånd, dem hon förlorat.

Derför blef den gamla skrämd och förvånad, när hon såg den stora förändring som plötsligen inträffat med den unga flickan.

— Hon måtte väl i Herrans namn inte ha’ gått och blifvit kär i någon af de unga karlarne der uppevid teatern? — frågade gumman sig sjelf med stegrad ängslan — der är en som alltid brukar följa henne hem om qvällarne — mycket hygglig gosse för öfrigt, men herre gud! hvart skulle det ta’ vägen? Skulle hon falla på det orådet att gifta sig — ja, bara att förlofva sig, då är det slut med henne, och hur ska* det då gå med oss? — Ahnej, det är väl inte så farligt, vill jag hoppas! — Jaja! men tiden är inne, sa’ trädgårdsmästaren, när han satte plantorna i snön. Håhå, jaja! gunås så visst, tiden är inne!

Men ännu var tiden inte inne för Lisen att börja på och fundera på den svårlösta uppgiften. Hon hade nu fått helt andra saker i sitt lilla hufvud, och en vacker morgon, när hon just höll på att sätta på sig hatten framför sin lilla spegel, sade hon helt hastigt och ovän-tadt till gumman, som stod bredvid och beundrade henne:

— Vet mamma, hvad jag tänker göra i middag när repetitionen är slut?

Det klack till i modern. Hastigt flög den tanken igenom henne att hon kanske ämnade sig till någon guldsmed för att beställa ringar, och det var med hjertat i halsgropen, som gumman svarade:

— Nej, kära barn! Hur skulle jag kunna veta det? Du brukar ju aldrig säga hvad du tar dig för, förr än efteråt — men jag hoppas i alla fall att du inte tar något förhastadt steg, och att du inte gör något som du behöfver ångra.

— Usch nej, mamma lilla! Det har ingen fara! Nej du, jag tänker gå upp till teaterdirektion, du!

— Ah herre gud, tänker du? Hvad, ska’ du der

att göra? Du måtte väl aldrig tänka på att begftra

påökt heller — fast, gud ska’ veta att nog kunde det

behöfvas — — men besinna, barn lilla! Tänk om di-

rektören blir ond och säger upp dig?

— Han? Nej mamma lilla, han är så beskedlig, så! Förr än han säger upp någon, förr låter han hela teatern gå omkull! Nej du, jag ämnar mig upp tillhonom för att begära en roll i nya pjesen, som skall kollationeras i morgon!

— Jaså, min flicka lilla! Ja det var förståndigt! På det sättet ser han att du vill arbeta, att du vill komma framåt! Men hvad är det för en roll, det är väl ingen som du ska’ ha’ nya klädningar till, heller — för då får du sannerligen laga att du får dem af teaterdirektionen!

— Nej då, mamma! Här behöfs inga nya klädningar alls! Du ska’ tro, det är inte någon fin dam jag vill spela — det är en piga, du!

— En piga? — utropade modern häpen, i det hon slog ihop händerna, — vill du spela en piga? Ja, men kära barn, det kan väl ändå aldrig vara ditt alvar!

— Jo, det kan du vara lugn för att det är, mamma! Det är en piga, och det en rigtigt stilig piga ändå! Jaja, du förstår väl att det inte är någon vanlig Stock-holmspiga, inte — för pjesen är fransk, kan du väl begripa.

Stockholmspigorna, de uppträder bara på små-

teatrarne, de! Nej, det här är en subrett, du en

sådan der liten subrett med en liten mössa på sned, och korta kjolar — — åh du ska’ få se bara så söt jag ska’ bli, och hvad jag ska’ komma att göra lycka sen!

— Ja kära barn, det tror jag nog! Men tror du också att du får den, om det är en så bra roll? Ska’

inte de som är äldre än du — —

— Det är det vi få se! — utbrast Lisen med

trotsig och bestämd min, — adjö mamma lilla!

Och sedan hon omfamnat gumman och kysst henne på ena kinden, nickade hon åt den yngre brodern som hade sin frukoststund ifrån skolan, och skyndade ut för att bege sig till teatern. Modern stod vid fönstret när hon med raska och elastiska steg skyndade förbi nedåt gatan, och tyckte nog i sitt stilla sinne att det var underligt af hennes vackra dotter, att hon ville spela en så simpel roll. Men hon lugnade sig med sin blinda tro på Lisens nyss yttrade ord, att hon skulle göra

\lycka, och med en suck vid tanken på sitt numera tomma och ensamma kök, der ingen piga fans som kunde uträtta de värsta grofsysslorna, gick hon till sitt enformiga och ständigt återkommande arbete, att hålla det lilla hushållet i ordning.

Under tiden dansade Lisen fram nedåt gatan, med det brokiga parasollet vårdslöst buret på sned öfver sitt vackra hufvud, med den storbrättiga halmhatten öfver det mörka håret med sin tvärklippta lugg, som så väl förmådde framhålla de glada ögonens fuktiga glans.

Hon genomgick på vägen den dialog hon på middagen ärnade föra med direktören, i det hon för sig sjelf talade och svarade på både sina egna vägnar och hans, och hon tyckte allt gick så lätt och bra, och det ena ordet gaf det andra och slutet blef att direktören helt vänligt klappade henne på axeln och hon kom triumferande ut ifrån teaterkansliet med den nya rollen under armen. Hon smålog redan vid tanken på de af-undsjuka blickar som både de unga och de gamla kamraterna skulle kasta på henne, när de fingo se henne med ©n tämligen tjock lunta i handen, ty hon hade hört att rollen borde blifva minst en sju eller åtta ark, när han blef ve utskrifven med den vanliga teaterstilen och tolf rader på sidan.

När hon kom upp på direktörens embetsrum, fick han vänta både länge och väl. Hon såg den ena efter den andra, både af kamrater och främmande, släppas in i hans inre mottagningsrum, och hvarje gång hon påminde vaktmästaren om att anmäla henne, svarade denne tämligen vårdslöst:

— Direktören har mycket att göra i dag! Vill inte mamsell vänta, så är det bäst att komma igen i morgon. Han har förbjudit mig förresten, att anmäla någon, som inte har något rigtigt angeläget.

— Ja, men jag har något rigtigt angeläget att tala med honom om! — svarade Lisen, — och det är der-före bäst att herrn anmäler mig så fort som möjligt!— Åhja, är det mycket angeläget, så har mamsell väl tid att vänta, tänker jag! — svarade vaktmästaren, i det han gick ut igen och satte sig att studera sin morgontidning.

— Vänta mig du! — tänkte Lisen för sig sjelf, i det hon gjorde en äkta liten subrettmin och till hälften räckte lång näsa efter honom, — du ska’ nog få lära dig att bli’ höflig mot mig också! Får jag bara

min roll, och gör lycka, så . . .

I detsamma öppnades dörren till direktörens inre rum, och denne kom ut efter en småväxt, undersätsig man, som han mycket artigt ledsagade ut i det yttre rummet, i det han förbindligt yttrade:

— Som jag säger, herr redaktör! Jag lägger teaterns öde i edra och edra medbröders händer; men i

synnerhet i edra. Vill ni hafva den godheten att understödja mig i mina ansträngningar för den fosterländska konstens bästa, så är jag lugn för resultatet: men dertill behöfs framför alt, att kritiken är välvillig, att

recensenterna taga i betraktande de svårigheter med hvilka man har att kämpa i ett litet land . . .

— Ja naturligtvis! — svarade den lille mannen, i det de gingo igenom det yttre rummet, der Lisen satt sig i ett hörn, och nu var nästan bortskymd för de begge genomgående herrarne, — men direktören inser väl också att man har rätt att ställa stora fordringar på en scen, som åtnjuter offentligt understöd, och att . . . kritikens pligt — hm . . . fodrar att . . . men apropos det, hur är det med fribiljetterna? Jag har hört att meningen vore att göra någon förändring . . .

— Nej för alt i verlden, det blir aldeles som förut! — svarade direktören med en förbindlig bugning, — i synnerhet när det gäller en så aktad tidning, som . . .

Här hörde Lisen intet mera,; ty direktören följde

sin gäst ‘ ända ut i vaktmästarrummet, och hon tänkte

nu i det hon steg upp från sin undangömda plats, ochstälde sig framme vid fönstret, der den återvändande direktören skulle passera aldeles förbi:

— Nu må det bära eller brista; men jag släpper honom inté, förän jag får den der rollen!

Och dermed tog hon på sig sin allra gladaste, kokettaste och älskvärdaste min, fullkomligt ense med sig sjelf om att här gälde det att slå ett stort och afgörande slag för sin framtid, och att ingenting, hvarken smicker, söta miner, hot eller trots skulle hon spara, för att till slut gå segrande ur striden.

4.

När direktören om några ögonblick kom tillbaka, hade hans artiga min förändrats till en bekymrad; det förbindliga löjet omkring munnen var borta och ett drag af trötthet, nästan slapphet, hvilade der i stället. Stackars man! Han hade också sina goda skäl att vara både trött och slapp! Han höll nu, på fjerde året, på med det tack- och lönlösa görat att försöka draga den ekonomiska Sisyfsstenen upp ur det djupa slam hvari den sedan åratal rullat tillbaka efter andra direktörers half-gjorda arbete, och hvari den nog skulle ligga qvar lika lugn och orörlig sedan han slutat sitt eget. Och det värsta var att det var två sådana stenar, dem han oupphörligt måste pröfva sina krafter på — den ekonomiska och den konstnärliga. När han väl fick upp den ekonomiska en bit ur dyn, så ramlade den konstnärliga ner, och tvärtom. Under särdeles lyckliga förhållanden kunde det visserligen hända att han hade dem en bit uppe båda två; men då kunde han också vara säker på att någon oförutsedd händelse kom och förstörde hans mö dosamma arbete. Nu hade de på sednare tiden visat en mycket farlig tendens till att bli’ liggande båda, och hvar och en som haft eller har något med teater att göra, vet mer än väl att ingen* lycklig konjunktur iverlden kan inbringa ens hälften af hvad en dålig kan kosta. Aldrig kan en liten snöboll så fort blifva en jättekula, der den rullar fram i snön, som ett obetydligt defecit i en teaters stat kan växa till en oerhörd storlek på en kort tid.

Det var detta direktören tänkte på, när han gick igenom det yttre rummet, och ämnade sig in till sig igen, för att för femtionde gången börja genomgå en kalkyl, som aldrig ville gå ihop. Det var derför inte med någon särdeles glad och uppmuntrande ton som han yttrade, då han fäste sin mörka blick på den unga skådespelerskan, som gjorde sin allra behagligaste hälsning, i det hon såg så bedjande på honom med sina stora, blå ögon:

— Hvad är det om? Vill mamsell tala med mig?

Tonen lät i hög grad kärf och afvisande, men den

unga flickan lät sig inte bekomma, utan svarade helt frimodigt:

— Ja, jag skulle så gerna vilja säga direktören några ord, om det vore möjligt! Det är någonting mycket vigtigt!

— Jag kan väl tro det! — svarade han, i det han såg på henne med halft spefullt, halft förargadt uttryck; — hvad är det om då?

— Jag skulle så rysligt gerna vilja tala med direktören aldeles ensam! — fortsatte Lisen i det hon kastade en

blick in i mellanrummet der pennorna raspade öfver långa pappersarkssidor, och der ett par spejande ögon tittade från platsen midt framme i rummet, ut genom dörrspringan till det rummet der de stodo, — för det är om en sak, som gäller hela min framtid!

Hon sade de sista orden med sänkt röst och litet darrande på stämman, och direktören såg en smula förvånad på henne, som om han inte just väntat sig något annat än vanligt lappri1; hvilket likväl icke hindrade honom att lika kärft som förut, och med en blandning af otålighet och ironi utbrista, i det han tog upp sitt ur:— Mamsells framtid? Det vore bättre om det vore något som gälde teaterns framtid, ty den ser just inte vidare ljus ut!

— Det kan nog också hända att det gäller den! — svarade den unga flickan helt modigt, i det hon steg framåt liksom för att följa med honom, om han tillät det, eller inte.

Han såg på henne på nytt, derpå åter på klockan, och sedan han funderat ett par sekunder, sade han helt tvärt:

— Nå ja, så stig på då och låt mig höra, hvad det är fråga om! Jag har tio minuter på mig; men längre får det inte räcka!

Och med dessa ord gick han före henne in i ett inre rum, och hon följde efter med klappande hjerta, i det hon tänkte:

— Så der ja! Nu har jag fått komma in, det är redan hälften vunnet! Nu gäller det att eröfra den andra hälften också!

— Nå? — frågade direktören med litet vänligare ton, i det han slog sig ned i länstolen framför sitt skrif-bord, som var belamradt med en massa listor och san-nolikhetstabeller, repertoarformulär och utskrifna roller, en trafve med inbundna pjeser med sina blåa perm ar och några manuskriptrullar, som ännu inte tycktes vara öppnade: — hvad är det nu fråga om, kära barn?

— Jo herr direktör! — svarade Lisen, i det hon stannade midt framför bordet och lade sin lilla, behand-skade hand på bordskanten, der händelsevis ett litet tomrum fans; — jag har en bön till direktören.

— Jaså, hvad kan det vara om? — svarade denne, i det han med handen anvisade henne plats i en liten soffa som stod vid sidan om skrifbordet; — det är väl inte fråga om någon ny roll heller? Eller om mamsell har någon ny roll så är det väl den gamla, vanliga historien om toaletterna, kan jag tro! Men den här gången är det verkligen omöjligt! Teatern har inte råd

På ömst sidor om ridån. 12att kosta på några nya klädningar — hädanefter får ni lof att hjelpa er sjelfva:

— Nej, herr direktör, det är inte als fråga om någon ny klädning, af den enkla orsaken att jag inte har någon ny roll, så vida inte herr direktören har delat ut någon åt mig i dag?

— Nej inte det jag kan påminna mig, och det var då väl, det! — sade direktören med en suck af uppriktig tillfredsställelse; — det var då rigtigt väl!

— Inte för mig åtminstone! — svarade Lisen med en liten missnöjd min, som klädde henne förtjusande.

— Åhja, det blir väl snart någon liten roll igen! — återtog direktören med uppmuntrande ton; — det dröjer nog inte länge!

— Ack, om direktören ville! — utbrast Lisen med sin allra mjukaste stämma och med en blick som kunnat, beveka stenar, — så skulle jag kunna gå härifrån som den lyckligaste varelse på jorden!

— Det vore tusan! Hvad skulle jag då vilja för slag? — frågade direktören, i det han med ett visst faderligt välbehag fäste sin blick på det unga, täcka ansigtet framför honom, och svängde om stolen åt den sida der hon satt, — det skulle intressera mig att veta!

— Bara ge’ mig en roll, som jag så rysligt gerna skulle vilja spela, och som jag tror att jag skulle kunna göra lycka i! — svarade Lisen med samma ton och blick som förut; — Ja, jag tror att jag skulle kunna göra rigtig lycka, och då skulle teatern ju få sig en kassapjes!

— Ja det der låter mycket bra, och så säger ni allihop! — återtog direktören med en släng af den första kärfheten i både ton och sätt; — men det måtte ni väl förstå, min lilla vän, att det är alldeles omöjligt! Det är naturligtvis någon roll som ni inte kan spela, om ni också toge hela slägten till hjelp! Det är altid sådana, som ni kommer och ber om, och det är naturligtvis meningen att jag skall ta' rollen ifrån någon afde äldre eller mera framstående skådespelerskorna för att ge' den åt er? Är det inte så?

— Nej det är inte als på det sättet, herr direktör. Det är en roll som inte är utdelad än, i en pjes, som ännu inte är kollationerad. Det är en aldeles ny roll!

— En ny roll! Jo jag tackar, jag! En ny roll åt en så pass nybörjerska som mamsell? Det är att tro sig om ganska mycket! Nå, och naturligtvis är det en stor roll, och en svår roll, och en roll som ni inte kan spela, annars hade ni väl inte kommit och begärt den, förmodar jag. Det är väl aldrig hjeltinnan i det nya franska skådespelet, der vi vänta att näsdukarne ska' komma i rörelse i salongen?

— Nej det är det inte!

— Ja, för om det varit det, så skulle jag genast ha* sagt er, kära barn, att det var inte något för er att tänka på. Nå, hvad skulle det då vara för en roll, om jag får fråga?

— Subretten i den nya franska farsen, som skall kollationeras i öfvermorgon.

— Hvad för slag? — frågade direktören i den mest utpräglade ton af öfverraskning och förvåning, — subretten? pigan? Nej men kära barn, den skall M:lle Palmqvist ha', det är ju aldeles naturligt!

— Ja; men är inte hon aldeles för gammal för den rollen, herr direktör,?

— Ahja, inte är hon precis för ung — men emellan för ung och för gammal ligger ett godt stycke väg! Hon har nu en gång fått en viss svaghet för att spela de franska subrettema, och publiken är van att se henne i dem sedan flere år! Subretten i den franska farsen? Det får jag säga, var verkligen någonting öfverraskande! Vet ni egentligen, kära barn, hvad som först och främst fordras för att rigtigt con amore spela en äkta subrett?

— Godt humör, först och främst, herr direktör! — svarade Lisen djerft och nästan litet utmanande, —och det tar jag! Jag kan skratta så att jag får folk att skratta med, om jag vill.

— Kan ni verkligen? Nå ja, det är inte så illa! Men det är långt ifrån nog med det. Det fordras också mycken rutin, mycken verldserfarenhet, en ovanlig snabbhet i tungan och en spetsighet i repliken, som inte är allom gifna!

— Ahja, nog kan jag vara spetsig om jag vill, altid! — svarade Lisen, i det hon lutade sig fram litet emot bordet, och såg på direktören med en utmanande blick; — och till bevis på det, så skall jag säga hvarför inte direktören vill ge mig subrettens roll.

— Nå, och hvarför skulle det varadå? —frågade direktören, som synbarligen började bli road af samtalet, i det han drog sin stol litet närmare.

— Det är derför att direktören är rädd for Mille Palmqvist — svarade Lisen, som nu tyckte det vara rätt så godt att bränna sina skepp.

— Hvad för slag? Hvad understår mamsell sig att förmoda? — svarade direktören i det han ryckte tillbaka sin stol och spärrade upp sina ögon med ett hotande uttryck.

— Jag ville bara visa direktören att jag kan vara spetsig, om det behöfs! — svarade Lisen med ett gladt leende, som visade de begge skälmska gropame i de friskt rodnande kinderna; — och jag undrar för resten inte på det! Hon kan minsann skrämma hvem som helst, nar hon tar på sig sin martialiska min! Men jag har många gånger tänkt för mig sjelf att det väl inte är nödvändigt att en subrett är gammal och ful! Jag tror tvärt om att publiken skulle tycka mer om att se en som vore litet yngre och kanske också litet hyggligare till utseendet.

— Och det tycker ni naturligtvis att ni sjelf är? — frågade direktören, i det han åter ryckte stolen litet närmare,

— är det inte så?— I det fallet litar jag på herr direktörens omdöme! — svarade den unga flickan i det hon slog ned sina ögon med en liten blygsam min som klädde henne förträffligt, om man också mer än väl insåg att den var litet gjord för tillfället, — och en sak vet jag då åtminstone säkert, och det är att jag är lika mycket yngre än hon, som jag är gammal!

— Ack ja! ungdomen är en herrlig sak: — svarade direktören med en tämligen sentimental suck, i det han sträckte sig baklänges i stolen, — i synnerhet derför att den tilltror sig så mycket! Men hör nu, kära barn! — fortfor han efter ett par ögonblicks tystnad, under hvilka han betraktade den unga flickan med en halft beundrande blick, som hon mycket väl såg, trots sina nedslagna ögon, — har ni verkligen på fullt allvar tänkt er att spela den der rollen? Och tror ni det skulle vara så klokt att så der på en gång kasta er ifrån ingenuerna och de unga småflickorna och in på subrett-facket? Jag hade altid förestält mig att ni hade mera smak för det allvarliga dramat, än för farsen, och förr har ni aldrig velat . . .

— Ja ser herr direktören! — svarade den unga flickan, i det hon slog upp ögonen igen och nu med en öppen och fullutvecklad blick, som gjorde ännu mera effekt sedan hon förut tittat ner; — saken är den att jag hittills inte har förstått mig sjelf. Men nu tror jag att jag ovillkorligen passar mycket mera för den glada genren än för den allvarliga, och om derför direktören ville låta mig försöka . . .

— Har ni talt med regissören om rollen? — frågade direktören forskande, — och är han med om saken?

— Nej, jag har inte talt med någon menniska, mer än med herr direktören! — svarade Lisen i det hon såg på honom med en trovärdig blick; — inte ens med min egen mor! Jag ville inte yppa det för någon, förr än jag talat med min direktör, ty jag litar helt och hållet och uteslutande på ert omdöme, herr direk-tör! Anser ni att det är för djerft af mig att tänka

på en sådan roll, så fogar jag mig derefter; skulle ni

deremot, med er rika erfarenhet och er förmåga att upptäcka de slumrande anlagen, anse att jag kunde försöka, så skulle jag vara den lyckligaste menniska under solen!

Detta med värme och känsla framförda lilla tal, tycktes göra den fördelaktigaste verkan på den nyss så trötte och uttråkade direktören. Hans öga lifvades, hans drag återfingo en smula af den gamla spänstighet som

de förut egde, när han ansågs för en ovanligt vacker

karl, och det obegränsade förtroende till hans förmåga som han icke var van' vid att få höra talas om hvarken af fackmän eller utanför stående, och som nu kom honom till del från en så vacker mun med så friska och svällande läppar, kunde icke annat att göra honom vänligt stämd emot den unga skådespelerskan.

— Nå ja! — sade han derpå, sedan han betälikt sig en liten stund; — jag ska’ fundera på saken . . . jag skrifver i alla fall inte på rollerna förr än i morgon! Här ligger bundten som ni ser; det är en hel mängd roller. Vänta, låt mig se om den är mycket lång!

Han började leta i rollbundten och om några ögonblick drog han fram en af de större rollerna; den tycktes vara omkring åtta eller nio ark, och hade på framper-men den vanliga hvita skyltlappen, på hvilken stod namnet » Annette.»

— Den är nio och ett halft ark; ser jag! — sade han, i det han bläddrade igenom den, — det är ganska mycket, det! — Men tror mamsell verkligen, att . . .

— Ack goda herr direktör! , — sade den unga flickan bedjande, — om jag kunde få låna hem den och läsa igenom den, så skulle jag i morgon förmiddag kunna låta direktören få höra hur jag säger den!

— Ja det var ingen dum idé, mitt barn! — svarade direktören, i det han vägde rollen i handen, — på det sättet kan jag sjelf bäst bedöma om ni kommer ut med den. Tag den då och kom igen i morgon mid-dag vid den här tiden, så får jag höra! Men stoppa in den under kappan, när ni går — jag vill inte gerna, i fall det är någon derute — ni förstår?

— Tycker direktören det? — svarade Lisen, i det hon med af otålighet darrande händer tog emot rollen, och verkligen stack den under sin lätta kappa, der hon höll den tryckt mot sitt bröst, som klappade af stolthet och glädje; — ingen menniska skall få se den, ingen mer än min mor — för henne får jag ju visa den, inte sant? Det skulle glädja henne så mycket, om jag också inte skulle få behålla den!

— Jag tycker om att höra barn tala så om sina föräldrar! — sade direktören i det han steg upp och klappade henne vänligt på axeln, — och när man är en god dotter, så blir man nog också en god aktris!

Och med denna något osäkra hypotes afskedade

han den unga flickan, som utom sig af glädje skyndade

ut ur rummet, och som redan i yttre rummet tog fram

rollen igen, midt för den förvånade vaktmästarens ögon och till stor häpnad och afund för tre eller fyra balettelever, som stodo der och väntade på kassörens ankomst, och hvilkas allt uppslukande ärelystnad naturligtvis var att en gång få tjena konsten med munnen i stället för med benen.

— Ah ser du? Hon har fått en roll! —hviskade den ena till de andre, i det hon med afundsamma blickar följde den genom dörren stolt och glad utskyndande Lisen.

— Ja du, och så tjock sen! — sade en annan.

— Det är bestämdt en hufvudroll, du! — ropade den tredje.

Och medan Lisen begaf sig ut på gatan med sitt byte under armen, skyndade de små baletteleverna ner på teatern och omtalade för alla som de mötte, att mamsell Lisen hade fått en ny roll.

Och Lisen sjelf kom hem som skjuten ur en kanon, och höll på att skrämma slag på den beskedliga modern ynär lion utan att hvarken taga af sig hatt eller kappa, skyifdade fram till gumman, som stod vid skänken och skalade potatis, tog henne om lifvet och började dansa med henne så att potatisskalen i sin ordning dansade långt utåt golfvet, i det hon skrattade och skrek:

— Jag har honom, mamma! jag har honom!

— Hvilken då, kära barn? — ropade modern, i det hon försökte göra sig lös från hennes omfamning.

— Rollen, mamma! Min första rigtiga roll, och hellre än jag lemnar igen den, ska’ de få ta’ lifvet af mig!

5.

Dagen för kollationeringen kom, och med den började en verklig skärseld för den unga flickan. Hon hade vid uppläsningen för direktören lyckats rätt bra, enligt hvad han sade, fastän han naturligtvis gjort en del anmärkningar som både vore befogade och onödiga. Han ville att hon skulle stryka under vissa repliker något starkare än hvad hon tjxkte vara nödigt och derför när hon tog om dem igen gjorde hon det för att han skulle bli’ nöjd med hennes aktning för hans konstnärliga insigter; men med den inom sig fattade föresatsen att* om hon finge spela rollen, så skulle hon nog sedan veta att säga den som hon ville.

Hon var nämligen redan tillräckligt gammal vid teatern för att veta att de flesta instruktörer eller regissörer nöja sig med att rätta en eller två gånger, hvar-efter de antingen tröttna vid saken, eller också tro att det sätt hvarpå skådespelaren eller skådespelerskan slutligen kommer att säga repliken, är ju3t det, som de rättat dem till, och dermed låta de fem vara jemnt. Det fins nog de som inte äro så lätt tillfredsstälda; men det är i allmänhet sådana der bråkmakare, som ingen skådespelare med aktning för sig sjelf bryr sig om att fråga så särdeles mycket efter.När Lisen hade genomgått rollen för direktören, sade denne helt betänksamt, i det han lade bort pennan, som han redan fattat tag uti, för att skrifva på rollen:

— Ahja, det der var inte als illa! Men jag tänker på en sak: det är kanske inte värdt att jag skrifver på rollen i dag!

— Hvarför det då, herr direktör? — frågade Lisen med snopen min, ty hon hade nu trott alla hinder besegrade.

— Det är i mamsells eget intresse! — svarade direktören, som var en försigtig general, och gerna ville stå väl på så många håll som möjligt; — det är bäst att låta kollationeringen gå af stapeln först, så få kamraterna höra hur ni säger den. Låtsa bara inte om att den kommer att tilldelas er, så tro de att ni läser den för någon annan, och går det då bra, så spara de nog inte att tala om det. Veta de deremot att ni är utsedd att spela rollen, så vaknar kritiken och afunden och förargelsen öfver att vara förbigångna, och om ni då också sade den som en engel, så kommer det i alla fall inte att duga!

— Tror direktören verkligen det?

— Var säker på att jag har rätt! Jag känner

mitt folk, det kan ni lita på! Gör derför ert bästa när ni läser den, och var rigtigt glad och uppsluppen!

Krusa inte för att lägga på bjärta färger, det tycker publiken om och skådespelame med, om de också inte använda metoden sjelfva! Jag skall sjelf komma ner

på kollationeringen! Men kom väl ihog: inte ett ord

om att ni möjligen kan komma att få er rollen tilldelad, — derpå beror hela framgången af vår lilla krigslist!

Hur svårt det än var att inte få triumfera med att visa sin roll, måste Lisen likaväl inse att direktörens förslag var det klokaste; det var bara de der orden: »att ni möjligen kan komma att få er rollen tilldelad» som upprörde henne, ty de tycktes ju tillkännagifva att hon inte als kunde vara säker om att det slutliga resul-tatet skulle bli' just detta, och hon försökte derför att förvissa sig derom, i det hon helt försigtigt frågade, just när hon skulle gå:

— Men inte sant, herr direktör? Om jag kan läsa den så att direktören blir nöjd med mig — får jag den då?

— Jag skall se till hvad jag kan göra! — svarade denne diplomatiskt och dermed fick hon aflägsna sig.

Kollationeringen tillgick på öfligt sätt. I början, innan direktören kom, pratades det mera högt än det lästes med något egentligt uttryck; de flesta af de i stycket uppträdande hade inte öppnat på rollpermarne förr än just nu, och då var det ju icke godt att kunna lägga någon karaktär uti åtminstone de mera invecklade scenernas repliker. De som hade goda uppgifter visade sig mycket intresserade; de som fått de mindre goda, tyckte det hela vara bara skräp, och de som hade fått de tunnaste rollerna, gäspade oupphörligt och passade aldrig på, utan att den vid boken sittande sufflören ropat på dem två eller tre gånger. De qvinliga hufvudrollernas innehafvare diskuterade redan tämligen högljudt om de blifvande toaletterna, och som författaren denna gång var lycklig nog att vara fransman, så gingo de mer eller mindre befogade anmärkningame ut öfver öfversättaren i stället. Språket var tungt, och de mera försigkomna artisterna föreslogo redan ändringar, hvilka motsades af regissören.

Direktören inträdde under loppet af första akten. Subretten hade då ännu inte gjort sin entrée, och de äldre kamraterna, som af Lisen fått veta att hon fått i uppdrag att kollationera rollen, hade föresatt sig att de skulle af direktören taga reda på hvad det skulle betyda.

Sedan hälsningarna förorsakat ett litet uppehåll i läsningen, frågade en af de äldre damerna som var ledig i den scen som upplästes, om meningen verkligen vore att en så vigtig roll som subrettens skulle anförtros åt en komplett nybörjerska, och uttalade som sin bestämda åsigt att då skulle pjesen inte gå två gånger, hur myc-ket än de andra måtte bjuda till att göra sitt bästa för att hålla den uppe.

— Nej! — svarade direktören artigt, — jag vill bara höra hur hon bär sig åt med den! Det är min mening att hädanefter försöka ett och annat sådant der experiment med de unga! Om ni derför vill vara god och höra på, så skulle ni sedan med er stora vana och ert skarpa omdöme kunna ge mig ett godt råd i fråga om den unga flickan, som jag verkligen tror skulle kunna bli' till nytta för teatern.

Ungefär detsamma sade han till de öfriga mera framstående artisterna, och följden af detta diplomatiska schackdrag var det, att de hvar och en i sin stad med mera välvilja än vanligt lyssnade till den unga flickans sätt att framsäga den muntra och öfverdådiga rollen.

Hon gjorde också sitt bästa, och det låg en sprittande glädje och en öfvergifven skalkaktighet i det sätt hvarpå

hon framkastade ganska vågade repliker, dem hon dels icke förstod, dels icke reflekterade mycket öfver, om de voro tillbörliga eller ej. Först väckte hon förvåning, sedan en viss harm öfver att den der lilla hade gjort sig mera förtrogen med hvad hon läste, än de flesta andra; derpå öfvergick harmen till ett visst, om också icke så litet motvilligt intresse, och slutligen började hon verkligen roa dem genom sitt friska, ursprungliga sätt och sin på en gång naiva och verklighetstrogna uppfattning och sitt muntra, klingande skratt. Det var de manliga artisterna som först öfvergingo på hennes sida, sedan kommo de qvinliga med, nästan allesammans, och i synnerhet de som hvarken hade ärelystnad eller behof af att spela så kallade slynroller, vare sig nu att dessa äro klädda i siden eller enklare tyger.

När läsningen var slut, och Lisen blygsamt och beskedligt lade tillbaka rollen på det stora bordet i foy-em, nickade direktören åt henne med ett välvilligt leende, och sade i det han vände sig till regissören:— Låt ordonnansen bära upp pjeserna och rollen till mig på kansliet, så får jag vidare tänka på saken! När tror herrn att vi kunna ha’ sceneri på pjesen?

— I början på nästa vecka: — svarade denne.

— Det är alldeles för sent! Vi få lof att ha* det åtminstone i öfvermorgon! — svarade direktören, hvarpå sufflören och regissören aflägsnade sig tillika med de yngre sujetterna, och direktören blef ensam med de äldre.

— Nå, hvad säger ni om flickungen, mitt herrskap? — frågade han sedan dörren blifvit stängd; — hon bar sig ju alls inte illa åt, eller hur?

Herrarne, i synnerhet den äldre skådespelaren, hvars till kamraten yttrade ord om qvällen på samma plats, hade väckt hos henne den första tanken att försöka sig på det nya området, uttalade sig med mycken värme om hennes glada, uppsluppna ton och hennes sätt i öfrigt; fruntimren voro litet mera reserverade; men äfven de tyckte att försöket hade fallit bra ut, och som den skådespelerska, hvars skinn det egentligen gälde, inte var närvarande, så utföll kritiken gynsammare än man hade kunnat vänta.

— Hon har en sak, — utbrast den gamle skådespelaren, i det han såg på kamraterna med en spefull blick; — som det är förbaskadt tunnsådt med nu för tiden vid teatern, och det är godt humör! Nu är det ju så här i verlden att publiken vill i synnerhet ha’ roligt, och då är godt humör hos skådespelaren en ovärderlig gåfva. Och så har hon en sak till, som inte heller är så vanlig, hon har mimik: det är inte slut med uttrycket i ögon och ansigte, när repliken är slut, och med god ledning--------------

— Ja det behöfs nog! — inföll ett af fruntimmerna, — ty hennes sätt är fasligt slängigt och kantigt! Finge hon en rigtig god skola, så------------

— Ni tycker således att jag bör kunna försöka med att låta henne spela rollen? — frågade direktören.

— Åtminstone vore det skäl i att låta henne repetera den, så finge man se! — sade den äldre skådespelaren.— Ja, det har herrn minsann rätt i! — inföll direktören, — det kan man ju altid göra! Lyckas hon, så har teatern kanske fått en dragande kraft, som mer än väl kan behöfvas i dessa kritiska tider, — ser man deremot att det inte går, så är ju ingen värre skada skedd, än att pjesen blir uppskjuten en åtta eller tio dar, och det är ju inte så farligt, så länge det nya skådespelet ger fulla hus. Ty i går var det ju nära på ut-såldt åttonde gången och det är goda tecken!

Deri instämde också de andra, en af dem tilläggande att under en sådan ledning som den teatern för närvarande hade, var det ju inte gerna möjligt annat än att det skulle gå bra; hvilken vackra blomma direktören genast återsände instucken i en ännu finare bukett, då han yttrade, att när man hade sådana konstnärskrafter att arbeta med, så var det sannerligen ingen konst att styra en teater.

Hvad gjorde det att de narrades båda parterna, fastän de visste att den konsten är kinkig nog ändå? Det är sådana der mer och mindre sannfärdiga små artigheter, som möjliggöra umgänget mellan menniskoma, och man skiljdes åt som de bästa vänner i verlden, ehuru man inom sig var öfvertygad om att ledningen var det si och så med, och att konstnärligheten inte var så särdeles mycket att hurra för.

Resultatet af öfverläggningen blef emellertid det, att. på eftermiddagen kom ordonnansen hem till Lisen med den efterlängtade rollen, påskrifven med hennes eget namn i stora, bakåtlutande bokstftfver. Hur glad hon än blef, hade hon likväl tillräckligt mycket herravälde öfver sig sjelf att inte visa det för rollbäraren; hon tog till och med påfallande likgiltigt emot den ur hans hand, och sade bara ett helt kort: »Jaså», alldeles som om hon varit van vid att sådana uppgifter brukat regna öfver henne, och det var först när han stängt dörren och hon hörde att han kommit utför trappan, som hon utbröt i ett jublande skratt, och i det hon dan-!

sade rundt omkring det lilla, tarfliga rummet, gång på gång utbrast, i det hon triumferande svängde rollen öfver sitt vackra, ungdomliga hufvud:

— Jag har den! Jag har den! — Nu mamma, skall du få se! Nu är det jag, som har framtiden i mina händer!

6.

Repetitionerna på det nya stycket togo en ganska rundlig tid och Lisen hade godt tillfälle att derunder göra sig förtrogen med alla de större och mindre vedervärdigheter, som i allmänhet drabba nykomlingen här i verlden. Icke som skulle hon ej mött välvilja hos sina kamrater! Tvärt om. Det var snarare för mycket än för litet af den sorten, åtminstone tyckte hon så ibland, när råd och vänliga små vinkar och rättelser haglade Öfver henne från alla håll, och när hvar och en i största förtroende och hemlighet underrättade henne om, att just detta och intet annat var rätta sättet att taga rollen uppå.

Det var i synnerhet hennes qvinliga kamrater, som voro angelägna om att i detalj göra henne underkunnig om sättet att med den kunna, som man säger, knipa publiken.

En liten skälmsk sidoblick vid den repliken, ett litet skratt vid den, en af de der oblikata små sväng-•ningarne på kroppen med ty åtföljande promenad uppåt fonden här, ett litet hjertnjupet uttryck der, menade de skulle vara ofelbara medel att väcka publikens uppmärksamhet i synnerhet på de ställen i rollen, der den glada subretten endaöt sekunderade de öfriga uppträdande.

— Ja, men der är ju meningen att hon skall hålla sig tillbaka! — svarade den unga flickan, — och det är ju de andra som då äro hufvudfigurerna.

— Visserligen! — fick hon till svar; — men det går inte an att hålla sig för mycket i skymundan! Manfår lof att hålla publiken »en haleine» som det heter på sportspråket och är man bara påpasslig och vaken, så kan man alltid sticka sig fram, utan att behöfva störa samspelet för det! Men det der, kära barn, är altid svårt för en nybörjare; det är först längre fram som man kommer under fund med att det är nödvändigt.

Desse och liknande förhållningsreglor predikades så länge och så oafbrutet för den unga flickan, att hon slutligen började försöka sig på en och annan af dessa små konster, som så ofta få träda i den verkliga konstens ställe, och hvilka oftare än man tror tagas för ful] god t mynt, fastän de egentligen inte äro annat än dåliga re-presentatif för det fullvigtiga gullmyntet. Men hela saken beror på hvem det är som begagnar sig af dem. Är det en ung, vacker och firad skådespelerska, som publiken springer efter, så kan man hålla tio mot ett på att det af de allra flesta räknas bland hennes mest framstående förtjenster och att både publik, kritik och kamrater täfla om att stärka henne i den tron att just detta är höjden af konstnärskap. Ar det en lof vande nybörjare, så ser man i dessa små snedsprång utom ramen för konstverket, ett gryende frö <111 sjelf ständig uppfattning och resonerar vanligen så, att deraf kan blifva något utmärkt för framtiden. Och det kan det nog också, om det bara inte kommer på afvägar; men det gör det så rasande lätt, helt enkelt af den orsaken att nybörjaren märker att det tar skruf, och derför begagnar han sig så mycket flitigare deraf.

En dag kom direktören ner på repetitionen. Han satt en stund tyst och hörde på, just .under en af de scener, der den unga subretten hade mest att göra. Lisen fick hjertat i halsgropen när hon, vid en hastig blick neråt den half mörka parketten, fick se att han var der, och hon uppbjöd nu under de följande scenerna all sin förmåga att rigtigt visa sin chef att rollen inte kommit i orätta händer.Regissören stod nere hos chefen, och när denne

tyst suttit och sett och hört en stund, vände han sig

till sin underordnade fackman och utbrast:

— Hvad tror herrn om henne deroppe? Anser herrn att man verkligen vågar släppa fram henne?

— Ja—a! — svarade regissören med en dragning på orden, i det han skrufvade den turkiska fézen på sned öfver ena örat; — det kommer an på! Hon är inte dum, den der lilla! Men fasligt färsk förstås!

— Hon spelar redan på repetitionerna, tycks det!

— Ja för tusan! — svarade regissören, — tacka gud att hon inte spelar ut sig på dem, så att hon sedan inte har någonting q var för qvällen.

— Har inte herrn sagt åt henne att hon får lof att spara på sig?

— Nej, jag vill inte precis det heller! Egentligen vore det ju det rigtigaste att de spelade allesammans från början, i stället för att bara gå och rabbla upp rollerna som en utanlexa; men få dem till det, den som kan! Nog har jag försökt, det vet jag! Men man får

vara glad om de på generalrepetitionen visa en skymt

utaf hvad de *ämna göra af rollen.

— Hvad är det för ett rum herrn tänker använda? — frågade direktören i lifligare ton, i det han började titta på dekorationen; — det behöfves väl inte målas någonting?

— Nej herr direktör, det är bara ett par väggfyllningar som skulle behöfva friskas upp litet!

— Nå, det var då väl, det! Här är annars ett förbannadt målande! Nå och möblerna, hvad blir det för ena?

— Jo, jag tänkte ta' gröna schaggmöbeln till * första akten, och sedan den nya cretonmöbeln till andra. Men det fattas mig en hel del konstsaker, som skulle behöfvas till ateliern i tredje akten. Det är ett för-baskadt tyg med de här ateliererna, de måste ju vara belamrade med allt möjligt: gobeliner, antika skåp, Makart-buketter, porsliner, taflor, gamla instrument, gipsafgjut-ningar, kolteckningar, mattbitar, vilddjurshudar, portföljstafflier, chinesiska parasoll, kulörta glaslyktor, olje-färgsskizzer, färgskrin, penslar och paletter! Och så en maneckin, för tusan! Hvar skall jag nu få allt det der ifrån?

— Ah för tusan! Vi ha' ju en sådan massa skräp af alla slag och för resten får attributmålaren göra det som fattas. En sådan der atelier är ju egentligen bara ett skräpmagasin! Känner herrn ingen af de mera framstående artisterna? De ä' förtjusta att få låna ut sitt krimkrams! Skaffa af någon utaf dem!

— Ja, jag skall försöka. Men det var sant, det! Stora miljön få vi ovilkorligen lof att ha* omklädd!

— Nu igen? Den kläddes ju om i fjol?

— Ja visserligen, men det tyget är redan urblekt, och för resten är det omodernt! Och så få vi lof att ha' en ny uppsats af konstgjorda bladväxter; råttorna ha' ätit upp en stor Ficus och en Dracena!

— De förbannade råttorna! De äta opp hela behållningen för spelåret för mig!

— Stackars djur! — inföll regissören i det han skrufvade fézen rätt igen — skulle de inte få något annat till lifs, så beklagar jag dem sannerligen!

— Nåja, det kan herrn då ha' rätt i! — svarade direktören med ett kort skratt; — men just derför får vi försöka att göra så litet som möjligt nytt, förstår herrn! Och hvad miljön beträffar, så får herrn sannerligen lof att använda den som den är, så få vi sen se, om vi ha' råd att kläda om den till hösten. Hur mycket är klockan?

— Half två, herr direktör!

— Redan? Kors för fan! Då får jag lof att gå! Jag ska' höra på en tenor, som skall prof sjunga! Det lär ska' vara en rigtig öfverdängare, ska' herrn tro!

— Gratulerar, herr direktör! Det kan min själ behöfvas, — för de andra —"— Herre! Det fins ingen teater i

verlden som har sådana tenorer som jag, det kan herrn vara lugn for!

— Nej, i synnerhet inte så många!

— Ju mindre behöfver man ställa in, förstår herrn! — Men adjö nu, arrangera det der förståndigt nu med möblerna och laga att herrn får låna till ateliern! Och försök om inte herrn kan använda de der väggfyllning-arne utan att behöfva kosta på dem någon upputsning! På det sättet gör herrn teatern en tjenst, och det ska’ jag inte glömma! Säg åt flickan ifrån mig att hon inte går och repeterar ut sig, utan spar sig liten smula — jag skall sedan tala med henne sjelf!

— Ska’ ske, herr direktör!

— Adjö, adjö! — jag kommer väl ner, när det är litet mera avanceradt! — Det var sant, det! Ska’ det verkligen behöfvas så mycket gas på repetitionerna?

— Det är ju bara fyra lågor, som är tända.

— Ja visserligen; men jag undrar om det inte kunde vara nog med tre. Kom ihåg att vi måste spara! Det blir nog fan kittsligt ändå att få riksdagen att betala bristen — och brist blir det, det är ju alldeles gifvet! Hela saken är den, att det är för mycket teatrar och alldeles för mycket varietéer! Farväl! farväl!

Och dermed skyndade sig direktören bort, för att åhöra sin prof sjungande tenor, och efter en liten stund kom Lisen, som just hade blifvit ledig från scenen, ner på parketten der regissören fortfarande dröjde qvar i half dunklet.

— Sade direktören någonting ? — frågade hon half-högt med klappande hjerta.

— Ja visst sa’ han någonting! — svarade regissören tämligen kort, h varpå han af bröt sig sjelf och ropade åt en af de repeterande uppe på scenen; — kommer du inte ihåg att du ska’ vara på andra sidan vid det der tillfället? Till höger om grefvinnan, nära lilla bordet!— Nej, det var inte nu! — svarade den tilltalade snäsigt; — det var sedan, när jag säger: »ack min gref-vinna, omständigheterna — tillfället — hvad vet jag?»

— Då var det ju jag skulle gå öfver?

— Det var det vist inte! — ropade regissören förargad; — det var just nu när du säger: »Ah bah! tog ni det verkligen på fullt allvar?» — Det är ju alldeles tydligt, att det är rätta ögonblicket för öfvergången! Förstår du inte det, att då visar han allrabäst hur lättsinnig och tanklös han verkligen är, men att han ändå är verldsman från topp till tå! Går han öfver, när han

säger: »ack min grefvinna» då är han ju en tölp,

då bär han sig oartigt åt, och en parisare är aldrig oartig!

— Ja men, jag tycker att just då visar han så mycket bättre, hur litet han bryr sig om grefvinnan, och derför så ——

— Är det meningen att repetitionen skall fortsätta?

— hördes nu en tämligen skarp fruntimmersröst uppe från scenen. Den kom *från grefvinnans representant, som började känna sig bakelsehungrig och derför ville så fort som möjligt komma ifrån alltsammans.

— Ja naturligtvis skall repetitionen fortsättas! — svarade regissören i myndig ton — men när jag har en rättelse att göra, så får herrskapet verligen finna sig i att jag gör den, och jag anhåller att den blir iakttagen också!

— Går det inte an att komma med sådant der när akten är slut? — frågade fruntimmersrösten i ännu skarpare ton; — de här oupphörliga afbrotten göra att ingen menniska kan hålla tankarne tillsammans!

— Jag kan inte sitta här och göra anteckningar i mörkret! — svarade regissören förargad, — derför gör jag mina anmärkningar när de behöfvas, och det får herrskapet finna sig i! — Var så god och fortsätt!

Och dialogen fortgick mellan grefvinnan och hennes lättsinnige tillbedjare; men den utståndna förargelsengjorde

rösterna korta och afbrutna, och det var som det kunde med hela stämningen i scenen, likaväl som med den nete i salongen, der regissören skrufvade sin turkiska mössa snedt på ett för j em vigten mycket oroande sätt, i det han mumlade något om »aktörskonster» och »förbaskade krångelmakare, som aldrig ha'reda på sig!»

— Jag menar, om direktören sa' någonting om

mig! — frågade Lisen på nytt med skygg röst, i det hon närmade sig den marterade mellanhanden.

— Hvad skulle han säga för slag om mamsell?

— frågade regissören tvärt, i det han vände på hufvudet och spände ögonen i henne.

— Jo kors! — svarade den unga flickan tvekande;

— jag tänkte att han möjligen sa' någonting om hur jag uppfattade rollen.

— Tror mamsell att han hade tid att tänka på det? Vi talte om dekorationer och möbler och gaslågor, och andra vigtiga saker! Ni tror naturligtvis att vi kan göra som ni, bara tänka på §r sjelfva? — Fast, det var sant, det! Jo, en sak sa' han verkligen om er, när jag tänker rätt efter!

— Nå, och det var?

— Det var att ni skulle hejda er ifver litet, och

inte gå och spela så fasligt mycket på repetitionerna!

Det bara irriterar de äldre och mattar ut er sjelf. Det der ska' man vara försigtig med och spara det till de sista repetitionerna, förstår ni! Så göra de andra och det är allt det förståndigaste.

— Var det allt hvad direktören sade? — frågade Lisen med en ton af sviken förväntan; — talte han inte om mitt sätt att säga replikerna och om jag var tillräckligt glad, eller om — —

— Gudbevars! — afbröt regissören, — sådant der öfverlemnar han åt mig att se efter och ta' reda på! Och min åsigt är den att mamsell talar alldeles för fort, så att publiken hinner aldrig att följa medl— Ja men herre Gud, inte skall väl den der flickan tala långsamt 1 — inföll Lisen, i det hon såg på honom med en förvånad blick; — de saker som hon har att säga, är ju sådana, att — —

— Kom ihåg en sak, mamsell lilla! — afbröt henne regissören i af görande ton, i det han steg upp från sin plats på bänkstödet* der han hade klättrat upp, — och det är att publiken har först och främst rätt att höra hvad man säger, hur man sedan säger det, det blir en såkallad »cura posterior> — det kan tas på mångahanda vis! Men ramlar man upp sina repliker som barnungame en katekeslexa, utan att draga andan förr än repliken är slut, så begriper ingen menniska hvad det är man vill sägal Man skall tala distinkt och tydligt, med sina tillbörliga pauser mellan de olika meningarne, och lägga

tonvigterna på de rätta ställena då kan det bli

någonting utaf.

— Men i komiska roller tänkte jag, att den rätta effekten just skulle ligga deruti att man talade fort! — envisades Lisen, i det. hon följde med honom ut genom parkettdörren och upp på scenen, der arbetame nu hade börjat att dekorera om till den kommande akten; — och derför så har jag just lagt an på det, och att begagna så litet skiljetecken som möjligt!

— Nå ja, håll på med det då, så får mamsell se hur långt hon kommer! — svarade regissören snäsigt, i det han skyndade fram på scenen för att se efter att möbleringen blef rigtigt så stilfull som om en verklig stortapetserare hade anordnat den, inom sig fast besluten att låta både nybörjerskan och de öfriga ordna de andliga möblerna i det nya stycket som de bäst tyckte, ty hur de stå eller se ut, tänkte han, är det i alla fall så fasligt få i salongen som fästa sig vid.

Men se, den materiella möbleringen deremot, den kan ju hvarenda grosshandlare kontrollera, och derför får man

lof att laga så att den blir lika bländande som om den skulle lysa hemma hos honom sjelf, någon dagdå han ger stor middag för ett par affärsresande från Hamburg eller Frankfurt am Main.

Och den unga flickan, hon fick gå der och leta sig fram bäst hon kunde och ville.

— Det skall tusan instruera! — menade regissören för sig sjelf, der han gick inne på scenen och flyttade stolar och bord; —gör jag henne bra, så blir det i alla fall hon ensam som får förtjensten utaf det, och blir hon dålig trots alla mina ansträngningar, så är det i alla fall jag som får ovettet! Då kan hon lika bra sköta sig sjelf.

— Så mycket bättre att han ingenting säger! — tänkte den unga flickan, — då gör jag som jag sjelf vill, och defc blir bestämd t mycket rigtigare än om jag tar' råd både här och der!

7.

Ett par dagar innan det nya stycket skulle gå af stapeln, voro några af de unga qvinliga sujettema tillsammans inne i den klädloge der tre af dem klädde sig, och ibland dem Lisen. De talade om hur lycklig hon var, som hade fått en så god roll, fast hon inte varit längre än så vid teatern, och undrade litet hvar när de skulle kunna bli' lika lyckliga, och hvad det skulle bli' för en roll som skulle komma att anförtros dem.

— Jag vill ovilkorligen spela en rigtig kokett! — sade den mest försigkomna af de unga, nyss ur elevskolan utsläppta adepterna; — det tror jag att jag har bästa anlagen a för!

— Ja, nog koketterar du tillräckligt utanför teatern, kära Jenny! — sade . en af de yngre kamraterna, som just höll på att sminka sig blek; — det var rigtigt otäckt att se hur du lade an på Ludde här om qvällen, när ni var balgäster i fjerde akten!

— Jag bryr mig visst om Ludde! Nej, inte så mycket som så en gång! Men ser ni flickor, jag villebara se om det skulle gå, och det gjorde det! Åh nej, skulle jag kokettera rigtigt för någon, så skulle det nog vara för något bättre opp än så! Hör ni flickor, känner ni nya recensenten i Dagposten, ni?

— Nej, nej! gör du? — ropade alla i korus.

— Jo, det kan ni vara lugna för att jag gör! — utropade den som först talade, och det med en segerviss min, i det hon satte sin lilla trubbnäsa i vädret, — jag blef presenterad för honom i går ni och han sa' att jag gjorde min lilla kammarjungfru i nya enaktaren härom qvällen rigtig bra, ni! Ah hvad det var för en intressant karl, ska' ni tro! Han är doktor ni, och har varit ute i Paris och Wien och Dresden, ni — och sett så rysligt mycket så', — utom allt hvad han såg i Köpenhamn! Och hör ni, han tyckte inte alls om fru Hennings, ni — han påstod att hon var sjåpig och att här hemma fins det de som är mycket bättre än hon!

— Hvilka då? Hvilka då? — hördes det ifrigt från alla sidor.

— Ja, han ville inte nämna några namn, sa' han; men han skulle visa publikeu, när han bara först blir litet varm i kläderna, att vi här hemma har fullt ut lika goda skådespelare som ute, sa' han! Och i synnerhet fins det bland de unga rigtigt utmärkta anlag, sa' han, om de bara finge komma fram, och det skulle han nog sörja för, för han skulle ruska om teaterdirektionen, sa' hani

— Åh, hvad det vore bra! —ropade alla de andra med en mun; — tänk om han ville göra det rigtigt!

— Det gör han nog, det kan ni lita på! — ropade Jenny triumferande; — för jag har hört så många säga att han lär ska' vara något aldeles märkvärdigt snillrikt och begåfvadt, och att tidningame slåss om att få honom att skrifva i dem!

— Hvar blef du presenterad för honom då? — frågade Lisen.— Jo, jag var på bal hos grosshandlar Folins i går, och der var så mycket gentilt folk, så det kan ni aldrig trol Jag dansade alla danserna, ni, och så var det arrangeradt tablåer och dér gjordes musik — och andra valsen dansade jag med honom, och då sa' han att han ämnade hålla några föredrag om skådespelare-konsten i Frankrike och Tyskland, och då skulle han ! skicka mig biljetter.

Allt detta pratades medan lilla Jenny satt halfklädd framför sin spegel och hvitade hals och armar, hvilka voro mycket vackrare med sin naturliga, lifliga färg, och med den spänstiga rundning som endast är ungdomen förbehållen. Men rampskenet fordrade mera hvitt — påstods det, och när hon derför steg upp från spegeln för att låta en af kamraterna hjelpa sig på med kläd* ningen med det urringade lifvet, liknade hon mera en vaxstod än en lefvande varelse. De, genom mörka streck öfver och under, onaturligt utvidgade ögonen, sågo alldeles för stora ut för det lilla ansigtet, och naturens egen, omedvetna harmoni var störd genom att några af dragen genom grimeringen framstodo för mycket på de öfrigas bekostnad.

— Hör ni flickor! — utropade hon plötsligt i det hon vred och vände sig framför spegeln och betraktade sig på alla upptänkliga sätt, — har ni lust att bli bekanta med doktor Dahl?

— Doktor Dahl? — Hvem är det? — frågade de andra nyfiket och om hvarandra.

— Kors! det är ju han, vet jag! Den unga kritikern som jag talade om! Han sa' just i går afton att han så gerna skulle vilja lära känna några af de yngre sujetterna vid teatrarne, för att på det viset få rigtigt klart för sig deras önskningar och behof, sa' han! Och så påstod han det, att man har mycket lättare att förstå aktörerna, och i synnerhet aktriserna, om man känner dem personligen!— Det är annat det, än den gamle recensenten som dog i fjol, ni vet, han som altid påstod att man talade för sagta, derför att han sjelf hörde illa och som altid var så fasligt missnöjd med alting! — utbrast en af de andra; — jag kom att tala med honom en gång vid en elev uppvisning som vi hade, och han påstod att en recensent aldrig borde känna aktörerne personligen !

— Hvarför det då? Hvarför det då? — frågade de andra.

— Joho, derför att då kan man inte vara så utan konsiderationer som man bör vara, menade han, när man skall bedöma folks offentliga uppträdande.

— Ah, så dumt! — ropade Jenny, — så fasligt tjockt! Jag skulle vilja lära känna dem allesammans, och det ska' jag också, det kan ni vara lugna för! Det är det allra förståndigaste man kan göra, för känna de en, så ha' de allt bra svårt att vara ovettiga på en!

— Nå då hade ju den gamle recensenten rätt! — inföll Lisen skrattande, — och han gjorde mycket klokt i att inte låta presentera sig för någon!

— Jaha, men ser du, jag blef ändå presenterad för honom, jag! — fortsatte Jenny i det hon bröstade sig framför spegeln, — och jag bad honom om råd, ni, för det smickrar dem altid! Och sen var han mycket hygglig emot mig, fast han förut påstod att jag läspade!

— Ja, det.gör du ju ännu!

— Läspar jag? — skrek hon med stark hväsning på s-ljudet; — läspar jag? Nej hör du! gå hem och lägg dig!Q

— Ahå, hör du! — skrek en annan med full hals; — läspar gör vi allihop! Det gör' alla menniskor for resten! Det ligger i språket, kära ni!

— Det gör det inte! — svarade Lisen helt allvarligt, — det ligger nog deri att ingen bryr sig om att höra efter hur vi tala som barn. Då får man slarfva så mycket man vill, och då får tänderna växa hur snedt

På ömse sidor om ridån, 13de vill, och så när man blir äldre, så får man hvarken styr på tänderna eller tungan!

— Jaha, men jag har varit hos tandoktorn, jag ni! — sade Jenny, i det hon visade sina friska och hvita, fastän något ojemna tandrader, — och han sa' att jag inte hade något fel på mina tänder, utan att det var tungan som var för stor och att det var derför jag läs pade — förut! — rättade hon sig sjelf helt lättvindigt, i det hon svängde om på klacken, — för nu läspar jag inte alls!

— Och tungan har blifvit för stor på dig, derför att du pratar för mycket! — inföll en af kamraterna.

— Nehej du, det är sviter utaf scharlakansfebern, som jag hade, när jag var tretton år. Ah, om jag kunde bita af en bit af den ändå, den der otäcka tungan !

— Gör det snart då, innan du blir för gammal! — inföll en.

— Annars kan det gå med dig som det gick med fru Huddel, — skrattade en annan.

— Hur gick det med henne då? — frågade Jenny nyfiket.

— Jo hon dog utaf blodförgiftning, och det påstod man var derför att hon hade kommit att bita sig i tungan!

— Äh, är det så farligt? — frågade den yngsta i laget helt enfaldigt, medan de andra skrattade med full hals.

— Ja, när man har en så giftig tunga som hon hade, så! —

— Jaså, på det viset! Och jag som trodde-------------------

— Nej hör man på »enfalden från landet!» —ropade de andra i korus, och då blef den yngsta ond och började gråta, och så fick hon lof att sminka om sig och då ringde det andra gången, hvilket hade till följd att hon blef mycket hvitare på ena kindbenet än på det andra. Och så skulle de andra hjelpa henne att bättra på det der, och då blef ett stoj och ett skratt och ettväsen, så att teatersufflören som just var uppe i korridoren och ringde, bultade ett par starka slag på dörren och frågade om de hade lust att plikta eller om de i stället föredrogo att hålla sig i skinnet.

— Hör du Jenny! — sade Lisen förtroligt, sedan tystnaden blifvit återstäld och de andra skyndat ner på teatern; — du frågade om vi ville bli presenterade för doktor Dahl; men så kom det annat i vägen, och det blef inte något vidare tal om den saken.

— Ja det var sant, det — jag ska’ fråga dem sedan när balgästerna kommit ut igen. Tror du att de skulle vilja?

— Det vet jag inte; men jag vill! — svarade Lisen beslutsamt.

— Vill du? — frågade den andra förvånad; — du, som annars aldrig brukar bry dig om att — —

— Ja, men nu bryr jag mig om .det! , Nu har jag fått en roll, och den vill jag tala med honom om!

— Tänker du be’ honom skrifva något vackert om dig? — frågade Jenny med misstrogen min; —tänker du kanske lägga an på honom, Lisen?

— Nej det tänker jag inte — — men jag vill höra hvad han säger om min uppfattning, om den är den rätta! Och är han en sådan karl som du påstår, så lär han nog inte skrifva annat än sin ärliga öfver-tygelse, det är jag säker om.

— Jaha, men du är en vacker flicka, Lisen, och tror han att han kan slå an på dig — —

— Ja då är han en vanlig ungherre, och då gör det mig detsamma hvad han säger! Jag skall säga dig en sak, Jenny, och det är att jag vill fram, jag vill bli en rigtigt framstående skådespelerska, och det ska’ jag bli förr eller senare. Men det blir man inte utan studier, utan erfarenhet, och framför allt inte utan att man får ärligt veta hur man bär sig åt, både ens fel och ens förtjenster.— Åh hör du, Lisen! Det var fasligt hvad du

tar saken högtidligt! Aldrig har jag tänkt på det, på

det der sättet, inte! Jag tycker bara att det är ro-

ligt, jag!

— Ja, det har jag också gjort förut; men nu har jag börjat få alvarsammare tankar! Hur skall jag kunna bli bekant med honom?

— Jo det är fasligt enkelt: han talte om för mig att han alla onsdagar och lördagar går upp på natio-

nalmuseum och studerar de italienska och spanska taf-lorna. Om du vill träffa mig i morgon i torget, så gå vi dit med, och då ska’ jag presentera dig för honom.

— I morgon? Ja men då är det ju entré?

— Nåja, herre gud! femti öre kan vi väl kosta på oss!

— Ja, inte för det; men tror du inte att det skulle kunna se bra beståldt ut att vi komme dit just en sådan dag, och inte när det är fritt?

— Vi säger bara att vi inte har ledigt från repetition någon annan förmiddag, så är den saken hjelpt!

— Ja det har du rätt i! — Men tror du det är skäl i att vi säga åt de andra flickorna också? Ser det inte litet dumt ut att komma så der, en hel, lång rad, tror du?

— Jo, det tycker jag visst! Det är mycket bättre att vi två gå ensammd! Om du derför vill, så träffas vi klockan 11 nere i torget, och så gå vi först opp till tysta Marie och dricker chokolad och äter bakelse, och när det är gjort, så gå vi upp på museum! Men hör du Lisen, det säger jag dig helt sonika, att du får inte lägga an på honom, för det tänker jag göra sjelf. För det skulle vara en rysligt stilig puff du, om jag kunde bli' förlofvad med en recensent som är doktor och som har varit utrikes! Gud ni, jag tror det är börjadt! Då få vi lof att skynda oss ner — balgästerna är ju inne i andra scenen!Och med dessa ord skyndade Jenny i full fart ned på teatern, och Lisen kom med litet betänksammare steg efter, i det hon tänkte för sig sjelf:

— Tycker jag att han är treflig och behaglig, så kan det kanske bli' jag sjelf som blir förlofvad med en doktor, det får du ursäkta, Jenny lilla! — Man är sig sjelf närmast, heter det öfver allt här i verlden, och i synnerhet vid teatern!

8.

Vederbörligen stärkta af ett grundligt förmiddagskaffe, trädde de båda flickorna in på museum klockan strax före tolf dagen derpå. Kokett och smakfullt utstyrda enligt det nyaste modet, både i fråga om hattar och parasoller, togo de sig särdeles bra ut, der de med lätta steg sprungo uppför den långa trappan och inträdde uti pelarsalen, der för tillfället kopieringen var i full gång framför Cederströms Karl den tolftes likfärd och Kronbergs Amorin, medån två eller tre personer togo fyra eller fem till statens förestående inköp utstälda taflor i betraktande. Det var som vanligt på entréda-garne litet folk, det var så att säga mera aristokratiskt än på tisdagar och fredagar, då en lång rad af besökande tränges deruppe, i synnerhet om det fins någon tafla der som tidningarna talat om, eller som för öfrigt väckt något allmännare uppseende, utan att det ändå är på långt när så demokratiskt, ja r^nt ut sagdt, plebejiskt som om söndagarne, då hela staden ramlar igenom i full fart, och utan att ens se på hälften af hvad som finnes att beskåda, och då man ser de flesta besökande stanna för att beundra klädkammaren och vapensamlingen, dessa för svenska folket så oförgätliga minnen från en flyktad storhetstid, som vi ändå aldrig kunnat upphöra att drömma om och tjusas af, huru realistiska vi än blifvit eller vilja synas vara.I dag var det helt annorlunda. Endast här och der såg man en liten grupp af främlingar, för hvilken någon af museets tjenstemän gjorde les honneurs som cicerone, och hvilka med kritiska miner stannade framför de mera framstående taflorna, för att sedan med lif-liga åtbörder och flödande tungor utbyta sina anmärkningar öfver det sedda på sina olika språk; medan en och annan enstöring med katalogen i handen gick omkring för sig sjelf och utan att låta sig störas af pratet mellan de kopierande och deras bekanta, som kommit upp för att se hur det led med arbetet, eller för att etablera en liten oskyldig kurtis, i fall målarinnan nem-ligen var ung och vacker, skred långsamt fram från tafla till tafla i den eller den af delningen, som han i dag utsett till särskildt och noga utmätt fält för sina djupgående studier eller observationer.

I dag såg man inte ett spår af dessa långa rader utaf bondfolk från stadens närhet, som, ledsagade af någon gardist eller båtsman från hemsocknen, med utspända ögon och vidöppen mun genombullrade salarne, förvånade öfver allt hvad de sågo, och grymt besvärade af åtskilligt, i synnerhet de unga flickorna eller de half-unga hustrurna, som inte kunde begripa hvarför man hängde upp så mycket nakna beläten på väggarne, eller hvarför man en trappa ner i de stora salarne lade, satte eller stälde en massa figurer som inte hade så mycket som ett skynke öfver sig en gång. Inte såg man heller de täta grupperna af arbetare, nere i den keramiska samlingen eller i den stora salen der de konstindustriella samlingarne utbreda sina dyrbara skatter från förflutna århundraden, som bruka samlas på de entréfria da-garne för att diskutera den eller den modellen, teckna af det eller det föremålet, eller förvåna sig öfver den högt uppdrifna tekniska färdighet som utvecklats af redan för sekler sedan domnade

armar och multnade händer.

Det var som sagdt, den aristokratiska dagen, kon-nässöreruas dag, och det var derför inte utan en vissförvåning som de få besökarne fäste sina blickar vid de båda unga flickorna, hvilka med lätta steg och under muntert prat och skratt skyndade igenom rummen, och hvilka efter öfverenskommelse under vägen och till följd af särskild och, som de sjelfva tyckte, mycket fin beräkning, först skyndade igenom svenska och franska af delningen, innan de inträdde i den italienska, spanska och nederländska.

När de kommo ut från franska afdelningen föreslog Lisen att de först skulle gå in och se på gravyrerna.

— Ah, hvad skall det tjena till? — hviskade Jenny; — de äro så gamla och fula! Inte är det något roligt! Nej kom nu, så gå vi in! Annars kan det ju hända att han går sin väg, och då ha’ vi gjort alltsammans för ingenting!

— Men om han nu är der, — förmanade Lisen, i det de sneddade öfver vestibulen för att gå in i nederländska afdelningen, — så var inte så der oför-sigtig och burdus som du brukar vara! Kom ihåg att vi först inte als låtsa se honom, utan bara sysselsätta oss med tafloma. Han får inte på några vilkor misstänka att vi kommit hit för hans skull!

— Tycker du det? — Tror du verkligen att jag är så dålig aktris att jag inte kan spela öfverraskad så pass mycket? — frågade Jenny med näbbig ton och min; — åhnej, var du lugn! Du ska’ få se hur bra jag ska’ uppträda. Usch, nej men ser du, en sådan förfärlig tafla! — här pekade hon på konung Candaulus’ gemål, på venstra väggen strax innanför dörren, — tror du verkligen att det kan finnas fruntimmer som

äro så feta och som låta måla af sig i en sådan si-

tuation?

— Ja, hvarför inte? — svarade Lisen skrattande, — när de kunna bli målade af en Rubens!

— Ja, om det så vore sjelfva Rafael! — menade

Jenny i det hon skakade på hufvudet med den mest bestämda min, — så kunde det väl aldrig hända mig,i synnerhet om jag såg så der ut! Och den der Susanna sen! Är hon inte faslig? Det är också Rubens!

Han måtte aldrig ha’ sett annat än feta fruntimmer, du!

— Det kan väl hända, eller också var det väl en modesak den tiden att de skulle vara välfödda! Men sådana fins det nog nu också, tänk bara på fru — här hviskade hon ett namn, hvarpå de båda brusto ut i skratt, — hon är minsann inte någon skrika just!

— Åh nej, nog väger hon sina 10 eller 12 pund!-

Och ändå påstå de som känna till henne, att hon skall vara ganska lätt utaf sig!

— Jenny! — sade Lisen alvarsamt, i det hon hejdade henne, — kom ihog att vi också höra till teatern och att man kanske säger detsamma om oss!

— Ja hvad gör det, när det inte är sant?

— Det behöfver ju inte vara mera sant om henne.

Och inte är det vi som ska’ föra sådant vidare. Det

sörjer nog andra för!

— Åh, du tar då också allting så högtidligt! Inte mente jag något ondt med det! Jag ville bara vitza litet!

— Och för att kunna få göra det, är du inte så noga med, om du fäster en fläck på en annan? Men

så är det nog oftare än man tror!

— Börja inte på att hålla några moralpredikningar, för då går jag ifrån dig tvärt, det kan du vara lugn för! Ska’ vi gå igenom smårummena eller ska vi genast gå in i italienska afdelningen?

— Vi ska’ först gå och se på Rembrandts läsande gubbe! Honom är jag aldeles förtjust i!

— Fy då, hur kan man vara förtjust i en gubbe!

— Jo när han är målad och när han är målad så!

De ämnade sig just in i det längst bort belägna

kabinettet, då Jenny under det Lisen gick vidare, vände sig om och såg åt venster in i den fil af smårum som sträcker sig mellan nederländska och italienskt-spanska afdelningen, och der de naiva gammaltyska målningarnaaf Lucas Cranach och Albrecht Durer samt deras samtida sitta, — hederliga gamla taflor som, med all sin frånvaro af perspektiv och djup, all sin bristfälliga teknik, likväl i uppfattningens ursprunglighet och godmodighet kunna mäta sig med senare tiders verk, hvilka ofta nog, om man ser noga efter, äro fullt lika konventionella som dessa, fastän de icke hafva deras ursäkt — om en sådan skulle behöfvas.

Längst borta i den angränsande stora salen stod en manlig figur med ryggen vänd åt dörren och tycktes uppmärksamt betrakta en något högt upp hängande tafla. Med hufvudet tillbakakastadt och armarne på ryggen stod han der försänkt i djupsinnig åskådning, och hela hans figur och hållning tydde på en samlad kraft och sjelfmedveten säkerhet, en viss utmanande, men likväl reserverad djerfhet, som gjorde att äfven den mest påflugne skulle dragit sig för att träda fram och störa honom. Det var ingenting af detta vacklande, detta sökande, oroliga, som man så ofta ser hos de flesta när de stå framför erkända konstskapelser och när de icke anse sig nödsakade att förställa sig inför andra närvarande. Man tyckte sig se att denne man visste hvad han ville och hvad han tyckte och att han, också sjelf visste att han gjorde det och hvarför han gjorde det.

Med ett par lätta språng var Jenny framme hos sin kamrat, som stod försjunken i åskådande af den läsande gamle mannen i det genom fönstret inströmmande ljuset, som sedan man stått der en stund, intränger i hvarje vrå af den höghvälfda klostercellen, hvilken får ett djup och en tydlighet som för alla tider utgör ljnsskuggans mästares hittills ouppnådda triumf.

— Han är derinne du, Lisen! — ropade Jenny i det hon skyndade fram till kamraten och slog sin arm om hennes lif, i det hon tryckte henne intill sig, — åh du, hvad han ser stilig ut der han står! Och ändå såg jag honom bara på ryggen!— Jaså! — svarade Lisen med spelad likgiltighet, i det hon fortfarande blickade rätt framför sig på taf-lan; — är han inte vacker, är han inte gudomlig!

— Har du då sett honom förut? — frågade den andra förvånad och orolig; — du sa’ ju i går afton-------------

— Jag talar om S:t Hieronymus, eller hvad han heter! — svarade Lisen i det hon fortfarande såg jpå taflan, — honom kan jag aldrig se mig mätt på! Ah du Jenny! tänk dig att få sitta i ett sådant rum, vid ett sådant fönster och med en sådan bok!

— Gud bevare mig! — ropade den andra skrattande, — lika gerna kan man få sätta mig i fängelse! Kom nu till de lefvande! Inte begriper jag hvad du ser på den der döda gubben i det der kolsvarta kyffet! Usch! jag blir mörkrädd bara jag ser på det!

— Är han död? — återtog Lisen i det hennes vackra ansigte lyste af hänförelse och hon pekade framåt mot taflan; — se då på honom litet nogare! Ser du inte hur läppame röra sig, hur han just nu håller på att vända bladet för att fortsätta på andra sidan, medan han begrundar hvad han nyss läst! Och är det rummet mörkt? Ser du inte hvilken ljusflod som den sjunkande eller stigande solen sänder in i hvarenda vrå derinne? Ser du inte hur det strömmar in under hvalf* bågarne, hur det fäster sina smala strimmor på utsprån-gen och kapitälerna, hur det lyser upp vråarne på golfvet och de djupa skrymslena inåt sidorna? Ser du inte — —

— Ah, du är tokig, kära barn! — utbrast Jenny, i det hon fattade hennes arm och drog henne med sig, — kom nu, så gå vi ut och helsa på mitt ideal, för det är han du! Jag kan inte med bästa vilja i verlden svärma för gubbar, hvarken målade eller lefvande, jag tycker om dem som äro unga, liksom jag sjelf! Och jag vill inte ens tänka på att bli’ gammal sjelf, eller att de ska’ bli’ det! Hu, det måste vara rysligt att bli’ gammal!— Inte, om man har kunnat uträtta någonting medan man varit ung! — svarade Lisen, i det hon följde henne bort genom smårummen,

från hvilka hon varseblef den framför taflan dröjande unge mannen, som ännu stod qvar orörlig på samma ställö som förut.

— När vi nu kommer in så vänder vi oss genast åt venster och låtsa som vi inte sett honom! — hviskade Jenny i det hon knep hårdt om Lisens arm som hon fattat, — och så stanna vi framför första tafla vi få tag i, lika godt hvilken!

— Då stanna vi framför Petrus! — hviskade Lisen tillbaka, — honom tycker jag så mycket om!

— Du är då för svår med dina gubbar! — skrattade den andra med belåten min, i det hon tänkte för sig sjelf: — henne kan jag då vara lugn för; hon kniper inte bort honom!

När den framför taflan stående betraktaren hörde frasandet af deras klädningar vid inträdet i salen, vände han sig om, kastade en nästan förargad blick på de kommande, liksom han velat säga: »Hvarför kommer ni och stör mig» — men tycktes sedan betrakta de båda unga flickorna med en min af öfverraskning, som inte als innebar någon motvilja och i det han kände igen Jenny, kom han genast emot denna med hastiga steg, och sade med en lätt bugning, i det han tog af sig hatten:

— Nej hvad ser jag? Ar fröken här? Det var då verkligen ett oväntadt möte! Är teatern stängd, eller skulle det händelsevis vara så godt om repertoar att förmiddagsarbetena blifvit inställda?

— Åh, så doktorn pratar! — svarade Jenny gladt i det de båda helsade, — nej vi äro händelsevis lediga i dag, min vän här och jag och derför gick vi upp på museum, för dit komma vi så rysligt sällan!

Och derpå presenterade hon helt ledigt och obe-sväradt de båda unga för hvarandra; de utbytte några af de vanliga fraserna vid sådana tillfällen, och de bådaunga flickorna ämnade just fortsätta sin vandring, då den unge mannen frågade:

— Tillåter inte damerna att jag gör er sällskap en stund häruppe? Här finnes mycket vackra saker att se på och att studera!

— Åh, doktorn vill nog helst vara ensam! —

menade Jenny med en skalkaktigt leende blick; — jag är rädd att vi bara skulle störa! Eller hur Lisen, tror inte du det också?

— Jag är rädd för det! Men nog skulle det

vara rysligt roligt om doktorn ville följa med oss litet — svarade Lisen med ett vänligt småleende, — för Jenny och jag göra nog annars som de flesta häruppe: vi dömma som den blinde om färgen! Vi förstå oss sannerligen inte särdeles mycket på taflor!

— Inte jag åtminstone! — försäkrade Jenny helt uppriktigt; — jag tycker nog det är roligt att titta på dem, men begripa dem? Nej jag tackar. Men Lisen här, hon är förtjust i de gamla taflorna åtminstone! Kan doktorn tänka sig att nyss var hon i full extas

framför Rembrandts gamla, läsande gubbe derinne och

nu drog hon mig hit för att titta på Petrus!

— Jenny då! — af bröt henne Lisen hastigt, som om det varit henne angeläget att få en gräns för hennes talträngdhet, — nu öfverdrifver du.

— Försvara er inte, fröken! — inföll den unge mannen hastigt, — de äro mästerverk båda tvä, och det bevisar att ni har verkligt konstsinne när ni förstår att uppfatta dem! Men det är ju också helt naturligt att så måste vara, — fortfor han efter ett ögonblicks tystnad, — ty om någonsin tvenne konstrigtningar tangera hvarandra, så är det målarkonsten och skådespelarkonsten! De begagna sig ju båda af samma ämne, menniskan, om också materialet för framställningen är olika för dem båda! Hvarje verklig skådespelare måste ega sinne för målningar, och det är väl också der-för som så många af våra skådespelare sysselsätta sig med målning sjelfva på lediga stunder!

— Ja, då lär jag väl aldrig nånsin bli’ aktris! — sade Jenny koketterande, i det hon slog sig ned på soffan midt i salen, — för jag begripar mig inte på målning eller på taflor ett dugg!

— Det kan ju hända att ert konstsinne i den vägen slumrar ännu! — svarade den unge mannen artigt, i det han betraktade Lisen med allt mera intresserade blickar; — och att ni inte rigtigt känner er sjelf.

Eller hvad tror fröken Borg?

— Jag tror att det är med Jenny som med mig,

— svarade Lisen, i det hon med tankfull min betrak-

tade den tafvelfylda väggen framför sig, — vi har haft så litet tillfälle att se någonting! Hit upp få vi ju

nästan aldrig tid att gå, och så ligger ju hela vårt studium, i fall vi kunna egna oss åt ett sådant, åt ett helt annat håll! Det är med oss som med alla andra artister, vi måste vara specialister, om vi ska’ komma någonstans. Tror inte doktorn att det kan vara ett skäl till att vi förstå så litet af hvad de andra konsterna kunnat åstadkomma?

Jenny såg förvånad på sin kamrat, och kunde inte begripa hvarifrån hon tog sina ord; hon började tänka på om det inte händelsevis var ett stycke utur någon roll som hon kunde utantill, då den unge mannen lifligt och intresserad tog till orda:

— Ja ser ni fröken! Det är just olyckan att vi uppfostra oss till specialister litet hvar, i stället för att söka göra oss hemmastadda på olika områden! Det fins och det har funnits lysande undantag, det medger jag; men regeln hos oss är att en målare är endast målare, en musiker endast musiker, en författare endast författare och en skådespelare uteslutande skådespelare! Förstå mig nu rätt, jag menar inte att alla dessa borde kunna utöfva de andra konsterna också, jag menar bara att de borde förstå dem och intressera sig för dem!Nu bli’ de ensidiga i stället; aldrig så klara och ljusa hufvuden på sitt eget område, stå de ofta nog alldeles handfallna om de händelsevis behöfva göra ett litet ströftåg in på de andras, och det gör att man får ibland se och höra ganska märkvärdiga saker! Och — ja nu får ni lof att ursäkta mig, mina damer, men i synnerhet är det fallet på teatern!

— Hur så? — frågade Lisen, och Jenny vred sig på den mjuka soffan, som om hon börjat ångra att hon fört sin vän med sig dit, i synnerhet då samtalet började taga en så tråkig vändning. Kallprat och dagligt nonsens kunde hon godt vara med om — men nu, nu kände hon sig ungefär som fisken på torra landet, hon hade kommit ur sitt element.

— Åhjo, — svarade den unge kritikern, — det händer ofta nog der, att man tydligt ser huru litet åtskilliga skådespelare hafva reda på de tekniska greppen inom en af de andra konsterna, och likväl äro dessa så ytterst nödvändiga för att på teatern göra illusionen fullständig! Hur ofta ser man inte en skådespelare åter-gifva en målare eller en skulptör i sin atelier, utan att han tagit särdeles noga reda på hur man håller en palett eller handterar enm ejsel eller modellerspade? Man kan visserligen säga det, att publiken begriper det inte heller, men det är ingen ursäkt, ty det kan ju hända att der sitta en eller två i salongen som veta det, och det är vigtigare att vinna två kännares bifall än en hel okunnig salongs applåder och bravorop. Och det är inte nog med de yttre, rent tekniska greppen — det är nu en gång så att hvarje konstutöfning trycker äfven en särskild andlig prägel på personligheten, och hur skall den kunna återges då man inte vet hvad det är fråga om?

— Ja men på det sättet är det ju omöjligt att blifva skådespelare! — utbrast Lisen med djup stämma, — det är absolut omöjligt!— Nej, omöjligt är det inte! —svarade den unge mannen leende, — det skall fröken inte tänka; men tänk deremot gerna att det är mycket svårt! Här hos oss skrattar man åt vissa utländska storheter på skådespelarkonstens område, när man hör att de måla, skulptera, etsa, författa eller komponera; man kallar dem för effektsökande mångfrestare, man säger att de hålla på med allt detta för att låta tala om sig, för att göra reklam, men jag för min del tror att de studera, att de vilja utvidga sin erfarenhet, och jag anser att de göra alldeles rätt, och att så borde våra skådespelare göra med!

— Tänk om jag skulle lära mig måla på porslin!

— utbrast plötsligt Jenny helt oförberedt, i det hon reste sig upp ur sin beqväma, halfliggande ställning,

— jag har en bekant, en flicka, som är mycket snäll i det, och hon har sagt att hon vill lära mig! Tror inte doktor Dahl att det skulle vara bra?

— Ja, det skulle ju aldrig kunna skada! — svarade han leende, i det han likväl icke tog sin blick ifrån Lisen; — åtminstone skulle ni då kunna lära er att grimera er bättre!

— Hvad för slag? påstår doktorn att jag inte kan maskera mig? — frågade Jenny med skalkaktigt utmanande ton, i det hon steg upp från sin plats, — det vore märkvärdigt!

— Jo, ni maskerar er aldeles utmärkt! När man hör er nu, skulle man kunna tro att ni aldrig ett ögonblick tänkt på någonting annat än att leka och skämta!

— svarade han i det han också steg upp och bugade sig för henne med ett ironiskt småleende; — men jag menade inte egentligen att det var fråga om att lära sig små sällskapstalanger, utan verklig konst.

— Usch, hvad doktorn är tråkig i dag! — utbrast Jenny hastigt i tillgjordt trumpen ton, och tilläde sedan, i det hon vände sig till Lisen, — tycker inte du det också, Lisen?— Svara inte på det der, innan ni tänkt er väl för! — uppmanade hastigt den unge mannen, i det han vände sig till Lisen, — instämmer ni, så skulle det göra mig ledsen, och säger ni emot, så tror jag att det endast är en af de der vanliga godtköpsartighetema, som man kan kasta ut åt hvem som helst.

— Då tiger jag hellre! — svarade Lisen allvarligt; — hur gerna jag än skulle vilja tala med doktorn just om skådespelarkonsten, som jag vill göra till mitt lifs uppgift, och som jag vet att jag endast dunkelt anar, men inte har ett fullt medvetet begrepp om.

— Det får ni nog, när ni hunnit lösa en uppgift! — svarade han långsamt och liksom pröfvande; men tilläde sedan med lättare tön: — men får jag inte nu vara ciceron och visa er taflorna här inne? Här fins prägtiga saker! Se till exempel på denne Velasquez eller denna Salvator Rosa! Det var karlar som visste hvad de ville, och som. hade tro sen och öfvertygelse och en glödande färg! Det är det som behöfs i alla tider, inom all konst, och det är det som vi sakna nu mera! Vi tro ingenting, och vilja allt! Lika exklusiva som vi äro inom våra trånga konstgränser, lika sväf-vande och vidtfamnande äro vi i fråga om våra idéella förutsättningar och sträfvanden och så ha* vi så rasande ondt om färgsinne i egentlig mening! — Ja, ni skådespelare inte minst! Ni är för rädda, ni törs inte breda på ibland — tro mig, det gör godt någon gång!

— Jag är inte rädd af mig och jag tänker breda på, när jag får tillfälle! — svarade Lisen och såg upp på honom med en hastig blick; — ja, jag hoppas att jag snart får ett tillfälle, och då skall jag bevisa er det!

— Kommer ni att uppträda i någon ny roll?

— Usch ja! Hon är lycklig hon! — utbrast Jenny utan att bry sig om att dölja den afund som spelade ur hennes lifliga ögon; — hon har verkligen fått en roll och det en god roll till på köpet. Det är visser-ligen bara en piga; men jag skulle önska att jag hade en jäädan!

r — Ar det i ett originalstycke?

— Nej! — svarade Lisen; — det är i en fransk komedi.

— Naturligtvis! — återtog den unge mannen, i det han med ironisk min rättade sig sjelf; — det fins ingen nation som flitigare än vi svenskar exploitera den franska dramatiken! Det hänger i oss sedan vår teater började, och underligt nog ligger vår smak mycket mera åt det hållet än åt något annat! Vi hoppa öfver hela den tyska kontinenten och ge oss af direkte ner till Frankrike, aldeles som när vi resa. Nå kommer stycket snart?

— I början af nästa vecka! — svarade Lisen; — och det blir på sätt och vis min debutroll. För de andra räknar jag inte!

— Nå, då komma vi att debutera ungefär samtidigt! — svarade den unge mannen, — för jag kommer att börja

mitt recensentkall också med nästa vecka!

— Gud Lisen, blir du inte fasligt rädd? — hvi-skade Jenny halfhögt, i det hon lutade sig emot henne medan de gingo ut ur salen och genom pelarsalen ut i vestibulen; — om jag hade en ny roll, så skulle jag vara aldeles rysligt rädd för doktorn! Han, som har sett så mycket! Men doktorn ^kall lofva mig att vara snäll emot min vän här, hon har ju aldrig haft någon större roll förr, och det är naturligtvis rysligt svårt att — —

— Jag skall försöka att vara rättvis! — svarade han, i det han bugade sig för den unga flickan, — och det antar jag att ni helst önskar, ni som hvarje verklig artist!

— Ja herr doktor! — svarade Lisen, i det hon kastade en fuktig och bedårande blick på honom, — sträng, men rättvis! Jag begär ingenting annat, förjag vill lära mig något af en recension, annars kan det vara detsamma!

— Ni har stora anspråk; men jag skall försöka att i någon mon uppfylla dem! — svarade han, i det han tog afsked af dem vid trappan, och vände om tillbaka in i salen.

— Jo, det kallar jag att lägga an ordentligt! — utbrast Jenny förargad när de kommo ned på platsen utanför museum; — fy Lisen, det kunde jag aldrig föreställa mig om dig! Hade jag kunnat ana det, så skulle jag aldrig presenterat honom för dig!

— Hvad har jag då gjort? — frågade Lisen med menlös blick och ton; — jag har ju bara talt om konst och knappast sett på honom en gång! För resten skall jag säga dig att jag tycker han var tråkig, din utmärkte doktor Dahl!

— Gjorde du? — ropade Jenny med klarnande anlete; — ja, vet du, det var han också verkligen i dag! Han skulle, gudbevars, göra sig vigtig och rar för dig! Du skulle ha’ sett honom på den der balen, då var det annat! — Men nog koketterade du för honom, det får du lof att erkänna!

— Inte hälften så mycket som du! För resten bryr jag mig inte en smul om honom, bara han skrif-ver en bra recension öfver mig!

— Ja det kunde jag väl tro också! — Du är inte en bit bättre än vi andra, och derpå beror det ändå till slut om man blir någonting vid teatern eller inte! Kom nu, så går vi in i hörnet af Norrlandsgatan och Karl den trettondes torg och äter ett par bakelser till!

— Ja, men då är det jag som bjuder! — svarade Lisen gladt, — och du kan vara aldeles lugn för att du skall få behålla din doktor för dig sjelf! Jag frågar inte efter honom!9.

Det var dagen efter den stora händelsen.

Det nya lustspelet hade gjort stormande lycka, och Lisen med det. Hon hade applåderats nästan frenetiskt, hon hade fått blommor och till och med en lagerkrans, som händelsevis inte kastades in på orätt ställe i pjesen, om den också inte alls var på sin plats som hyllnings-gärd åt en så ung skådespelerska som hon; hon hade omfamnats af kamraterna, lyckönskats af direktionen, omringats af habituéema som hade en gammal rättighet att vid premiérema komma upp på scenen, från sjelfva kungliga logen hade man skrattat, applåderat och ropat bravo, — med ett ord, det var en fullständig triumf, en sådan som, om den också icke är allt för sällsynt i teaterns annaler, likväl icke inträffar hvarken hvarje dag eller ens hvarje spelår, och en sådan som alla teaterdirektioner längta efter, för att det skall kunna blifva störtflod i kassan och motsvarande ebb i det stora bristkonto som alltid brukar spöka sedan arbetsåret är slut.

Det hade under mellanakterna uppstått de lifligaste meningsutbyten i korridorerna och vid buffeterna. Hela den manliga delen af publiken var utom sig af förtjusning, och minst ett tjog ungherrar med och utan uniform, hade redan gifvit sig tusan på att de skulle underkasta den nyuppstigna stjernan en belägring efter alla både den nya och den gamla krigskonstens reglor, och det fans nog ingen af dessa som icke, under det han ifrigt snodde sina mustascher, var inom sig fullt öfvertygad om att han skulle gå som segrare ur striden. De unga damerna inöm den finare societeten funno med glädje att här var ett nytt föremål att slösa ömhetsbetygelser och förtrolighetér

på, ty det var nu altid så förtjusande ro ligt att ha’ någon framstående aktris att vara du med, att promenera med i torget och för öfrigt att kunnasnobba med vid alla möjliga välgörenhetsbazarer och tillställningar, der de voro sjelfskrifna som högsta hönsen i korgen.

De verkliga, tänkande teatervännerna gladde sig uppriktigt åt att en ny förhoppning för den inhemska scenen höll på att slå ut i blomma och lofvade frukt för kommande tider. De äldre af dem jemförde henne redan med flera af den flydda tidens storheter på olika områden, en Frösslind, en Charlotte Lindmark, en Emelie Högqvist och en Aurore Strandberg; under det att de yngre sins emellan kommo öfverens om att någonting så förtjusande och så öfverdådigt bra, hade den svenska scenen troligtvis aldrig haft, hur mycket än de gamle bråkade om den så kallade glanstiden, hvilken naturligtvis altid var den då de sjelfva hade varit unga.

Recensenterna hade haft täta öfverläggningar under mellanakterna, och suto der med spända öron för att kunna så exakt som möjligt uppfatta den stegrade stämningen i salongen. Efter första akten hade de kommit öf verens om att det var så der, ganska snällt, men ingenting vidare; en af de äldre och mera rutinerade påstod till

och med att det hela var inlärdt, att det var gjort,------------

gud bevars! mycket nätt gjordt, men utan någon sjelf-ständig uppfattning och att det nog komme att mattas af under styckets gång, derför att det redan nu syntes att det var forceradt. Efter andra akten hade deras temperatur redan stigit ett par grader, och de ifrigaste optimisterna förutspådde redan en blifvande storhet, medan de mera pessimistiskt anlagda ansågo att man borde suspendera sitt omdöme till dess man hunnit se det följande.

De medgåfvo dock att om det fortfore som det börjat, och om det funnes krafter och begåfning inne för ytterligare stegring, eller åtminstone tillräckligt för att inte en förslappning skulle inträda, så vore detta första egentliga uppträdande något som skulle bilda epok i teaterns annaler, och de skulle i hvad på dem an-komme, visst inte underlåta att för allmänheten i klart ljus tramhålla hvilken ofantlig nytta den inhemska dramatiken skulle kunna skörda af denna uppspirande talang.

När stycket var slut deltogo de alla ifrigt i inrop-ningame och ovationerna, och gjorde det af fullaste öfvertygelse och med en värma som endast den kan fatta, hvilken någon gång på dragande kall och embetets vägnar varit nödsakad att qväll ut och qväll in vandra mellan de olika teatrame och nödgats altid vara vaken, altid intresserad, altid färdig med ett träffande omdöme om stycken eller personer, hvilka sällan eller aldrig hade något nytt att förkunna eller något ovanligt att erbjuda.

— Nå! ändtligen en oas i öknen! — utropade en af dem, i det han tog på sig öfverrocken, till en med-broder som drog handskarne på sina svidande händer;

— ändligen något som pekar ut öfver medelmåttornas vanliga instängda horizont! Eller hvad säger du?

— Jag säger att den flickan har fan i kroppen!

— svarade den andre; — en sådan käckhet, en sådan abandon! Och ett sådant humör sen! Det är den första jag sett på många år som ser ut att ha’ hvad de flesta af våra inhemska skådespelare sakna, nämligen temperament! Den flickan får lof att ut!

— Nej för guds skull! — utbrast den förste, — inte ut, inte ut! Säg för all del inte en halfdragen anda åt det hållet! Det vore att förstöra henne för all framtid! Hvarför kan hon inte stanna hemma, hvarför kan hon inte få utveckla sig till svensk skådespelerska?

— Derför att konsten är kosmopolit, broder! Derför att det fins inte någon svensk skådespelarkonst, lika litet som det fins någon inhemsk dramatik! Så länge vi inte ha’ det, så länge våra teatrar måste till hufvud-saklig del lefva på öfversättningar och bearbetningar, så länge måste vi ha.’ en europeisk skådespelarekonst och inte en svensk. Hvad vill det säga: en svensk skådespelarekonst? Den konsten är hos oss fransk ifrån början, det var gamle Monvel som först lade sin instruk-tions modellerspade på de råämnen som Gustaf den tredje bygde sin nya skådeplats med, och de traditionerna gå igen än i dag!

— Ja men för tusan, det är det vi ska* komma ifrån! Danskarne ha’ ju en nationell konst, hvarför ska’ vi inte kunna ha’ det?

— Derför att danskarne ha’ haft en Holberg och det har inte vi! För resten hålla de nu som bäst på att komma ifrån den traditionen, och det är ingenting ondt i det! De hålla på och europisera sig, de också! Går du med på opris?

— Nej, jag går genast upp på byrån och skrifver!

— Du skrifver naturligtvis helt kort i qväll och slutar med: »vi återkomma». Så gör jag! Det kan vi lika bra göra derinne, bakom gardin! Jag har en pojke som kommer klockan elfva och hemtar notisen — då kan haj ju ta’ din med!

— Ja, men — —

— Ah så så! kom nu! Jag tycker det ska’ bli rigtigt uppfriskande att få prata litet, efter ett sådant evénement som den här qvällen?

— Nå ja, kör då! Ja det var sju tusan till flicka! Har hon verkligen varit i elevskolan? Det tycks ändå bevisa att den kanske inte är så dålig som vi skrikit till!

— Nå, men för fan! De ska’ väl inte förstöra alla, heller! Men kom nu!

Och med dessa ord trängde de sig fram genom den utströmmande mängden, och stötte i sjelfva porten tillsammans med den unge mannen från museum, som små-gnolande och upprymd trängde sig fram för att komma ut, och som, när han råkade knuffa till en af sina äldre medbröder på den kritiska allmänningens törniga stig, helt lätt tog med handen åt hatten och med ett »ah ursäkta,» skyndade förbi dem ut på gatan.

— Skadar inte! — svarade den knuffade artigt, och fortfor sedan i annan ton, i det han vände sig till sin granne; — känner du den der ungtuppen?— Inte vidare än att jag vet hvem han är! Det påstås att han ämnar sätta upp en ny tidning — för konst och litteratur! Han lär ha’ varit ute, och är naturligtvis för förnäm att skrifva i de gamla. Jag hörde härom dan från mycket säkert håll, att han lär slå för den nya stjernan i qväll — — de lär ha’ möten uppe på nationalmuseum!

— Ah tusan! Det ska’ nog visa sig i fall han skrifver något om henne! Men låt oss nu ta’ ut stegen så att vi få oss ett ensamt bord derinne!

När Lisen väl hunnit bli omfamnad, kysst och gratulerad af alla sina både äldre och yngre qvinliga kamrater, vederbörligen handkramad af de manliga, och fått sig ett och annat litet nålstyng midt i ömhetsbetygelserna från de aldra yngsta umgänges- och studievännerna, började hon så småningom kläda om sig. Hon var ännu aldeles yr i hufvudet af allt det bifall som kommit henne till del från ömse sidor om ridån, hon njöt i fulla drag af sin ovana triumf och var i detta ögonblick så verkligt lycklig, som endast skådespelaren kan vara det, han som, om också dånet af hans segrar snart dö bort, likväl njuter dem fullare och rikare än någon annan konstnär här i verlden.

Nu var således förtrollningen bruten, Askungen var prinsessa, skon hade passat och sagoprinsen hemförde henne som sin utkorade brud!

Alla hinder hade hon besegrat! Publiken hade applåderat henne under stormande jubel — direktören hade, faderligt uppvärmd och förtjust, tagit henne i famn, tackat henne och sagt att från och med denna qväll hade hon, om hon endast sjelf ville det, framtiden i sina händer och att om hon lyckades göra en eller par roller till under spelåret lika bra som denna, så kunde hon vara säker på att han skulle göra allt för att öka på hennes lön till det kommande.

Alla de andra som klädde sig i samma loge som hon, hade redan aflägsnat sig, och hon satt nu ensamframför sin spegel, genomgående för. sig sjelf aftonens händelser, och så godt hon i sin nästan feberaktiga upphetsning kunde det, genomgående i sitt minne hvilka moment i hennes framställning som mest hade slagit an på publiken och fiamkallat dessa skrattsalvor och bifalls-åskor, af hvilka hon ännu tyckte sig höra återljudet i sina öron. Hon

ville anteckna dessa särskilda moment i sin hågkomst för att vara fullt säker på att inte förgäta dem, och derför upprepade hon nu mekaniskt framför spegeln de repliker vid hvilka hon gjort den eller den minen, kastat den eller den blicken, användt det eller det tonfallet.

— De der skall jag komma väl ihog! — tänkte hon för sig sjelf; — dem kan jag mycket väl använda äfven i andra roller, med en liten förändring förstås! Och så de der raka vändningarne med hela kroppen på en gång, de gjorde mycket effekt — dem skall jag nästa gång använda litet oftare. Jag kan just undra om jag nästa gång skulle våga att torka mig om näsan, vid det der tillfället när jag går ut, sedan jag sagt åt betjenten att jag inte tror ett ord utaf alla de grannlåter, som den der unga eleganten nyss sagt mig, när han kom för att träffa dottern i huset, men råkade få tag i mig i stället? Jag har sett en flicka ifrån landet göra så; men det går kanske inte an att använda hos en fransk subrett? Åh pytt! allting går an, bara man gör det roligt! — Och så den der blicken sen, litet på sned och med half slutna ögon, som man sedan plötsligt slår upp och blixtar till med litet — vänta litet, så här var det — — den skall jag nog utarbeta litet bättre till nästa gång!

Och under detta tankarnes arbete vred och vände hon på sitt täcka hufvud, och hon kunde inte hjelpa att hon så här i tysthet inte alls undrade på sin framgång; ty nog var hon söt, det kunde hon ju inte sjelf vara blind för. Nu gälde det endast att taga vara på sin nyvunna lycka, och hon gjorde här, medan hon ikläddesig sin hvardagsdrägt för att skynda ned till den på scenen väntande modern, åt hvilken hon skaffat en biljett på tredje raden, upp en hel, som hon sjelf tyckte, mycket förståndig plan för sin kommande bana.

— Framför allt inte några oförsigtiga steg, som kunde skada mig hos publiken! — tänkte hon, — och i synnerhet inte någon kärlek, några förlofningar eller något dylikt! Då är det slut med ens! Hädanefter skall jag lefva uteslutande för min konst! Jag skall icke släppa ur sigte mitt mål att oupphörligt få nya roller, och att eltid försöka komma med något nytt uti dem. Jag undrar hvad recensenterna ska' säga i morgon

— och i synnerhet han, den der unga doktorn som jag lärde känna på museum — jag vet inte, men jag tror honom inte mer än jemnt! Han såg ut att vara så sträng och ha’ sådana märkvärdiga åsigter! -ahja, men jag hoppas väl att jag skall komma till rätta med honom! Men tänk om han nu skulle stryka ned mig alldeles? Ahnej! — af bröt hon sig sjelf med ett segervisst leende,

— det kan han inte, det hördes tillräckligt! Nej nu får jag lof att ropa upp mamma, så att hon får hjelpa mig med att lägga in buketterna och kransen! Ah ni, att jag verkligen fått en lagerkrans. Jag kan undra från hvem den är? Vänta, hvad står det på den?

»Konsten är lång och lifvet är kort» —

Det var då underligt! Att sätta sådant på en krans! Nåja, det är sant att lifvet är kort, och derför skall jag också skynda mig att komma fram dit jag vill! — Hon hastade nu ut i korridoren och fram till dörren som ledde till scenen, och der ropade hon på modern, som satt på en gammal träbänk längst borta vid väggen på den mer än halfmörka teatern. Den gamla qvinnan var djupt skakad af glädje och förtjusning öfver dotterns triumf och hon grät ännu der hon satt, grät lika strida tårar som om en olycka skulle ha’ händt henne. Anade hon kanske att afståndet mellan henne och det barn hon burit under sitt hjerta, under loppet af denna Pä ömse sidor om ridån. 14afton blifvit större än någonsin, genombäfvades bon kanske af den tanken att bifallsstormarne från i qväll skulle föra med sig bort ljusglimten i hennes torftiga hem, på samma gång som den blåste dit rikare tillgångar och en ekonomiskt sorgfriare existens?

Kanske tänkte hon på ingenting af allt detta, utan att det helt enkelt var hennes sätt att deltaga i dotterns seger, — nog af, när Lisen ropade uppe ifrån korridordörren: »Ar du der, mamma? — så torkade hon hastigt

bort tårarne, stoppade näsduken i sin nötta kappficka och skyndade upp för de tre, fyra trappstegen till dörren, i det hon med darrande röst utropade:

— Min kära, snälla flicka! Är du redan färdig?

— Ja, kära mamma! Men hvarför kom du inte upp i logen? Det skulle inte varit ur vägen, om du hjelpt mig litet!

— Jag tordes inte, mitt söta barn lilla! — svarade modern i det hon 1og henne i famn och började gråta igen, — jag trodde det var någon inne hos dig! Det kan du väl veta att jag så gerna skulle ha' velat komma opp till dig, för att gratulera dig och tacka dig!

— Seså, kära mamma! Gråt nu inte! — hviskade Lisen, i det hon drog henne in i klädlogen, — tänk om någon finge se dig! Tycker du verkligen att det är att gråta åt, det här?

Och hon visade med segerglad åtbörd och min på buketterna och kransen, som lågo i en hög på hennes bord, medan modern slog ihop sina händer af förtjusning öfver den välluktande grannlåten.

— Ah käraste min flicka! — utropade hon — var det der åt dig alltsammans? Det kunde jag väl aldrig föreställa mig! Och jag som trodde att det var åt de andra fruntimmema!

— Nej du mamma, det står namn på dem allesammans! Ser du, »Lisen Borg», »Colettes förtjusande framställarinna», »Den uppgående stjeman på konstens himmel»! Det är jag det du, mamma!— Käraste mitt barn! Hur ska' vi nu få hem dem utan att de lida någon skada? Vänta, vi tar korgen som kläderna bars upp i — grepkorgen — den tar jag på armen! Ah herre gud, kära barn, en sådan lycka! Hvad du var söt och hvad du var bra, och hvad de skrek och hvad de applåderade! Jag trodde rakt att jag skulle dåna af glädje! Nu får du väl påökt till nästa år?

— Det kan du lita på, mamma! Det har direktören redan lofvat mig, du! Och då ska' vi lefva undan, du! apropos det, mamma, har du något godt att bjuda mig på i qväll? — för nu skall du tro att jag är hungrig som en varg!

— Jag tog hem ett par biffstekar i eftermiddags, min flicka och några ägg och en halfbutelj porter! Stackars mitt barn, det kan du just behöfva!

— Tog du inte hem tre, mamma lilla?

— Nej, det hade jag inte råd till, kära barn! Men hvad skulle vi med tre att göra?

— Jo, för jag tänkte äta minst två, och då skulle du få ingen, du snälla mamma!

— Nå än sen? Tror du jag bryr mig om det? Jag är redan mätt, barnet mitt, mätt utaf pur glädje! Jag tror inte jag orkar äta så mycket som en smörgås en gång, mycket mindre en hel biffstek! Och äggena är fyra, så der kanske jag kan få ett med, och det är alldeles nog för mig!

— Du ska' få två ägg och en half biffstek med, mamma lilla! — sade Lisen gladt, i det hon släckte gaslågan, medan modern tog korgen på armen, och de hastigt skyndade ned öfver scenen, utför trappan och ut på gatan, der aftonens hjeltinna med lätta fjät skyndade förut i den blåsiga natten, medan den gamla modern pustande stretade fram efter henne med blomsterkorgen på armen.10.

Några månader efter Lisen Borgs första triumf, kom hon åter en dag upp på teaterkansliet för att tala med chefen. Dessa månader hade medfört en stor och genomgripande förändring i den unga flickans hela sätt och väsen, en förändring som visst icke är ovanlig, men som altid väcker en viss uppmärksamhet och det mången gång till fördel för den som undergått den, ehuru det väl egentligen borde vara tvärt om. Hon stannade nu inte längre ute i väntrummet, och redan när hon inträdde i det yttersta rummet, der vaktmästaren satt, märktes tydligt skilnaden på förr och nu, ty han satt nu inte längre qvar helt vårdslöst och läste sin morgontidning, utan han steg hastigt upp- så fort han fick se henne och då hon helt vårdslöst och med en liten nick frågade om direktören var inne hos sig, svarade han med en bugning som kunnat anstå en ceremonimästare vid en kunglig presentation:

— Jaha, direktören är inne, och han sa' till när han kom, att jag genast skulle anmäla fröken, hvem som än vore inne!

— Jaså! ja, anmäl mig då strax, för sen skall jag ner på repetition! — svarade Lisen i det hon med rak och sjelf medveten hållning gick före vaktmästaren in i väntrummet, der hon stannade ett ögonblick, medan han gick in och anmälde henne.

Medan hon stod der vid fönstret, föll det henne i tankarne huru hon för några månader sedan satt darrande och

orolig i samma rum, väntande på att få företräde, och när vaktmästaren om några ögonblick kom ut igen och bad henne stiga in till direktören, tänkte hon, då hon med raska och spänstiga steg gick genom rummet, der pennorna raspade öfver de långa pappersarken: »Vänta mig! det skall inte dröja länge förrän hankommer ut emot mig och sjelf ber mig vara så god och stiga in!»

Och den tanken lade något så segerstolt och så strålande i hela hennes utseende, att direktören vid hennes inträde i rummet först såg på henne med beundrande blickar, och sedan reste sig upp för att välkomna henne med sitt vänligaste leende, i det han utbrast med en för honom ovanlig värme, — oförsigtig nog i synnerhet just vid den tidpunkten, då det gälde att göra upp nya kontrakt för det kommande spelåret:

— Välkommen mitt kära barn! Det fägnar mig att se er! Jag satt just och tänkte på er och hur vi ska' kunna ställa det till nästa år, så att ni kan få bättre inkomster,»utan att allt för mycket betunga den ordinarie staten, som är stor nog förut!

— Ja, jag måste ovilkorligen ha' påökt! — inföll Lisen med bestämd ton, i det hon slog sig ned i direktörens soffa, — jag kan omöjligt gå ett år till med så liten lön, så mycket mer som jag får lof att resa ut i sommar och det ända till Paris!

— Det är klart att ni skall ha' påökt! — försäk-

rade direktören i det han satte sig bredvid henne och klappade hennes hand som han fattade i sina, — det är bara fråga om hur vi ska' kunna arrangera saken. Hur har ni sjelf tänkt er det, låt mig höra?

— Jo, jag kan omöjligt inte gå för mindre lön än tretusen! — svarade Lisen helt djerft — och vore det inte för att stanna qvar här, så gjorde jag det inte ändå, för jag får mycket mera på annat håll! Jag är bjuden fyra, om jag vill gå till — —

— Men det får ni på inga vilkor göra! — utbrast direktören lifligt, — det vore ju att förstöra hela er framtid! En sådan talang som ni måste vara fästad vid landets första teater, endast der kan ni få den verkningskrets som tillkommer er, och jag har påräknat er för en mängd goda roller för nästa spelårs repertoar!

Men budgeten är redan så hög att. . . nå ja, jag hartänkt att vi skulle kunna arrangera saken så, att ni först och främst får den fasta lönen, och sedan ett spelhonorar. . . se, det kommer altid på extra stat, och syns inte så bjärt som det andra.

— Spelhonorar? — upprepade Lisen och såg mycket misstrogen ut;—ja, det är visst mycket bra; men så får jag kanske inte spela mer än ett par gånger i veckan, och då är det inte mycket att tacka föri Nej, jag vill ha' fast lön, det är mycket säkrare I

— Sådan toka ni är! Det andra är fullt lika säkert! Tror ni verkligen att vi ha' råd att inte låta er spela mer än ett par gånger i veckan? Vår förnämsta magnet? — Ty inte sant, ni är ju en förståndig flicka, ni blir inte egenkär för det, om jag säger er här, hvad ni för resten nog vet förut, att ni är publikens gunstling, att den snart inte vill se någon annan än er, och att det är teaterns bestämda fördel, både ur ekonomisk och konstnärlig synpunkt, att låta er uppträda så ofta som möjligt!

— Ja så säger direktören nu! — återtog Lisen koketterande litet smått för sin faderlige chef, som inte tycktes hafva någon lust att släppa den lilla fångade handen ur sin, — men bäst som det är, kan det hitta på och komma någon annan, som också blir publikens gunstling, och då — —

— Det menar ni inte på fullt allvar! Er detroni-serar man inte så lätt, ty det är inte nog med att ni har publiken, ni har också kritiken för er, och i synnerhet den nye recensenten i vår förnämsta morgontidning. Har ni till exempel läst hans sista kritik öfver ert sätt att spela hufvudrollen i den sista nya sedekomedin? Grannare loford har jag inte läst öfver någon skådespelerska så långt jag kan minnas tillbaka!

— Tycker direktören kanske att de äro oför-tjenta? — frågade Lisen i det hon lutade sig tillbaka i soffhörnet och koketterade ändå litet starkare än förut.— Visst inte; men jag tycker att hans uppsats är bra späckad med

superlativer! — svarade direktören leende. — Hur är det, känner ni honom personligen?

— Ja det gör jag! Jag har träffat tillsammans med honom ett par gånger — sednast på den stora festen hos generaldirektör Follahn, — fortsatte Lisen med tonen af en fullkomlig verldsdam, van att umgås i de finaste kretsar, — när äldsta dottern blef förlofvad.

— Ja, ni var ju der! — återtog direktören leende, — och der lär ni ha' väckt ändå mera uppseende än på teatern. Men hur har ni blifvit bekant med generaldirektörens, som annars bruka vara så difficila?

— Jag är mycket god vän med döttrarne, och ge-neraldirektörskan har altid visat mig ofantlig mycken vänlighet, — sade Lisen med lika säker ton, som om hon hade känt dem i tjugo år; — men vill nu inte direktören vara så god och bestämma hur det skall bli till nästa spelår?

— Ah, det är långt dit ännu, och det hinna vi

altid komma öfverens om!

— Nej förlåt mig, det är alls inte långt dit, och jag vill så fort som möjligt ha' saken afgjord. Ty — ja, jag kan ju gerna säga det helt uppригtigt, det är också fråga om ett annat engagement!

— Hvad då för engagement, och vid hvilken teater?

— Det är inte alls fråga om någon annan teater, utan helt enkelt att gå ifrån teatern och gifta mig!

— Ni, gifta er? Det är inte möjligt!

— Jaså, är jag verkligen så ful och obehaglig att ingen skulle vilja ha' mig, tror direktören?

— Ah, ni vet mycket väl hvad jag menar! Ni är

vacker och söt nog att kunna narra hvem som helst att för er skull afstå från sin frihet! Men jag kan inte tro att ni skulle vara så oklok att vilja kasta bort hela er lysande framtid som konstnär, för att binda er vidett stilla och husligt hvardagslif, som ni bestämdt inte är skapad för!

— Hvem har sagt att det behöfver bli så stilla och husligt, eller att det ovillkorligen skall blifva så fasligt hvardagligt? — frågade Lisen, i det hon såg ut som om en krona legat och väntat vid hennes fötter; — det är ju ingenting som hindrar, tänker jag, att det kan vara fråga om ett rigtigt lysande parti! En man med både namn och rikedom, en ung, älskvärd och eftersökt person, som erbjuder mig att vi skulle bosätta oss utrikes, i fall jag för hans skull ville förmå mig att öfverge — —

— Akta er för det, barn! — afbröt henne direktören på en gång med ett allvar, som stack betydligt af från den förra, tämligen lätta samtalston som han i allmänhet brukade anslå med sina qvinliga sujetter; — akta er väl för det! Tro mig, ni är skådespelerska från topp till tå, till lif och själ, och ingen sådan har ännu lemnat teatern för en mans skull, utan att bittert ångra sig! Ni är skapad för triumferna, för applåderna, för ryktbarheten, bullret och hänförelsen hos en uppeldad åskådareskara, som omger er med jubel och kastar blommor för edra fötter! Tro mig, har man en gång smakat på det bedårande i en sådan tillvaro, så nöjer man sig inte sedan med en vanlig hvardagslycka!

— Men jag säger ju direktören att det är inte

någon hvardagslycka, som det är fråga om, — svarade Lisen envist, — för någon sådan uppoffrar jag visst inte min konstnärsbana! Och jag gör det säkert inte heller för hvilken lott som helst, om jag bara får det som jag vill och som jag förtjenar!

— Ser man på! ser man på! Redan så sjelfmed-veten!

— Jag rättar mig bara efter hvad direktören nyss sjelf sagt!

— Ja det var mycket oförsigtigt af mig, men jag

tar ändå inte tillbaka ett ord deraf, ty jag tror fort-farande att ni är en förståndig flicka, som inte flyger högre än

vingarne kunna bära! Ni skall få edra tre tusen, men på det sättet att en del går ut i aftonpenningar, för hvilka jag ger er garanti. Är ni nu nöjd?

— Ja, om direktören lofvar mig att jag får permission för att resa ut och stanna ute sex månader!

— Hvad skall det tjena till?

— Jag måste ut och se någonting, lära någonting! Jag kan inte lefva om jag inte får se Théatre Fra^ais!

— Det är för tidigt, kära barn! Det är alldeles för tidigt! Stanna hemma först ett par år, så att ni blir sadelfast i publikens gunst, och i er egen teknik! Det är mycket bra att komma ut, att se andra nationers stora skådespelare, men man får lof att sjelf vara tämligen färdig, innan man söker studera främmande mönster! Annars händer det så lätt att man kommer i tvekan om hvilken väg man skall gå, hvilken rigtning man skall omfatta; man kommer i valet och qvalet i fråga om förebilderna, och det händer så ofantligt lätt att man låter klistra på sig sätt och fasoner både i fråga om äpråk, åtbörder och uppfattning, som inte passa hvarken för ens nationalitet eller ens personlighet!

— Tror direktören verkligen att jag år så dum, att jag inte skall kunna skilja mellan det som passar för mig eller inte?

— Nej, jag tror visst inte att ni är dum, tvärt om! Ni är aldeles för mycket begåfvad, för att inte bli’ upptänd utaf hvad ni ser, och deri ligger just faran. Vore ni dum, så skulle jag säga: res gerna; ty då skulle ni komma hem lika dan som ni for; — men det är jag långt ifrån säker på att ni skulle göra nu!

— Åhjo, snälla direktören! — utbrast Lisen med tonen af ett bedjande barn, i det hon lade sin hand på hans arm och såg honom in i ögonen med en så fuktig och strålande blick, att hans gamla Adamshjerta började hoppa i bröstet på honom; — låt mig få resa, och laga att jag kan få ett litet understöd af teaterkassan. Jagförsäkrar direktören att det vinner teatern på! Får man bara höra att jag varit i Paris, så lockar det genast mycket mera folk när jag står på affischen! Och jag lofvar att jag skall komma igen mycket mera utvecklad än förut, och sedan skall jag skrifva under ett kontrakt på tre år om direktören vill! Men låt mig bara få fara; jag känner att jag stannar i växten, att det blir ingenting mera af mig, om inte jag kommer ut!

— Nåja, efter ni nödvändigt vill, så skall jag försöka! Men af teaterkassan kan ni inte få något bidrag, den har gudnås ingenting att spendera af, annat än ett stort deficit, och på det lär ni inte kunna resa! Men jag

skall försöka på enskild väg seså! var inte rädd!

Ni skall inte komma att stå i obligation hos någon — — det der skall jag arrangera. Full lön får ni dessutom medan ni är ute, och fri entré på teatrarne! Men för alt i verlden, studera inte de tragiska skådespelerskorna, studera de glada, det är ert fack, och det får ni inte öfverge! Hör ni det!

Och det lofvade Lisen högtidligt; — ty hvad lofvar man inte i ett sådant ögonblick, då det gäller att få en af sina varmaste önskningar uppfylda? Hon lofvade det nog också med full afsigt att hålla sitt löfte, men likväl altid med den i tysthet hysta tanken, att genom denna studiefärd utvidga sin repertoar, och försöka om hon inte hade andra strängar på sin lyra än dem hon hittils spelat på.

11.

Det väckte en ofantlig uppståndelse inom teatern, när det mot slutet af spel terminen blef bekant att Lisen Borg fått ett så lysande engagement och att hon till på köpet blifvit satt i tillfälle att få göra en utländsk studieresa. De gamle tyckte att direktionen gjorde alt för mycket väsen af en visserligen rätt lofvande, meninte vidare så märkvärdig nybörjerska, att man för hennes skull borde gå ifrån gammal praxis, och i ett tag gifva henne både lika höga lönevilkor som flera af de äldsta, och så dessutom reseanslag, något som aldrig någonsin kom i fråga på deras tid. Skulle man då kunna komma utanför sitt eget lands gränsor, så fick man sannerligen kosta på sig det sjelf, annars fick man vackert bli’ hemma. Nu var det den lättaste sak i verlden äfven för den tarfligaste elev att kunna få komma ut och det med hjelp både af det offentliga och af enskilda mäcenater. De unge å sin sida tyckte

naturligtvis att hvar och en af dem hade fullt ut så goda anlag som Lisen och att de derför voro lika berättigade som hon att få resa till Paris, och det fans derför just då en hel skock med djupt missnöjda unga skådespelareämnen som gingo och •bittert beklagade sig öfver att vara födda i ett land, der man inte lade två strån i kors för den dramatiska konsten.

Bland dem som voro mest afundsjuka och mest förgrymmade var Jenny, som för det första inte på hela våren fått en enda ny roll af någon betydenhet, och det fastän en hel mängd pjeser inrepeterats och spelats. För det andra hade hon till sin stora harm sett huru den unge kritikern alt mera sällan brytt sig om att möta henne, vare sig på torget eller uppe i museisalarne, då hon deremot bestämdt visste att han och Lisen brukade sammanträffa rätt ofta, — ja, att han till och med plägade följa henne hem om qvällame från teatern; och om det var något som kunde trösta henne öfver hennes förra väninnas oväntade lycka, så var det att hon skulle resa bort, och att Jenny då kanske skulle kunna återtaga sitt välde öfver den unge mannen. Och hvem vet, kanske kunde hon också, när Lisen inte längre fans att tillgå, få en ny roll och under tiden bli’ publikens gunstling, äfven hon.

— När Lisen kunde bli det så der med en gång! — menade hon för sig sjelf; — så är det väl inteomöjligt att det kan lyckas för mig också! När det inte är svårare än så!

Och i glada förhoppningen tröstade hon sig så godt hon kunde, under det hon i kamraternas sällskap med en viss förnäm likgiltighet uttalade sig om gunstlingens studiefärd, och tydligt nog lät påskina att om man ville nedlåta sig till sådana småknep som dem Lisen användt, så vore det ingen konst att få både publiken, kritiken och teaterdirektionen på sin sida.

— Hon koketterar ju med dem allesammans, så att det är rigtigt otäckt att se! — brukade hon säga; — och vet ni, hon lär ha’ gått till en af recensenterna och bedt att få läsa sin roll för honom, innan hon uppträdde i den der sista enaktspjesen. Och ett par af de yngre författarne lär hon ha’ tiggt och bedt om att de skulle skrifva någonting för henne, och dii ektören ordentligt lägger hon an på, så att hans fru lär vara aldeles ursinnig både på honom och henne!

Hos teaterhabituéerna och teatervännerna i allmänhet väckte ryktet om den unga skådespelerskans utflygt ett lifligt intresse, och i vida kretsar talades en hel vecka igenom icke om annat. Afven i tidningarne åter-gåfvos underrättelserna om hennes vidare fästande vid teatern och hennes utländska resa med vidlyftiga uttalanden både för och emot. De flesta voro dock för den, och talade vidt och bredt om nyttan af utmärkta förebilders studerande, men varnade på samma gång både i förtäckta och oförstälda ord emot alt slafviskt kopierande, såsom dödande för den egna konstnärsindivi-dualiteten. Hvad som gladde och lugnade alla var det, att den unga aktrisen inte var sångerska, ty hade hon det varit, sade man, så vore det mer än sannolikt att hon aldrig komme igen.

Att deremot uppträda talande på ett främmande språk, det var icke så lätt, inte ens med den utomordentliga begåfning som man med glädje funnit denna unga skådespelerska ega, och af hvilken man hoppades så storaoch så lysande frukter för den fosterländska skådeplatsen.

Under alt detta, både enskilda och offentliga talande och prisande om och af henne sjelf, gick Lisen som i ett fullständigt rus af tillfredsstäld egenkärlek och högspända förhoppningar om en kommande storhet, som skulle fördunkla alt, som hittils ansetts vara af första rang både bland det försvunna och det närvarande. Ung som hon var, och ännu tämligen opröfvad både i lif vet och i sin konstnärliga verksamhet, var det ju inte underligt om rökverket och grann låtsfraserna stego henne åt hufvudet. Hon hade kommit, blifvit sedd och segrat nästan utan ansträngning, — hon skulle komma igen ännu mera rustad, och hon skulle segra i ännu mera lysande strider än de få och lätta som hon nu hunnit bestå.

Men, det var en sak, som oroade henne, midt under hennes mest lysande framtidsplaner, och det var hennes förhållande till den unge kritikern, som under de förflutna månaderna intagit en alt mera framstående ställning, och som varit den ende af alla hennes offentliga domare, hvilken någongång inblandat en liten anmärkning emellan loforden, eller som det på konstspråket heter: drupit en liten droppa malört i glädjebägaren. När alla de öfriga hade endast superlativer att bjuda på, kunde det hända att han kom med ett litet »men», som om det också

var aldrig så lent eller än så rättvist, likväl förekom Lisen som en obehaglig dissonans midt i den enstämmiga förtjusningskören.

När de andra tidningarnes anmälare slutade sina artiklar med den nästan stående frasen: »Fröken Borg var förtjusande som alltid, och den unga skådespelerskan lade i denna nya uppgift ännu en frisk lager till de många som hon inom en jemförelsevis så kort tid lyckats att uppsamla och hopfästa till, som vi hoppas, oförgängliga kransar», så kunde det hända och hade det händt att i den ansedda morgontidningen lästes följande något reserverade omdöme: »Den unga skådespelerska, sominom kort tid blifvit publikens förklarade gunstling, visade sig äfven denna gång i det hela till sin fördel, om man också emellanåt icke kunde undertrycka den tanken att hon kanske väl mycket litade på den säregna ställning som ett dylikt gunstlingsskap skänker, i det hon l några af de vigtigaste ögonblicken gick, så att säga, utanför ramen, för att på detta sätt eröfra ett alt för lättköpt bifall. Det vore skada om denna unga artist, hvars rika begåfning uppfyller alla sanna teatervänner med glada framtidförhoppningar, skulle kasta bort den verkliga konstens svårfunna, men redan till hälften eröfrade skatter, för att endast gripa efter deras skugga, det snart förklingade bifallet för dagen».

Hvarje sådant varningsrop midt i det alllmänna jublet retade och harmade Lisen mer än hon sjelf ville erkänna och det retade henne mest, kanske just derför att hon inom sig måste medgifva att han inte hade så aldeles orätt. Hon visste mycket väl när hon gick »utanför ramen»; men hon kunde icke motstå frestelsen att göra det, ty det belönades altid med en skallande applåd eller en stormande inropning för öppen ridå. Det skall vara en mycket konstförståndig publik som inte med välvilja upptar denna direkta vädjan till dess smak för tillfället eller till dess beundran för personligheten, och som ej på detta sätt stärker sin gunstling i den tanken att när man är omtyckt så är alting tillåtet.

Och den närmaste följden af denna harm, var att hon föresatte sig att hon skulle fånga den stränge domaren, som tycktes vara mera klarseende än alla de andra. Och när hon väl hade fångat honom, så vore det väl ej så fasligt svårt att få honom blind på begge ögonen. Om hon skulle låta honom blicka in i sina egna? Vore inte de tillräckligt uttrycksfulla och vackra, tillräckligt talande och klara, för att en sådan der ung man, vore han än aldrig så allvarligt anlagd, skulle kunna se sig solblind i dem, och glömma bort att vara så sträng, derför att ögonens egarinna var så söt och så bedårande?För att vinna detta sitt mål, började hon nu på fullt allvar att söka få den unge kritikern förälskad i sig, och som äfven den mest erfarne och försigkomne unge

man al tid i det hänseendet drar det kortaste strået, dröjde

det inte länge förrän hon såg att hon skulle lyckas.

När planen till hennes studiefärd började mogna hos henne, ty som frö och späd planta hade hon länge vårdat och omhuldat den, insåg hon att, för att kunna skörda den beräknade nyttan af detta steg, måste hon vara

förtrogen med de två stora kulturspråk på hvilka de bästa sceniska skapelserna framfördes, tyskan och franskan. Hon hade nog läst dem båda i elevskolan, och förstod dem nog så der temligen ur icke alt för svåra böcker, men att förstå dem fullständigt från scenen, det insåg hon var en helt annan och mycket svårare sak.

En dag, när hon träffade den unge doktorn i ett sällskap, der de båda kommo att sitta bredvid hvarandra, medan en konserterande utländsk pianist, som blifvit inbjuden ' i det rika konsulshuset, föredrog ett af sina bravur-nummer, omtalade hon sitt beslut att resa, och frågade honom om han kunde säga henne, hvar och hos hvem hon på kortaste tid och med bästa resultat skulle kunna förskaffa sig en nöjaktig kännedom om de båda språken.

— Tänker ni resa ? — frågade han öfverraskad, i det han drog sin stol närmare hennes, något som inbringade honom en förgrymmad blick från deras värdinna, hvilken sjelf inbillade sig vara pianist; — hvad skall det tjena till?

— Derför att jag vill studera! — svarade hon med afgörande ton.

— Studera? — återtog han, — ja, det är nog. mycket bra! Men det är väl inte er mening att studera teatrarne heller?

— Jo visst! — svarade hon med ett skratt, i det hon såg på honom med förvånade blickar, liksom om hon inte hört rätt; — hvad skulle jag annars studera?

— Studera lifvet! det är mycket nyttigare! —— Ja, det kommer jag naturligtvis också att göra! — svarade hon hastigt; — det kan väl doktorn begripa. Jag tänker inte resa som en idiot.

— Nej, det har jag heller aldrig misstänkt! — inföll han med en lätt bugning; — men inte behöfver man absolut resa för att studera det. Lifvet är sig likt öfverallt, om också de yttre företeelserna äro något skiftande — och det är väl egentligen svenskt lif och svenska seder som ni bör studera!

— Jaså, när jag skall spela i franska och tyska stycken då? — frågade Lisen halft förargad, — skall jag då också spela på svenska?

— Ja naturligtvis! Ni kan ändå aldrig förneka er nationalitet, och det är mycket bättre att ni är fullständigt svensk, än att ni blir hälften af hvardera! Det fins ingenting värre än att se dessa blandningsfigurer med franska och tyska namn och svenska tonfall, franska toaletter och svenska fasoner, påklistradt Parislättsinne och genuina Stockholmsåtbörder! De äro mig en fasa! Och ändå värre är det när någon beskedlig dumsnut har varit ute ett halft år och börjar tala modersmålet med främmande accent och med ton skiftningar och temporubbningar som passa för svenskan ungefär lika bra, som det passar för en ko att kläda sig i släp eller tumyr!

— På det sättet skulle man aldrig ge annat än inhemska stycken öfverallt — inföll Lisen spefullt, — hvarken i Stockholm eller Paris?

— Nej det skulle man inte! — svarade den unge mannen allvarligt.

— Nåja, i Paris skulle det väl gå an, — återtog den unga flickan; — men i Stockholm! Jag undrar hur ofta man då skulle få spela?

— Man skulle antagligen få spela mera sällan; men jag är säker på att man skulle spela bättre!

— Sådana tokiga nyheter ni kommer med!— Nyheter? Ack fröken, hvad ni misstar er! Gustaf den tredje, som var en teaterkunnig karl, bestämde det som regel redan för hundra år sen! Han föreskref att på hans nyupprättade dramatiska teater skulle endast få ges originalstycken och imitationer, det vill säga, på inhemsk botten omplanterade utländska stycken. Hvarför gjorde han det, tror ni? Jo derför att han insåg att svenskar kunna endast spela svenskar, och svenskar kunna endast förstå och rätt uppfatta hvad som rör sig på svensk botten.

— På det sättet skulle det inte alls tjena någonting till att en svensk skådespelare studerade de utmärkta skådespelarne till exempel på Théatre Fran9ais eller på Wiens Burgtheater?

— Jo gudbevars, om han bara har förmåga att lokalisera hvad han har sett, när han kommer tillbaka hem! Men hur många tror ni ha’ det?

— Jag skall försöka det, jag! — sade Lisen med öfvertygelsens värma; — och ni skall få se att jag skall lyckas.

— Ni är således fast besluten att resa?

— Ja, aldeles bestämdt! Vet ni någon som skulle kunna undervisa mig i de begge språken?

Den unge mannen betänkte sig en stund.

— Vill ni anta’ mig till er lärare? — frågade han derpå helt oväntadt, i det han böjde sig fram emot henne och såg på henne med en egendomligt forskande blick.

— Ack så gerna, så gerna! — svarade Lisen, inom sig triumferande öfver att det gått just som hon ville, — men skulle ni verkligen vilja — —

— Visst vill jag det! Men ni frågar inte om jag kan?

— Det tviflar jag inte ett ögonblick på! Ni som

har rest så mycket, och som tagit graden och---------------

— Ja, derför behöfver man just inte vara mycket hemma i lefvande språk, det går nästan säkrare med de döda! — svarade han leende, och som det stora glans-numret nu var slut, stego de båda upp, och medan gästerna samlades omkring virtuosen, sade han helt hastigt:

— När vill ni börja?

— Ju förr desto hellre! — kanske vore det så godt att börja redan i morgon.

— Som ni behagar? Och platsen för lektionerna?

— Naturligtvis hemma hos mig! Jag bor på — — — men det är sant, ni har ju följt mig hem ett par gånger!

— Ja visst! — jag trodde att ni hade glömt det!

— Skulle det passa för er klockan fyra? — frågade Lisen, som inte låtsade höra den något förstämda ton med hvilken han yttrade de sista orden.

— Det passar aldeles utmärkt. Och hur länge

kunna vi hålla på?

— Till klockan half sex, om ni har tid. Och om ni inte har någonting emot det, så skulle jag vilja börja med franskan, för den kan jag minst utaf.

— Som ni sjelf behagar bestämma! — svarade han

helt cirkladt i det han bugade sig för henne, hvarpå

han lemnade plats för ett par unga löjtnanter som tyckte att den der »tidningsmurveln», som de sins emellan kallade honom, uppehöll den unge skådespelerskan aldeles för länge. Hon kunde nu, tyckte de, väl behöfva litet meningslöst kallprat ofvanpå alla de lärda dumheter, som den der herrn sutit och proppat i henne.

12.

Lektionerna hade fortgått under hela den tid som I låg emellan denna qväll, och till några dagar innan af-resan skulle ske, och så småningom hade Lisen vunnit , sitt mål, att göra den unge mannen förälskad i sig; men j hon hade på samma gång utsatt sig för en fara som hon icke beräknat, nämligen att sjelf blifva kär i sin lärare.Hon hade hela tiden insöft sig sjelf med den lugnande tanken att det endast var ett vanligt öfvergående intresse, som hon kände för den allvarlige kritikern, som var en utmärkt lärare, och om hon också på slutet började misstänka att allt inte stod rätt till, så tröstade hon sig dock med den tanken att resan skulle blåsa bort det nyväckta intrycket, och att hon snart skulle bli sig sjelf igen, när hon väl var ensam med det äldre fruntimmer som skulle bli' hennes ressällskap, och som i flera år varit bosatt i Paris, fastän hon nu varit hemma på ett längre besök hos vänner och bekanta.

Men när hon de sista dagarne haft alla dessa tusen bestyr som föregå en resa, om också aldrig så efterlängtad, och af hvilka hvart och ett nästan ovilkorligt tränger sig på en som ett afsked ifrån allt hvad man hittills vuxit fast uti och varit fästad vid med otaliga trådar, när hon slutligen hade tagit det sista afskedet från sin gamla mor och sina syskon, hvilka allesammans gräto, som om det varit fråga om att gå till döden, när hon nere i väntsalen vid stationen på något af stånd från den stora klunga af kamrater och teaterbeundrare, som samlats der, fick se honom stående med nervöst och oroligt utseende, då kunde hon icke längre beherrska sig, utan omedelbar, som hon var det i sina bästa ögonblick derinne på skådeplatsen, skyndade hon fram till honom, fattade hans båda händer i sina och frågade med af undertryckt rörelse vibrerande stämma:

— Så skall jag då ändtligen få säga er ett tack! Hvarför kom ni inte hem i går så att jag fick säga er det* der, der ingen kunde störa oss, der ni lärt mig så mycket, der jag — —

— Hvarför jag inte kom hem? — svarade han half-högt och med en röst som darrade lika mycket som hennes egen, — derföre att jag inte vågade!

— Inte vågade? — Hvad vill det säga, hvad menar ni?— Det vill säga att jag . . . nej! jag vill inte vara fegl Jag

vill inte grumla er glädje 1 Jag vill att ni skall resa med gladt hjerta, med frigjort och leende sinne! Endast på det sättet kan ni njuta af er resa, endast på det sättet kan ni ha' nytta af den! Hvarför skulle jag grumla er sorglösa tillvaro? Farväl!

Han tog ett steg och ämnade aflägsna sig, i det han hårdt tryckte hennes hand. Då undslapp henne ett utrop, förestafvadt af hennes naturliga känsla, som i hennes upprörda tillstånd, talade högre än någonsin och som nu inte förlamades hvarken af artistfåfänga eller af qvinligt koketteri, ett utrop som, sagdt på detta sätt på scenen, skulle ha' slagit åskådarskarans sinnen med sanningens hela ofantliga makt, fastän det kanske inte hade framkallat något annat bifall än det tysta, djupgående, andlösa, som är mera värdt än alla handklappningar i verlden:

— Ack, hvarför kunna vi inte få följas åt?

En glädjeblixt upplyste hans mörka, bedröfvade anlete. Han fattade på nytt hennes hand, såg henne djupt i de fuktiga ögonen, och frågade sakta:

— Skulle ni verkligen önska det, Lisen?

— Ja, — svarade hon lika sakta, — högre än allt annat. Vid er sida känner jag att jag skulle kunna få gagn af min färd — utan er blir den endast half; jag kommer att sakna er så bittert!

— Om det är sant! — svarade han nästan feberaktigt häftigt, — så var glad, var trygg, min älskade! Inom en månad träffas vi i Paris!

Och med dessa ord skyndade han bort, under det att de unga qvinliga kamraterna trängde sig omkring henne och när nu ringklockan ljöd från perrongen, och dörrarne slogos upp, förde henne med sig ut till kupén, der hennes följeslagarinna redan installerat sig i en andra klassens damkupé.

— Hvad sa' doktor Dahl för slag? — frågade Jenny medan hon steg in med henne i kupén, som snart tillhälften fy Ides af buketter från beundrare och kamrater,

— det tycktes vara ett mycket ömt afsked ni tog ifrån hvarann!

— Jag kan inte säga det! — svarade Lisen, som nu skakat af sig allt sitt vemod, och hvars ögon lyste af glädje öfver den utsigt som nyss öppnat sig för henne;

— han sa' bara välkommen tillbaka, och så bad han mig akta mig för ficktjufvar, när jag kommer till Paris!

— Jaså, ingenting annat! — Nå snälla Lisen, du skrifver väl till mig när du kommer fram? Kom ihåg att du adresserar brefvet till Gefle, för vi ska' göra en liten turné, jag och några af de yngre kamraterna.

— Jaså, ska' ni ut och konkurrera med landsortsaktörerna? Jag tycker att de stackrarne ha' inte för fett förut!

— Hvad bry vi oss om det? — Och så söta du, glöm för all del inte att skaffa mig ett porträtt af Croisette och ett af Wolter! Adjö! adjö! Kom nu igen och var en rigtig stor aktris! Vi andra stackare, vi få gå här vi, du är lycklig du!

Och så skildes de åt. Dörrarne stängdes, stations-chefens pipa ljöd och tåget satte sig i rörelse. Då ropade någon ute på perrongen ett lefve »för nationalteat-rarnes hopp och framtid» och ett dånande trefaldigt hurra ljöd medan tåget gled ut ur banhallen, näsdukar och hattar svängdes och Lisen ansträngde sig, der hon låg till hälften ute genom kupéfönstret, ifrigt att ibland den böljande och hviftande mängden der inne under hvalfven få se ännu en skymt af det ansigte som från denna stund var henne det käraste och det vackraste hon kunde få skåda.

Men förgäfves! Det syntes ingenstädes till, och hon kände huru tårarne trängde på och ville upp i hennes ögon, och för att dölja dem ville hon draga sig tillbaka in i kupén, då just vid öfvergången af Nya kungsholms-bron hon såg den unge mannen som stod lutad mot de stängda grindarne och med giriga blickar mönstrade deförbiilande vagnarne. Ett glädjerop undföll henne, hon tryckte ena handen mot sitt hjerta och vinkade ifrigt med den andra, medan hennes af glädje strålande blick snabb som blixten uppfattade att den nnge mannens läppar rörde sig till ett: »älskade! i Paris» — och i ett ögonblick var synen försvunnen. — —

Ett halft år derefter kom underrättelse från verlds-staden vid Sei nen att den unga, lofvande skådespelerskan Lisen Borg hade ingått förlofning med den framstående konstkritikern, filosofie doktor Dahl, men att denna hennes förbindelse icke skulle komma att störande inverka på hennes konstnärliga bana, emedan hon fortfarande stode fast vid sitt engagement, fastän hennes hemresa skulle uppskjutas ännu ett par månader och bon först på nyåret skulle ånyo uppträda på den scen som sett hennes första triumfer, och då i en ny roll som hon instuderat i Paris för M:me Gaimard, en af de förnämsta äldre skådespelerskorna vid Théatre Fran£ais.

Underrättelsen om förlofningen väckte, som altid, blandade känslor bland både beundrare och vänner.

— Ja, då är det slut med henne! — sade man

både här och der; — så fort de bli’ förlofvade få de annat att tänka på, 'och då går det bakut med konst-närsskapet! Om hon åtminstone hade förlofvat sig med en utom teatern stående, eller också rent af med en aktör; men med en recensent! Fy tusan! och vi som trodde att den flickan hade hufvud!

Direktionen var ursinnig. Derför hade man således ökat på hennes lön och skaffat henne anslag att resa ut! När hon nu komme hem som fästmö, så vore hela

den nimbus, som förut omgett hennes namn, helt och

hållet bortblåst. Och så blef ve det naturligtvis ett för-baskadt krångel, om hon verkligen gifte sig med den der karlen, för då skulle han antagligtvis lägga sig i

hennes affärer med teaterns chef, och så hade man hela tidningspressen på halsen! Nej, det vore så godt först som sist att försöka ersätta henne, menade direktören,och så letade han upp en liten elev, som han förut hade afskedat och som under tiden spelat upp sig i landsorten, och så blef hon engagerad, och som hon just var raka motsatsen till det glada, friska och uppsluppna hos Lisen, och man af gammalt vet att publiken tycker om ombyte, så behagade hon den ifrån första stunden. Det var någonting så spädt, någonting så bräckligt och dock så innerligt själfullt hos den unga flickan, att en hvar som satt derute i salongen och såg hennes fina, elflika gestalt, hennes djupa mörka ögon, och hörde den veka, litet läspande stämman, tyckte att han tog henne i sitt eget speciella beskydd, och förälskade sig så i sitt eget ädelmod, att hon inom kort blef hela den stora publikens bortkelade smekdocka.

Och när Lisen kom igen, i sällskap med sin tro-lofvade, och till på köpet föll på den farliga idén att uppträda i en halft tragisk uppgift, påverkad som hon var af allt det nya och för henne ovanliga hos de storheter hon hade studerat, och ufcan att ännu ens till hälften hafva hunnit smälta och göra till sitt eget alla de nya erfarenheter, alla de för oss ovanliga tekniska grepp som hon aflurat den ene eller den andre, så märkte hon till sin häpnad och grämelse att hon icke längre var den ofelbara gunstling som hon förut varit, hon måste erkänna att hon endast vann en så kallad succés d’éstime, eller hvad man på ren svenska skulle kunna kalla: ett förblommeradt nederlag.

— Hvad sa’ jag, fröken Borg? — sade direktören, efter slutad representation och sedan hon emottagit ett par matta skyldighetsinropningar; — ni skulle aldrig ha’ rest, — och framför allt aldrig i lifvet ha’ förlofvat er! Sådan är publiken!

— Var lugn, herr direktör! — svarade Lisen med ett uttryck af konsentrerad beslutsamhet öfver sina vackra, fastän nu af sinnesrörelse litet bleka drag, — jag är inte hemma ännu; men ni kan vara säker på att jag skall komma igen, och jag skall återeröfra min platssona publikens gunstling, och det så sant som jag står här!

Jaså, tror ni det? — frågade direktören med

skeptisk min och ton — och när skall det bli’, om jag får fråga?

— När jag blir fru! — svarade Lisen bestämdt, i det hon skyndade upp i sin klädloge, för att inte visa direktören att hon var nära att utbrista i tårar.

— Fan i den lilla! — tänkte direktören för sig sjelf, i det han knäppte igen öfverrocken om sin kra-schanerade frack, — hufvud har hon, det måste man medge! När hon blir fru> sa’ hon! Jaja, det kan verkligen förändra

saken! — Det är bara fästmörna som aldrig äro gunstlingar hos publiken!Myran.

1.

Det var i de »gamla, goda teaterdagarne», då landsorten var ett Eldorado för teaterdirektörerna, och då hvarken läseri, lätta reslägenheter till hufvudstaden eller skyhöga löner liade gjort det omöjligt att på hederligt sätt föra konstens fana kring land och rike, och ändå hafva en liten behållning öfver när ålderns kulna årstid nalkades, och man inte längre orkade hvarken resa landsvägen fram, eller slå omkull kulisserna omkring sig, när man spelade tragedi på de trånga teaterladorna i våra hyggliga småstäder. Det var den patri-arkaliska tid, då teaterdirektörerna satte ofantligt mycket större värde på att få hyggliga menniskor till sujetter än att dag och natt behöfva gräla med och hafva tusen obehag utaf bråkiga talanger, hvilkas största talang både på och utom scenen var att hålla så mycket väsen som möjligt, taga ut så många veckolöner som möjligt i förskott, och betala så sällan som möjligt dessa små nödvändiga bagateller, som i dagligt tal kallas för kost och logis, och utan hvilka man svårligen kan lefva här i verlden, man må för öfrigt vara hur stor skådespelare som helst, både i egen inbillning och i teatervännernas tycke.

Den tiden fans det originaler vid teatrarne, liksom i det verkliga lifvet. Den nya tidens tunga nivelle-ringsvält hade då ännu inte med ångkraft gått fram öfver den stora stråkvägen på hvilken alla trängas för

På ömse sidor om ridån. 15att komma först till brödkakans förlofvade land, och liten och stor, ung och gammal hade ännu inte formats efter samma schablon för att passa in i den allmänna makadamiseringsmassan; — det hände verkligen den tiden att den ena menniskan kunde vara olik den andra som natten skiljer sig från dagen, som sköldpaddan från elefanten. Och hvad som var märkvärdigare än det, var att man både var medveten af denna olikhet och att man höll på den. Det var inte så alldeles vanligt den tiden att den ene stod på hufvudet endast derför att den andre plägade göra så, eller att Pettersson kände sig djupt olycklig derför att hans hatt inte hade samma fason som Anderssons, och det fans till och med folk som med god smak läto andra skratta åt sig, hellre än att de antogo seder som inte behagade dem, eller tvungo sig att föra ett lefnadssätt som inte passade, hvarken för deras tillgångar eller deras böjelser. Visa mig den hjelte, som vågar något så oerhördt i våra dagar, och om mannen gör det af inre öfvertygelse och inte för att blifva bemärkt, så skall jag genast taga mina ord tillbaka — det vill säga, om han är under sextio år, ty är han inte det, då tillhör han ju också den gamla tiden, och då är det icke als underligt att han går sin egen väg och låter de unga skratta bäst de vilja.

Ty det är något eget, det der med de ungas skratt! Det ligger visserligen något förargligt, något retsamt uti det; men det är på samma gång så oskyldigt och så naturligt — det vill säga, när det inte är rått! Men det händer ibland, och händer i synnerhet då, när de unga tvinga sig till att skratta, eller när de skratta af lättfärdighet. Skratta de deremot hjertligt och otvunget åt den gamles egenheter, så är han en egenkär narr, om han förargar sig deråt, och då har han glömt sin egen ungdom, när han sjelf skrattade som de, och lika litet som de kunde begripa eller gå in på att åldern i , sig sjelf skulle kunna vara någon sorts förtjenst. Det 1 största nöt blir lika lätt gammalt som det rikaste snille, !och den ädlaste man på jorden blir lika säkert fullt så tandlös och orkeslös som den eländigaste skurk — ja den saken är i och för sig sjelf ingenting att vara stolt öfver, eller att pocka på vördnadsbetygelser för.

Och likväl är det inte ovanligt att en hel del folk pockar på stor slägt, just derför att de händelsevis inte kommit att dö unga. Jag mins en gammal aktör — ja, det vill säga, han var i många år anstäld vid teatern, men aktör blef han aldrig — som i tid och otid alltid framhöll att han var äldst, och derföi; fordrade särskilda undantagsförmåner just af det skälet. Han spelade bland annat mycket bättre biljard, än han nånsin spelade komedi, och god hushållare som han var, spelade han alltid mycket snålt, men med minne af Polykarpus' klassiska replik i Kronfogdarne: »När jag super, är det rätt» — tålde han aldrig att någon annan gjorde på samma sätt och derigenom kom honom att någon gång få betala några lumpna partipenningar eller möjligen ett par koppar kaffe.

En afton, det var i Norrköping, voro vi några tillsammans hos deij gamle »Knato», som en värdshusvärd den tiden kallades i våra förtroliga kretsar, och spelade å la guerre, och vår gamle vän gick der och petade ner den ena bollen efter den andra, och lyckades verkligen att komma åt ett par potter. Men i tredje partiet, fastän han höll sig

i det längsta, blef han likväl slagen af en liten bokhållare på en af stadens klädesfabriker, som till på köpet gjorde en ordentlig gubbe o<Ji triple-rade den gamle aktörens sista boll, så att den gick i hålet med ens. Denne som bespetsat sig på potten, blef ursinnig, kastade handlöst köen midt öfver biljarden i hufvudet på . den lille bokhållaren, och utbrast med sitt mest tragiska pathos, och efter sin sedvanliga, dug-tiga harkling:

— Huff! Det är sakramenskadt nedrigt — huff! — af en .sån der spoling, att gå och göra en töcken der boll på en gammal karl!— Seså, farbror! — medlade vi så godt vi kunde,

— inte går det an — —

— Tyst ni, pojkar! — Jag ska’ säga er en sak

— huff! — att när man som jag, är en gammal karl----------------

Han tänkte antagligen säga någonting mycket vackert; men afbröts ögonblickligen af den lille bokhållaren, som nu hemtat sig från förvåningen öfver det slående hufvudargument, som nyss träffat honom, och med hög och ljudande falsett utropade på sin breda östgötadialekt:

— Ja, hvem i hälfvete rår för att en ä’ gammel?

— hvilket inkast framkallade den ljudligaste skrattsalva, under hvilken den gamle aktören flat och förgrymmad satte på sig hatten och skuddade stoftet af sina fötter. Vid samma sällskap, der den gamle aktören och de unga skrattarne befunno sig, var äfven den person an-städ, som bland kamraterna gick och gälde under binamnet »myran», och ur hvars teaterlif ett par episoder skola utgöra ämnet för denna lilla berättelse.

Tyst, stilla och oförarglig, bar han nog sitt lilla strå till stacken äfven han, och sedan han nu för längesedan dragit in sina känselspröt och skaffat sig en plats i den stora myrstacken, jorden, skall han säkert icke hafva något emot att jag på detta sätt, bland de ännn lefvande som kände honom, vill försöka att uppfriska hans minne.

Från första stunden som jag i Upsala stötte till det sällskap för hvilket en af den tidens bästa komiska skådespelare stod i spetsen sedan många år, och hvilket öfver allt i både den svenska och finska landsorten åtnjöt det bästa anseende, äfven om de artistiska krafterna för öfrigt icke voro så stora, frapperades jag af en liten, med glasögon utrustad, och på teatern i en blå rökmössa och en lång, gammalmodig rock utstyrdperson, hvars godmodiga och på samma gång något tungsinta och allvarliga ansigte jag tyckte mig känna igen sedan den tid, då jag ännu längtade till teaterns brokiga och upprörda lif, utan att kunna eller få följa min böjelse att komma dit. Men det var mig omöjligt att strax få klart för mig hvar jag förut sett eller träffat den lille mannen. Vid den första repetition som jag var med om, satt han vid sufflörbordet vid pjesen, och det första spektaklet, ett af Jolins skådespel, sufflerade han ifrån luckan. Sedan såg jag honom mest i denna lika vigtiga som föga afundade position, och var det derför som han mest uppträdde i of van omtalade kostym, i hvilken han med det mest orubbliga lugn i verlden mottog alla de störtskurar af mer och mindre oförtjent klander, som alltid bryta löst öfver sufflören när en vigtig replik sagts baklänges eller en storartad sorti från scenen icke blifvit tillbörligen applåderad. Han ryckte då endast på axlarna med en oefterhärmlig min af sårad värdighet, skrufvade rökmössan en smula på sned, tog sig en dugtig pris ur en liten aflång snusdosa, som han alltid hade i fickan, gjorde derpå en sväng ut genom kulissen och satte sig i en mörk vrå bakom fonden, till dess den vanliga ringningen förkunnade aktens början och han på nytt dök ned i sitt mörka hål för att återigen utsättas för samma orättvisa behandling,

Jag hade fått en liten roll i det nämnda skådespelet, der en af akterna framstälde det inre af en jern-grufva, och der jag skulle komma ned uppe från taket i en tunna, hvilket generade mig på det allra högsta. En tjenstvillig kamrat passade nämligen på att på qväl-len medan vi klädde oss, omtala att i Falun hade förra året tåget gått midt af, just när den som då spelade grufarbetarens roll, väl hade kommit nedanför suffiterna, och både tunnan och dess innehåll hade med hej dundrande fart kommit direkte ned på golfvet, der tunnan gått i kras, och den då uppträdande aktören fått sigett par tänder utslagna ur munnen, fast han för öfrigt inte lidit någon skada. Medan jag nu satt deruppe i den svängande tunnan började jag fundera hit och dit på den der opåräknade resan, och när repliken föll och maskinisten skulle börja fira på linan, gjorde han detta så tvärt att tunnan svängde till, lutade sig på kant och skaffade mig några als icke behagliga symptomer af en början de sjösjuka, hvarefter jag kom ned på

scenen i en sinnesstämning, som als icke passade för en gammal och van stigare eller jernbrytare. Första och närmaste följden deraf var att jag alldeles totalt glömde min första replik, och hade säkert förblifvit stum som en fisk, om inte den lille mannen i luckan välvilligt hade hjelpt mig på trafven- Efter en stund skulle jag gå upp igen samma väg, men det undandrog jag mig helt behändigt, i det jag i. stället knogade mig ut i kulissen och lät tunnan gå tom till väders, bäst den behagade. Detta var visserligen inte rätt, men å andra sidan tyckte jag också att det var väl mycket att ännu en gång våga armar och ben på denna temligen osäkra elevator, och detta i synnerhet derför att jag inte hade mera än elfva kronor i veckan. Mitt tilltag att på detta sätt förändra regien i Jolins pjes inbragte mig visserligen en skrupens af den stränge direktören, som icke var känd för att lägga fingrarne emellan, när det gälde aktörs- eller aktrisnycker, men då jag sanningsenligt sade honom att jag fått svindel och hållit på att ramla ner på teatergol fvet, så nöjde han sig med att med sin vanligtvis något beslöjade stämma mumla: »Herrn kunde ha’ talt om att herrn hade så dåligt hufvud, så hade jag inte engagerat herrn!» — och dermed fick saken vara slut.

Jag fick sedan höra att, om gubben den qvällen spelat någon af sina komiska triumfroller, i hvilka han, på mer än ett sätt, var oupphinnelig, så hade jag nog inte sluppit undan så lätt. Men nu spelade han just denna qväll till min lycka en tragisk roll, — en gammal blind bondgubbe för resten, och han var aldriglyckligare än då, — och heller aldrig skralare aktör. Men det trodde han naturligtvis inte sjelf utan släpade på med sitt tragiska patos af hjertans grund, och var öfver sig lycklig af att, som han tyckte, en gång få vara i sitt rätta element, och inte behöfva lägga band på sig, som han måste göra, när han spelade komedi.

När akten var slut och den lille sufflören kbm upp ur luckan med rökmössan på sned och den gammalmodiga rocken hängande omkring sin magra lekamen, bunden som den var om lifvet med en hopsnodd gammal yllehalsduk, gick jag rätt fram till honom med utsträckt hand, då jag till min stora förvåning fick se att han skrufvade på glasögonen och satte den ena foten framom den andra, liksom han velat intaga en försvarsställning mot något med säkerhet väntadt anfall. Pjesen som han aldrig lemnade qvar i luckan — af försigtighet som jag sedan fick veta, då jag blef närmare bekant med honom

— höll han troget under ena armen, och mötte mig med

en misstrogen och mönstrande blick, som visserligen försökte att se barsk ut, men ändå var from och litet

spelande som ett lekande barns.

— Jag kommer för att tacka herrn för hjelpen! — började jag, i det jag sträckte fram min hand emot honom, — det var särdeles vänligt, och så i rättan tid sen!

— Hvasa? — stammade han mycket förvånad, i det han stirrade på mig genom glasögonen, — tackar herrn mig? Hör nu, om det der ska* vara drift------------------

— Drift? —upprepade jag, lika förvånad som han,

— det kan väl aldrig komma i fråga! Det är mitt ärliga allvar! Hade herrn inte hjelpt mig, så hade jag hängt der i tunnan som en annan torsk, så stum hade jag varit.

— Herrn måtte inte vara gammal vid teatern? — fortfor han efter en paus, under hvilken han skrufvat upp glasögonen litet högre, och sett på mig från huf-vud till fot.— Åhnej, visst är jag tämligen nybörjare, — svarade jag; — men ett par, tre år har jag alt varit der ändå, om det skall kunna räknas för någon tid, när det gäller en så svår sak.

— Och ändå kommer herrn och tackar den som sitter i luckan? — frågade han med lika förvånad ton som nyss, i det han mönstrade mig ånyo.

— Ja, hvarför skulle jag inte göra det, när han gjort mig en så väsentlig tjenst, som herrn gjorde nyss?

— Hvarför? hvarför? — upprepade den lille mannen, i det han med ena handen dök ner i sidofickan på den långa rocken och fick upp sin snusdosa, som antagligen varit svart från början, men som nu af ålder och flitigt

användande blifvit rödbrun i kanterna, — ska’ det vara en liten pris?

— Tackar!

— Så gammal är herrn väl ändå vid teatern, — fortsatte han i det han stoppade ner dosan igen, — att herrn vet, att sufflörn är allas syndabock, och att han måste ha’ ovett utaf både stora och små?

— Ahja, det har jag nog fått lära migl — svarade jag.

— Nå, och ändå är herrn höflig mot mig, och kommer till och med och tackar mig för hjelpen? Det har då aldrig händt mig förr! Gubben är ändå en af de hyggligaste jag haft att göra med; men ännu aldrig har han sagt tack åt mig. Men när det rigtigt knipit till — det vill säga, när han tagit upp något nytt stycke, hvilket just inte händer så ofta, och hvilket han aldrig gör utan att vara piskad till det, — så brukar han altid säga, när det är slut: »Det var förbannad t bra att herrn inte sa* ett ord i qväll, för den här rollen kan jag sofva och spela!» — och då vet jag att han fått minst halfva rollen i sig ur luckan. — Men de andra, de ä’ så mycket värre, och värst äro de som duga minst till, åh, herrn skulle höra dem bara! i synnerhet den der långa Brunertz, han som spelar älskare ochsom alltid tar upp näsduken när han inte vet hvad han skall säga. Hans vanliga visa när han kommer af sig

— för det nötet kan inte ta* sufför, om man ville slå ihjäl honom, — är den att jag sitter och sofver i luckan! Liksom det voro möjligt att sofva, när man får ondt i magen åt ett sådant spel som hans, brukar jag säga, — och då kan herrn tänka, så blir han ännu argare än förut!

— Nåja, det undrar jag då inte på! — svarade jag skrattande, — man kan bli rasande öfver bättre kritik än så!

— Ja, men när han säger att jag sitter och sofver!

— upprepade han och blinkade helt oskyldigt med ena ögat; — det är väl det värsta man kan säga om den, som måtte vara vaken för allesammans. Emellertid var det roligt att en gång träffa på en höfiig menniska, och om herrn vill, så ska’ vi vara tillsammans i qväll och äta en smörgås — ja, det vill säga, hemma hos mig, för jag går aldrig på källare och äter.

— Det gör inte jag heller, om jag kan slippa! — svarade jag! — men det är så sällan det händer!

— Mig kan det aldrig hända att jag går på en källare och äter, om inte jag blir bjuden! — svarade sufflören och slog bekräftande och eftertryckligt på pjesen med armbågen; — ty för det första har jag inte råd, och för det andra—-----------ja, det kan vara detsamma, det!

Och vid dessa ord flög det som en skugga öfver hans annars så milda och slätstrukna ansigte, och utan att säga ett ord vidare, gjorde han en tvär vändning och lemnade mig helt hastigt, i det han tog sin vanliga reträtt bakom fonden.

Jag stod just och undrade för mig sjelf öfver hvad den der skuggan skulle betyda, då en af de yngre kamraterna, som gjort sig bekant med mig just som jag steg af diligensen, hvilken den tiden förmedlade samfärdseln höst och vinter mellan Stockholm och Upsala, och som enligt sin vana redan behandlade mig som om vi känthvarandra sedan 20 år, på sitt vanliga, nonchalanta sätt kom fram till mig och utropade:

— Jag tror du stod och pratade med »Myran»?

— Myran? — upprepade jag förvånad, — hvad vill det säga?

— Ja det är sant! — ropade han skrattande; — du äi för nykommen för att kunna känna till det der! Han kallas allmänt inom teatern för »myran», den der lilla kroppen! Det är en klassisk figur, ska’ du tro! Duger rakt ingenting till för resten, men har al tid någonting att knåpa med skrifver ut roller och binder

in pjeser, och förfärdigar rekvisita utaf alla möjliga slag--------

— Och så säger du att han inte duger någonting

till?

— Ja, som aktör, begriper du! Han har aldrig spelt mer än en roll bra i sin dar, och den spelar han rigtigt »con amore», som det heter i tidningame. Och det är Jan Hanson vid Sjön i »Vermländingarne», gamle torpargubben, du vet! Annars är han komplett omöjlig som aktör, och som sufflör vill jag då inte tala om honom! För när man ingenting behöfver, då sitter han och rabbar upp hela rollen; men behöfver man händelsevis ett ord, då bläddrar han i pjesen och vet inte hvar han är, och säger naturligtvis inte smack en gång!

— Det var underligt! Mig sufflerade han rigtigt bra i förra akten, när jag kom af mig i tunnan.

— Nåja, en blind höna hittar också ett korn! För resten har han sina idéer skall jag säga. De som spela småroller, passar han altid bättre på, än de som spela stora.

— Det var lustigt! Hvarför gör han det, månn tro?

— Jo, det kröp ur honom en qväll, när han hade fått ett par toddyar i sig; annars säger han inte ett qvitt. Men då var det någon som frågte honom, och så upplät han sin hopknipna mun och svarade till allas förvåning: När man har den stora lyckan att få spelastora och goda roller, om man också för resten inte är mera skådespelare än min gamla rock här, så är väl det minsta man kan begära, att man har så mycken hut i sig, så man lär sig sin lexa.

— Men, det tycker jag var förbaskad t rätt och förståndigt sagt!

— Tycker du? Nå ja gudbevars, till en viss grad kan det väl så vara; men det angår väl inte honom. Han sitter ju i alla fall der för att sufflera och inte för att göra kritik! Men det påstod han också samma qväll, att det var inte als meningen! »Sufflören sitter der föi att hjelpa den som händelsevis tappar bort ett ord af sin roll» — sade han — »men inte för att rabbla upp hela rollen för lata och egenkära lymlar, som tro att de ha’ rättighet att negligera både konsten och publiken, derför att de ha’ lyckats få några applåder på galet ställe, eller några berömmande kritiker utaf tidningsskrif-vande toddybröder!» Kan du tänka dig en sådan fräck liten snusminuterare?

— Snusminuterare ? — frågade jag åter igen förvånad.

— Ja, vet du inte det, att han har haft snusbod i Stockholm borta på Malmskilnadsgatan ?

— Hvad säger du? — utropade jag och knäpte till med fingrarne, ty just nu fick jag klart för mig hvar jag hade sett honom förut; — men då är han ju gift också?

— Har varit, ja! Men nu är han enkling sedan för ett par år sen, och det äi väl derför, som han har gått till teatern igen! något helvete skulle han väl ha* förstås!

— Hur så? Lefde han inte lyckligt med sin hustru, då? — frågade jag nyfiket, i det jag började komma ihog ett långt, blekt och vackert fruntimmer, som altid satt inne i den lilla kammaren innanför boden, och till hvilken jag som pojke hade sprungit med beställningar från den perukmakare, hos hvilken jag konditionerade, innan jag kom till teatern.— Det vete tusan! — svarade den unge kamraten

lättsinnigt, — jag kände henne inte men det fins

ett par här som kände henne och som påstå att hon lär varit ett hår utaf hin! Hon var mycket skicklig i hårarbete — gjorde lösbenor och sådant der, och de lär ba | stått sig rätt bra på det och på den lilla boden som han skötte; men begge två hade varit vid teatern förut, och det vet man att den smaken sitter i, när man en gång har fått den!

— Ja, men hon gick ju inte tillbaka dit igen?

— Nej, för hon dog i stället. Men de hade redan tagit engagement här hos gubben, och höllo just på och skulle sälja boden, när hon knogade sig af till en annan skådebana! Och så godt var det, för hon lär ha’ varit en mycket skral aktris, och sådana ha* vi tillräckligt af förut.

— Men om de voro så skrala båda två, hvarför engagerade gubben dem då?

— Derför att de voro billiga naturligtvis! Jag ska’ säga dig en sak, och det är att gubben tycker att han och hans familj äro sådana öfverdängare, att han för resten kan bjuda publiken på hvad skräp som helst, — med ett och annat lysande undantag, förstås! — tilläde han, i det han svängde sig om på klacken, och skyndade sig att passa

på sin lilla betjententrée i den nyss började akten.

Jag hade både hört och sett tillräckligt för att veta att det var här som vid de flesta teatrar: hvar och en ansåg sig för ett ljus och de andra för dankar. Hvar och en tyckte att det var på hans axlar som det gamla sällskapets anseende hvilade, och dessa menniskor som annars kunde umgås rätt vänskapligt och hyggligt med hvarandra, vore dödliga fiender så fort de vädrade att en pjes var under utskrifning och att ett dussin nya roller skulle delas ut. Den ende, som föreföll mig litet ovanligare än de andra, var just den nye kamrat, som för det mesta plägade sitta i luckan, och hvars förstabekantskap jag egentligen inte gjort för än i qväll. Jag föresatte mig derför att begagna mig af hans inbjudning och att följa med honom hem, och det fastän jag af den yngre kamraten, när spektaklet var slut, blef tillfrågad om jag inte hade lust att komma med honom bort till »Gästis», der han var inbjuden af några studenter att äta sexa och att dricka punsch, samt hade full.rättighet att taga med sig utaf de yngre sujetterna, så många han behagade, fastän han likväl ämnade inskränka denna rättighet till mig ensam.

— Nej tack! — svarade jag — jag har lofvat att äta en smörgås hemma hos »myran».

— Jaså! —sade den andre med ett föraktligt kast på hufvudet; — ja, jag kunde tro det! Han bjuder altid hem till sig de nyengagerade; men det går väl med dig som med alla andra, kan jag tänka.

— Hur, menar du? frågade jag.

— Att du aldrig går till honom mer än en gång! — svarade han, kastade på sig sin pelsfordrade öfver-rock, och lemnade mig med en vårdslös nick, i det jag gick upp på den nu mörka scenen för att träffa den lille sufflören.

3.

Jag funderade ännu på hans sista ord, då den lille mannen trädde fram emot mig ur halfdunklet deruppe, nu iklädd en pelsmössa som gick nästan ända ner på näsan och en af de den tiden brukliga burnuserna med kapuschongen hängande på ryggen. Som den lille mannen var temligen långhalsad och inte så litet krokryggig, hängde kapuschongen långt ner emellan axlarne och liknade en sannskyldig tiggarpåse, och som han dessutom hade en ganska respektabel knölpåk i handen, kunde man mycket väl i mörkret taga honom för en af de tämligen snygga tiggare, som uppträdde i den tidens melodramer, innan den nutida realismen hade blifvit meraallmänt erkänd och gängse. Den tiden fans nämligen på våra svenska scener inte mer än en realist, eller till och med naturalist om man så vill, och det var Georg Dahlqvist, men detta år gästade han icke den gamle direktören, som han annars ofta nog brukade.

•— Ja, har herrn lust nu, så gå vi! — sade han, i det han kom fram till mig, svängande käppen på ett hotande sätt framför mig; — men har herrn något roligare på tapeten, så låt bli! För uppriktigt sagt, så är det ingenting att bjuda på ?

— Jo tack, jag går gerna med, — svarade jag, — såvida herrn inte hellre är ensam; men är det så, så var bara så god och säg ifrån!

— Anej, ensam är inte så värst roligt att vaia!

— svarade han med något tungt och tryckt i tonen, i det han drog ner pelsmössan ännu djupare i pannan, — och det har jag altid godt tillfälle till på mellanstunderna! — tilläde han efter en paus, i det han gick före mig ner för trappan ut till gatan.

— Det var en dugtig käpp herrn har! — yttrade

jag för att säga någonting.

— Ahja, den kan man ge ett godt rapp med, i fall det skulle behöfvas! — svarade han, med en ton hvars fromma spakhet bildade en besynnerlig motsats till åtbörden, hvarmed han stötte käppen i trätrappan,

— och den kan nog vara bra att ha* när man går hemåt i mörkret sent om qvällarne. I synnerhet när gubben spelar tragedi, för då predikar han så långsamt, så det aldrig blir slut före elfva åtminstone!

— Herrn tycks inte sätta honom särdeles högt som tragisk skådespelare! — inföll jag, —- och att döma efter livad jag sett i qväll, tror jag nog att herrn har rätt.

— Visst fan har jag rätt! — sade han, i det han

sköt upp dörren åt gatan, hvarefter han blåste till med

ett ljud som lät liksom en half hvissling; — phy, så der ja! Nu yr det också! Ja si, det här Upsala, detär en liten rar ovädersstad här midt på Uplandspanka-kan! Slå upp rockkragen herre, jag drar ner kapuschongen, och så stretar vi på! Det är inte långt, bara ett stycke bort på Dragarbrunnsgatan, midt för gamla pumpen! Jaså, herrn tycker också att han var dålig i qväll?

— Ah, om inte just dålig — svarade jag försigtigt-vis, — så nog kunde han ha varit bättre!

— Jo, jag skulle tro det! Och den här blinda bondgubben är ändå en af de drägligaste af hans roller i den vägen. Men herrn skulle se honom i ett litet stycke som heter »Hemkomsten» eller i en stor femaktare som heter »Gottfried Schläger», der är han komplett omöjlig. Och då kan den karlen göra sådana herrliga saker 1 Men, hvar och en har sin lilla vrå i hjernan, der det står galet till: Tror herrn inte det?

Jag visste inte hvad jag skulle svara, och inskränkte mig derför till ett långdraget: hm! — hvilket kunde vara både ja och nej.

Som snöyran nu blåste oss rätt i ögonen, tyckte han antagligen att det icke var skäl i att säga något vidare, hvarför han tigande fattade min arm och vi stretade oss fram till Dragarbrunsgatan, der vi snart stannade utanför ett envånings trähus, som antagligen förr i verl-den varit rödt, men som nu hade blifvit svartbrunt af ålder och mångårig kamp med oblida höstar och vintrar. På den stora inkörsporten fans det en mindre gånglucka, och genom den kommo vi in i en mörk portgång och derifrån på en stor gård, öfver hvilken yrvädret svepte fram i en äkta uppländskt raseri, och vid sjelfva hörnet af det gamla husets knut ryckte af mig hatten och kastade den tillbaka, in i portgången, medan min nya bekantskap undertiden öppnade en förstugudörr på rucklets framsida och inne i dörren vände sig om för att se om jag fortfarande var med. När han inte fann mig i hälarne på sig, gick han ut igen till knuten vid inkörsporten, och yttrade med ett egendomligt småfnitter, i det han betraktade min jagt efter hatten:— Ja det har herrn för att herrn ska’ vara gentil. * I sådana l är småstadshåior, och den här årstiden, ska man aldrig begagna annat än pelslufva, det är både varmt och säkert!

— Om jag bara hade någon, så skulle jag nog begagna den, -— svarade jag förargad i det jag ändtli-gen fick fatt i min misshandlade hatt; — men jag har inte haft engagement på en tid, och — —

— Jaha, jag förstår! — återtog han, i det han tog mig i armen och drog mig med sig in i farstun, — kassan! — Ahjo, det der känner jag till! Jag har altid haft ond t om penningar i all min dar, och godt om dem lär jag väl aldrig få! Men om herrn vill låna en femma för att köpa sig en pelsmössa i morgon, så nog tror jag att jag skulle kunna åstadkomma det! Men stig på nu! — afbröt han sig sjelf, i det han drog eld på en tändsticka, sträckte upp armen och tog ned en nyckel som satt på en spik of van för den innersta dörren i förstugan, satte den försigtigt och omtänksamt i låset och öppnade dörren.

Vi inträdde i ett varmt rum med igenskrufvade luckor för två små fönster utåt gatan, och som det på en af luckorna var ett hål i form af ett hjerta och en gatlykta stod utanför huset, föll en utdragen, hjertformig ljusstråle in i rummet och koncentrerade sig på golfvet på en mörkrandig, så kallad trasmatta, som intog golfvets hela längd.

Medan jag stampade af mig återstoden af snön på en annan matta nere vid dörren, tände min värd på en ny stryksticka, af det vanliga enkla slaget, med fosfor, hvilka icke behöfde något lådans plån för att fatta eld, utan i allmänhet med mycken effekt applicerades hvar i som helst på tapeter, dörrposter, egna armbågar eller på baksidan af egna pantalonger. Så vårdslös om sina kläder var likväl icke min värd, utan han strök eld under bordskifvan i stället, och snart kastade ett fyraskillingstalgljus sin i början något motsträfvigfc sprakande låga omkring det lilla, tarfliga rummet.

Möbleringen var mycket enkel, men inte utan en viss gammaldags treflighet. Den bestod af en perlfärgad soffa med hel rygg och sitsen klädd med svart tageltyg, fyra stolar af samma färg och med samma klädsel, en trelådig byrå midt emot soffan, öfver den en liten sprucken spegel i svart ram, samt på pelarne emellan fönstren ett uppslaget fyrkantigt alrotsbord på en fot, hvilket tycktes tjenstgöra både som skrif- mat- och natt-duksbord, — ty något annat fans inte i rummet. Mellan bordet och ena väggen, midt framför ett af de små fönstren, stod en svartlackerad gungstol, på hvars medar lackeringen var bortnött framtill, och på andra sidan bordet, midt för det andra fönstret, stod en gammal reskoffert med hårlöst sälskin öfver, tätt inskjuten emot fönsterväggen. Emellan soffan och den väggen som var närmast dörren, hängde en gammal grön gardin, som tycktes dölja en dörr till ett angränsande rum och emellan den och ingångsdörren stod midt emot ena fönstret en gammal rankig kommod, målad i jakaranda. Emellan ingångsdörren och den andra väggen stod en rund, grön-glacerad kakelugn af den gammalmodiga sorten, och på sjelfva dörrposten satt en vridbar klädhängare af mes-sing.

— Sitt nu ner i soffan, — sade han, sedan vi tagit af oss öfverplaggen, och hängt upp dem på den vridbara klädhängaren, — medan jag dukar i ordning supén! Men medan jag gör det, kan herrn gerna säga mig en sak: hvar ha' vi sett hvarandra förut? Ty att jag har sett herrn förut, det — —

Han fulländade inte meningen, utan sedan han sett på mig en stund utan att tillägga något vidare, gick haa direkte fram till reskofferten vid fönstret, slog upp locket emot väggen, och började att utur den upptaga en gulbrun fajansburk med lock, innehållande smör, en annan något större burk af samma ämne, också medlock, ett par hårda brödkakor och en halfskuren limpa, hvilket alt han betänksamt och med långa mellanrum radade upp i fönstret, der ytterluckorna onödiggjorde alla rullgardiner och der det följaktligen fans god plats. Sedan detta var gjort, tog han och rensade ren bordet från åtskilliga papper och pjeser i blåa pappband och en bundt roller, hvilka tycktes vara under utskrifning, hvarpå han lade alt detta på byrån, drog fram bordet till soffan, dök ännu en gång ner i kofferten, denna gång efter en serviett som han lade på bordet motsatt till bordets egna hörn, och flyttade sedan fram ur fönstren de uppradade föremålen. Under allt detta bestyr små-gnolade han emellanåt med förnöjd min, af bröt sig sjelf tid efter annan och yttrade några afbrutna meningar, medan han satte fram de olika sakerna:

— Så der ja, det är inte med mig som med den der herrn som sa* åt en bekant: »jag skulle gerna bjuda bror en smörgås, om jag hade något smör, men se det är så att jag har inte något bröd» — för jag har verkligen både smör och bröd, som herrn ser — — Och så det här sen — tra deri dera — det här ser herrn, det är min stolthet, för det har jag gjort sjelf! — och dermed omfamnade han den andra fajansburken som om den varit ett litet kärt barn, hvarefter han fortfor: — la la, la li la la! — hvad tror herrn det här är? Hvasa? Pottkäs tänker herrn väl ? Fy fan! sådant vill jag inte ha’ i min gamla sälskinnare — nej ser herrn, det är inlagd silll Känn på det här! — och dermed tog hon af locket och stack burken under näsan på mig, — jag

tror det luktar fint, jag?

— Ja, det luktar utmärkt; — svarade jag med full öfvertygelse, ty det långa spektaklet hade gifvit mig en strykande aptit, och lukten var verkligen retande.

— Ja ser herrn, det är utaf kryddnejlikorna! — utbrast han med sjelffbrnöjd min, i det han skakade sakta på burken; — dem spar jag inte på! Det är

de, som ge’ piffen åt hela saken. Det första jag gör,ser herrn, när jag kommer till en stad, så är det att jag låter min värdinna köpa mig fem eller sex marker stor fetsill — alt efter som sejouren blir lång till, och så får hon vattenlägga den åt mig och skära nr benen, och sedan lägger jag in den sjelf. Jag gillar ingen annan inläggning än min egen, för i hushåll och på källare slarfva de alltid med sådant der — der är det pigorna som ska’ göra det, förstås, och de ä’ rädda om besväret. För ser herrn, det är mycket besvär med det här, om det ska’ bli' bra!

— Det kan jag nog tro! — stack jag helt hastigt

emellan med, ty jag såg att han var litet högfäidig på sin inläggningskonst; — men hur gör herrn sedan då?

— Det skulle bli aldeles för långt att tala om! — svarade han hastigt, i det han gick tillbaka till kofferten och tog fram en af dessa små klotrunda buteljer med grepe på, på hvilka det ädla Steinwein plägar importeras till oss,

samt sedan efter något ytterligare letande, två par knifvar och gafflar och en liten tum lare af tenn; — det är att först lägga den i mjölk ett par dar, och så i vanlig ätticka, och så hälla af den och lägga på kryddorna och den finskurna löken, och litet vinättika som får suga in sig, och — — men det var sant, det, nyttjar herrn sådant här? — och dermed skakade han sakta på buteljen och lyfte upp den i jemnhöjd med glasögonen, samt kastade en pröfvande blick på innehållet.

— Ja, jag säger inte nej! —svarade jag; —men jag kan också vara utan, om det behöfs.

— Det är just det rigtiga! — återtog han i det han stälde buteljen på bordet, och tumlaren bredvid; — menniskan ska’ inte förakta de njutningsmedel som erbjudas henne; men hon skall bara akta sig för att bli’ slaf under dem. Jag nyttjar aldrig spirituösa i dagligt bruk, bara när någon kommer till mig, som nu, eller om jag känner särskild smak för det för tillfället, för då anser jag att jag behöfver det, och att det gör mer nytta äuskada. Men så der ja, tag nu en stol, herre, och låt oss sedan göra heder åt anrättningen!

Det lät jag inte säga mig två gånger, och efter ett ögonblick suto vi midt emot hvarandra på hvar sin sida om bordet, och läto oss väl smaka. Den lilla tumlaren fy Ides och min värd drack mig till, skar ett par dugtiga skifvor af limpan, och ropade efter ett ögonblick, i det han skyndade upp från stolen:

— Nej, men, så jag dukar! Jag har ju glömt kumminosten!

Och så bar det af igen till den outtömliga sälskins-kofferten, ur hvars ena hörn han tog upp ett stycke ost, väl inlindadt i tredubbelt papper, och innerst omgifven af ett stycke staniol, som han omsorgsfu.lt vek upp ifrån den sidan på hvilken den skulle skäras, b varpå han satte sig igen, och bredde sig en försvarlig smörgås, i det han sade, pekande på osten:

— Se, staniolen är aldeles nödvändig! Först och främst håller den osten frisk, och sedan så hindrar den lukten att sprida sig. Om sommaren har jag den alltid i kakelugnen och håller spjället öppet; men det går inte an nu, när man får lof att elda! Ja, håll nu till godo med hvad huset förmår, och var inte rädd för att förrådet är litet! Det är Distingen i nästa veckk, och då skall jag proviantera på nytt!

Sedan han sagt detta, inträdde det vid en måltid vanliga ögonblicket då magen är sjelfherrskare och absolut vill hafva sin första hunger stillad, och då litet hvar tycker att det är obeqvämt att tugga och prata på en gång. Det är måltidens behagligaste ögonblick, och derför är det rent af ett barbari att störa detfa välbefinnande genom bullrande taffelmusik, eller ett obligatoriskt kallprat, som egentligen generar både den som talar och de som höra på.

Jag för min del gjorde täta påhälsningar i den större fajansburken, och min värd tuggade och stirrade rätt framför sig en lång stund, som om hans tankar va-rit stadda på resa långt ifrån både måltid och gäst; men då jag efter en stund helt ofrivilligt kastade en törstig blick omkring på bordet, der jag inte såg skymten af hvarken dricksglas eller någonting att fylla dem med, vaknade han hastigt upp ur sin tankspriddhet, och sade i det han följde min blick:

— Aha, jag ser hur det är fatt! Ni vill ha' något att dricka?

— Ja tack, litet vatten om inte annat!

— Ahå, så magert behöfver det inte vara I — svarade han i det han skjöt undan stolen litet från bordet, och gjorde min af att resa sig; — min värdinna förser mig alltid med ett halfstop mjölk om qvällarne, men det låter jag henne ställa i farstufönstret, för att den skall hålla sig frisk! Ljum mjölk tycker jag smakar så äcklig!

Och dermed skyndade han ut och återkom efter ett Ögonblick med en liten bricka på hvilken stod en vanlig tillbringare af blåblommigt porslin och ett glas. I glaset stod ett hopviket papper.

— Ordentlig menniska är hon 1 — mumlade han halft för sig sjelf, i det han stälde brickan på bordet, tog upp papperet ur glaset, vek upp det och såg igenom det, hvarefter han stoppade det i västfickan, — det är räkningen för veckan. Ska’ det vara en halfva kanske?

— Nej tack! Halfvor begagnar jag aldrig!

— Inte jag heller och det på goda skäl! Det är halfvorna som förstört en mängd hyggliga karlar! Men apropos balfvan, har herrn hört talas om Araben Holm?

— Araben Holm? Nej, det fean jag inte påminna mig!

— Det var en mycket lärd karl, men en stackare för resten. Han gaf lektioner i orientaliska språk, och i synnerhet i Arabiska. När jag hade min lilla handel i verlden, — för herrn ska’ veta att jag har varit grosshandlare i mina dar — jaja, det vill säga i minut, förstås, — så köpte han alltid snus af mig. Och hanpratade mycket gerna, när han kom in, och bland annat så talade han om en gång, att när han var bosatt i Göteborg, så hade han blifvit mycket sjuk och måste rådfråga en läkare. Han gick då till den hedersmannen doktor Ewert i den stan — kände herrn honom? — Jaså, ja det var en präktig gubbe! — Nå, nar jag kom dit upp, — sade araben, som alltid talade mycket gram-matikaliskt, — så frågade han mig hvad för sorts diet jag plägade föra. Och då svarade jag sanningen lik-mätigt på följande sätt: jag stiger gemenligen upp klockan sex hvarje morgon, och då tar jag mig en sup och en halfva; sedan går jag ut och ger mina första lektioner, och då jag kommer hem klockan nio för att äta frukost, så tager jag mig en sup och en halfva. Sedan så sätter jag mig vid mitt skrifbord för att öfversätta till klockan tolf, hvarpå jag går ut för att gifva en ny lektion, sedan jag likväl först tagit mig en sup och en halfva. Middagen äter jag alltid ute på frimurarlogen, klockan half tre och då tager jag mig naturligtvis en

sup och en halfva. Der på dricker jag mitt kaffe, och gifver åter lektioner till klockan sex, då jag hemma äter min aftonvard, sedan jag först tagit mig en sup och en halfva. Klockan nio lägger jag mig att sofva, sedan

jag likväl först tagit mig en sup och en halfva. Då såg doktor Ewert på mig en lång stund, hvarpå han sade: »jag skall råda herr magistern att hädanefter lägga bort halfvan». — Och sedan dess har jag endast tagit hela supar, och befunnit mig bättre! —

Han berättade denna kostliga historia med den allvarsammaste min i verlden, i det han på samma gång härmade den lärde arabens något sluddrande stämma, och det sätt hvarpå han efter hvartannat ord slickade

sig om munnen, och jag skrattade med full hals både

åt historien och det sätt hvarpå den omtalades.

— Men det var nu inte på det sättet jag menade att man skall lägga bort halfvan; — fortsatte han efter en stund, — utan på fullt allvar! Tag nu ett glasmjölk, herre, det är en mild, lugnande qvällsdryck, mycket bättre än både vin och öl. Ja, se nu inte förskräckt ut, för jag har nog ett glas till, om jag bara vill ta' fram det, men det gör jag inte annat än när det är rigtigt högtidligt — och det kan det gerna vara i qväll, när jag bar en ny kamrat hos mig. >

Och återigen bar det af till kofferten, från hvilken han snart återkom med ett sl«padt glas af den gamla sorten, som var smalt nertill och vidare uppåt, och på hvars midt var en krans af förgät*mig-ej och innanför den namnet »Emma» i mattslipade bokstäfver.

— Ah, ett sådant vackert glas! — utropade jag, när han satte ner det på bordet.

— Tycker herrn det ? — sade han med ett uttryck af glädje och stolthet på en gång, i det han flyttade fram det midt för mig, och sjelf tog det glas éom jag redan fyllt med mjölk; — då ska* herrn också dricka ur det, och så ska’ vi dricka brorskål, vill herrn det? Hvad gör det att det sker i mjölk; det kan vara lika bra som champagne, bara det sker med öfvertygelse och af vänligt sinnelag! Vill herrn dricka brorskål med mig?

— Ja gerna, — svarade jag, — men då får jag val säga farbror åtminstone--------------

— Nej, då får det förr vara! — svarade han i retlig ton, under det han på nytt sköt upp de nerfallna glasögonen, — jag tycker inte om att kallas farbror! Och för resten, hvad gör åldern till saken? Inte rår jag för att jag har ett par tiotal år på nacken mera än du, Skål bror! Det är inte åldern det kommer an på, det är h jer telaget 1

Och dermed skålade vi med våra mjölkglas, och skakade livarandras händer som gamla vänner.

4.

När den enkla supén ver öfverstökad och alltsammans på nytt nedsatt i kofferten, gick min värd framtill sin burnus, tog upp ur inre bröstfickan ett cigarfo-dral och kom tillbaka till soffan der jag satt mig, i det han bjöd mig den ena af de två cigarrer som fodralet innehöll.

— Jag gissar att du tycker om ett bloss på maten,

— sade han, i det han hem tade ljuset från bordet, for

att låta mig tända min cigarr; — och ibland tycker

jag också att det är godt; det vill säga, när jag har

sällskap, ty ensam måtte tusan sitta och röka!

— Ja, men det är ju också ett sällskap! — menade jag,o i det jag tände min cigarr.

— Ahja, det förstås! — medgaf han, i det han tände sin egen cigarr och derpå satte ljuset på bordet, hvarefter han kom tillbaka och slog sig ner i soffhörnet midt emot mig; — men jag har inte mycken smak for mamsell Nicotine, det är ett farligt fruntimmer, om man är allt för ofta tillsammans med henne.

— Kanske vi inte borde röka härinne, der du sedan skall ligga och sofva?

— Det gör ingenting jag är van vid tobaks-

lukt har ju haft snushod i fem, sex år, vet jag!

Men hör nu, säg mig nu hvar vi sett hvarann förut, ty att jag sett dig, det är säkert, fast jag inte kan påminna mig hvar.

— Det var just i lilla snusboden, på Malmskilnads-gatan! — svarade jag, i det jag lutade mig fram emot honom; — känner du verkligen igen mig sedan den tiden ?

— Nej, jag känner inte igen dig; men det före-sväfvar mig som ett dunkelt minne! — svarade han i det han såg på mig genom glasögonen; — men det är så mycket som är dunkelt för mig från den tiden!

— Ja, jag var så mycket pojke då, och har väl förändrat mig åtskilligt sedan dess, — inföll jag, — annnars var det egentligen till din fru som jag hade ärenden den tiden, och inte till dig!— Till min fru? — sade han med en djup suck, i det han lät cigarren med handen sjunka utanför soff-gafveln, — då var det väl fråga om hårarbete?

-- Ja, jag var en fattig lärpojke den tiden, — svarade jag — och jag kom ett par gånger i månaden till henne med beställningar! Du var alltid inne i boden, och bjöd mig ibland på en pris snus, som jag tyckte om att få stoppa i näsan redan då!

— Vänta litet! — utropade han i lifligare ton, — det var en liten, finnig pojke som konditionerade i staden, på Vesterlånggatan, jag mins bland annat att jag lånade honom teaterpjeser ibland; — jag hade en låda full med sådana — Djurströms och Remmers öfversätt-ningar—bland annat Djurströms »Dramatiska blomsterkrans» med »Grefven af Walltron» och »Skulden» och Remmers »Elaka husbonden». — Var det du, det?

— Ja, det var jag! Jag var teatertokig redan då, och hade aldeles klart för mig att jag skulle bli* minst en ny Dahlqvist, om jag bara fick komma och försöka! Jag låg hela nätterna och läste pjeser, romaner, diktsamlingar — alt möjligt för resten!

— Alldeles som jag i mina unga dagar! —sade min värd, i det han stirrade i väggen midt emot, som om han på den randiga tapeten sett uppvecklad en taflä af det förflutna; — men jag läste hälst röfvarromaner, i synnerhet om de voro rigtigt blodiga! Det var väl derför att jag var så from af naturen, kan jag tro — jag tyckte altid att Rinaldo Rinaldino och Schobéri, och hvad de hette alt, voro aldeles för hyggliga, och ändå kunde jag inte engång göra en katt för när!

— Det är för underligt det der, med menniskors fantasi! Jag kan undra om tjufvar och mördare och sådana der

rigtigt ogudaktiga kanaljer tycka om att läsa om dygdiga och fromma menniskor också? Hvad tror du?

— Kanske det, att man helst läser om sådana karaktärer som är olika en sjelf? — inföll jag, som jag tyckte, aldeles ofantligt djupsinnigt.

— Nej, jag tror inte att det är det! sade min värd långsamt; - jag tror det är ett behof för hvar menniska att någon gång komma ifrån det som man nar alla dar omkring sig! Hvarför griper till exempel lase-riet så omkring sig som det nu börjar göra? Tror du kanske att det är derför att menniskorna känna ett religiöst behof? Nej, det tror inte jag! Jag tror helt enkelt att det är derför att deras fantasi, som alltid har behof af något öfvernaturligt och spännande och uppskakande, behöfver gassa sig i tanken af att den eviga elden skall rosta dem, om de inte skynda sig att bli delaktiga af den eviga saligbeten och oupphörligt snacka om »den söte Jesus», som de ordentligt tycka att de ha’ i västfickan! Men det var inte det vi skulle tala om — utan om dig och din »Sturm und Drang» tid--------

— Ja, om du sade drängtid, sa skulle du alt komma sanningen bra mycket närmare, inföll^ jag, och

kände ännu en kali rysning öfver ryggen vid tanken på hvad jag för mig sjelf plägade kalla min förnedrings-tid; liksom om ett ärligt arbete med hennes händer, någonsin skulle kunna förnedra en menniska.

— Åhja, det skadar inte att vara dräng när man är ung, ty altid kan man bli herre, eller halfherre åtminstone! — svarade min värd, i det han blåste ut röken uppåt taket; — och de som aldrig varit annat än herrar, ha’ altid svårare i att finna sig, om det skulle bara utför igen! — Jaså, så att det var du, den der lilla pojken som sprang med beställningar för sin mästare; nog var det eget att vi skulle träffas igen, och det vid samma teater till! Ja, apropos teatern, ja! Jag ville önska, i fall du tänker stanna der, att det inte går dig lika illa som det har gått mig!

— Hvad menar du? På hvad sätt har det gått

dig illa? — frågade jag.

— Jag har mistat min hustru! — svarade han med ett gripande uttryck af sorg, som på ett egendom-ligt sätt kontraherade med bans godmodiga ansigte, — och jag har aldrig blifvit annat än en utskäld sufflör, fastän jag inom mig känt en ärelystnad som om jag varit det största skådespelarämne i verlden!

— Men inte är det väl teaterns fel att du mistat din hustru! — invände jag, i medveten afsigt att få honom att tala om sig sjelf och henne, ty hans underliga sätt gjorde att jag anade någon hemlighet under alt detta, någon dyster och spännande historia, hvars utgång satt sin prägel på den lille mannens hela utseende och väsen.

— Jaså, du tror inte — svarade han efter ett ögonblick, i det han såg upp på mig med ett vemodigt löje, — men om jag nu säger dig att det är just på det viset, så torde du kanske inte undra på, om jag emellanåt talar litet bittert om både teatern och teaterfolket och att jag egentligen tycker att det är skräp altsammans.

— I så fall förvånar det mig bara, — inföll jag, — att du återvände dit, när du en gång hade lyckats komma derifrån! Och så är det en sak till som jag tycker du borde komma ihog, och det är helt enkelt det att »den ko man vill mjölka bör man icke piska med nässlor», som ordspråket säger:

— Mycket rigtigt, ja! Det fins också ett annat ordspråk som jag känner till, och som säger: »att det bo man vill ligga i, bör man inte orena», och du har aldeles rätt i hvad du säger. Men det är heller inte så farligt med nässelpiskningen, fast det låter så ibland. Och det är framför alt inte saken som jag hugger på, utan personerna och de, medger du väl, kunna alt vara litet underliga ibland.

— Inte underligare än andra syndiga varelser, tänker jag!

— Jaja, kanhända det också! — medgaf han efter en stunds funderande, under hvilket han lät cigarren slockna; — och det der att jag gick tillbaka igen, detgjorde jag för hustru mins skull, ty hon kunde inte lefva utan teatern, och det fast den just inte inbringat henne mycket rosor medan hon var der:

— Ja, men när din hustru dog? — frågade jag — hade du då inte kunnat — —

— Annulera kontraktet, menar du? Jo gudbevars, det hade jag kanske kunnat, men det ville jag inte! Det sista hon sade i lifvet så var det: gå tillbaka till teatern, det är lifvet! Sitt inte qvar här i boden, det har varit döden för mig, och det skall bli’ det äfven för dig. — Och hon hade nog rätt, min stackars hustru! Det var längtan efter teatern, som dödade henne, och när vi ändtligen beslöt oss för att gå dit igen, då var det försent, då hade hon redan döden i faggorna.

— Men hvarför gick ni då nånsin derifrån? — frågade jag åter efter en paus.

— Ack kära du, det är en hel historia, en hel tragedi om du så vill! Ar du sömnig, eller vill du att jag skall tala om den för dig? Jag har aldrig talt om den för någon, derför att det fans ingen af dem här som kände henne, utom gubben sjelf, förstås — för vi hade engagement hos honom förut också, — men du är ju en gammal bekant, du kände henne, du mins henne n°g — — hur är det, mins du henne rigtigt?

— Ja, jag tycker att jag mins henne aldeles klart! Hon var mycket blek, mycket mörk; men hon måste ha’ sett särdeles bra ut, innan hon fick det der sjukliga utseendet som hon då hade!

— Sett särdeles bra ut? — utropade han lifligt, i det han steg upp och gick med stora steg fram och tillbaka mellan soffan och dörren; — hon var skön du, bildskön, kan man gerna säga! Hon var vackrare än Emelie Högqvist, Fanny Westerdahl, Georgina Wilson och alla den tidens teaterskönheter tillsammans. Och en sådan talang sedan! Hon var ovilkorligen den tidens förnämsta skådespelerska i vårt land, och ändå — o ödets bittra ironi — fick hon dö i den lilla kammareninnanför en tarflig liten snusbod på Malmskillnadsgatan, sedan hon förut i tio år varit gift med en sådan ömklig stympare som jag! Hon skulle ha’ prydt den förnämsta scen i verlden, och så fick hon ändå gå och spela andra och tredje klassens roller vid en landsortsteater, låt vara att det också var en af de mest framstående vi hade! Ah, jag kan bli galen när jag tänker på hur det går till här i verlden!

— Men hur är det möjligt, att en sådan talang inte skulle bryta sig väg! — invände jag, i det jag med förvåning betraktade hans upprörda anlete, som blifviii blodrödt af sinnesrörelse; — hur är det tänkbart, att-----------

— Hur det är möjligt, hur det är tänkbart? — afbröt han mig häftigt; — jo, det skall du snart få höra! Naturen, som hade varit så frikostig mot henne i allting annat, hade nekat henne, liksom mig, det förnämsta vapen som en skådespelare har att tillkämpa sig sina segrar med, en klangfull och vacker stämma. Mig, mannen, den starkare hade den styfmoderliga naturen gifvit den spinkiga, hvassa stämma, som du nog redan lagt märke till, och henne, den bildsköna, herrliga qvin-nan med de milda, djupa, mörkblå ögonen, den smidiga växten och de rika, mörka lockarne, hade den gifvit en basstämma i stället. Kan du tänka dig det, en ordentlig bas, som när den skulle uttrycka några ljufvare känslor, slog öfver i stället och blef nästan ett oartikule-radt skrik!

— Ja, men kom ihog fru Torslow! - inföll jag hastigt, — hon hade ju också en mycket djuplagd stämma, en rigtig kontraalt; men tänk bara hvad hon kunde uträtta med den!

— Fru Torslow, ja! — utropade den lille mannen

i den gällaste diskant, i det han med en förtviflad åt-

börd sköt glasögonen upp och ned i pannan, — det är visserligen sant att hon hade en kontraalt, men ser du,

hon talade inte i näsan, hon!Jag kände god lust att brista ut i ett gapskratt; men mannens hela varelse utgjorde en så sannskyldig bild af den djupaste förtviflan, att jag hastigt hejdade detta utbrott af oskyldig, men opassande munterhet, och sade så allvarligt och så medlidsamt jag kunde:

— Åh, nu öfverdrifver du säkert! Inte kan jag minnas att din hustru talade i näsan!

— Ja, men det gjorde hon! —utbrast han i samma förtviflade och gälla ton som förut; — det vill säga, inte alltid! Men så fort det kom ett m-ljud eller ett 3 eller ett d. så kunde hon omöjligt uttala det rent! Och det märkvärdiga var att af m gjorde hon b och af n gjorde hon d, men när d förekom i slutet af ett ord, så uttalade hon det som n i stället — och derutaf kom hela vår olycka! — Men jag skall i korthet tala om alltsammans för dig, så får du sjelf döma!

När han sagt detta, tände han på nytt sin slocknade cigarr, satte sig derpå tillbaka på sin plats i soffhörnet, sköt upp glasögonen i pannan och började efter en djup suck sin berättelse om ett olycksöde, som kanske drabbat långt flera menniskor än man tror, och som är så mycket svårare att bära, som det i allmänhet väcker mycket mera åtlöje än medlidande, man må nu träffa yttringarne derutaf i det allmänna lifvet eller på dess spegelbild, skådeplatsen.

5.

— När jag första gången såg min hustru, — började han, sedan han funderat några ögonblick, — hade jag redan kommit ett långt stycke in på en helt annan bana, än den jag sedan valde, jag hade nemligen en fem, sex år varit apotekarelev och skulle just året derpå ta' min provisorsexamen, då händelsen eller ödet, eller hvad du vill kalla det, gjorde att jag kom att byta om kondition och fick en mycket förmånlig plats på apoteketi Linköping. Det var på senhösten jag kom dit, och den tiden var det vanligt att i gymnasiistäderna fick ingen teater uppträda annat än under ferierna och som sommarferierna icke voro lämpliga för dramatiska prestationer, inskränkte dessa sig i allmänhet till tiden emellan jul och medio af februari; men då var det också en gyllene tid för teaterdirektörerna, i synnerhet i »lilla Stockholm» som Linköping den tiden kallades, eller kallade sig sjelf, jag vet inte rätt hvilketdera. Strax jag kom dit ner, gjorde jag bekantskap med flere af de äldre gymnasisterna och några af dem hade sins emellan bildat ett sorts ordenssällskap, som kallades D. V., det vill säga »Dramatikens Vänner» och som roade sig med att ett par gånger under terminen uppföra, antingen ett helt skådespel eller också dramatiska soiréer, bestående af plockgods och mindre stycken, af hvilka alltid något var lokalt och för tillfället hopskrifvet af någon utaf sällskapets medlemmar. De äldre lärarne sågo detta inte ogerna, ty dramatiken har ju af gammalt haft ett godt stöd i de lärda skolorna, der disciplarne eller djeknarne som de då kallades, ju förr i verlden plägade uppträda offentligt med stycken, som blifvit bevarade åt efterverlden, och åt hvilkas naivitet man nu skrattar; men som då utöfvade ett stort och genomgripande inflytande på både gamla och unga. På detta sätt upp-stodo ju och spelades »Judas Redivivus», »Tobie komö-dia» och flera andra af den tidens skådespel. Det är visserligen sant att ämnena för de tillfällighetsstycken, som nu spelades inom sällskapet D. V., voro af bra mycket profanare natur än de, som ligga till grund för dessa gamla skådespel, och att man här lade mera an på att framlocka ett muntert skratt än att framställa några moraliska lärdomar till tjenst för den studerande ungdomen; men tiderna förändras ju, och hvarje tidsålder har sin smak.

Emellertid invaldes jag som arbetande medlem i det glada sällskapet, och som jag af gammalt haft enganska utvecklad vurm för teatern, fastän det hittills aldrig fallit mig in att vid den söka mitt lefvebröd, så var det naturligtvis med glädje, som jag mottog kallelsen att blifva ledamot. Den som anmälde mig var en lång, vacker, ljuslätt gymnasist med ett namn som har stora vetenskapliga anor i vårt land; han var passionerad för allt hvad teater hette, och blef sedan också mycket rigtigt skådespelare ex prof esso, och blef en mycket god sådan, hvilket man just inte kunde vänta af hvad han visade i början. Vi blefvo snart goda vänner, ja rigtigt lif och själ, kan man säga, och det låg väl närmast deruti att jag från början beundrade både hans prägtiga utseende och hans glada, frimodiga och dugtigt egenkära väsende, — allt egenskaper, som jag totalt saknade och derföre satte så mycket mera värde på hos andra. Han var sällskapets själ och allt

i allom, och derföre hade han också blifvit utvald till

dess teaterdirektör och ledare, och det var som sådan han ifrån början lade an på mig som en stilla, fredlig och alltid medgörlig arbetsmyra, åt hvilken man kunde anförtro hvad som helst, och på hvars axlar man kunde lassa den ena bördan efter den andra, utan att han knotade eller lät höra så mycket som ett knyst. — Ja,

apropos det, du har väl hört att man kallar mig för

»myran», inte sant? nog har du det?

Jag kunde inte neka till att så var fallet, och efter en stund återtog han med melankoliskt småleende:

— Det var min vän i Linköping, som hittade på

det namnet åt mig, och sedan dess har jag också fått

heta det hvar jag har varit; vete tusan hur det har gått till; men det måtte ha’ spridt sig från den tiden; eller också ha’ flera än han tyckt att vedernamnet passade för mig och derför har man döpt om mig till det hvar jag varit. Nåja, det är icke något skällsord och jag

tar gerna emot det! Det lilla djuret har sina förtjen-

ster, och jag har väl kanske dragit mina fattiga strån till stacken, jag också, om det också bara varit småstrån; men det har inte uteslutande varit mitt fel. Det är inte alla som få tillbringa sitt lif med att dra’ timmerstockar, åtminstone har jag aldrig haft hvarken tid eller lust till det! -— Men det är detsamma, nog

af, »myran» har man kallat mig öfverallt, och myra

kommer jag nog att bli så länge jag går här och stretar! — Vårt största bekymmer, min väns och mitt,

var hur vi skulle bära oss åt att få fruntimmer till

att uppträda på våra föreställningar. Hittills hade man inom detta sällskap, som inom så många andra af samma slag nöjt sig med att utdela qvinnorollerna i styckena åt de af sällskapets medlemmar, som hade det qvinligaste utseendet, och sådana fans det nog; men det ledsamma i saken var att deras stämmor i de flesta fall gjorde ett förskräckligt våld på illusionen, så fort de öppnade munnen. De försökte visserligen att tala i falsett så mycket som möjligt; men i mera agiterade scener hände det att de glömde af sig och att från den sköna [-ungmöns-] {+ung- möns+} läppar ett och annat utrop i djupaste bas kom

hela auditoriet att slå till ett gapskratt, just när situationen var som mest gripande och allvarlig.

Det der, insågo vi båda, var ett missförhållande som borde ändras; men hur skulle det gå till? Papporna och mammorna i Linköping tyckte nog som den bekante upsalaprofessorn, hvilken på Gustaf den tredjes uppmaning att professorerna borde inbjuda studenterna till sina hem, för att deras seder i damernas sällskap skulle bli mera slipade, helt öppenhjertigt svarade: »Ja, tackar underdånigst, ers majestät, men vi vill inte ha’ våra döttrar till slipstenar åt studenterna* — och om

inte några af de mera framstående familjerna ville göra

början med att låta någon af sina yngre qvinliga medlemmar uppträda hos oss, så insågo vi att reformen skulle krypa i skrinet. Det fans nog en och annan syflicka eller bodmamsell, som inte begärt bättre än att få vara med, och som voro fullt ut lika hyggliga som några adelsfröknar; men det visste vi mer än väl, atti ett så aristokratiskt samhälle som »lilla Stockholms», skulle ett försök i den vägen för alltid hafva så nedsatt oss i den allmänna opinionen, att troligen Ephorus förbjudit hela tillställningen. Medan vi gingo der i dessa djupa bekymmer — vi hade nemligen föresatt oss det djerfva vågspelet att vi skulle på nyåret uppföra »Itin-garen i Notre-Dame», och att »Esmeralda» ovilkorligen skulle spelas af ett fruntimmer, slog en dag som en bomb den underrättelsen ner ibland oss att Oscar Anderssons nybildade sällskap hade för julsejouren hyrt Linköpings teater, och att det skulle uppträda derstädes ända till medlet af februari. Detta sällskap var redan då kändt för sin stora rikedom på vackra fruntimmer, nch fastän vi ogerna ville uppträda som konkurrenter till en teaterdirektör med ett sådant renommé som hans, föresatte vi oss ändå att vi skulle försöka genomföra vår plan.

Jag var så mycket angelägnare att den skulle gå igenom, som jag hade fått på min lott att spela Qvasi-modos roll; man ansåg nämligen att jag med min lilla figur och mitt knotiga ansigte, skulle ha’ bra mycket lättare än någon annan af sällskapets medlemmar att göra mig så vanskaplig som möjligt. Jag hade redan börjat göra studier för den ohyggliga maskering, som jag ihågkom från Malmströms uppträdande på Nya teatern i Stockholm, och jag föresatte mig att jag skulle bli ännu vederstyggligare än han, hvilket icke ville säga så litet! Huruvida jag ens på tio mil nära skulle kunna efterlikna honom i hans utmärkta sätt att spela rollen, derom bekymrade jag mig föga. Jag bara drömde natt och dag, nere på apoteket såväl som i min lilla vindskammare, om den mest hänförande Esmeralda, som någonsin en van skaplig dverg burit på sina armar här i verlden.

Försänkt i drömmar af detta slag stod jag en eftermiddag inne på apoteket och höll just på att bereda ett dragplåster på en stor sämskskinnsbit — det varåt borgmästarinnan som hade förkylt sig och råkat få en

lungkatarr, — då min vän teaterdirektören kom inrusande genom dörren, andfådd och rödlätt och med ett utseende som om han gjort en upptäckt, nog storartad att förändra verldens utseende — han rusade genast fram till disken, slog sin mössa i den med en dugtig smäll — min principal var lyckligtvis borta, och det var bara pojken och jag inne — och utropade med triumferande ton:

— Hör du, myran, du! Nu har jag det! nu har

jag fått en idé, som är penningar värd! Hur mycket

vill du ge' mig för den, kontant? hvasa?

— Låt mig först höra hvad det är! — svarade

jag; — jag köper aldrig grisen i säcken!

— Jo du, nu vet jag hvar vi ska' få oss en Es-meralda ifrån!

— Nej, hvad säger du? — ropade jag, kastade borgmästarinnans sämskskinnslapp åt pojken, öppnade

diskluckan och drog honom med mig in i det lilla rummet innanför appoteksboden; — hvarifrån då? Är det någon här i stan?

— Här, i den här brackhålan? — utropade han med ett obeskrifligt uttryck af förakt i tonen; — Nej du, bättre upp! Vi låna oss en utaf Oscar Andersson, du!

— Utaf Oscar Andersson? — svarade jag, betydligt långnäst af fallet från mina förhoppningars ljusa

höjder, — tror du att han lånar ut sina aktriser?

— Han lär ska' vara en glad och treflig kurre,

— återtog min vän, — och så lär han ha' en hel gröda utaf vackra flickor, och naturligtvis kan inte alla ha stora roller! Vi laga att vi bli' bekanta med honom, när han kommer hit, och du ska' få se att det går igenom! Vi välja honom till hedersledamot af D.

V. och inbjuda hela sällskapet till högtidsdagen när Ringaren skall gå af stapeln!— Är du alldeles bindgalen? — frågade jag häpen — och vi skulle våga att spela en sådan pjes och ha' rigtiga aktörer till publik! Nej, se då vågar jag åtminstone inte spela någon Qvasimodo, det vore detsamma som att gå till döden!

— Ah hvad du är för en tokst olle! — fortsatte min vän skrattande, — jag ska inte genera mig ett dugg för att spela Claude Frollo, fast det är Oscar Anderssons egen roll, och fast han lär ha' inöfvat den för Torslow, som han för resten lär imitera alldeles djekligt styft! — Och du ska' få se att han kanske blir så förtjust så han tar och engagerar mig till på köpet!

— Ja, den som vore så modig som du! — suckade jag, i det jag slog mig ned i min principals gamla skinnsoffa, men jag kommer då aldrig att våga — —

— Är du kruka, så får du bli sufflör, och jag låter Brānder spela Qvasimodo i stället! — hotade mig direktören, i det han slog mig ett dugtigt slag på knät, så att jag rusade upp igen, mycket fortare än jag kommit ned; — han begär inte bättre! — fortfor han efter ett par ögonblick, — och det är derför bäst att du bestämmer dig så godt först som sist!

Naturligtvis bestämde j tg mig också, ty jag hyste redan då en instinktlik fasa för sufflörens, i ordets egentliga mening, underordnade plats, — och det fast han hos sällskapet D. V. endast var åsidosatt, det vill säga att han sufflerade från kulissen på ena sidan; det var liksom jag haft en aning om att min egentliga verksamhet för kommande tider skulle komma att utvecklas under teatergolf vet. Och vi fortsatte derpå en lång stund våra djupsinniga öfverläggningar, till dess slutligen min principal öfverraskade oss båda två i hvar sitt hörn af sin skinnsoffa, med fotterna uppe på sitsen, hvilket höll på att kosta mig min plats, ty om det var någonting som gubben ansåg heligt och oantastbart, så var x det nyckeln till giftskåpet och hans gamla skinnsoffa. Jag skyndade att kasta ner fotterna, när gubbentog i dörren, men min vän, som var snartänktare än jag och dessutom redan då

bättre aktör, låg helt lugnt qvar, höll händerna emot sin mage och antog, ett lidande utseende, medan han emellanåt gjorde förfärliga grimaser.

— Hvad vill det här säga? — röt apotekarn i dörren redan, i det han kastade de mest mördande basiliskblickar på oss båda; — hur understår ni er-------------

— Jo — jo — det är så att — att---------------------------

stammade jag i det jag rusade upp ur soffan som en pil, — det är så, att — —

— Ah! jag dör! — stönade min vän med en förfärlig grimas och drog upp knäna ända till hakan: — oj, oj, oj, hvad det rifver — hvad det sliter — hjelp! jag dör!

— Hvad är det med honom? — frågade apotekarn häftigt, i det han icke utan en ganska tydlig förskräckelse tittade åt soffan, der min vän spände klackarne i skinnet, så att det blef stora gropar efter dem, — är han illamående?

— Ja, jag tror — — oj, oj! — jag tror att jag har fått kolera! — stönade teaterdirektören.

— Ko — — kolera? — frågade apotekarn bleknande, ty han var just inte någon hjelte af sig, och koleran hade verkligen gått på hösten i Norrköping.

— Ja, det är derför som jag gifvit honom Thiele-mans droppar, och höll på att gnida honom, när apotekarn kom! — tillfogade jag, som började inse, att jag på detta sätt kunde rädda mitt skinn.

— Gnid då, bäst fan herrn vill! — ropade apotekarn, i det han rusade ut på apoteket igen, och der-ifrån in i sin våning; — i det han likväl vände sig om i dörren ock skrek med förtviflad stämma: — men akta soffan, det säger jag er!

Knappt var han ute, förr än min vän rusade upp från sitt plågoläger med ett gapskratt öfver sitt lyckade puts, och utropade i det han strök tillbaka sitt vackra, ljusa hår som han vid apotekarns inträde dragit ner ända öfver ögonen:— Spelte jag inte bra, du? — Gubben blef ordentligt lurad, det kan du lita på. Adjö med dig, om lördag qväll träffas vi, och då ska’ vi vidare komma öfverens om hur vi ska’ styra till, för jag har hört att Anderssonska sällskapet kommer till stan om fredag! Du ska’ få se att der har vi vår sköna Esmeralda, och jag känner att jag kommer att bli blixt kär i henne redan ifrån början!

Han lemnade mig ensam och sednare på qvällen fick jag mig en ordentlig skrapa af min principal, som hade fått nys om det inbillade koleraanfallet. Troligen hade pojken sqvallrat, af förargelse öfver att han ensam fick hålla på med borgmästarinnans plåsterlapp, och det höll som sagt var på att kosta mig min plats, men som gubben mycket väl visste att han svårligen kunde få en lika kunnig medhjelpare för samma pris som han hade mig, så lät han fem vara jemt, och nöjde sig med att dra’ af kostnaden för ett nytt skinnöfverdrag på soffan på min lön. Och pojken gaf jag för säkerhetens skull ett par örfilar, när vi kommo upp och skulle lägga oss, ty jag visste mycket väl att om han också inte bade sqvallrat den gången, så hade han i alla fall gjort det så mångfaldiga gånger förut utan någon ersättning.

6,

Oscar Anderssons sällskap ankom verkligen två dagar före jul, det var just på fredagen, och du kan lätt föreställa dig med hvilken nyfikenhet vi skulle motse deras inträffande. Till Annandagen hade han annonserat sitt första spektakel med stora, granna affischer, på hvilka det stod »under öfverinseende och ledning af Oscar Andersson», något som redan från början gjorde en kollossal effekt på hela publiken. Der funnos också prägtiga krafter för en dåtidens teater i landsorten, ochutom direktörsparefc sjelf, räknade man der bekanta namn sådana som Natt och Dag, de båda Sandströmarne, Berglund, Ljungdahl, komikern Hallberg, samt en hel mängd unga, vackra flickor hvilkas namn sedan genom ingångna äktenskap blifvit helt och hållet förbytta, och hvilka det derför inte är skäl att nämna så, som de den tiden stodo på affischen.

Det första spektaklet som annonserades var August Blanches »Döden fadder», och du kan väl tänka dig att de

som icke försummade att skaffa sig biljetter, så var det ledamöterna af sällskapet D. V. och framför alla min vän och jag, som ju på sätt och vis voro sällskapets styrpinnar. Dagen var ju också särdeles lämplig, åtminstone för mig, och alla dem som i likhet med mig hade en kondition, ty det vankades alltid julpenningar, om summan också inte var så stor, och gymnasisterna fingo alltid något hemifrån, om de stannade qvar i staden under ferierna, och det gjorde de flesta, när det var teater i staden.

Vi hade skaffat oss en billig plats, min vän och

jag, och när vi på qvällen giugo dit, sedan vi först

kostat på oss ett glas punsch inne på stadskällaren, i samma hus som teatern, öfverenskommo vi om att ha’ både ögon och öron öppna för att bland de uppträdande damerna kunna utse åt oss en Esmeralda.

Första akten gick. Vi hade ofantligt roligt åt Hallbergs kolar-Knut, och fingo rigtiga frossattacker, när vi fingo se Gustaf Sandströms håliga ansigte, när

han som Döden sjelf steg fram i aktens slut med sitt

timglas på hufvudet och sin stora lie i handen. Under andra akten mönstrade vi de uppträdande fruntimren både hos brukspatronens och vid badorten, men det fans ingen, som egentligen tycktes oss passa för den svåra och fordrande uppgiften.

Men så kom tredje akten med den vackra och anslående dekorationen i Dödens rike, der han visar på de många ljusen som brinna med så olika glans, —i förbigående sagt, det bästa i hela pjesen, och det som bär de klaraste spåren af Blanches bitande sarkasmer och rika humor. När mot tablåns slut, melodramen börjar i orkestern och Döden på Knuts fråga hvad det skall betyda, svarar, »Det bebådar dens ankomst, som är mäktigare än jag» — — så fattades vi båda på en gång af en underlig känsla, vi stötte på hvarandra med armbågarne, och hviskade hastigt: »få nu se!» och

sedan fäste vi väntansfullt ögonen på den mörka fonden, från hvilken vi förestälde oss att uppenbarelsen skulle komma! Och mycket rigtigt, derifrån kom den också. Vid ett tremulerande forte i orkestern gick fondstycket upp i höjden, och den syn, som nu visade sig för våra och hela den öfriga publikens häpna blickar, var i sanning sådan, att om jag lefde i hundra år, skulle den ändå stå lika klar för mina ögon som den gjorde denna Annandag jul i staden Linköping.

Omgifven nästan af ett ljushaf, tyckte vi då, och under en gnistrande stjernhimmel, stod der en ung qvinna af nästan öfverjordisk skönhet. På det mörka håret strålade ett diadem af stjernor, den hvita, fotsida drägten föll som ett lätt moln öfver den smidiga och likväl fylliga gestalten; ett par klara, djupblå ögon kastade en glänsande blick ut öfver åskådarplatsen, och i det hon långsamt höjde en bildskön arm med den finaste lilla hvita hand emot den tillbakastudsande Döden, utbrast hon med djup, dallrande stämma i de bekanta ord hvarmed odödlighetens gudinna möter allförhärjaren döden:

»Tillbaka, oförvägne! ja tillbaka,

Ty du vid gränsen af ditt välde står!»

Det gick vid dessa ord som ett elektriskt slag genom hela salongen. Hvar och en satt der i andlös tystnad, lyssnande till de djupa, underbara ljuden, långt efter sedan de tystnat, och sedan förhänget redan sat-sig i rörelse för att långsamt skymma bort den undert sköna synen. Innan ridån ännu hunnit golf vet utbrastett döfvande bifallssorl, det växte snart till en åska af applåder och bravorop, och min vän skrek värre än alla de andra, medan jag åter igen satt stum som en fisk, och tyckte att allt detta skrän var en vandalism utan

like. Om det hade gällt mitt lif, så skulle jag inte

kunnat få ett ljud öfver mina läppar, och det föreföll mig, som om i detta ögonblick sjelfva det oblidkeliga

ödet lagt sin hand på mitt bröst och kommit hjertat

att stå stilla, gripet af en oförklarlig känsla af ett kommande något, som detta ögonblick bar i sitt sköte.

Men de andra skreko så mycket bättre i stället, och ridån måste tre gånger upp igen, innan publiken hade fått nog af det underbara i hela detta korta framträdande, eller också kanske hunnit se sig mätt på den strålande gudinnan, hvilken slutligen sista gången med ett småleende gjörde en böjning på sitt vackra hufvud, och med detta tecken af jordisk tack steg ned från sin odödlighetspiedestal, åtminstone i mina ögon.

Men den åsigten delades antagligen inte af den öfriga publiken, ty då tjöt den och applåderade ändå mera ursinnigt.

När jag kunde andas igen, vände jag mig till min vän och han vände sig till mig, och vi utropade nästan på samma gång och i munnen på hvarandra:

— Vi ha’ funnit henne!

Under entreakten skyndade vi ned i teater för stugan och läste på affischen. Der stod »odödlighetens gudinna — Mlle Forster».

— Forster, du! — utropade min vän, — det är inte något vanligt namn, inte något sådant der vulgärt namn som Bergström eller Svensson eller Blomberg, du ska’ få se att hon är utaf familj!

— Hon är utaf en gudomlig familj! — utropade jag hänförd, — snillets och skönhetens gamla adel! Sak samma om hennes mor varit en tiggerska och hennes far en — — en — —— Hästskojare! — ifylde min vän, som märkte att jag inte fann ord för min förtjusning.

Jag skulle varit färdig att lägga honom på örat, om han inte varit så stor och stark och jag så liten och beskedlig. Nu gjorde jag som så många andra entusiaster här i verlden: jag knöt handen i byxfickan och böjde mig för den starkare.

— I morgon går jag upp till direktör Andersson! — utropade min vän, med en ton af den mest oförskämda beslutsamhet, — och ber honom att vi få låna mamsell Forster! Hon och ingen annan skall bli* vår Esmeralda!

— Låt bli det! — varnade jag honom ifrigt; — du är tokig om du tror att vi kunna få låna henne! Hon är naturligtvis första primadonnan vid sällskapet, hon som är så vacker och spelar sådana roller! Vi få allt nöja oss med aiågot blygsammare än så!

— Primadonna? — upprepade min vän i föraktlig ton, i det han tog mig under armen och förde mig in i källarsalen, der vi drucko ett nytt glas punsch; — och har två rader att säga? Nej, det kan du vara lugn för att hon inte är! Primadonnorna nöja sig inte med så litet, de må nu vara vackra eller fula, stora eller små! Nej, du kan ge dig fan på att det är någon hake vid henne, jaja! vi få väl se! Emellertid går jag bestämdt till Oscar Andersson i morgon och talar med honom — — vänta litet, kan du inte bli ledig en stund i morgon eftermiddag, tror du?

— Ahjo kanske — svarade jag, — efter som det är tredje dag jul! Då är det alltid litet att göra, ty det är först fjerde och femte dan som juloset kommer efter och som läkarne få skrifva en massa recept mot magplågor och dietfel! Jo det tror jag nog att jag kan bli!

— Nå då följas vi åt till honom! — återtog min vän i afgörande ton; — ju flere man, dess bättre lycka! och dessutom kan det ju vara roligt för oss att se hur en teaterdirektör bär sig åt när han inte är på scenen.Jag var visserligen litet rädd för den der visiten; men i alla fall lofvade jag att följa med, och derpå gingo vi upp igen' och intogo våra platser. Men nu hade åtminstone för mig, hela stycket förlorat sitt intresse, och när Knut väl gjort sin lustiga sväng med sängén och Döden med lång näsa sjunkit ned genom golfvet utan att få någonting med sig för allt sitt besvär, så drog jag inte ens på munnen, fastän man gapskrattade rundt omkring mig, utan satt der endast andlöst väntande på att Odödlighetens gudinna skulle uppenbara sig på nytt.

Men vänta fick jag, ty August Blanche var nog bättre teaterförfattare än så: Han upprepade inte en

effektfull scen två gånger, om också aldrig så många svärmiska apoteksele ver sute och väntade på en förnyad uppenbarelse af en skönhet, som kanske skulle förlora sig om den uppträdde två gånger på en qväll!

När spektaklet var slut, gingo min vän och jagin på stadskällaren och åto qväll, och den bjöd jag på, tack Vare julpenningarne, som jag tyckte rigtigt brände i min ficka. Det var nog också inte utan, att jag hyste en viss aflägsen förhoppning om att vi derinne skulle träffa någon af de manliga medlemmarne af teatersällskapet, af hvilka man skulle kunna få veta något närmare om den unga aktris, som i odödlighetens ljusa skepnad tagit hela min dödliga varelse i besittning. Ty det kände jag mycket väl, att från och med i qväll var jag bekajad med en åkomma, som jag förut aldrig känt några symptomer utaf, och mot hvilken alla remedierna på gubbens apotek föga kunde hjelpa — jag hade nämligen blifvit kär öfver öronen i den vackra aktrisen.

— Nå men, hörde ni då inte als något af hennes — — hennes lyte den gången? — frågade jag slutligen litet tvekande, ty jag ville inte gerna vara ogrann-laga; men jag var också ofantligt nyfiken.

— Nej, intet spår! — svarade min värd, med en sorgsen skakning på hufvudet; — och det var just minolycka! Hade jag hört det, så kanske att — fast det tror jag inte ändåi Det hade nog i alla fall gått som det gick. Det fins ju karlar som förälskat sig i qvinnor utan näsor, hvad skulle väl derför kärleken fråga efter om dess föremål talar i näsan? För öfrigt vill jag endast göra dig uppmärksam på att i de två verserna som odödligheten säger, fins det inga m, och bara två n och tre d, så det var verkligen det lämpligaste man kunde ge henne att säga. Jag tror att hon sade:

»Ty nu vin grädsed af nitt välne står», men det hörde hvarken min vän teaterdirektören eller jag, och säkert inte den öfriga publiken heller! Det säkra är det, att mamsell Forsters namn den qvällen inne på stadskällaren var lika mycket och lika ifrigt i hvar mans mun som biffstekarne, portern och punschen och att det talades om henne i ordalag som bevisade att de flesta derinne inte skulle haft något emot att draga ner både henne och hennes namn så djupt som möjligt i dödlighetens garn, fastän det lät som om man velat höja henne till skyarne. Men några aktörer kom det den gången inte dit in, vare sig nu att man vid det Ander-sonska sällskapet lefde nyktrare och måttligare än vid de andra, eller att medlemmarne hade något annat roligt för sig den qvällen efter spektaklet.

7.

Min värd tystnade nu några ögonblick, tände på nytt sin återigen slocknade cigarr och frågade derpå plötsligt, i det han sköt upp glasögonen på sig och tittade öfver till mig under dessa:

— Säg mig, känner du Oscar Andersson personligen?

— Ja! — svarade jag, — mycket väl! Jag har ju också varit vid hans teater.

— Har du det? Ja, men då var du inte der, åtminstone det jag kan påminna mig!— Nej, jag kom först ett år sednare! — svarade jag, — och när jag tänker rätt efter, så hörde jag nog också talas om mamsell Forster; fast jag inte kommit ihog det förut.

— Nå ja, då kände du mannen och mins nog hur älskvärd han kunde vara när han ville, och hur spelande liflig och excentrisk han var, och hur bra han såg ut sedan! Det var en af de vackraste karlar jag sett på

scenen, tror jag — men så visste han af det också!

Det var i sanning mördande blickar som han i sina unga och kraftiga dagar kastade på det täcka könet ute i teatersalongen! Jag mindes honom dunkelt från Djurgårdsteatern, der han altid spelade älskarrollerna! Det var lif och glöd och passion, det: litet för mycket ibland, påstodo tidningarne och jag tror nog att de hade rätt; men att publiken följde med honom, det är säkert, och så hade han den tiden öfver sig en sträng tuktomästare och det var gubben Torsslow! Men nu hade han kommit på egen hand, och då kunde han rusa! Jaja, det

såg du väl sjelf, så det behöfver jag inte tala om för dig!

Nu ska’ jag i stället tala om för dig hur han tog emot oss hemma. Han bodde vid torget hos en direktör Dalman, — der bodde alla teaterdirektörer för resten. Vi gick dit på eftermiddagen så der vid femtiden, och då min vän, som var den djerfvaste, helt frankt bultade på dörren en trappa upp, hördes en ljudlig, vacker stämma derinifrån ropa: »Hvem är det? Stig på»,

hvarpå vi trädde in, teaterdirektören förut glad och frimodig som vanligt och jag efter, beskedlig och litet tafatt, som jag ännu är, och som jag den tiden var i ännu högre grad än nu.

Vi trädde in i ett mycket stort, men ganska enkelt rum, med tvenne ljusa och glada fönster utåt torget, och just när vi kommo i dörren sågo vi en annan dörr på sidan hastigt stängas igen, utan att den likväl kunde dölja fliken af en ljus fruntimmersklädning, som försvann helt hastigt och ljudlöst.Vi bugade oss, och min vän steg fram några steg, medan jag stod qvar vid dörren, derifrån jag hade god tid att betrakta den namnkunnige teaterdirektören, medan han sysselsatte sig med min vän. Han var klädd i en kort, ljus rock och mörka benkläder och väst, och på hufvudet, på sned på det mörka, lockiga håret hade han en hvit nattmössa med topp och tofs, samt framför sig på bordet ett öppet litet bleckskrin fullt med penningar och en öppen, smal räkenskapsbok. Blicken som han kastade på oss, var först tämligen missnöjd, men den klarnade alt mer och mer, ju längre han betraktade min väns friska och behagliga utseende, och han mätte honom alt mera uppmärksamt, under det denne steg ännu ett par steg fram och frågade:

— Ar det herr direktör Oscar Andersson?

— Oscar Anderson rätt och slätt! — svarade han hastigt, i det han såg på oss med en stolt och leende blick, — behöfs inte något vidare, titlar kunna vara öfverflödiga! Men hvad är det som förskaffar mig nöjet? Söker herrame kanske engagement?

— Nej! — svarade min vän - något förvånad, — vi skulle önska tala med herr direktören — —

— Herr Anderson ska’ jag be’ att få heta! — svarade denne med ett visst patos, — det fins inte mer än en direktör i hela Sverige, och han heter Olof Ulrik Torsslow: Vi andra är bara stympare och krabbsaltare

emot honom! Men var så god och sitt ner, och låt mig höra hvad det är fråga om! — Ar det herrns betjent? — frågade han efter en stund och visade på mig som ännu stod qvar vid dörren, sedan min vän, mera försigkommen, redan helt bekvämt slagit sig ned i en stol vid bordet.

— Nej! — svarade min vän skrattande, — det är provisor Reuter, som är meddeputerad från sällskapet D. V. här i staden.

Här ljög min vän litet, ty jag hade ännu inte tagit någon provisorsexamen; men bara det låter bra, så generar man sig inte för sådana småsaker.— Nå, hvarför kan inte provisorn ta’ sig en stol då, om också bara provisoriskt! — inföll Oscar Anderson med ett sjelfbelåtet leende, hvarpå han fortfor medan jag tog gud i hogen och satte mig betydligt närmare dörren än skrifbordet; — Jaså, herrarne är deputerade från sällskapet hvad var det det hette nu

igen!

— H. V. — upplyste min än och jag på en gång.

— D. V.? — Jaså, jaha! Fägnar mig mycket, mina herrar att få göra er bekantskap! Men förlåt mig, hvad betyder D. V.? Är det någon ordenshemlighet, eller - —

— Nej för all del, herr di — — inföll min vän, men af bröts genast af direktören som emfatiskt utbrast:

— Herr Anderson, om jag får be!

— Nej för all del, herr Andersson — fortsatte min vän muntert, — det är inte als någon hemlighet! Det betyder »Dramatiska Vänner» och är ett sällskap som vi äldre studerande bildat inom öfre ringen af gymnasium, och af hvilket de flesta lärarne och några ho-noratiores i staden äro hedersledamöter. Vi sysselsätta oss med dramatiska öfningar och ge merändels ett par, tre föreställningar under vintern, dels för eget nöje och dels för att bilda en understödskassa för medellösa gymnasister, som skola af gå till akademien.

— Det är bra, mycket bra, mina herrar! — utbrast Oscar Anderson med lifligare ton i det han slog ihop boken som låg framför honom, och började gräfva i det uppslagna skrinet; — det tycker jag om! Det tillhör ungdomen att vara varm för konsten och för vänskapen — — jag har sjelf varit student, jag vet hyad det vill säga — åh! det var min skönaste tid, en herrlig tid, mina herrar! Och nu kommer herrarne till mig för att — — här tystnade han

hastigt och kastade en menande blick först på oss och sedan på skrinet.

— Vi komma för att fråga herr Anderson, om ni skulle vilja göra sällskapet den äran att inträda somdess hedersledamot? — svarade min vän, hälften gladt och hälften högtidligt, i det vi båda två stego upp och bugade oss för honom.

— Hedersledamot? — utropade Anderson, i det han antog en mycket blygsam min och gjorde en af värjande rörelse med handen; — åh, mina herrar, det är aldeles för mycken ära för mig! Jag är bara en stackars landsortskomediant, som för min enkla 'Ehespiskärra kring land och rike, och som visserligen i sin mon försöker verka för det ädla och sanna och sköna inom konstens verld; men som — — i alla fall, mina herrar, ska’ det bli mig ett nöje, och jag kan kanske vara till något gagn med min rika erfarenhet, och om det skulle behöfvas något bidrag — —!

Här var blygsamheten, med ett, aldeles som bortblåst och med en oefterhärmlig min af storartadt mäce-natsskap, slog han på blecklådan så att silfverpenningarne derinne klingade, i det han fortsatte med den stolta tonen af minst en millionär:

— Var så goda och säg ifrån bara! jag knusslar inte, när det gäller att uppmuntra konst och välgörenhet!

— Ja det är verkligen ett bidrag vi skulle vilja utbedja oss af herr Anderson — fortsatte min vän, — men det är inte af det slaget som herr Anderson tycks tro, det är — —

— Kanske ni vill låna några kostymer af mig? — frågade han tvärt.

— Nej, vi skulle vilja låna ett fruntimmer!

— Hvad för slag? — utbrast han med ett skallande skratt, i det han kastade sig bakut i stolen så att det knakade i ryggen på den; ha ha ha ha!

Ett fruntimmer? Nej hör nu, gå ni för — tror

ni att jag lånar ut mina vackra flickor åt herrar gymnasister? Jo, då skulle jag kunna få igen dem vackert tillstökade! Ha, ha, ha, det var en förbannadt komisk idé, det måste jag säga! — Hvad ska’ ni med henne att göra då, om jag får lof att fråga? Nej, det är förgalet! — och dermed rusade han upp från sin stol, skyndade fram till sidodörren, öppnade den och ropade inåt:

— Hör du Marie du! Kan du tänka dig, sådana galningar? De komma — ha ha ha — och vill låna ett fruntimmer! Hvad säger du? tror du att vi ska’ låna ut något?

Derpå hördes ett qväft skratt inifrån rummet och ett sakta: »Schy då! Oscar!» —hvarpå han läste dörren igen, kom tillbaka till stolen och slog sig ner i den, gapskrattande så att tårarne kommo honom i ögonen.

Min vän och jag sågo på hvarann’ litet förlägna öfver hans stormande munterhet och öfver den hastiga repliken inåt rummet, der vi antogo att frun uppehöll sig, och när han ertappade vår blick, gjorde han våld på sig.för att åter bli’ allvarsam, och ropade, i det han torkade sig i ögonen med en storblommig silkesnäsduk:

— Ursäkta mina herrar 1 Men det är så satans komiskt, jag måste ovilkorligen tala om det för hustru min! — Men nu ska’ vi vara allvarsamma, och derför frågar jag ännu en gång: hvad ska’ ni med henne att, göra?

— Hon skulle hjelpa oss med att spela Esmeralda i Ringaren i Notre-Dame! — svarade min vän helt af-‘färsmessigt.

— Som vi ämna ge till förmån för vår kassa! — inföll jag liksom kompletterande.

— Tänker ni ge’ Ringaren? — utropade Oscar Anderson häftigt, i det han reste sig till hälften ur stolen, — ni ska’ väl så fan heller, mina herrar! Det är min lif- själ- och kassapjes, och den tänker jag ge’ sjelf i nästa vecka! Jag spelar sjelf Claude Frollo, och ni skulle se Gustaf Sandström som Qvasiraodo — och en sådan Esmeralda jag har, sen — — och den tror ni att jag skulle låna ut åt er? Jo, tack ska’ ni ha’, mina herrar— »jag tror vi dröjer», sa’ Konjawler! En den mest förtjusande lilla blondin — ah — åh---------------

På irnt-e xidor om rid nu 17och härmed kyste han flera gånger på fingrarne, i det han likväl sänkte rösten något och kastade en försigtigt spejande blick åt samma sidodörr, som han nyss öppnade med sådan fart.

— Nej, det är inte någon blondin, vi önska låna

af dir af herr Anderson! — sade min vän, — det

är tvärtom en brunett och det anse vi åtminstone, att Esmeralda måste vara, efter som hon är ziguenerska.

— Hon är visst ingen ziguenerska, mina herrar! Hon är ju bortbytt. Känner ni inte pjesen ? , Och hvilken af dem är det annars ni vill låna då?

Men nu kunde inte jag tiga längre. Jag reste mig upp och sade med en djup bugning och med den högtidligaste ton jag kunde få tag i:

— Jo, herr direktör Oscar Anderson! Det är den utomordentliga uppenbarelsen från i går afton, det är odödlighetens gudasköna fée, det är den utmärkta skådespelerskan, mamsell Forster!

— Mamsell Forster? — utbrast Oscar Anderson med ett gapskratt, ännu våldsammare än det förra, och derpå rusade han upp från stolen, ref mössan af hufvudet, slog den i golf vet, och skyndade hejdlöst skrattande in i sidorummet, medan vi båda stodo qvar derute och stirrade på hvarandra, inom oss tvekande om huruvida det var han som var galen, eller vi.

8.

Det dröjde en bra stund innan han kom tillbaka, nch vi hade under tiden godt tillfälle att i halfhviskande ton göra våra reflexioner öfver hans besynnerliga beteende.

— Du ska' få se att det är något galet med henne, — sade min vän, med ögonen försigtigt rigtade på sidodörren; — det kan inte slå fel!

— Hvad skulle det kunna vara? — disputerade jag envist, — vi ha’ ju båda sett att hon var fullkom-ligheten sjelf 1 Det medgaf du ju sjelf både i går afse och i dag när vi gick bit!

— Ja, visserligen; men det hindrar inte! Kom bara ihog hur litet hon hade att säga i går!

— Ja, men kom du också ihog hur hon sade det, och hvilken herrlig stämma hon hade!

— Nog var den djup tillräckligt, och hade vi inte Alrik Lund som passade så bra till »syster Gudule» — du vet, han, andre basen, — så skulle hon bestämdt passa mycket bättre för den rollen än för Esmeraldas!

— Att du inte skäms! — hviskade jag ursinnig, i det jag ställde mig framför honom, ifrigt fäktande med armarne; —kan det verkligen vara ditt allvar att dölja hennes gudomliga figur under den gamla tiggerskans smutsiga trasor, och att ställa hennes bildsköna ansigte, nedsöladt med rynkor, innanför ett jerngaller ? Det. vore ju en vandalism, ett helgerån!

— Lugna dig, du! inföll vännen kallt, i det han helt vårdslöst satte sig i stolen igen, — var du galen i henne så mycket du vill, men kom ihog att det är jag som styr teatérn inom D. V.! Men i alla fall ska’ vi ingenting besluta, förr än vi få höra hvad han säger när han kommer tillbaks.

— Ja, men-------------

— Tyst, nu hör jag honom komma 1

Han kom också verkligen tillbaka i detsamma, nu helt allvarlig och högtidlig, fastän en skarpsyntare granskare än vi kanske hade kunnat upptäcka ett visst drag af snopenhet under det högtidliga allvaret, aldeles som om han derinne hade fått sig en liten moralkaka för sin opassande munterhet nyss.

— Ursäkta, mina herrar 1 — började han genast, i det han på nytt satte sig i sin stol, sedan han likväl först tagit upp den ännu på golfvet liggande nattmössan ; — men jag måste först tala med min hustru om den begäran ni framställde nyss, ty det är naturligtvis hon, som har de unga flickorna under sina moderliga vingar.Jag har nu talt

med henne och vi ha' ingenting emot att, herrarne få låna mamsell Forster, notabene, såvida hon sjelf sam tycker dertill, och det tror jag nog att hon gör. Men jag fäster som ett absolut vilkor vid hela saken, att herrarne inte annonserar sin soaré offentligt och att den inte kommer att ges på någon af mina vanliga spektakeldagar!

— Ja, det är ju aldeles naturligt! — försäkrade vi båda på en gång.

— Nåja, i så fall, mina herrar! — återtog han, och gjorde en artigt afvisande rörelse med handen, liksom för att säga: — nu kan ni få ge er af när ni behagar.

— Ursäkta, herr Anderson! — sade min vän, sedan vi stigit upp och gjort oss redo att gå, i det han tog några steg tillbaka från dörren och inåt rummet; — det är en sak som vi bra gerna skulle vilja utbedja oss en liten förklaring öfver innan vi gå.

— Jaså! Nå, och hvad skulle det vara?

— Jo, hvarför herr Anderson skrattade när vi nämnde mamsell Forster?

— Hvarför jag skrattade? Jo, det skall jag genast säga herrarne! Det var derför, att jag har bra svårt att tänka mig en Esmeralda, som talar i näsan!

— Talar hon i näsan? — utropade vi båda med en mun.

— Ja, och det grundligt ändå! — försäkrade direktören, i det han på nytt började skratta; — och ingen har mera skäl att beklaga sig öfver det än just jag! Ja, ja, det förstås, det är mycket tråkigt för henne sjelf också! Jag engagerade henne för hennes vackra utseende — för det får jag säga, att jag har sällan sett en vackrare flicka, och jag smickrar mig ändå med att vara litet connäs-sör, — och jag trodde, att hon skulle kunna arbeta bort det der felet i sitt tal — men det går inte! I vår skall hon lemna min teater — ty den som inte kan säga »mamma» utan »babha» i stället, den har sannerligeningen framtid för sig vid teatern. Men det skall jag här högtidligt lofva herrarne, att om hon kan spela Esmeralda hos er, så att alt aflöper utan skandal, så öka' hon gerna få vara qvar! Mjukaste tjenare, mina herrar! Mycket roligt att få göra herrarnes bekantskap!

Och dermed afskedade han oss, på en gång vänligt och litet storartadt, ungefär som jag tänker mig att en furste afskedar ett par bugande supplikanter.

Nedkomna utför trappan stannade vi på gården och sågo på hvarandra en stund, och derpå brast min vän ut i ett skratt, nästan lika våldsamt som det vi nyss varit vittne till derinne.

— Hvad skrattar du åt? —frågade jag förargad; — jag tycker snarare att det är att gråta åt, jag!

— Att menniskan talar i näsan — svarade han muntert, — det tycker jag är komiskt, jag! Men det var då en förbaskad otur, när hon ser så bra ut.

— Jag är säker på att det är bara förtal! — utbrast jag häftigt, i det vi trädde ut genom porten, — det är ljabal, det kan du lita på! Fans det ett spår af någon näston i går afton? Nej, inte det ringaste!

— Ja, fan vet, när jag rätt tänker efter! — sade min vän skrattande, — det var nog inte så aldeles utan!

— Adjö! — ropade jag och ville rusa min väg; men då högg han tag i min arm, klämde den ett tag så jag var färdig att skrika och sade helt lugnt:

— Seså, var nu inte tokig. Det första vi nu ha att göra så är det att gå upp på teatern, för att få reda på hvar hon bor, och sen göra vi henne en visit med detsamma, så ha vi saken på det klara!

— Tror du verkligen att det går an? — frågade jag midt emellan gjädje och ängslan; ty jag ville nog gerna få se henne på närmare håll; men jag var också rädd för att få bekräftelse på att hennes direktör hade rätt; — tror du att vi kan — —?

— Ja, hvarför skulle vi inte kunna det? — svarade han helt sorglöst och ledigt, — kom du bara, sågå vi upp och fråga maskinisten efter hennes adress — han är nog der Hå här dags!

Sagt och gjort. Vi fingo reda på adressen, och efter en qvart voro vi framme vid gården, som låg längre neråt yttersta ändan af staden, nära bron som går öfver Stångån. Der bodde hon hos en kopparslagareenka, och när vi kommo in på gården, frågade vi en piga, som stod och sköljde ett diskämbar, om hon kunde säga oss hvar mamsell Forster bodde.

— A' det ho' som a ve' komiantspektakle' ? — frågade pigan.

— Ja, hon är vid Oscar Andersons teatersällskap!

— upplyste jag tillrättavisande.

— Ja, då bor ho' på öfre botten, om de' ä' ho'!

— förklarade pigan och började skölja igen.

Vi klättrade uppför en brant trätrapppa och kommo upp i en förstuga, der det var tre dörrar. Den tredje som var bredvid trappan tycktes föra till en vind; vi hade således att välja på de två andra. Sedan vi betänkt oss ett ögonblick bultade vi på måfå på dörren till höger. Det dröjde några ögonblick innan den öppnades och en gammal gumma visade sitt gråa hår och sin tämligen spetsiga näsa i dörröppningen. På hennes fråga hvem vi sökte svarade vi: Mamsell Forster, och

sedan gumman misstänksamt granskat oss en stund med ganska hvassa blickar, frågade hon snäsigt:

— Hvad vill herrarne henne?

— Tala med henne naturligtvis! — svarade min vän ogeneradt.

— Ja, men jag ska' säga herrarne, hon är inte af den sorten som tar emot ungherrar! — snäste gumman.

Det klack till i hjertat på mig af glädje, och som jag tyckte att mitt yttre borde inge litet mera förtroende än min ståtlige väns, svarade jag hastigt: — Ja, men vi komma i ett ärende från direktör Anderson, och vi hysa den djupaste vördnad och aktning för mamsell Forster, så att frun behöfver itite — — —Jag hade ännu en lång harang qvar, då dörren midt emot hastigt öppnades, och odödlighetens gudinna visade sitt vackra ansigte, med ^håret upplagt i papil-jotter, midt emot oss, medan den djupa vackra stämman helt sakta yttrade:

— Ar det mig herrarne söka, så var så goda och stig in!

Vi bugade oss och följde efter henne in i rummet, medan den gamla gumman mumlade några otydliga ord, hvilka dock, efter tonfallet att döma, inte just voro några artigheter, och slog igen dörren tämligen hårdt om sig.

När vi kommo in, tog min vän till orda, ty jag för min del var endast öga, och jag hade en sådan hjert-klappning, att det skulle varit mig omöjligt att för tillfället säga ett enda ord.

Den unga flickan såg på oss mycket förvånad, bjöd oss att sitta ner i det tarfliga men trefligt ordnade lilla rummet, och när hon höi de hvarom fråga var, spred sig ett förtjusande solsken af glädje öfver hela hennes ansigte, och hon frågade sakta:

— Ar det verkligen herrarnes mening att jag skulle spela Esmeralda?

Vi lyssnade båda med spänd uppmärksamhet; det vill säga, jag såg då på henne mycket mera än jag lyssnade; men det var inte möjligt att upptäcka det ringaste näsljud.

— Skulle mamsell Forster verkligen vilja vara så vänlig och hjelpa oss? — frågade min vän, i det han såg på henne med en varmt beundrande blick, som kom henne att slå ner sina Ögon, de vackraste djupblå ögon, som jag då nånsin tyckte mig ha* sett, och efter en stund svarade hon lika lågmält som förut: — Om jag skulle vilja? Ack mina herrar, ni kan inte tro hvilken glädja ni gör mig genom ett sådant anbud! Jag får så sällan spela, och Esmeralda är just en roll som jag svärmat för, ända sen jag kom till teatern! Och herrarne säga att jag får för direktören? Ah, hvad det skall bli roligt! Jagkan redan hela rollen utantill, så det behöfs inte många repetitioner! Det är bara dansen, som jag behöfver öfva litet pål

Jag hade nu hunnit sansa 111ig litet, och lyssnade lika uppmärksamt som min väu; men inte en stymmelse till något näsljud ! Sedan vi pratat ännu eu liten stund, förklarade hon att nu måste hon gå upp och klä* sig till spektaklet, och vi togo afsked af henne, sedan vi öfvereuskommit om tid och ställe för den första repetitionen. Vid a iskede t räckte hon oss hvardera sin hand och tryckte vänligt våra, i det hon ännu en gång förklarade sig så tacksam och glad öfver att vi fallit på deu tanken att anmoda henne.

— Jag kan bara inte förstå, — sade hon, — hvarför herrarne inte tänkte på någon annan. Här fins så många unga flickor vid teatern, och jag är just inte bortskämd med att man fäster sig vid mig.

— Vi sågo er i går afton — sade min vän artigt, —- och det var tillräckligt för att bestämma oss.

— Ja — fortsatte jag bekräftande, i det jag, som sist fått hennes lilla hand, också behöll den längst, och det med en djerfhet som helt och hållet förbluffade mig sjelf, — det var mer än tillräckligt att bestämma oss för er ensam i hela verlden.

Hon kastade en på samma gång tacksam och förvånad blick på inig ett leende; som snart af bröts af eu djup rodnad drog öfver hennes förtjusande ansigte, som eu solglimt öfver ett speglande vatten, och vi aflägs-nade oss båda med dröjande steg. Knappt hade vi kommit ner för trappan, förrän vi båda på engång stannade nedauför i porten och liksom på ett gifvet kommando utropade:

— Ah, det är nedrigtI Det är upprörande!

— Det är någon helvetisk intrig! — hväste jag, aldeles utom mig, — hon talar ju som en engel!

— Ja, inte kunde jag höra att hon snörflade i näsan! — utbrast min vän helt prosaiskt, i det han tog mig under armen och vi trädde ut på gatan.— Nämn inte henne och snörfla på samma gång!

— utropade jag upprörd; — det är ju ett helgerån! Och äfven om hon skulle tala i en så fin, -så vacker och så proportionerlig näsa, så gör det ingenting! Al ting [-pryder-] {+pry- der+} en skönhet! Nej, nu vet jag hur det är! Direk-

törens fru är troligen afundsjuk på henne, derför att hon är så vacker, och derför får hon inga roller! Men

det är vi som ska' draga fram henne! Vi ska' visa

den förvånade verlden, att här fins en ny Emelie Hög-qvist, du? — Såg du att hon var lik henne? Hvasa?

— Det vet jag inte, för jag har aldrig sett Emelie Högqvist! — svarade min vän; — men hör du, det säger jag dig, min gubbe lilla! Din entusiasm förefaller mig litet misstänkt, men du är så god och låter bli' att gå och bli' kär i henne!

— Hvarför det då? Jag kan undra hvem som skulle kunna hindra mig från det, om jag vill!

— Jo, det skall jag säga: det kommer jag att göra, för jag tänker bli' kär i henne sjelf! Och vågar du bli' min rival, så bryter jag mig in i giftskåpet der nere på apoteket och dödar dig med din egen blåsyra! Så mycket du vet det!

Han såg, i det b an sade detta, så bestämd och så allvarsam ut, att det gick en kall kåre öfver ryggen på mig och att jag inom mig tänkte, att det nog kunde bli' alvar af hotelsen; men om några ögonblick skrattade han igen, och när vi skilj des ät efter intagen qvälls-vard, voro vi, som altid, de bästa vänner i verlden!

— Men hur är det med dig, — fortsatte han efter en paus, i det han såg på mig med misstänksam uppsyn,

— jag tror du börjar bli' sömnig?

— Visst inte! — svarade jag, ehuru jag redan en god stund känt att det börjat rycka i ögonlocken, och att jag hade en ofantlig stor lust att gäspa; — jag har inte på länge varit så vaken som just nu.

— Ahja, nu är det heller inte mycket qvar af min historia! — återtog den lille mannen i det han tittadepå klockan! — hon är för resten bara half tu än, och jag brukar aldrig kunna somna förr än tre. Men om du vill, så kan vi

fortsätta en annan gång.

— Nej, fortsätt du! — uppmanade jag, denna gång helt uppriktigt; —jag har ingenting att göra i dag på förmiddagen, så jag kan sofva hur länge som helst.

— Så mycket bättre! Ser du, det lättar al tid att få tala om sitt elände, och slutar jag midt i det, så gör kanske du som så många andra, för hvilka jag börjat bikta det: du kommer aldrig tillbaka för att höra på fortsättningen. Resten kunde dessutom sägas med mycket kortare ord än dem jag hittills användt, for det märkvärdiga i saken, är att ett helt lifs martyrium behöfver mycket mindre tid att omtalas, än några timmars lycka och glädje. Åtminstone tycker jag det, ty det ena vill man helst hoppa öfver så fort som möjligt, medan man aldrig nog kan utbreda sig öfver det andra!

— Nå, men hur gick det nu med mamsell Forster och er Esmeralda? — frågade jag, som tyckte det var synd att låta honom fördjupa sig i de bittra och mörka minnena, och hellre ville leda honom öfver till de ljusa igen.

9.

Han teg en lång stund, stirrade rätt framför sig, * helt och hållet som en frånvarande, och först när jag på nytt upprepat min fråga, svarade han dröjande:

— Du frågar hur det gick? Jo det gick så, att det blef inte något spektakel af, förrän det Andersonska sällskapet lemnat staden, och då stannade hon qvar, ty hon skulle ju i alla fall lemna det till våren, och tyckte derför att det var så godt att gå först som sist. Som hon var mycket kunnig i finare sömnad och broderier, utom att hon, som du vet, var skicklig i hårarbete, så hade hon ingen svårighet att uppehålla sig i Linköping, der hon till och med förtjenade så mycket att hon kundelägga ihop litet. Och den tiden var egentligen min lyckligaste och kanske hennes också! Jag var kär i henne från första början, och blef det alt mera, ju bättre jag lärde kähna henne; men i början tyckte hon inte om mig, annat än som en god v vän och jag tror verkligen att Ijon var litet smått förtjust i min vän, den vackre och raske gymnasisten, fastän han inte brydde sig om henne, och det aldrig kom i fråga att bryta sig in i giftskåpet och röja mig ur vägen. Andersonska sällskapet hade inte varit i staden i tre veckor förr än han var öfver öronen kär i en annan af de vackra flickorna, en utstuderad kokett, som viste hur hon skulle behandla en

sådan fjäril som han var, för att behålla honom qvar

i sina nät. Men hur det nu var med alt detta, så kom slutligen den stora dagen då Ringaren skulle gå af stapeln inom sällskapet D. V. och de,n dagen var det som afgjorde bådas vårt öde.

— Nå, gjorde hon lycka som Esmeralda?

— Nej, gudnås, hon gjorde fiasco, och det var i stället jag som gjorde lycka som Qvasimodo!

— Gjorde du?

— Ja, och det stormande lycka ändå! Tänk dig, jag blef inropad inte mindre än fyra# gånger, och det fastän inropningar egentligen inte skulle vara tillåtna! När jag likväl nyss sa’ att hon gjorde fiasco, så var det i alla fall för mycket sagt, — hon gjorde ingen

lycka, stackars flicka, och det var aldeles nog för att

göra henne förtviflad!

— Nå, men, talade hon verkligen i näsan eller , gjorde hon det inte?

— Hon gjorde det egentligen inte i hvardagslag! — svarade han efter en kort paus, hvarunder han kastade en förtviflad blick omkring sig; — men så fort hon kom in på scenen och kom in i någon affekt och det gjorde hon altid, så snörflade hon aldeles vildt! Kan du förklara någonting så märkvärdigt?— Då var det väl utaf rädsla, — inföll jag hastigt

— ty jag har hört sägas att — —

— Tvärtom, du! Det var inte utaf rädsla. Hon viste inte hvad det ville säga att vara rädd! Nej, det var antingen något organiskt fel, eller ocksä var det något nervöst.

— Nå, men hörde ni inte det på repetitionerna?

— Nej, då talade hon som vanligt! Hon kunde aldrig repetera så som det skulle vara på qvällen och derför märkte de andra ingenting! Jag brukade läsa med henne, ty för mig generade hon sig inte, och derför hade jag hört en och annan släng af det emellanåt. Och jag tfor att det var det, som gjorde att hon fäste sig vid mig, ty jag tog på eget bevåg och försökte att stöka om hennes roll, så godt jag kunde. Jag tog bort så många ord med m och n i, som möjligt var och satte andra i stället, och det var hon så glad åt och så belåten med. Men så på qvällen, när hon kom i tagen,

— för ser du, hon var en äkta skådespelerska till lif och själ — så glömde hon bort de nya ordena, satte in de gamla i stället och talade i näsan, så att det var förfärligt åt det! Men Gud i himmelen, hvad hon var vacker. Ja, hon var aå vacker, att när hon gjorde sin första entré på gatan med tamburbasken och började dansa, så utbrast hela huset i ett stormande jubel, och det intrycket var så djupt och så ihållande att hon egentligen inte gjorde något rigtigt fiasco förr än i sista akten, — mon då var det också ohjelpligt. Publiken skrattade nästan hela akten igenom, och jag hade kunnat rusa ner i salongen och mördat allesammans, så ursinnig var jag. Men jag hade inte tid för de många inrop-ningarnes skull, och var för resten yr i hufvudet af all den lycka jag sjelf gjorde. Och det märkvärdigaste af alt var, att Oscar Andersson, som nu spelade i Norrköping, hade rest dit för att se spektaklet, och när det var slut så kom han upp på teatern och erbjöd både mig och min vän engagement, så belåten var han! — Ja, om herr Anderson tar igen fröken Forster, så följer jag med! — svarade jag.

— Nej, fy fan! — skrek han till, — det kan aldrig hända mig!

— Ja, då kan det aldrig hända mig häller, att jag går till herrns teater! — svarade jag stolt som en kung.

— Men jag ska' gerna komma, jag, när herr Anderson vill! — svarade min vän förtjust.

— Gör det, herre! — svarade Anderson med en storartad åtbörd; — gör det, så ska' jag lära herrn

hur Claude Frollo skall spelas!

Derpå bjöd han oss på supé på stadskällaren, en bjudning som min vän med glädje emottog; men som jag tackade och sade nej för, ty att följa med och supera hos en herre som uttryckt sig så om mitt ideal — förr skulle jag ha' dött!

— Du är galen! — skrattade min vän, i det han gick till den troligen ganska lukulliska supén, — det här kommer du att ångra en dag!

— Det angår dig inte! — svarade jag och vände

honom ryggen.

— Jag hade nemligen lofvat att följa Alice hem — hon hette Alice — är det inte ett förtjusande namn, du? — Jag tycker att det är det vackraste frun timmersnamn som fins; men det är kanske bara derför att hon bar det! Jag tror att om hon hade hetat Ursula, som är det fulaste jag vet, så hade det varit lika vackert! Slutligen, sedan jag väntat en god halftimme deruppe på teatern i mörkret, så kom hon! Kan du tänka dig att hon hade svimmat? Jag förde hem henne, mera död än lefvande, och jag vet inte hur många timmar jag sedan höll på med att trösta henne, och försöka intala henne mod — men hon var otröstlig, hon påstod att hon var en visa för hela staden, och att alla menniskor föraktade henne och att hon var ett åtlöje och gud vet hvad! Jag bedyrade naturligtvis, att om också hela Lin-köping tänkte så, och hela den öfriga verlden dessutom, så fans det ändå en som satte hénne högre än alla andra qvinnor på jorden, — och slutet på mina trösteför-sök var det, att när jag lemnade henne någorlunda lugnad, så hade vi lofvat hvarandra att förena våra,öden och att jag kom ut på gatan midt i natten så öfverlycklig och så glad af ljusa förhoppningar som väl nånsin någon ung man varit, då han rusat af hemåt, med den ljufva eftersmaken af sin fästmös första kyss ännu qvar på sina läppar.

Några dagar derefter reste hon upp till Stockholm der non hade en gammal faster, som rådde om en liten egendom borta på Kungsholmen, och det dröjde iute många veckor förr än jag lemnade min kondition, och följde efter henne dit upp. Jag hade nu smakat den ljufva sötman af den rusdryck, som kallas publikens bifall, och jag hade fattat det fasta beslutet att bli’ skådespelare, och att hon och jag, vi båda tillsammans, skulle genom träget arbete och outtröttlig energi skaffa oss en framtid vid teatern.

Det lyckades mig att skaffa oss båda engagement hos Pierre Deland, som den tiden spelade på Djurgårdsteatern, och när vi sedan på hösten följde med honom öfver till Finland, så gifte vi oss på vintern i Helsingfors, och voro så lyckliga och nöjda med vår verld, som man öfver hufvud kan vara det, när man som jag, kommit i besittning af det käraste man visste på jorden, och bredvid detta så djupt olyckliga och förkastade som endast den kan vara, hvilken är anstäld vid en teater, har en brinnande, aldrig hvilande ärelystnad att utmärka sig som skådespelare, och aldrig får något tillfälle der-till, utan ser den ena rollen efter den andra gå sig förbi och lemnas i händer, hvilka åtminstone den förbigångne anser för de ovärdigaste man kan hitta på, om man också sökte med ljus och lykta omkring bland alla teatrar i universum.Minst en gång i veckan var jag uppe hos min direktör och bad om en roll för min stackars hustru, och hvarenda gång svarade mig gubben Pierre oföränderligen detsamma, i det han stack fingret i knapphålet på min rock och såg på mig med sitt på en gång godmodiga och sarkastiska leende:

— Hur fan kan herrn, som annars är en förståndig karl, vara så galen? Tror herrn jag har råd att skrämma bort publiken från mina representationer? Jag använder herrns hustru så ofta jag kan i stumma roller, för der är hon charmant, men låta henne tala? Nej, jag tackar, 9a ne vas pas!

— Men hur kunde ni i sådant fall stanna qvar hos honom? — frågade jag.

— Jo, först och främst hade vi mycket litet betalt, och för det andra gjorde vi oss nyttiga på så många andra sätt; Jag skref ut roller, jag sufflerade, spelade småroller och gjorde reqvisita — ja, jag målade till och med dekorationer, när det kom i fråga, och min hustru hade en hel mängd talanger som voro ovärderliga för garderoben. Och under tiden arbetade hon oförtrutet på att kunna få bort sitt lytei Hon rådfrågade läkare, hon underkastade sig operationer, hon läste för mig, fyra timmar hvarenda dag, hon hade kiselstenar i mun, hon täppte igen näsborrame för att på det sättet vänja sig vid att tala utan att släppa ut luften genom näsan — men ingenting hjelpte! Ändtligen träffade vi i Abo på en ung läkare, som klipte af tungspenen på henne, för han ansåg, att den var för lång och hängde ner öfver gomhvalfvet, och då tyckte vi båda att det blef bättre. Jag kom så långt att jag fick direktören och hans familj att höra på henne, då hon hemma hos dem repeterade en roll i ett af de tyska skådespel som altid stodo på Pierre Delands repertoar, och du kan tänka dig vår glädje, då de allesammans förklarade att de trodde lytet vara borta, och att hon skulle få försöka sig uti den på teatern.Alting gick också bra de första repetitionerna; min hustru var utom sig af glädje, och äfven jag trodde att ödet ämnade upphöra att förfölja oss. Vi bygde redan de mest skyhöga luftslott, på hvilka ett engagement vid Kgl. teatern i Stockholm utgjorde sjelfva krönet, och så kom dagen för generalrepetitionen. Jag varnade på morgonen min hustru ifrån att låta taga sig för mycket af hufvudsituationen i stycket, den scen i sista akten då den förskjutna dottern, förskjuten derför att hon gift sig mot föräldrarnes vilja, återkommer till hemmet, och kastar sig ner för den stolta och andryga moderns fötter, i det hon med strömmande tårar utropar:

— »O, min älskade moder! Maka och moder liksom du, kommer jag darrande åter till hemmet och maktlös vid dina knän, stammar jag: o, haf medlidande,' haf förbarmande!»

Jag hade förgäfves bedt direktören att få ändra ordalagen i denna replik, du inser nog af hvilka skäl, men han var obeveklig, det skulle just bli’ eldprofvet menade han och derför måste alla de förbannade m-en stå qvar allesammans. Och ett eldprof blef det också, och vid den elden gick min lycka opp i rök, och min hustrus lif blef efter den dagen en långsam dödskamp, som all min ömhet, all min kärlek inte kunde rädda henne ifrån.

När hon kom till det omtalade stället, sveko med

en gång alla hennes föresatser om måtta och" sans, hon var den återvändande, förtviflade dottern, som i höjden af sin smärta utropade:

O, bin älskade boner! Baka och boner — —: — Direktörens fru och och dotter brusto ut i skratt, han sjelf rusade som en galning ut ifrån platsen der

han satt, min hustru föll i vanmagt midt på scenen

— och alt var förloradt!

Från den dagen lefde vi inte mera, vi endast vegeterade. När vi fram på sommaren kommo tillbaka till Stockholm, dog min hustrus gamla faster ooh lemnade efter sig ett par tusen riksdaler. Min hustru, somefter den der olycksdagen i Abo, intalat både mig och sig att hon hatade och af skydde teatern, öfvertalade mig att vi skulle lemna den och slå oss i ro någonstans, antingen i Stockholm eller landsorten. Jag köpte då den der lilla boden på Malmskilnadsgatan, der du såg oss som pojke, och vi hade nog kunnat föra ett nöj dt och lyckligt lif der, om inte vår gamla längtan efter teatern oupphörligt hade grumlat vår frid.

Det var aldrig något ondt emellan oss två, tvärtom! Det enda. som utom vår artistiska olycka, ibland störde vår frid, var saknaden efter ett barn, som hade kunnat komma min hustru att glömma sina krossade illusioner. Men vi fick aldrig något. Jag tyckte nog också det skulle varit roligt att ha’ en sådan der liten byting att tussa med, men som jag inte ville öka hennes saknad, så låtsade jag som jag inte kunde med barn, och det var också det enda bedrägeri jag nånsin öfvat emot henne.

Emellertid gingo några år. Hon arbetade med sina hårbenor och jag sålde mitt snus, men affärerna gingo dåligt, hur enkelt vi än lefde. Det enda nöje vi kostade på oss, var att gå på teatern om söndagskvällarne, och det borde vi kanske inte ha’ gjort, för det höll den tärande elden inom henne vid magt, om det också gaf oss samtalsämnen sedan för hela den kommande veckan! Ah, du skulle bara ha’ hört hur hon reflekterade öfver hvad hon såg, och hvilken skådespelerska hon skulle kunnat vara, om inte det der olyckliga lytet hindrat henne. Du skulle ha’ sett hur hon spelade för mig de mest framstående qvinliga rollerna i det stycke som vi sett på söndagsqvällen, och hur vida hon öfverträffade de applåderade och inropade storheterna der nere på teatern! Ja, du kan tro mig, en sådan skådespelerska har Sverige inte haft, som hon skulle ha’ varit, om

inte — men hvad är det värdt att tala om det?

Nog af, hon sörjde ihjäl sig, och det värsta var att hon sörjde tyst — — hon ville inte oroa mig, och derförlåtsade hon vara glad och nöjd, fast förtviflan rasade i hennes själ. Ändtligen, efter fem långa år, tillbragta på detta sätt, gjorde jag slag i saken. Hellre dö vid teatern i saknad af roller — tänkte jag — än sitta här i en snusbod och dö i saknad af sjelfva teatern.

— Det var en äkta aktörstanke! — anmärkte jag.

— Säg förr, att det var en äkta mensklig tanke! — återtog han med ett melankoliskt leende; — ty jag undrar om inte hvem som helst hellre är nära det älskade föremålet, om han också inte får något utaf det, än att han är så långt skiljd ifrån det, att han inte ser skymten utaf det?

— Ja, det beror på! — svarade jag hastigt; — hellre intet än det som är halft! Allt eller intet, det är min åsigt!

— Ja ja, så tänker man när man är mycket ung, och innan man har försökt något! Sedan kompromissar man både med verlden och sig sjelf! Men, det är detsamma, det! Nu kommer vi till slutet! En dag på våren mötte jag Pierre Deland på gatan. Han var altid mycket vänlig och pratade några ord med mig när vi råkades. Så kom jag att fråga honom om engagement till hösten, och han bad mig titta ut till sig på Djurgården någon förmiddag, så kunde vi få språkas vid.

Jag sade ingenting då åt min hustru; men när jag några dagar sednare kom hem en middag med bådas våra kontrakt på fickan, mitt i egenskap af aktör och suffiör, och hennes i egenskap af garderobiére — — så såg jag att det först lyste till af glädje i ögonen på henne — och sedan, när hon fick se hvad det gälde, så blef hon blek som ett lärft.

Jag förbannade inom mig min oförsigtighet, och skyndade mig fram och tog henne i famn, i det jag stammade:

— Kära, älskade Alice — — jag tänkte — jag trodde — jag förestälde mig att alt annat skulle vara bättre än det här!— Älskade vän! jag förstår dig så väl! — snyftade hon i mina* armar, — och jag är så tacksam emot dig för allt — allt — — men nu är det för sent!

— För sent? — utropade jag rysande, — hvad menar du?

— Jag menar ingenting annat än att det är för sent! — svarade hon sakta; — nu har jag uppgifvit den drömmen, nu kommer jag aldrig till teatern mera!

Jag förstod henne inte rigtigt då, derför att jag inte ville förstå henne. Jag kunde inte utan fasa tänka på, att — — att — —

Här dolde han ögonen med sin hand, och det dröjde en stund innan han åter sänkte den och fortsatte med bruten röst:

— Två månader derefter var hon död — hon dog i mina armar, min stackars Alice — dog af lungsot, sade läkaren. Men jag visste bättre än så, fast jag bara varit apotekare. Hon dog af brustet hjerta, af otillfredsstäld längtan efter att få åskådliggöra det konst-närsideal som hon bar så lefvande och så ljust och rent inom sig, och som hon aldrig kunde få visa verlden, och det bara derför att hon talade i näsan!

— Stackars min vän! — utbrast jag upprörd, mer än jag ville visa, af hans förtviflade ton och åtbörd, — och lycklig hon som fick gå bort!

— Ja, det är rasande lätt sagt, det der! — svarade han med en snyftning — men jag då ? Myran, "kräket, som inte var värd att lösa hennes skoband — hvarför skall jag gå här och skräpa? Gå här och vara en drift-kuku för lymlar, som — — nej! jag blir galen om jag tänker längre på det! God natt och tack för i qväll!

— God natt! Din berättelse har gifvit mig mycket att tänka på! — yttrade jag i det jag skakade hans hand; — vi ha* nog alla en hake vid oss, om vi undersöka saken rätt!— Ja, men det hindrar oss inte att vara vid teatern! — sade han i det han återgäldade handskakningen — bara inte haken syns eller hörs! — Hvad man har inombords eller inte, det frågar ingen menniska efter, om inte man kan lägga fram det så att det tar sig ut. Du har också en hake vid dig, har du märkt det!

— Nej, hvad då? — frågade jag förvånad.

— Du är hjulbent, och det tar sig aldrig bra ut på teatern!

Och dermed stängde han dörren, och lät mig trefva mig fram i mörkret utför trappan och ut på gatan. Jag tänkte med en viss förargelse på hans sista ord, och när jag skulle vända af ifrån Dragarbrunsgatan och gå uppåt Drottninggatan till gården der jag bodde, mötte jag i sjelfva hörnet den yngre kamraten, som hade bjudit mig att vara med sig bland de glada studenterna. Nu var han ensam, och jag tyckte mig märka att han gick litet ostadigt, hvarför jag helst ville undvika honom.

Men det lyckades inte. Han tvärstannade aldeles midt framför mig och ropade:

— Nej, se på den då! Ar du en sådan der natt-fogel? Hvar kommer du nu ifrån, har du kanske varit ute och fångat nattfjärilar i ensamheten?

— Nej — svarade jag förargad, — jag kommer från myran! •

— Har han hållit dig qvar så länge? — ropade han ir?ed ett gapskratt — nå, då har du väl fått i dig hela historien om hustrun som talte i näsan? Men hvad tyckte du om kräket annars ?

— Jag tyckte rätt mycket om honom! Den karlen har mycket mera inombords än hvad man kan vänta af hans obetydliga personlighet!

— Mera inombords, ja! — upprepade den glade kamraten skrattande — det kan du vara lugn för, det! Han är galen, du! God natt med dig!— Jaja! — tänkte jag för mig sjelf, i det jag stretade upp för gatan emot snöyran, — så der dömmer verlden! Det är nog många flera som den ger det namnet, och som, i fall man gjorde sig tid att

undersöka saken, inte skulle vara galnare än myran!